

**T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**DONATMA İŞTİRAKİ
(TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI
HÜKÜMLERİ İLE BİRLİKTE)**

Yüksek Lisans Tezi

Emel TEKTEN

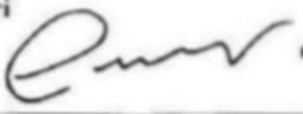
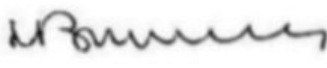
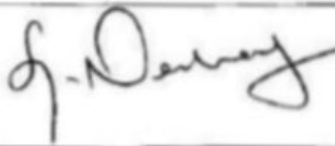
**Danışman
Prof. Dr. Şükrü YILDIZ**

Erzincan 2010

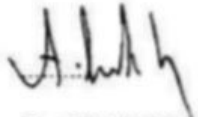
TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Özel Hukuk Anabilim Dalının Özel Hukuk Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri 	Prof. Dr. Şükrü YILDIZ
Jüri 	Prof. Dr. Nihat BULUT
Jüri 	Yrd. Doç. Dr. Şafak NARBAY

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 18 / 02 / 2010

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR.....	X
I. GİRİŞ.....	1
II. BİRİNCİ BÖLÜM	4
A. DONATMA İŞTİRAKİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	4
1. Donatma İştiraki Kurumunun Ana Çizgileri	4
a) Donatma İştirakinin Anlamı ve Fonksiyonu.....	4
b) Donatma İştirakinin Tarihi	5
c) Donatma İştirakinin Hukuki Niteliği	6
(1) Şirketin Türü	7
(2) Tüzel Kişilik.....	9
(a) Genel Olarak.....	9
(b) Donatma İştirakinde Tüzel Kişilik.....	10
B. DONATMA İŞTİRAKİ KAVRAMI VE DONATMA İŞTİRAKİ İLİŞKİSİNİN OLUŞUMU ...	12
1. Donatma İştirakinin Tanımı.....	12
2. Donatma İştirakinin Unsurları	13
a) Kişi.....	13
(1) Donatma İştiraki Açısından “Kişi” Kavramı	14
(2) Ortakların Ehliyeti.....	14
(3) “Ortak” Sıfatının Kapsamı	16
(4) Ortakların Sayısı.....	17
(5) Kullanmanın İştirak Ortaklarının Tümünün Nam ve Hesabına Olması	18
b) Müşterek Amaç	18
(1) Müşterek Amacın Anlamı	18
(2) Müşterek Amacın Niteliği ve Konusu.....	20
(3) Müşterek Amaç Uğruna Birlikte Çaba (Affectio Societatis)	20
c) Katılma Payı	22
(1) Katılma Payı Kavramı ve Katılma Payını İfa Yükümlülüğü	22
(2) Ortaklığa Katılma Payı Olarak Getirilebilecek Değerler	24
(3) Katılma Payı İfa Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi	24
d) Sözleşme Bağı	26
(1) Donatma İştirakinin Sözleşmesel Karakteri.....	26
(2) Sözleşmenin Hukuksal Niteliği ve Özellikleri.....	27
(3) Sözleşmenin Kuruluşu ve Özellikle Şekil Sorunu	29
(4) Sözleşmenin İçeriği	32
(a) Türk Ticaret Kanunu’na Göre	32
(i) Ortakların Ad ve Soyadları, İkametgâhları ve Tabiiyetleri.....	33
(a) Ortakların Ad ve Soyadları.....	33
(b) İkametgâh.....	33
(c) Tâbiyet.....	33
(ii) Ortaklığın Donatma İştiraki Olduğu	39

(iii) Ortaklığın Ticaret Unvanı ve Merkezi.....	39
(a) Ticaret Unvanı Kavramı.....	39
(bb) Donatma İştirakinde Ticaret Unvanı.....	40
(iv) Ortaklığın Konusu.....	42
(v) Sermaye Koyma Borcu (Sermaye Payı)	43
(a) Genel Olarak.....	43
(b) Donatma İştirakinde Sermaye Payı.....	45
(vi) Temsil Yetkisi.....	46
(vii) İhtiyari Kayıtlar.....	47
(b) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre	47
C. DONATMA İŞTİRAKİNE EGEMEN OLAN İLKELER	49
1. Genel Olarak	49
2. Donatma İştirakinin Bir Tüzel Kişiliği Bulunmamasına Rağmen Bir Hak Süjesi Olması	49
a) Donatma İştirakine Karşı Açılacak Davalarda Taraf Sıfatının Bulunması 50	
(1) Gemi Müdürünün Bulunması Halinde	51
(2) Gemi Müdürünün Bulunmaması Halinde	52
b) Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları.....	53
(1) İflasa Tabi Olma.....	53
(2) Sicillere Tescil.....	54
(a) 6762 sayılı TTK' da Tescil Talebi	54
(i) Ticaret Siciline Tescil	54
(ii) Gemi Siciline Tescil.....	57
(b) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tescil Talebi	58
(c) Tescil Talebinden Kaçınma.....	61
(3) Odalara Kaydolma	62
(4) Ticaret Unvanı Seçme ve Kullanma	63
(5) Ticari İş Karinesine Tabi Olma.....	64
(6) Ticari Örf ve Âdete Tabi Olma	64
(7) Ticari Defterler Tutma	65
(8) Basiretli İş Adamı Gibi Davranma.....	65
(9) Ücret ve Faiz İsteme.....	65
(10) Ücret ve Cezanın İndirilmesini İsteyememe	65
(11) Fatura Verme.....	65
(12) Fatura ve Teyit Mektubuna Sekiz Gün İçinde İtiraz Etme	66
(13) İhbar ve İhtarları Belli Şekilde Yapma	67
(14) Hapis Hakkını Kullanmada Kolaylıktan Yararlanma	67
(15) Ticari Satış ve Trampalarda Özel Hükümlere Tabi Olma	68
3. Donatma İştiraki Namına Kambiyo Taahhüdüne Girişilebilmesi	68
4. Temel Hak Sahipliği İlişkinin Müşterek Mülkiyet Halinde Hak Sahipliği Esasına Dayanması	69
5. Sorumluluğun Deniz Serveti ile Sınırlı Olması	71
6. Geminin Deniz Ticaretinde Kullanılması	73
III. İKİNCİ BÖLÜM.....	78
DONATMA İŞTİRAKİNDE İÇ İLİŞKİ	78

A. MALİ İLİŞKİLER.....	78
1. İştirak Payı Kavramı, İştirak Payının Temliki ve Rehni ve İştirak Payının Hükümleri	78
a) İştirak Payı Kavramı	78
b) İştirak Payının Temliki ve Rehn edilmesi	79
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	79
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	82
c) İştirak Payının Hükümleri.....	84
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	84
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	86
2. İştirak Payından Doğan Hak ve Borçlar	87
(a) Masraflara Katılma Borcu	87
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	87
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	90
b) Kâr Payı İsteme Hakkı ve Zarara Katılma Borcu.....	90
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	90
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	93
B. KİŞİSEL İLİŞKİLER	93
1. İdare Kavramı ve İdarede İrade Özgürlüğü Esası.....	93
a) İdare Kavramı	93
b) İdarede İrade Özgürlüğü Esası	94
2. İdare Hakkının Kazanılması Şekilleri ve İdare Hakkının Kullanılması	94
a) İdare Hakkının Kazanılması Şekilleri.....	94
b) İdare Hakkının Kullanılması	95
3. Donatma İştirakinin Müşterek Donatanlar Tarafından İdaresi	96
(a) Olağan İşlerde İdare	96
(1) Olağan İş Kavramı	96
(2) Olağan İşlerde Müşterek Donatanların Oy Çokluğunun Şart Olması...97	
(3) Azınlığın Şirket İdaresindeki Hakları	100
(a) Belirli Defterlerin Gösterilmesini İsteme Hakkı	100
(b) Bırakma Hakkı	100
(c) Hesap İsteme Hakkı.....	103
b) Olağanüstü İşlerde İdare.....	104
(1) Olağanüstü İş Kavramı.....	104
(2) Olağanüstü İşlerde Müşterek Donatanların Oybirliğinin Şart Olması 104	
c)Müşterek Donatanların İdare Hakkının Sona Ermesi veya Sınırlandırılması.....	106
4. Donatma İştirakinin Gemi Müdürü Tarafından İdaresi	107
a) Gemi Müdürünün Tanımı	107
b) Gemi Müdürünün Atanması	108
c) Gemi Müdürü ile Donatma İştiraki Arasındaki Hukuki İlişki.....	110
(1) Hizmet Sözleşmesi	110
(a) İşçi- Gemi Adamı	111
(b) İşveren- Deniz İşvereni	112
(2) Vekâlet Sözleşmesi	113
(3) Gemi Yönetim Sözleşmesi.....	116

d) Gemi Müdürünün İdare Hakkı	118
e) Gemi Müdürünün Yükümlülükleri	120
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	120
(a) Gördüğü İştirak İşlerine Ait Bir Defter Tutmak, İspata Yarayan İlgili Evrakı Saklamak ve Bilgi Verme Yükümlülüğü	120
(b) Donatma İştirakinin İşleri Hakkında Müşterek Donatanlara Hesap Vermek	121
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	122
f) Gemi Müdürünün Azledilmesi, İdare Yetkisinin Sınırlandırılması, Diğer Sona Erme Sebepleri ve Sonuçları	123
(1) Gemi Müdürünün Azledilmesi ve İdare Yetkisinin Sınırlandırılması	123
(2) Gemi Müdürünün İdare Yetkisini Sona Erdiren Diğer Sebepler	124
(3) Sonuçları	125
C. MÜŞTEREK DONATANLARIN DEĞİŞMESİ	126
IV. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	128
DONATMA İŞTİRAKİNDE DIŞ İLİŞKİ	128
A. GENEL OLARAK	128
B. TEMSİL YETKİSİ	128
1. Temsil Yetkisi Kavramı ve Donatma İştirakinde Temsilci Tayini	129
a) Temsil Yetkisi Kavramı	129
b) Donatma İştirakinde Temsilci Tayini	129
(1) Sözleşme Yoluyla	129
(2) Ortakların Kararıyla	129
(3) Kanunla	130
2. Müşterek Donatanların Temsil Yetkisi	130
a) Müşterek Donatanların Aynı Zamanda Temsilci Sayılmaları	130
b) Müşterek Donatanların Aynı Zamanda Temsilci Sayılmalarının Sonuçları	131
c) Müşterek Donatanların Temsil Yetkisinin Sona Ermesi	132
3. Donatma İştirakinin Gemi Müdürü Tarafından Temsili	132
(a) Türk Ticaret Kanunu'na Göre	132
(1) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisinin Kapsamı	132
(a) Genel Olarak	132
(b) Geminin Donatılması ve Bakımı	134
(c) Taşıma Sözleşmesinin Yapılması	136
(d) Alacakların Sigorta Ettirilmesi	136
(e) Olağan İşlerin Seyri Dolayısıyla Dönen Paraların Kabzı	137
(f) Donatma İştirakinin Mahkemede Temsili	138
(2) Temsil Yetkisinde Özel Temsil Yetkisi Gerektiren Haller	138
(a) Kambiyo Taahhüdünde Bulunmak	138
(b) Ödünç Para Almak	139
(c) Gemiye veya Paylarını Satmak, Rehnetmek	139
(d) Olağanüstü Tamir Yaptırmak	140
(e) Kaptanın Tayin ve Azlını Gerçekleştirmek	140

(3) Gemi Müdürünün Donatma İştirakini Temsil Yetkisinin Değerlendirilmesi.....	141
(a) Genel Olarak.....	141
(b) Bağımsız Tacir Yardımcıları Açısından Değerlendirme.....	144
(c) Bağımlı Tacir Yardımcıları Açısından Değerlendirme	145
(i) Ticari Vekillik Sıfatının Değerlendirilmesi	145
(a) Genel Olarak Ticari Vekil	145
(b) Gemi Müdürü Açısından Değerlendirilmesi	145
(ii) Ticari Mümessillik Sıfatının Değerlendirilmesi	146
(a) Genel Olarak Ticari Mümessillik	146
(b) Gemi Müdürü Açısından Değerlendirilmesi	148
(iii) Seyyar Tüccar Memurları	149
(4) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisinin Sonuçları	150
(5) Gemi Müdürünün Azledilmesi.....	151
(6) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması	152
(6) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisini Sona Erdiren Diğer Durumlar....	153
b) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre.....	153
C. DONATMA İŞTİRAKİNİN VE MÜŞTEREK DONATANLARIN SORUMLULUĞU	155
1. Türk Ticaret Kanunu'na Göre.....	156
a) Sınırlı Ayni Sorumluluk	156
b) Kişisel Sorumluluk	159
c) Sınırlı Kişisel Sorumluluk	161
d) Gemi Müdürünün Hukuki İşlem ve Kusurlarından Doğan Sorumluluk ..	163
2. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre	165
D. DONATMA İŞTİRAKİNE KARŞI AÇILACAK OLAN HUKUK DAVALARINDA TARAF	
EHLİYETİ VE YETKİLİ MAHKEME.....	168
1. Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Taraf	
Ehliyeti.....	168
a) Taraf Ehliyeti Kavramı	168
b) Donatma İştirakinin Taraf Ehliyeti.....	168
(1) Gemi Müdürünün Bulunması Halinde	168
(2) Gemi Müdürünün Bulunmaması Halinde	169
2. Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Yetkili	
Mahkeme	171
a) Yetki Kavramı	171
b) Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Yetkili	
Mahkeme	172
V. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	174
DONATMA İŞTİRAKİNİN SONA ERMESİ	174
A. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR	174
B. İNFİSAHI GEREKTİRMEYEN HALLER	176
1. Müşterek Donatanların Değişmesi.....	176
a) Çıkma.....	176
(1) İştirak Payının Temlik Suretiyle	176
(2) Haklı Sebeplere Dayanarak.....	176

b) Çıkarma	180
c) Ölüm	181
d) İflas	182
(1) Tacir Sıfatına Sahip Olan Müşterek Donatanların İflası	182
(2) Donatma İştiraki Ortaklığı Dışında Bir Ticari Faaliyeti Olmayan Müşterek Donatanların İflası	183
2. Değişikliklerin İştirakin Devamına Etkisi	185
C. DONATMA İŞTİRAKİNİN SONA ERME NEDENLERİ	185
1. İnfisah Nedenleri	185
a) Gemi Mülkiyetinin Kaybı	186
(1) Kamu Hukuku Hükümlerine Göre	187
(2) Özel Hukuk Hükümlerine Göre	192
b) Geminin Donatma İştiraki Tarafından Devamlı Olarak Deniz Ticaretinde Kullanılmaktan Çıkarılması	196
c) Bütün Payların Bir Kişide Toplanması	197
2. Fesih Nedenleri	198
a) Müşterek Donatanların Kararı ile Fesih	198
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	198
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	200
b) Mahkeme Kararı ile Fesih	201
(1) Türk Ticaret Kanunu'nda	201
(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda	204
c) Donatma İştiraki Hakkında İflasın Açılmasıyla Fesih	205
(1) İflas Yoluyla Takip Edilebilecek Alacaklar	206
(a) Donatma İştirakinden Olan Her Türlü Para ve Teminat Alacağı İçin	206
(b) Gemi Alacaklısı Hakkı	206
(c) Deniz Alacakları	211
(2) Donatma İştirakinin İflasında İflas Yolları	214
(a) Takipli İflas Yolu	215
(i) Genel İflas Yoluyla Takip	215
(ii) Kambiyo Senetlerine Mahsus İflas Yoluyla Takip	217
(b) Doğrudan Doğruya (Takipsiz) İflas Yolu	218
(i) Genel Olarak	218
(ii) Alacaklının ve Borçlunun Talebiyle Doğrudan Doğruya İflas ...	218
(a) Alacaklının Talebiyle	218
(b) Borçlunun Talebiyle	219
(c) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki Durum	219
d) İflasın Hukuki Sonuçları ve Tasfiye	220
D. SONA ERMENİN SONUÇLARI VE TASFİYE	221
1. Genel Olarak	221
2. Tescil ve İlan	221
3. İdare ve Temsil Yetkisinin Sona Ermesi	221
4. Tasfiye Haline Girme	221
a) Tasfiye	222
b) Donatma İştirakinde Tasfiye Usulü	222

c) Tasfiyenin Donatma İştiraki Üzerindeki Etkisi	223
(1) Hak Ehliyetinin Kısıtlanması	223
(2) Donatma İştirakinin Temsilinde Değişiklik	223
d) Tasfiyenin Müşterek Donatanlar Arası İlişkilere Etkisi	223
e) Tasfiye Memurları	223
(1) Tasfiye Memuru Sıfatının Kazanılması ve Kaybedilmesi	224
(2) Tasfiye Memurunun Yetkileri	225
(3) Tasfiye Memurlarının Hak ve Görevleri	225
f) Tasfiye İşlemleri	226
g) Tasfiye Sonu İşlemleri	227
h) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tasfiye	227
VI. SONUÇ	228
KAYNAKÇA	239

KISALTMALAR

AD.	Adalet Dergisi
AdO.	Adi Ortaklık
AO.	Anonim Ortaklık
AÜHFD.	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD.	Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	Bent
bs.	Bası
B.	Baskı
BK.	Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
CIF.	Cost Insurance Freight
CD.	Ceza Dairesi
CMK.	Ceza Muhakemesi Kanunu
dn.	Dipnot
DHD.	Deniz Hukuku Dergisi
Deniz İş K.	Deniz İş Kanunu
DZMK.	Denizde Zapt ve Müsadere Kanunu
E.	Esas
E.T.	Erişim Tarihi
ETK.	Eski Ticaret Kanunu
EÜHFD.	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FOB.	Free on Board
f.	Fıkra
Güm. K./GK.	Gümrük Kanunu
GSN.	Gemi Sicil Nizamnamesi
HD.	Hukuk Dairesi

HGK.	Hukuk Genel Kurulu
HGB.	Handelsgesetzbuch
Hk.	Hakkındaki
HUMK.	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİD.	İcra ve İflas Dairesi
İİK.	İcra İflas Kanunu
İBK.	İsviçre Borçlar Kanunu
İsvTST.	İsviçre Ticaret Sicil Tüzüğü
İş K.	İş Kanunu
K.	Karar
K. No.	Karar Numarası
Karş./krş.	Karşılaştırınız
KMK.	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
KO.	Kollektif Ortaklık
LO.	Limited Ortaklık
KmO.	Komandit Ortaklık
MGS.	Milli Gemi Sicili
MK.	Medeni Kanun
m.	Madde
N.	Numara
nr.	Numara
RG.	Resmi Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı
TBMM.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSN.	Ticaret Sicil Nizamnamesi
TST.	Ticaret Sicil Tüzüğü
TTK.	Türk Ticaret Kanunu
TTKT.	Türk Ticaret Kanunu Tasarısı
TUGS.	Türk Uluslararası Gemi Sicili
TUGSK.	Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu

vd.	ve devamı
vs.	ve saire
Vol.	Volume
Y.	Yıl
Yarg.	Yargıtay
YİİD.	Yargıtay İcra İflas Dairesi
YHD.	Yargıtay Hukuk Dairesi
YHGK.	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YTCK.	Yeni Türk Ceza Kanunu
YTD.	Yargıtay Ticaret Dairesi
YÜHFD.	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

I. GİRİŞ

Bir kişinin gemi yapımına yetecek kadar para bulması yüzyıllarca önce de zor olduğu için gemiler çoğunlukla ortaklaşa yaptırılmıştır.¹

Ekonomik zorunluluktan kaynaklandığı anlaşılan bu gemi ortaklığı, bugüne donatma iştiraki olarak yansımıştır. Böylece iki ya da daha çok kişinin, deniz ticaretinde kullanmak üzere bir gemide ortaklık kurması, “donatma iştiraki” dediğimiz toplulukları oluşturmuştur.²

Kapitalizmin ve ticaretin gelişmesi ve sermaye tedariki ile rizikonun dağıtılmasında yeni şekillerin (anonim ve limited şirketler, sigorta) meydana çıkması sonucu donatma iştiraki de eski önemini kaybetmeye başlamıştır.³ Bugün deniz ticareti geniş ölçüde büyük ticaret şirketlerinin elindedir. Bununla birlikte, öteki şirket şekillerinin yaygınlaşmasıyla gitgide ortadan kalkacağı sanılan donatma iştiraki tamamıyla sahneden çekilmiş değildir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya’da kapital kıtlığı ve devletin bazı vergi kolaylıkları tanıması sebebiyle yeniden canlanmıştır.⁴

Donatma iştiraki tarihi kökeni itibariyle bir kapital topluluğudur. Her ne kadar müşterek donatanlar arasında sözleşmeden doğan kişisel bir bağ varsa da, bunun temelini gemideki payları oluşturmaktadır.⁵

TTK. hükümlerine göre donatma iştirakinin tüzel kişiliği yoktur.⁶ Buna rağmen TTK. m. 19’da tacirlere ilişkin hükümlerin donatma iştiraki hakkında da

---

¹ Atilla Aybay/Aydın Aybay/Gündüz Aybay/Rona Aybay, *Deniz Hukuku*, Aybay Yayınları, İstanbul 1998, s. 552.

² Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 552.

³ Tahir Çağa/Rayegan Kender, *Deniz Ticareti Hukuku I*, Arıkan Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 14. Bası, İstanbul 2005, s. 176 (Çağa/Kender, C. I).

⁴ Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 552.

⁵ Çağa/Kender, C. I, s. 176.

⁶ TTK.’da donatma iştirakinin tüzel kişiliğinin olmadığını belirten açık bir hüküm yoktur. Ancak Hükümet Gerekçesinde donatma iştirakinin tüzel kişiliğinin bulunmadığı belirtilmiştir.

uygulanması öngörülmüştür. Böylece donatma iştiraki, adeta bir tüzel kişi gibi işlem görmektedir.⁷

Donatma iştiraki, hukuki niteliği itibariyle daha çok adi şirkete benziyor olmakla birlikte, Kanun'da bu kurumu ticaret şirketlerine de benzer kılan; bir başka deyişle, adi şirketlerin niteliği ile pek bağdaşmayan hükümler de sevk edilmiştir.⁸

Çalışmamızın konusunu donatma iştiraki oluşturmaktadır. Yürürlükteki Kanun ve Tasarı'⁹ya göre incelediğimiz “*donatma iştiraki*” başlıklı çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, donatma iştiraki hakkında genel bilgiler başlığını taşımaktadır. Bu bölümde donatma iştirakinin anlamı ve işlevi, donatma iştirakinin hukuki niteliği, donatma iştirakinin tanımı ve unsurları, ayrıca donatma iştirakine egemen olan ilkeler üzerinde durulacaktır.

İkinci bölüm, donatma iştirakinin iç ilişkisi hakkındadır. İkinci bölüm, özellikle iki ana başlık arasında olacaktır. Bunlar donatma iştirakinde mali ilişkiler ve kişisel ilişkiler. Müşterek donatanların değişmesi halinde donatma iştirakinin iç ilişkisini

---

⁷ Tuğrul Ansay, *Adi Şirket-Dernek ve Ticaret Şirketleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1967, s. 85 (Ansay, *Adi Şirket-Dernek ve Ticaret Şirketleri*).

⁸ Mertol Can, *Deniz Ticareti Hukuku Ders Kitabı I*, İmaj Yayınevi, Ankara 2003, s. 171 (Can, C. I); bkz. Türk Ticaret Kanunu Hakkındaki Hükümet Gerekçesi ve Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. 198, s. 52 ve 403.

⁹ “1999 yılında Adalet Bakanlığı bünyesinde oluşturulan komisyonun hazırladığı Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Taslağı, Ocak 2005 sonu itibariyle Adalet Bakanlığı'na teslim etmiştir. Komisyonca hazırlanan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (Ön-Tasarı) 2005 yılının Şubat ayında bizzat Bakanlık tarafından kamuoyuna sunulmuş, belirlenen oldukça kısa sürede çeşitli kişi ve kuruluşlarca dile getirilen görüş ve eleştiriler dikkate alınarak Tasarı'ya son şekli verilmiştir. Gerekçeleri ile birlikte Temmuz 2005'te Başbakanlığa sunulan nihai metin, 09.11.2005 tarihinde TBMM. Başkanlığına gönderilmiştir. Tasarı TBMM. Başkanlığı'na 15.11.2005 tarihinde esas komisyon olarak Adalet Komisyonu Başkanlığı'na havale edilmiş; bu komisyon da 01.12.2005 tarihli toplantısında Tasarı'nın geneli üzerindeki görüşmelerden sonra, ayrıntılı bir çalışma için Tasarı'yı Alt Komisyona sevk etmiştir. Alt Komisyon, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinden yararlandıktan sonra raporunu Adalet Komisyonu'na sunmuştur. Ancak Meclis'in 03.05.2007 tarihinde erken seçim kararı alması nedeniyle Tasarı'nın yasalaşması yeni Meclis'e bırakılmıştır. 01.10.2007 tarihinde yeni Meclis açılmış ve çalışmalarını başlatmış ve TTK. Tasarısı da Meclis Başkanlığı tarafından aynı tarihte ihtisas komisyonu olarak “Adalet Komisyonu'na” tali komisyon olarak da “Sanayi, Ticaret, Enerji Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'na” gönderilmiştir. Esas komisyon “Adalet Komisyonu” 11.01.2008 tarihinde raporunu vermiştir (Esas No: 1/1138, Karar No:123). TBMM. Genel Kurulu'nda 26.11.2008 tarihinden itibaren Tasarı'nın görüşmelerine başlanmış, ilk 76 maddesi üzerinde görüşmeler yapıldıktan sonra, görüşmelere ara verilmiş ve süreç burada kalmıştır. Çalışmamızda esas alınan Tasarı “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324)” başlıklı TBMM., Dönem:23, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı:96 olan metindir [bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf> (E.T. 10.02.2010)]

etkilenmeyecektir. Bu konu üçüncü bir alt başlık altında, dördüncü bölümde detaylı bir şekilde izah edileceğinden bu bölümde sadece kısa bilgiler verilecektir.

Üçüncü bölüm, donatma iştirakinin dış ilişkisi ile ilgilidir. Bu bölümde, temsil yetkisi, müşterek donatanların sorumluluğu ve donatma iştirakine karşı açılacak olan hukuk davalarında taraf ehliyeti ve yetkili mahkeme olmak üzere üç ana konuya değinilecektir.

Dördüncü ve son bölümde ise, donatma iştirakinin sona ermesi konusunda bilgiler verilecektir. Bu bölümde, donatma iştirakini sona erdirmeyen haller, sona erdiren nedenler ve son olarak sona ermenin sonuçları ve tasfiye konular hakkındaki düzenlemelere yer verilecektir.

Çalışma, çeşitli öneri ve değerlendirmelerin yer alacağı sonuç kısmıyla sona erecektir.

II. BİRİNCİ BÖLÜM

A. DONATMA İŞTİRAKİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. Donatma İştiraki Kurumunun Ana Çizgileri

a) Donatma İştirakinin Anlamı ve Fonksiyonu

Deniz ticaretine özgü paylı mülkiyet esasına dayanan bir gemi işletme şirketi olan donatma iştiraki, Türk Hukukuna ilk defa 29 Mayıs 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu'na "*Deniz Ticareti*"ne ayrılmış İkinci Kitabını ekleyen ve 1897 tarihli Alman Ticaret Kanunu (Handelsgesetzbuch/HGB.)'nun pek de başarılı sayılamayacak bir tercümesinden ibaret olan 13 Mayıs 1929 tarihli ve 1440 sayılı Kanunu'nun 1030 ila 1049'uncu maddeleri arasında yer alan hükümler ile girmiştir¹⁰. Donatma iştiraki günümüzde yürürlükte olan 26 Haziran 1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yine 1897 tarihli Alman Ticaret Kanunu'nun deniz ticaretine ilişkin hükümleri (HGB. § 489–508) emsal alınarak hazırlanan "*Deniz Ticareti*"ne ayrılmış Dördüncü Kitabının, İkinci Faslında m. 951 ile 970 arasında düzenlenmiştir.¹¹

Bir geminin inşası ve sefere elverişli bir şekilde donatılması, eski devirlerde olduğu gibi günümüzde de halen oldukça önemli bir sermayeye ihtiyaç gösterir.¹² Bu sermayeyi tek bir kişinin sağlaması çok kere kolay olmadığından, ilk devirlerden bu yana gemilerin birden çok kimse tarafından deniz ticaretinde kullanıldığı görülmektedir.¹³ Diğer taraftan, deniz ticaretinin rizikosunun yüksek olması

---

¹⁰ Mertol Can, "Donatma İştirakinde Tacir Sıfatının Aidiyeti ile Müşterek Donatanlar Hakkında da İflas Kararının Verilip Verilemeyeceği Meselesi", *Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I*, Beta Yayınevi, İstanbul 2003, s. 907 (Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı")

¹¹ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 907.

¹² Turgut Kalpsüz, *Deniz Ticareti Hukuku Ders Notları (Teksir) C. 2*, Ankara 1983, s. 60 (Kalpsüz, C. 2); Çağa/Kender, *C. I*, s. 174; İnci Deniz Kaner, *Deniz Ticareti Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul 2005, s. 92; İsmail Doğanay, *TTK. Şerhi, C. 3*, 4. Bası, İstanbul 2004, s. 2661 (Doğanay, C. 3).

¹³ Çağa/Kender, *C. I*, s. 174.

dolayısıyla, bu rizikonun çeşitli kişiler arasında paylaşılması amacıyla da gemiler birden çok kimse tarafından işletilmektedir.¹⁴

Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, bir kısım kimselerin sermayelerini birleştirerek gemi inşa ve daha sonra da bu gemiyi birlikte işletme yoluna gidebilmelerine ve ayrıca gerek meydana gelen deniz kazası zararlarını ve gerek gemi işletmeciliği ile ilgili sair rizikoları, ortakların payları oranında aralarında bölüştürerek kısmen de olsa onu hafifletebilmelerine olanak vermek için “*donatma iştiraki*” kurumunu kabul etmiştir.¹⁵

b) Donatma İştirakinin Tarihi

Donatma iştiraki, deniz ticaretinde Ortaçağ’dan beri karakterini koruyan tipik bir organizasyon şeklidir.¹⁶ Çünkü Ortaçağ’da bir yandan gemilerin yapım ve donanımı için gerekli sermayenin yokluğu, diğer yandan o zamanın gemilerinin küçüklüğü ve teknik niteliklerinin düşüklüğü sebebi ile büyük deniz tehlikeleri ile karşı karşıya bulunmaları ve deniz sigortasının bulunmaması, ortaklaşa katılım yoluyla gerekli sermayenin sağlanmasını ve risklerin ortaklar arasında paylaşılmasını zorunlu kılıyordu.¹⁷ Bunun dışında, deniz ticareti işletmelerinin bütün rizikolarına rağmen fazla kazanç sağlamada elverişli bir yatırım oluşturmaları, özellikle küçük sermayeyi gemi işletmelerine çekiyordu. İlk önceleri aynı zamanda gemi sahibi olan kaptanın akraba ve dostlarından, daha sonraları ise rantiyelerden oluşan küçük kapitalist gruplarının sermaye yatırımı için en uygun hukuki şekil; yapım halindeki ya da satın alınan bir geminin mülkiyetinin belli bir payına sahip olarak gemiyi deniz ticaretinde birlikte kullanmaktı.¹⁸

Deniz ticaretinin yelkenli gemilerle yapıldığı zamanlarda sermaye bulunması için en elverişli yol olarak görünen bu tip bir işletme ortaklığının yerini, zamanla ticaretin gelişmesi ve sermaye tedariki ile rizikonun dağıtılmasında gelişen büyük

---

¹⁴ Çağa/Kender, C. I, s. 174.

¹⁵ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 907; Kaner, s. 92; Doğanay, C. 3, s. 2661.

¹⁶ Adil İzveren/Nisim Franko/Ahmet Çalık, *Deniz Ticareti Hukuku*, Ankara 1994, s. 111.

¹⁷ İzveren/Franko/Çalık, s. 111.

¹⁸ İzveren/Franko/Çalık, s. 111.

sermaye şirketlerine (anonim ve limited şirketlerine) bıraktığı görünse de, donatma iştiraki hiçbir zaman önemini yitirmemiştir.¹⁹ Çünkü bu işletme şekli deniz ticaretinde kendi özelliklerine özgü bir işlevi yerine getirmektedir. Donatma iştiraki, batıda, posta seferi yapmayan şileplerde, deniz balıkçılığında ve sahil denizciliğinde mevcuttur.²⁰ Özellikle ekonomik zorunlulukların gereksinim doğurduğu (yani büyük sermaye sıkıntısı çekilen) yerlerde, zayıf ve küçük sermayeli işletme ortaklığı şeklinde yerel gereksinimleri karşılamaktadır. Almanya’da İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra kapital kıtlığı ve devletin bazı vergi kolaylıkları tanınması sebepleriyle yeniden canlanmıştır.²¹

c) Donatma İştirakinin Hukuki Niteliği

Donatma iştirakinin hukuki niteliği tartışmalıdır.²² Bir şirket sayılıp sayılmayacağı, şirket sayıldığı takdirde hangi tür şirketlerden sayılacağı karmaşık olduğu gibi, tüzel kişiliğe sahip olup olmadığı konusunda da fikir ayrılıkları vardır.²³

Doktrinde bazı yazarlar, donatma iştiraki için “*bir çeşit adi ortaklık*”;²⁴ “*gemi ile deniz ticaretine mahsus adi şirket*”;²⁵ bazıları “*nev’i şahsına münhasır (sui generis) bir şirket şekli*”²⁶ ifadesini kullanırlarken; bir kısım yazarlar “*tipik bir organizasyon şekli*”,²⁷ bazıları ise donatma iştirakini bir “*ara teşekkül*”²⁸ olarak nitelendirmektedir.

---

¹⁹ Çağa/Kender, *C. I.*, s. 176; İzveren/Franko/Çalık, s. 111.

²⁰ Çağa, *C. I.*, s. 158; Çağa/Kender, *C. I.*, s. 176.

²¹ Çağa/Kender, *C. I.*, s. 176.

²² Sami Okay, *Deniz Ticareti Hukuku, C. I.*, İstanbul 1962, s. 242 (Okay, *C. I.*).

²³ Mazhar Nedim Göknil, *Deniz Ticareti Hukuku, Üçüncü Tabı*, İstanbul 1946, s. 100; Okay, *C. I.*, s. 242.

²⁴ Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I.*, İstanbul 1988, s. 122 (Domaniç, *C. I.*); Hayri Domaniç/Erol Ulusoy, *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, B. 5, İstanbul 2007, s. 206; Tarık Başbuğoğlu, *Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu*, Ankara 1988, s. 43.

²⁵ Hayri Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul 1988, s. 37 (Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*).

²⁶ Göknil, s. 100; Okay, *C. I.*, s. 245.

²⁷ İzveren/Franko/Çalık, s. 111.

²⁸ Çağa/Kender, *C. I.*, s. 111.

BK.'da şirketi tarif eden m. 520'ye göre “Şirket bir akittir ki onunla iki veya ziyade kimseler, sayilerini ve mallarını müşterek bir gayeye erişmek için birleştirmeye iltizam eder”. Gerçekten BK. m. 520'de bütün ortaklıkların prototipi olan “adi şirket” için verilen bu tanıma göre “şirket”, iki veya daha çok kimsenin ortak bir amaca erişmek için emeklerini ve mallarını birleştirmeleri anlamına gelmektedir²⁹. Bu tarifteki unsurların donatma iştirakinde de bulunduğuna şüphe yoktur. Çünkü donatma iştirakinde de birden fazla kimse, gemideki paylarını ve emeklerini kazanç amacıyla birleştirmektedirler (TTK. m. 951). Bu nedenle donatma iştiraki şirkettir³⁰. Ancak donatma iştirakinin hangi tür şirketlerden olduğu ve tüzel kişiliği bulunup bulunmadığı konusunda incelenmesi gerekmektedir.

(1) Şirketin Türü

Donatma iştiraki yukarıda da anlatıldığı gibi bir şirkettir. Ancak donatma iştirakinin hangi tür şirketlerden olduğunu belirlemek hukukumuz bakımından güçtür³¹. Şahıs ve sermaye şirketleri grupları içindeki belirli şirket tiplerine bağlamak hemen hemen imkânsızdır.³² TTK. m. 136'ya göre “Ticaret şirketleri kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerinden ibarettir”. Bu maddede ticaret şirketlerinin sınırlı sayı (numerus clausus) ilkesine tâbi olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla donatma iştiraki bu düzenlemede ifade edilmediğinden söz konusu maddeye göre ticaret şirketlerinden sayılamayacaktır.³³ Çünkü “donatma iştiraki”

²⁹ Hikmet Sami Türk, “Halk Şirketi” ve “İşçi Şirketi” Kavramları”, *AÜHFD.*, Y. 1980, C. 37, S. 1, s. 282, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/305/2889.pdf> (E.T. 15.06.2009).

³⁰ Nitekim Türk, şirket denilince başta adi şirket olmak üzere, aile şirket-i emvali ve doğuşu bir sözleşmeye dayanmamakla birlikte miras şirketi gibi medeni hukuk ortaklıkları ya da deniz ticareti hukukunun “donatma iştiraki (donatma ortaklığı)” ve yapı ortaklığı, yani tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıklar anlaşılabilirliği gibi; kendi aralarında kollektif, komandit, anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve limited ortaklıklarla birlikte kooperatif olmak üzere altı türe ayrılan ticaret ortaklıkları, yani tüzel kişilikli ortaklıklar da anlaşılabilirliğini belirtmiştir (bkz. Türk, s. 282).

³¹ Okay, *C. I*, s. 244.

³² Okay, *C. I*, s. 244.

³³ Çağa, *C. I*, s. 157; Okay, *C. I*, s. 241; İzveren/Franko/Çalık, s. 113; Gönen Eriş, *Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu Deniz Ticareti ve Sigorta (C. 3)*, Ankara 1990, s. 279; Doğanay, *C. 3*, s. 2663. “Donatma iştiraki ve yapı ortaklığı da Ticaret Kanunu’nda düzenlenmiş olmakla beraber, 136 ncı maddede düzenlenmediğinden ticari ortaklık değildir” (bkz. Asuman Turanboy, “Avukatlık Ortaklığı”, *AÜHFD.*, C. 50, S. 4, Y. 2001, s. 53),

boşluk dolduran bir kurumdur; gerek kaynak gerek hukuki niteliği itibariyle bir “sermaye şirketi” olduğu için, şayet paydaşlar arasında kanun veya sözleşmeden doğan başkaca bir hukuki ilişki söz konusuysa donatma iştiraki mevcut olmaz.³⁴ TTK. m. 951/son’da bunu onaylar niteliktedir.

Diğer taraftan BK. m. 520/2’ye göre “Bir şirket Ticaret Kanunu’nda tarif edilen şirketlerin mümeyyiz vasıflarını haiz değil ise bu bap ahkâmına tabi adi şirket sayılır”. Donatma iştiraki, mümeyyiz nitelikleri TTK.’da gösterilmiş olmakla birlikte diğer şirketler gibi Kanun’da açıkça tarif edilmiş de değildir. Buna bağlı olarak Borçlar Kanunu bakımından da donatma iştirakinin, adi şirkete benzer bir kişilik olarak kabulü de kaçınılmazdır.³⁵ Ne var ki, adi şirketle donatma iştiraki arasında birçok fark da mevcuttur. Örneğin donatma iştiraki hakkında tacirler hakkındaki hükümlerin uygulanması (TTK. m. 19) ve donatma iştirakinin ticaret siciline (TTK. m. 951) kayıtlı bulunması, adi şirketten uzaklaşmasına neden olur. Bu nedenle, donatma iştirakinin nev’i şahsına münhasır (sui generis) bir şirket olduğunu kabul etmek yerinde olur.³⁶ Fakat sui generis sayılması, bütün şirket türleri için ortak veya benzer hükümlerin donatma iştiraki hakkında uygulanmasına engel değildir. Çünkü ticari bir işle ilgili uyumsuzluğa, ilk olarak, emredici hükümler uygulanır.³⁷ Emredici hükmün Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu’nda ya da özel bir Kanunda yer

---

<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2001-50-04/AUHF-2001-50-04-Turanboy.pdf> (E.T. 15.06.2009).

³⁴ Çağa, C. I, s. 157; Yargıtay Ticaret Dairesi 17.05.1957 tarih, E. 1957/219, K. 1277, “Donatma iştiraki müşterek menfaat güden birden fazla şahısların müşterek malik oldukları gemiyi deniz ticaretinde kullanmaları halinde meydana gelir, gemi bir ticaret şirketinin malı ise donatma iştiraki hükümleri uygulanamaz. Taraflar arasındaki sözleşmenin birinci maddesi hükmünden de anlaşılacağı üzere halen mevcut (Pehlivan) vapuru ile ilerde satın alınacak vapurların işletilmesi için taraflar aralarında bir kolektif şirket kurmuş bulunmaktadırlar. Bu durumda olayda donatma iştiraki hükümleri değil, kolektif şirket hükümlerinin uygulanması zorunludur. Kolektif şirket sözleşmesinin düzenlemesi ile daha önceki donatma iştiraki zail olmuştur. Kolektif şirketin infisahından sonra donatma iştirakinin kurulması içinde taraflar müştereken bir arzu da izhar etmemişlerdir. Bu itibarla donatma iştiraki hükümlerine istinat olunamaz. Kolektif şirket hükümlerinin uygulanması gerekir” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2664).

³⁵ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 911.

³⁶ Okay, C. I, s. 245.

³⁷ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Onüçüncü Baskı, Ankara, 2009, s. 89.

almış olması arasında fark yoktur. İkinci sırada, sözleşme hükümleri uygulanır.³⁸ Üçüncü sırada ise, tamamlayıcı ve yorumlayıcı hükümler yer alır.³⁹ Ardından, ticari örf ve adet gelir.⁴⁰ En son olarak, uyuşmazlığın çözümünde yararlanılabilecek bir ticari hüküm ya da ticari örf ve adet kuralı bulunmuyorsa uyuşmazlığa genel hükümler uygulanır (TTK. m. 1/2). Bu aşamada uyuşmazlığa uygulanacak hükümlerin sırası, MK. m. 1/2'ye göre belirlenir. Çünkü TTK. Türk özel hukukunun bütünlüğünü vurgulamak amacıyla Türk Medeni Kanunu'nun ayrılmaz bir parçası olduğu m. 1'de hüküm altına almıştır (TTK. m. 1/1, 1. c.).⁴¹ Buna göre öncelikle, Medeni Kanun, Borçlar Kanunu ve ticari hüküm getiren kanunlar dışında kalan diğer kanun hükümlerini, bunu takiben de (medeni) örf ve âdeti uygulamak gerekir.⁴²

(2) Tüzel Kişilik

(a) Genel Olarak

MK. m. 47'de, tüzel kişilik "*Başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar*" şeklinde genel olarak düzenlenmiştir. Bir kişi topluluğunun tüzel kişiliğe sahip olması, onu oluşturan kişilerden ayrı olarak hak ve borç sahibi olması, temel sonucuna götürür.⁴³ Bu sonuçla ilgili olarak ehliyet, sorumluluk, ikametgâh, tabiiyet sorunları ortaya çıkar.⁴⁴

Tüzel kişilerin hak ehliyeti, MK. m. 48'de "*Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildir*", fiil ehliyeti ise, MK. m. 49 "*Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar*" ifadesi

---

³⁸ Arkan, s. 89.

³⁹ Arkan, s. 90.

⁴⁰ Arkan, s. 90.

⁴¹ Ünal Tekinalp, "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XXIV, S. 3, Ankara 2008, s. 5.

⁴² Arkan, s. 93.

⁴³ Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku*, Güncelleştirilmiş 11. Basım, İstanbul 2009, N. 32.

⁴⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 32.

ile hüküm altına alınmıştır. Tüzel kişi, faaliyetlerini organları vasıtasıyla yerine getirir (MK. m. 50). Tüzel kişiliği olan ortaklıklarda, ortaklık borçlarından dolayı birinci derecede ortaklık sorumlu olup, talep hakkı ve husumet ortaklığa yöneltilir.⁴⁵ Ortaklığın malvarlığı yeterli olmadığı takdirde ortaklara, sorumluluklarının sınırlı veya sınırsız olmasına göre değişik ölçü ve şekillerde müracaat edilebilir.⁴⁶

(b) Donatma İştirakinde Tüzel Kişilik

Donatma iştirakinin tüzel kişiliğinin bulunup bulunmadığı konusu tartışmalıdır.⁴⁷ Bu konuda kesin bir sonuca varmak zordur. Gerçekten, Ticaret Kanunu'nuzun bazı kenar başlıklarından (TTK. m. 14, 18, 19) donatma iştirakine tüzel kişilik tanınmadığı fikri ortaya çıkmaktadır.⁴⁸ Kanun'un gerekçesinde de açıkça donatma iştirakinin tüzel kişiliği olmadığı kaydedilmiştir.⁴⁹ Yazarların çoğu da bu doğrultuda, donatma iştirakinin tüzel kişiliği olmadığı görüşünde birleşmektedir.⁵⁰

Ne var ki, donatma iştiraki tüzel kişilere ait bazı nitelik ve özellikleri bünyesinde taşımaktadır.⁵¹ Çünkü tüzel kişilere özgü bazı haklar donatma iştirakine tanınmazsa, ortaklıkların dış ilişkilerinde daha da belirginleşebilecek güçlükler neden olur.⁵² Tüzel kişilere ait ama donatma iştirakinde de uygulanan belli başlı

⁴⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 32.

⁴⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 32.

⁴⁷ Göknil, s. 101; Okay, C. I, s. 245.

⁴⁸ Türk, donatma iştirakini tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıklar arasında saymıştır (bkz. Türk, s. 282).

⁴⁹ Okay, C. I, s. 246.

⁵⁰ Çağa, C. I, s. 157; Çağa/Kender, C. I, s. 175; Fahiman Tekil, *Deniz Hukuku*, 6. Bası, İstanbul 2001, s. 192 (Tekil, *Deniz Hukuku*); Ansay, *Adi Şirket, Dernek ve Ticaret Şirketleri*, s. 97; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 33; İzveren/Franko/Çalık, s. 112; Can, C. I, s. 210; Türk, s. 282.

⁵¹ Çağa/Kender, C. I, s. 179; YİİD. 20.05.1968 tarih, E. 4961, K. 5260 sayılı kararına göre, "...Donatma iştiraki diğer ticari ortaklıklarda olduğu gibi tüzel kişiliğe haiz değildir. Böyle bir iştirak, birden ziyade şahsın, müşterek mülkiyet şeklinde sahip oldukları geminin aralarındaki mukavele hükümlerine tabidir. Mukavelede açıklık bulunmadığı takdirde TTK. m. 19'de belirtildiği gibi tacirlere müteallik hükümler donatma iştiraki hakkında uygulanır. Ancak donatma iştiraki tüzel kişiliği haiz olmadığından Ticaret Kanunu ve binnetice iflas hükümlerinin donatma iştirakini teşkil eden gerçek kişiler için tabiki zarurettir. İflasın açılmasıyla TTK. m. 968/son uyarınca donatma iştiraki sona erer..." (bkz. Domaniç, C. I, s. 122; Orhan Nuri Çevik, *Gereğeli-İçtihatlı-Notlu TTK. Şerhi*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 1993, s. 147).

⁵² Türk, s. 283.

hükümlere şunlar örnek verilebilir: Müşterek donatanlardan en az birinin ad ve soyadına veya geminin adına donatma iştirakini gösterecek bir ibarenin eklenmesiyle oluşturulacak bir ticaret unvanına sahiptir (TTK. m. 46/2, TST. m. 20/4). Donatma iştirakinin tacirler hakkındaki hükümlere ve iflasa tabi olması (TTK. m. 19 ve 968), müşterek donatanlardan ayrı bir hukuki varlığa sahip olduğunu göstermektedir.⁵³ Ayrıca, gemi müdürünün müşterek donatanların isimlerini tekrarlamaksızın donatma iştiraki adına hukuki işlemde bulunabilmesi,⁵⁴ TTK. m. 955/2'nin gemi müdürü "*donatma iştirakini mahkemede temsil eder*" hükmü ve donatma iştirakinin müşterek donatanlar gösterilmeksizin kendi unvanı altında davacı ve davalı olabilmesi, yine TTK. m. 955/4'te açıkça ifade edildiği üzere, gemi müdürünün özel yetki alarak, donatma iştiraki namına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi, tüzel kişilere ait özelliklerdendir.

Donatma iştirakinin bu tüzel kişilere ait özellikler taşıması, tüzel kişi olduğunu göstermez.⁵⁵ Örneğin, donatma iştirakinin iflasa tabi olması. İflas, (bazen özel) bir malvarlığının belirli hükümlere (iflas hükümlerine) göre tasfiyesi demektir; yoksa bunun için mutlaka bir gerçek veya tüzel kişinin iflas etmesi gerekmez.⁵⁶ Örneğin, tüzel kişiliği olmayan miras şirketi belirli hallerde iflas hükümlerine göre tasfiye edilmekte (İİK. m. 118, m. 183) ve burada da iflas eden bir şahıs bulunmamaktadır.⁵⁷ Bu nedenle Kanun, adeta donatma iştirakine tüzel kişilik vermiş gibi hareket etmektedir. Fakat bütün bunlardan donatma iştirakinin tüzel kişiliği olduğu sonucu çıkarılamaz. Çünkü herhangi bir topluluğa tüzel kişilik, ancak açık bir kanun hükmüyle tanınabilir.⁵⁸ Böyle bir hüküm ise yoktur. Bunun yanı sıra, Kanunun bir topluluğa, onu bir tüzel kişi seviyesine çıkarmaksızın, tüzel kişilere ait bazı nitelikleri

---

⁵³ Okay, C. I, s. 246; İbrahim Özbay, "Donatma İştirakinin İflası", *EÜHFĐ.*, C. XII, S. 1-2, s. 161.

⁵⁴ Çağa/Kender, C. I, s. 179.

⁵⁵ Çağa/Kender, C. I, s. 179.

⁵⁶ Çağa/Kender, C. I, s. 179.

⁵⁷ Çağa/Kender, C. I, s. 179; Özbay, s. 169.

⁵⁸ Çağa, C. I, s. 161; Çağa/Kender, C. I, s. 179.

tanınması mümkündür.⁵⁹ Nitekim Türk-Alman hukukunda donatma iştiraki, Alman ve İsviçre hukuk sistemlerinde kollektif şirket bu tür ara örgütlerdir.⁶⁰

Eski Türk ve Fransız hukukuna göre de, donatma iştirakinin tüzel kişiliği bulunmamaktaydı.⁶¹ Çünkü Kanun'da açık bir hüküm mevcut değildi ve doktrinde bu nedenle donatma iştirakinin tüzel kişiliğinin bulunduğunu kabul etmiyordu.⁶²

Alman Deniz Ticaret Kanunu'nda, donatma iştirakinin tüzel kişiliği olup olmadığı konusunda açıklık olmadığı gibi doktrinde de bu konu tartışmalıdır.⁶³ Lewis Böyens konuyu ikili bir ayrıma göre çözmektedir.⁶⁴

a) Donatma iştiraki müşterek bir mülkiyet halinde kalır da, gemisini deniz ticaretinde kullanmazsa tüzel kişiliği yoktur. Örneğin birden fazla mirasçıya intikal eden ve bunlar tarafından denizde ticaret işlerinde kullanılmayan bir geminin durumu,

b) Donatma iştiraki, gemisini deniz işlerinde işletiyorsa, yani hem malik, hem de deniz nakliyecisi, yahut hiç olmazsa deniz ticaretçisi ise, donatma iştirakinin tüzel kişiliği vardır. Çünkü bir ticaret şirketinin belli başlı özellikleri mevcut demektir. İştirak payları, birlikte işletme, kâr ve zararı paylaşma amacı gibi.

B. Donatma İştiraki Kavramı ve Donatma İştiraki İlişkisinin Oluşumu

1. Donatma İştirakinin Tanımı

Donatma iştiraki, Türk Hukukuna Ticaret Kanunu'nun deniz ticaretine ilişkin hükümlerinin kaynağını oluşturan Alman Ticaret Kanunu'ndan intikal etmiş olan deniz ticaretine özgü bir hukuki yapıdır.⁶⁵ Ticaret Kanunu'nun donatma iştirakini tanımlamak amacıyla sevk edilmiş bulunan m. 951/1 hükmüne göre,

---

⁵⁹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 179; Özbay, s. 162.

⁶⁰ Çağa/Kender, *C. I*, s. 179.

⁶¹ Göknil, s. 101'den naklen.

⁶² Göknil, s. 101'den naklen.

⁶³ Göknil, s. 101'den naklen.

⁶⁴ Göknil, s. 101'den naklen.

⁶⁵ Can, *C. I*, s. 205.

“Birden çok kimsenin mukavele ile bir araya gelerek, bir ticaret şirketi teşkil etmeksizin, müştereken malik buldukları bir gemiyi kendi nam ve hesaplarına deniz ticaretinde kullanmalarıyla meydana gelen birliğe donatma iştiraki denir”.

Buna göre donatma iştiraki, çeşitli kişi-kimselerin bir ticaret şirketi (tüzel kişilik) oluşturmadan, ortaklaşa sahip buldukları bir gemiyi, aralarında yaptıkları sözleşme gereğince, oluşan birlik nam ve hesabına deniz ticaretinde kazanç amacı ile kullanmalarıdır.⁶⁶

TTKT.’da donatma iştirakinin tanımı, m. 1064’te hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre “ (1) Birden çok kişinin paylı mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsi adına ve hesabına suda kullanmaları halinde donatma iştiraki vardır.

(2) Tek başına bir geminin maliki veya işletme hakkına sahip olan ticaret şirketleri veya diğer tüzel kişiler hakkında donatma iştirakine ilişkin hükümler uygulanmaz”.

Donatma iştirakini tanımlayan Tasarı’nın bu hükmü, yürürlükteki Kanunun üç fıkradan oluşan m. 951’den farklı olarak iki fıkradan oluşmaktadır. Söz konusu madde hükmünde Tasarı’yla yapılan önemli değişikliklere (yürürlükteki Kanun bir gemiyi “deniz ticaretinde kullanmaları” derken, Tasarı bir gemiyi “suda kullanmaları” gibi) ve eleştirilerimize yeri geldikçe değinilecektir.

2. Donatma İştirakinin Unsurları

a) Kişi

Hukuki anlamda kişi, haklara ve borçlara sahip olabilen varlıkları ifade etmek üzere kullanılan bir terimdir.⁶⁷ Hukuk dilinde kişi, haklara ve borçlara ehil olan, yani hakları ve borçları bulunabilen varlık demektir.⁶⁸

⁶⁶ Göknal, s. 99; Tekil, s. 191; İzveren/Franko/Çalık, s. 111; Can, C. I, s. 204; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, *Deniz Hukuku*, s. 552; İsmail Doğanay, *TTK. Şerhi C. I*, Dördüncü Bası, İstanbul 2004, s. 192.

⁶⁷ Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 8. Baskı, İstanbul 2008, s. 1 (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*); Bilge Öztan, *Şahsın Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara 1990, s. 9; Jale G. Akipek/Turgut Akıntürk, *Kişiler Hukuku*, C. 1, Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul

Ortaklık, kişiler arasındaki bir hukuki ilişkiye dayanan bir kişi birliğidir.⁶⁹ MK. m. 47'deki “*muayyen gayesi bulunan müessesese*” veya bir malın belirli bir amaç için kullanılması amacıyla kurulan vakıftan (MK. m. 101–117) bu bakımdan ayrılır. Çünkü vakıfta hukuki bağ kişiler arasında değil, mallar arasındadır.⁷⁰

(1) Donatma İştiraki Açısından “Kişi” Kavramı

Donatma iştiraki bir kişi birliği olduğundan, temel unsuru “*kişi*”dir. Zira bir donatma iştirakinin varlığı için, ilk olarak, gemiyi işleten birden çok kişinin olması gerekir.⁷¹ Bu yüzden Kanun, donatma iştirakinin oluşumu bakımından kişi unsuruna TTK. m. 951'deki tanımında “...*birden ziyade şahsın...*” sözcüğünü kullanarak açıkça yer vermiştir.

(2) Ortakların Ehliyeti

Kanun koyucu “*donatma iştiraki*” bakımından özel bir ehliyet öngörmemiştir. Dolayısıyla ehliyet bakımından borçlar hukukunun genel ilkeleri uygulama alanı bulur.

Öncelikle ehliyet, kişinin hak ehliyeti sahibi olabilme iktidarını gösteren “*hak ehliyeti*” ile kişinin sahip olduğu hakları bizzat kullanabilme iktidarını ifade eden “*fiil ehliyeti*” olmak üzere ikiye ayrılır.⁷²

Gerçek kişilerde ortağın kendi iradesiyle ve kendi başına gerçekleştireceği işlemlerle ortak sıfatını kazanabilmesi için tam fiil ehliyetine sahip olması şartı aranır.⁷³

2007, s. 229; Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 2. Bası, İstanbul 2007, s. 2; Mehmet Ayan/Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku*, Konya 2007, s. 39.

⁶⁸ Öztan, s. 9; Akipek/Akıntürk, s. 230; Helvacı, s. 2; Ayan/Ayan, s. 39.

⁶⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 43.

⁷⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 43.

⁷¹ Eriş, s. 278; Özbay, s. 158; Doğanay, *C. I*, s. 192.

⁷² Akipek/Akıntürk, s. 267.

⁷³ Fiil ehliyetinin dereceleri bakımından gerçek kişiler dört kategoriye ayrılırlar:

a) Tam ehliyetliler: Tam olarak fiil ehliyetine sahip olanlardır. Bunlar ayırt etme gücüne sahip ve ergin olan, aynı zamanda kısıtlı da olmayan kimselerdir (MK. m. 10) (bkz. Oğuzman/Seliçi/Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 63; Öztan, s. 78; Akipek/Akıntürk, s. 302; Helvacı, s. 39; Ayan/Ayan, s. 25).

Buna karşılık, genel hükümler çerçevesinde, sözleşmeyi kanuni temsilcinin yapması şartıyla tam ehliyetsizler ve kanuni temsilcinin işleme katılması veya izin yahut icazet tarzında rıza göstermesi şartıyla da sınırlı ehliyetsizler donatma iştirakine ortak olabilirler.⁷⁴

Tam ehliyetsiz adına yasal temsilcinin işlemi gerçekleştirdiği veya temyiz kudretine sahip kısıtlının yapacağı işleme yasal temsilcinin izin verdiği ya da işlemi bizzat yaptığı hallerde MK. m. 463, b. 3 gereğince, vesayet makamının iznine ilaveten denetim makamının da izni alınmalıdır. Burada anılan vesayet makamı sulh mahkemesi, denetim makamı ise, asliye mahkemesidir (MK. m. 397/2).

Sınırlı ehliyetsiz konumundaki ayırt etme gücüne sahip küçüklerin donatma iştiraki sözleşmesi yapabilmeleri, kanuni temsilcilerinin rızalarına bağlıdır (MK. m. 16).⁷⁵

Kendisine oy danışmanı atanan kimseler, ortaklık sözleşmesi MK. m. 429'da sayılan hukuki işlemlerden olmadığından, bizzat ortaklık sözleşmesi yapabilirler. Bu sözleşmenin yapılabilmesi için, oy danışmanın onayını almak gerekmez. Ancak bu kimseler, sahip oldukları bir taşınmazı donatma iştirakine sermaye olarak getirmek isterlerse, MK. m. 429/1, b. 2 gereğince, danışmanlarının oyunu almak zorundadırlar.⁷⁶

Buna karşılık bir kişiye MK. m. 429/2 gereğince bir yönetim danışmanı atanırsa, bu kişiler malvarlığının özünü etkileyecek hukuki işlemleri bizzat

---

b) Tam ehliyetsizler: Bu kişiler fiil ehliyetinden tamamen yoksun olanlardır. İster ergin olsun, ister küçük olsun, ayırt etme gücü bulunmayan kişilerdir (bkz. Oğuzman/Seliçi/Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 63; Öztan, s. 79; Akipek/Akıntürk, s. 302; Helvacı, s. 41; Ayan/Ayan, s. 35).

c) Sınırlı ehliyetsizler: Ayırt etme gücüne sahip küçükler ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlılardır. Bunların fiil ehliyetsizliği asıldır. Bu kişilerin ehliyetsizliği tam değil, fakat az çok sınırlı olan bir ehliyetsizliktir (bkz. Oğuzman/Seliçi/Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 72; Öztan, s. 89; Akipek/Akıntürk, s. 302; Ayan/Ayan, s. 28).

d) Sınırlı ehliyetliler: Fiil ehliyeti sınırlı olanlardır. Bunlar ayırt etme gücüne sahip ve ergin oldukları gibi, kısıtlı da değildirler. Bu bakımdan tam fiil ehliyetine sahip olmaları gerekir (bkz. Oğuzman/Seliçi/Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 85; Öztan, s. 104; Akipek/Akıntürk, s. 302; Ayan/Ayan, s. 26).

⁷⁴ Nami Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, 2. Bası, İstanbul 2008, s. 18 (Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*).

⁷⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 43.

⁷⁶ Oruç Hami Şener, *Adi Ortaklık*, Ankara 2008, s. 7.

yapabilirler. Malvarlığının özünü etkilemeyecek hukuki işlemleriyse, ancak yönetim danışmanının katılımıyla yapabileceklerdir.

Şayet bu esaslara uyulmaksızın bir donatma iştiraki sözleşmesi yapılırsa, bu durum ehliyetsiz kişinin hem iç ilişkide hem de dış ilişkide ortaklık sözleşmesiyle bağlı olmaması sonucunu doğurur.⁷⁷ Bu halde, ortaklıkta ortak sayısı ikiden fazlaysa, sözleşmenin diğer (ehliyetli) ortakları bağlayıp bağlamayacağı sorunu, BK. m. 20/2 çerçevesinde değerlendirilmelidir. Yani ehliyetsiz ortak katılmasaydı, diğer ortakların yine de sözleşme ilişkisine girecekleri kabul edilebiliyorsa, bu durumda sözleşme diğer ortaklar bakımından geçerli sayılmalı, aksi takdirde sözleşme geçersiz olmalıdır.⁷⁸ Burada geçersizlik nedeni ehliyetsizliğe dayandığından, sakat ortaklığa ilişkin ilkeler de uygulanamazlar.⁷⁹

Adi şirkette, tüzel kişiler açısından aranan ehliyet, statünün (ana sözleşmenin veya tüzüğün) izin verdiği ölçüde tüzel kişinin adi şirkete ortak sıfatıyla katılabileceği kabul edilmektedir. Bu sınırlama, ticaret ortaklıkları bakımından TTK. m. 137’de ifadesini bulan, “*şirket mukavelesinde yazılı işletme mevzuunun içinde kalmak şartıyla*” ibaresini eklenmek suretiyle benimsenmiştir.⁸⁰ Böylece, ticaret ortaklıklarının ehliyeti bakımından ultra vires teorisi veya doktrini benimsenmiş olmaktadır.⁸¹ Ancak hemen belirtelim ki, Tasarı, ticaret şirketlerinde ultra vires doktrinini, Avrupa Birliği hukukunu da dikkate alarak terk etmiştir.⁸²

(3) “Ortak” Sıfatının Kapsamı

Donatma iştirakine, ister gerçek, isterse tüzel kişi tipinde olsun, hukuken “kişi” sıfatına sahip bütün varlıkların katılabilecekleri açıktır. Çünkü TTK. m. 951’de

---

⁷⁷ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 19; Şener, s. 7.

⁷⁸ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 20, dn. 44; Şener, s. 7.

⁷⁹ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 20, dn. 44; Şener, s. 7.

⁸⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 125.

⁸¹ Bu ilke hakkında bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 125-126.

⁸² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 125.

sadece “*şahıslardan (kişilerden)*” söz edildiğine göre bu “kişiler”, gerçek kişi⁸³ olabileceği gibi tüzel kişi⁸⁴ de olabilir.⁸⁵

Bu şekilde adi ortaklık ortaklarının ve donatma iştiraki ortaklarının hem gerçek hem de tüzel kişiden oluşabilmesi, donatma iştirakini kollektif ortaklıktan ayıran en temel noktalardan birisidir.⁸⁶ Bu esasın sonucu olarak iki tüzel kişi veya bir gerçek kişi ile tüzel kişi bir araya gelerek bir adi ortaklık kurabilecektir.⁸⁷ Dolayısıyla donatma iştirakininde bu şekilde oluşabilmesinde herhangi bir engel yoktur.

Birden çok tüzel kişi müştereken malik oldukları gemiyi adi şirket (joint venture)⁸⁸ şeklinde bir araya gelerek birlikte kendi adlarına deniz ticaretinde kullanacak olurlarsa, bunların oluşturduğu kişi birliği de donatma iştiraki vasfını kazanır.⁸⁹ Yani donatma iştiraki sözleşmesi taraflarının gerçek kişi olması şart değildir.⁹⁰ Ayrıca genel olarak veya belirli türdeki tüzel kişilerin donatma iştirakine ortak olamayacağı şeklinde kanuni bir hüküm de mevcut değildir (karş. TTK. m. 153, 243/3).

(4) Ortakların Sayısı

Ortaklığın en önemli unsuru, birbirini tanıyan, birbirlerinin şahsiyet ve kabiliyetine güvenen eşit ve aynı durumda olan ortaklardır. Genel olarak iki kişi

---

⁸³ Gerçek kişiler, insanlardır (bkz. Öztan, s. 6; Helvacı, s. 2).

⁸⁴ Tüzel kişiler, kendilerine kişilik tanınmış, belirli niteliklere sahip, belli bir amacı gerçekleştirmek amacıyla ve başlı başına bir varlığa sahip olmak üzere bir araya gelmiş kişi ya da mal topluluklarıdır (bkz. Öztan, s. 6; Akipek/Akıntürk, s. 231; Helvacı, s. 2).

⁸⁵ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 911; Kaner, s. 92; Özbay, s. 158.

⁸⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 43; Oğuz İmregün, *Kollektif ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklar*, Ankara 1989, s. 7 (İmregün, *Kollektif ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklar*); Şener, s. 4.

⁸⁷ Şener, s. 4.

⁸⁸ Joint venture: Müşterek amaçları, müşterek riskleri maruz kalarak gerçekleştirmeyi öngören, yabancı şirket ve kişiler tarafından milli bir organizasyon içinde yapılan daimi sermaye yatırım sözleşmesidir (bkz. Kemal Dayınlarlı, *Joint Venture Sözleşmesi*, Gözden geçirilmiş, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 1999, s. 49).

⁸⁹ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 911.

⁹⁰ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 911.

ortaklık kurabilir.⁹¹ TTK.'daki mevcut düzenlemeye göre, donatma iştiraki için “*birden ziyade şahsın*” varlığı aranmaktadır (TTK. m. 951/1).

Bu unsur, nicelik bakımından ele alındığı zaman “*en az iki kişiyi*” ifade eder. TTK.'da bir üst sınır belirlenmiş olmadığı için, istenilen sayıda kişi donatma iştirakini kurabilecektir.

(5) Kullanmanın İştirak Ortaklarının Tümünün Nam ve Hesabına Olması

Deniz ticaretinde kullanmanın müşterek malikler tarafından hepsinin nam ve hesabına yapılması gerekmektedir (TTK. m. 951/1). Birden çok şahsın başkasının gemisini kendi namlarına deniz ticaretinde kullanmaları halinde, donatma iştiraki hakkındaki hükümler uygulanmayacağı gibi, müşterek geminin bir başkası veya içlerinden biri tarafından kendi namına kullanılması halinde de gemi hepsi hesabına işletilse bile, donatma iştirakinden bahsedilemez.⁹² Örneğin üç kişiye ait bir geminin içlerinden yalnız biri tarafından kendi nam ve hesabına deniz ticaretinde kullanılması halinde, bir donatma iştiraki oluşmaz. Kendi adına hareket eden şahıs, donatan durumuna girer.⁹³ Bunların yanı sıra, deniz ticaretinde kullanmanın belirli bir süreyle sınırlı olması, donatma iştirakinin varlığını engellemez.⁹⁴

b) Müşterek Amaç

(1) Müşterek Amacın Anlamı

Müşterek amaç, ortakların ulaşmak konusunda anlaşmaya vardıkları, bunun için mallarını ve emeklerini birleştirdikleri ortak ve uyumlu çaba gösterdikleri nihai amaçtır.⁹⁵ Bu açıdan ortaklık ilişkisinin bir amaç birlikteliği olduğu söylenebilir.⁹⁶ Diğer bir anlatımla bir hukuki ilişkinin ortaklık sözleşmesi olarak nitelenmesi için

---

⁹¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 43.

⁹² Okay, C. I, s. 240.

⁹³ Okay, C. I, s. 240.

⁹⁴ Okay, C. I, s. 240.

⁹⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 55; Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 24.

⁹⁶ Şener, s. 101; Bahtiyar, s. 13.

hedefin bütün ortaklar bakımından “*ortak*” olması gerekir.⁹⁷ Amacın bu şekilde ortak olması, her ortağın ortaklık amacını hem kendi hem de diğer ortakların amacı olarak sağlamayı taahhüt etmesi anlamına gelir.⁹⁸

Ortakların sadece bir kısmının amacının ortak olması da yeterli değildir. Bu durumda ortaklığın tamamen fesh edileceği ya da ortaklığın sadece amaçları ortak olanlar arasında oluşturulduğunun mu kabul edileceği, somut olayın şartlarına ve taraf iradelerinin yorumuna bağlıdır.⁹⁹

Amacın bu şekilde ortak olması zorunluluğu, ortaklık sözleşmelerini diğer bazı birlik ve sözleşmelerden de ayıran önemli bir ölçüdür.¹⁰⁰ Yine ortaklık sözleşmelerinde amacın müşterek olması, bu sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükleyen ve tarafların karşılıklı edim değişimini amaçladıkları sözleşmelerden ve de iş görme sözleşmelerinden ayırır.¹⁰¹ Bu nedenle ortaklık amacı, sözleşmelerde merkezi bir önemdedir.¹⁰²

BK. m. 520’de, ortaklığın tanımı yapılırken “*müşterek bir gaye*”ye erişmekten söz edilmiş, fakat hükümde bu müşterek gayenin (amacın) ne olması gerektiğini açıklanmamıştır.¹⁰³ Fakat BK. m. 522, “*Şerikler, mahiyeti icabınca şirkete ait olan bütün kazançları aralarında taksimle mükelleftirler*” hükmünden müşterek amacın “kazanç paylaşmak” olduğu sonucu çıkarılabilir.¹⁰⁴ Diğer taraftan, çeşitli ortaklık tiplerinde farklı amaçlar mevcuttur. AO.’larda LO.’larda amacın “*iktisadi*” olması yeterli iken, KO. ve KmO.’larda ise amaç “*bir ticari işletme işletmek*”tir.¹⁰⁵

---

⁹⁷ Şener, s. 102; Bahtiyar, s. 13.

⁹⁸ Şener, s. 102; Bahtiyar, s. 14.

⁹⁹ Şener, s. 102; Bahtiyar, s. 14.

¹⁰⁰ Şener, s. 102; Bahtiyar, s. 14.

¹⁰¹ Şener, s. 102.

¹⁰² Şener, s. 103.

¹⁰³ Oğuz İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, 12. Bası, İstanbul 2001, s. 156 (İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*); Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 55.

¹⁰⁴ İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, s. 156; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 55.

¹⁰⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 32.

Görüldüğü üzere, bir ortaklıktan söz edebilmek için muhakkak bir müşterek amaç olması gerekir.¹⁰⁶

(2) Müşterek Amacın Niteliği ve Konusu

Donatma iştiraki ortak amaca ulaşmak için kurulur. Donatma iştirakinde ortakların güttüğü nihai hedef iktisadi bir amaçtır ve daha dar anlamıyla kazanç elde etmek ve elde edilen kazancı ortaklar arasında paylaşmaktır. Hatta Kalpsüz, donatma iştirakini, “müşterek mülkiyet üzerine kurulmuş bir kâr ve kazanç şirkettir” şeklinde tarif ederek, müşterek amacın kâr ve kazanç olduğunu vurgulamıştır.¹⁰⁷ Donatma iştirakinde tarafların nihai amaçları kâr elde etmek iken, ortaklığın konusu deniz ticaretinde bir gemiyi denizde işletmektir. Donatma iştirakinin amacı kanuna, ahlak ve adaba aykırı olmamak ve yerine getirilmesi mümkün bulunmak koşuluyla ortaklarca serbestçe belirlenebilir.¹⁰⁸

(3) Müşterek Amaç Uğruna Birlikte Çaba (Affectio Societatis)

Affectio societatis, Latince’den gelen bir kavramdır.¹⁰⁹ Affectio, Latince’de yapmak, kurmak, imal etmek anlamına gelen Facio-Ad=Afficio mastarından çıkarılmış bir isimdir.¹¹⁰ Sözlükteki anlamı, etkili olma (influence) anlamına gelmektedir. Latince tabiriyle affectio societatis olarak ifade edilen, “müşterek amaç doğrultusunda birlikte çaba” unsuru, esasen şirket kurma niyeti demektir.¹¹¹ Ancak öğretilerde, “eşitlik üzerinde birleşme arzusu”,¹¹² “eşitlik ve aktif işbirliği”¹¹³ veya “ortakların şirket gayerinin elde edilmesinde faal olarak katılma niyeti”¹¹⁴ şeklinde

¹⁰⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 32.

¹⁰⁷ Kalpsüz, C. 2, s. 61.

¹⁰⁸ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 30.

¹⁰⁹ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 12.

¹¹⁰ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 14.

¹¹¹ Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, Güncellenmiş 7. Baskı, Adana 2009, s. 18.

¹¹² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 60.

¹¹³ Fransız ve Belçika Hukukunda kabul edilen görüştür [(bkz. Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, Ankara 1965, s. 49 (Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*)].

¹¹⁴ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 49; Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 14.

de ifade edilmektedir. Bu ilke ve unsur gereği ortaklar, şirketin amacı uğrunda eşit temel üzerinde birleşerek çalışma yükümü altındadırlar.

Şirket sözleşmesinin amaç unsurunun tamamlayıcısı olan affectio societatis'in, donatma iştirakinde de mevcut olduğu TTK. m. 951/1, "*Birden ziyade şahsın müşterek mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, aralarında yapmış oldukları akit gereğince cümlesi nam ve hesabına deniz ticaretinde kullanmaları halinde donatma iştiraki mevcuttur*" hükmünden anlaşılmaktadır.

Donatma iştiraki diğer paylı mülkiyetlerden farklı olarak müşterek donatanlar maliki oldukları geminin deniz ticaretinde kullanılarak kazanç elde edilmesi amacıyla, tıpkı bir şirketin ortakları gibi az çok bir aktif çaba sarf ederler.¹¹⁵ Yani donatma iştirakinde, sadece amaç için kazanç elde etme unsuru yeterli değildir, müşterek donatanların bu yolda bir niyetlerinin olması ve bunun gerçekleşmesi için gayret sarf etmeleri, yani affectio societatis unsuru da mevcut olmalıdır.¹¹⁶

Ortaklıklarda ortakların sadece ortak bir amaç etrafında birleşmeleri yeterli değildir.¹¹⁷ Ortaklar aynı zamanda ortakların şirket amacının elde edilmesine faal olarak katılma ve bu yolda diğer ortaklarla işbirliği yaparak, aralarında astlık üstlük ilişkisi olmaksızın birlikte çaba sarf etme niyet ve idaresine de sahip olmalıdırlar.¹¹⁸ Yani, ortaklar ortak amacın oluşabilmesi için, faal olarak gayret ve özen göstermek yükümü altındadırlar ve bir şirketten bahsedebilmek için bu niyetin de bulunması gereklidir.¹¹⁹ Her bir ortak şu veya bu şekilde amacın gerçekleşmesine katkıda bulunmak zorundadır.¹²⁰ Faal olarak katılma, sadece şirket işlerinde fiilen çalışmak şeklinde dar yorumlanmamalıdır (Faaliyet göstermek üzere kurulan şirketin harekete geçmesi ve amacına varması için, ortakların sadece aktif olarak katılmaları ve bu konuda çaba göstermeleri şeklinde anlaşılmaması gerekir). Aynı zamanda bu amaca

---

¹¹⁵ Can, *C. I.*, s. 209; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 911.

¹¹⁶ Çağa, *C. I.*, s. 157.

¹¹⁷ Şener, s. 116; Pulaşlı, s. 18; Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 35.

¹¹⁸ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 12; Şener, s. 116; Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 35.

¹¹⁹ Domaniç, *Adi- Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 13; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 60; Pulaşlı, s. 18.

¹²⁰ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 35.

aykırı eylem ve işlemlerde bulunmaktan kaçınmakta faal katılma olarak nitelendirilebilecektir.¹²¹ Bir ortağın haklı sebebe dayanılarak ortaklıktan çıkarılmasına veya ortaklığın haklı sebeple feshine karar verilmesine ortaklıklarda “*affectio societatis*”in bulunmaması yol açabilir.¹²²

c) Katılma Payı

(1) Katılma Payı Kavramı ve Katılma Payını İfa Yükümlülüğü

Donatma iştirakinde, ortaklık için öngörülen müşterek amaca ulaşılabilmesi, her şeyden önce ortakların birtakım değerleri ortaklığa tahsis etmelerine bağlıdır. Bu değerler, müşterek amaca ulaşılmasını sağlayan en önemli araç durumundadır. TTK.’da donatma iştiraki için her ortağın koyması gereken katılma payı hakkında yasal düzenleme olarak kollektif şirket hükümlerine atıf yapılmıştır. Şöyle ki TTK. m. 951/2, kollektif ortaklıkların esas sözleşmesi hakkındaki m. 155 ve 158’e yollama yapmış, fakat TTK. m. 155/5 “*her ortağın sermaye olarak koymayı taahhüt ettiği para miktarı, para mahiyetinde olmayan sermayenin değeri ve bu değer ne suretle biçilmiş olduğu, eğer şahsi emek bahis konusu ise bu emeğin mahiyet ve şümülü*” hükmünün uygulanması yerine “*müşterek donatanların gemi paylarının miktarlarının*” tescil olunacağını öngörmüştür.

Kollektif şirket ile ilgili düzenlemelere baktığımızda, kollektif ortaklık, bir ticaret ortaklığı olarak “*kazanç sağlamak ve bunu ortaklarına paylaşmak*” amacıyla kurulur.¹²³ Donatma iştiraki de “*müşterek mülkiyet üzerine kurulmuş bir kâr ve kazanç şirkettir*”.¹²⁴ Bu amacı gerçekleştirmek için bir sermayeye gereksinimi vardır ve bu sermayenin şirket sözleşmesine yazılması zorunlu şartlardandır.¹²⁵ Hangi ortağın katılma payı olarak ne getireceği ve bunların her birinin hangi değer veya miktara sahip olacağı konusunda Kanun’da herhangi bir

¹²¹ Domaniç, *Adi- Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 13; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 60; Pulaşlı, s. 19.

¹²² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 60.

¹²³ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 50; İmregün, *Kara Ticareti Hukuku*, s. 185.

¹²⁴ Kalpsüz, *C. 2*, s. 61.

¹²⁵ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 171.

sınırlama olmadığından, bu konu ortaklarca sözleşme de serbestçe belirlenebilir.¹²⁶ Keza, katılma paylarının kapsamının (miktar veya değerinin) sözleşmede saptanmış bulunması zorunlu olmadığı gibi, katılma paylarının türdeş ve eş değerli olması da şart değildir.¹²⁷

Şirketlerdeki sermaye payı ve katılma payı şeklindeki ikili kullanım,¹²⁸ donatma iştirakinde gemi payı ve iştirak payı ayırımına benzemektedir.¹²⁹ Çünkü donatma iştirakindeki “*iştirak payı*” terimi, müşterek donatanın gemi payını da içine alacak şekilde iştirak parası, kasa mevcudu, bankadaki paralar, alacaklar, yakıt v.b. üzerindeki ortaklık haklarının tümünü ifade etmektedir.¹³⁰ Yani, donatma iştirakinde müşterek donatanların bu sıfatlarından doğan bütün mali hak ve borçları, onların iştirak payını oluşturur.¹³¹ Görüldüğü gibi, iştirak payına hem haklar; hem de borçlar dâhildir.¹³² Her ikisinde de “*iştirak payı*” ve “*katılma payı*” bir üst kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³³

Sermaye payı, donatma iştirakince işletilen bir gemide müşterek donatanlardan her birine düşen kısım (müşterek mülkiyet payı),¹³⁴ gemi payı (TTK. m. 897, 951,

---

¹²⁶ Şener, s. 43.

¹²⁷ Şener, s. 43.

¹²⁸ Yongalık, şirket şeklindeki bir birleşmede şirket sermayesini oluşturan ve ortaklardan her biri tarafından konulan değerleri ifade bakımından “iştirak payı” veya “katılma payı” terimlerini, şirket sermayesi ile bağlantıyı göstermemelerinden dolayı uygun bulmamaktadır (bkz. Aynur Yongalık, *Adi Şirkette Sermaye Payı*, Ankara 1991, s. 28). Katılma payı, sermayeden ve ortaklık malvarlığından farklı bir kavramdır. Katılma payı, ortaklık ile güdülen müşterek amaca ulaşılabilmesi yolunda bir ortağın sözleşmeyle üstlenmesi gereken katkıdan ibaret iken, sermaye, ortakların ortaklığa fiilen getirmiş oldukları malvarlıksal değerlerin bir bütünüdür ifade eder. Ortaklık malvarlığı ise, çok daha geniş bir kavramdır ve sermayenin yanı sıra, ortaklığın faaliyetleri sonucunda elde edilen ve henüz dağıtılmamış olan kazançları, onların yerine geçen ikame değerleri ve sair kazanımları kapsamına alır (bkz. Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 41).

¹²⁹ Yongalık, s. 30; Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 43.

¹³⁰ Turgut Kalpsüz, *Gemi Rehni*, 3. Baskı, Ankara 1999, s. 10 (Kalpsüz, *Gemi Rehni*); Can, *C. 1*, s. 208.

¹³¹ Kalpsüz, *C. 2*, s. 61; Can, *C. 1*, s. 217.

¹³² Kalpsüz, *C. 2*, s. 61; Can, *C. 1*, s. 217.

¹³³ Kalpsüz, *C. 2*, s. 61; Yongalık, s. 31

¹³⁴ Can, *C. 1*, s. 217.

962) olarak adlandırılacaktır. Donatma iştirakinde müşterek donatanlardan her biri, bu şirkete, gemi payı dediğimiz bir veya birkaç pay ile iştirak eder.¹³⁵

Sermaye koyma borcu için her ortağın koyacağı sermayenin niteliğinin, çeşidi ve miktarının açıkça yazılması zorunludur.¹³⁶ Bu hüküm kollektif şirketi, dolayısıyla donatma iştirakini, adi şirketten ayıran önemli farklarından biridir.¹³⁷ Müşterek donatanlar, para, taşınır, taşınmaz, kişisel emekleri, bir alacak hakkı veya sair bir hak gibi iktisadi değerleri ortaklığa sermaye payı olarak koyabilirler.¹³⁸ Paradan başka sermayenin değeri ve bu değer nasıl biçildiği de açıkça belirtilmelidir.¹³⁹

(2) Ortaklığa Katılma Payı Olarak Getirilebilecek Değerler

Kanun'da tür veya miktar bakımından bir sınırlamanın bulunmaması sebebiyle, ortaklarca ortaklığa katılma payı olarak getirilebilecek değerlerin yelpazesi oldukça geniştir.

Katılma payı olarak donatma iştirakine, iştirak parası, kasa mevcudu, bankadaki paralar, alacaklar, yakıt v.b. üzerindeki ortaklık haklarının tümü getirilebilir.¹⁴⁰ Kısaca donatma iştirakinde, müşterek donatanların bu sıfatlarından doğan bütün mali hak ve borçları, onların iştirak payını yani katılma payını oluşturur.¹⁴¹

(3) Katılma Payı İfa Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi

TTK. m. 951/2'nin TTK. m. 155'e yaptığı atıf nedeniyle, donatma iştiraki sözleşmesinde yazılması zorunlu konular arasında katılma payı açıkça ifade

---

¹³⁵ Kalpsüz, C. 2, s. 61.

¹³⁶ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 171; Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, s. 152.

¹³⁷ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 171.

¹³⁸ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 50; Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 206; Turanboy, s. 50; TTK.'ya göre şahıs şirketleri için, taşınır, taşınmaz, para, alacak, emek, ticari işletmeler, telif hakları, ihtira beratları, imtiyazlar, markalar gibi iktisadi değeri olan tüm haklar sermaye olarak konulabilecektir (TTK. m. 139).

¹³⁹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 206; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul 2008, s. 50.

¹⁴⁰ Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 10; Can, C. 1, s. 208.

¹⁴¹ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Can, C. 1, s. 217.

edilmiştir. Sözleşmede bu konuda bir düzenleme bulunmadığı takdirde, TTK. m. 156'ya bakılması gerekmektedir.

“Noksanlıklar” başlıklı TTK. m. 156; “Mukavelesi kanuni şekilde yapılmamış veya mukaveleye konması mecburi olan kayıtlardan biri veya bazıları eksik yahut hükümsüz olan bir kollektif şirket, adi şirket hükmünde olup hakkında 158’nci madde hükmü mahfuz kalmak şartıyla Borçlar Kanunu’nun 520–541 inci maddeleri tatbik olunur.

14’üncü madde hükmü mahfuzdur” hükmündedir.

Burada, sözleşmede katılma payı yazılmadığı takdirde, donatma iştiraki hakkında adi şirket hükümlerinin uygulanacağı açıkça hüküm altına alınmıştır. Adi şirkette sözleşmede katılma payına ilişkin bir düzenleme olmadığı takdirde, Borçlar Kanunu’nun ifaya ilişkin hükümleri (BK. m. 67) doğrudan uygulanır.¹⁴²

Müşterek donatanlardan biri katılma payını ifa yükümlülüğünü zamanında ve gereği gibi yerine getirmediği takdirde BK. m. 101 vd. hükümleri çerçevesinde borçlu olarak temerrüde düşer.¹⁴³

Edimin niteliği uygun olduğu takdirde, mütemerrit ortak aleyhine açılacak bir eda davası ile katılma payını koyma borcunun aynen ifası istenebilecektir.¹⁴⁴ Bu davayı diğer tüm ortaklar veya temsil hükümleri çerçevesinde onlar adına ortaklık yönetimi açabileceği gibi, ortaklardan sadece birisi de açabilir; ancak bu halde davacı ortak ifanın kendisine yapılmasını isteme hakkına sahip değildir; katılma payının donatma iştirakine ifa edilmesini talep etmek zorundadır.¹⁴⁵

Mütemerrit ortak, sözleşmede öngörülen özel yaptırımlara (örneğin, sözleşme cezasına) maruz kalabileceği gibi, hakkında temerrüde ilişkin Borçlar Kanunu (ve katılma payı para ediminden ibaretse, temerrüt faizi bakımından ayrıca 3095 sayılı Kanun) hükümleri de uygulanacak; örneğin; temerrüt yüzünden bir zarar doğduğu takdirde, kendisinden bu zararın tazmini de istenebilecektir (BK. m. 102).¹⁴⁶

---

¹⁴² Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 49.

¹⁴³ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 49.

¹⁴⁴ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 137; Yongalık, s. 85.

¹⁴⁵ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 49.

¹⁴⁶ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 50.

Ayrıca, ortağın bu tutumu diğer ortaklar için ortaklığın feshi bakımından BK. m. 535/1, b. 7 anlamında haklı sebep oluşturacak ve böylece, katılma payı borcunun yerine getirilmemesi ortaklığın sona ermesine dahi yol açabilecektir.¹⁴⁷

d) Sözleşme Bağı

(1) Donatma İştirakinin Sözleşmesel Karakteri

Bir şirketten söz edebilmek için taraflar arasında mutlaka şirket kurulması yönünde bir sözleşme mevcut olmalıdır.¹⁴⁸ Ortaklıkta bir araya gelen kişiler arasında irade anlaşması bulunmaktadır, yani açık veya örtülü bir anlaşma vardır. Bu anlaşma, belirli şartlarla bir ortaklık kurma iradesi ile (animus contrahende societatis) gerçekleşir.¹⁴⁹ Bu unsur, şirketleri tesadüfi oluşan topluluklardan ayırır. Şirket sözleşmesi, ortak bir amacı gerçekleştirme doğrultusunda tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradeleriyle kurulur (BK. m. 1–10).¹⁵⁰

Donatma iştiraki, TTK. m. 951/1'den de anlaşılacağı üzere, müşterek donatanlar arasında yapılan bir sözleşmeye bağlı olarak kurulur.¹⁵¹ Aksi halde donatma iştiraki söz konusu olmaz ve iştirake, taraflar arasında meydana gelen hukuki ilişkiye ait hükümler uygulanır.¹⁵² Donatma iştiraki sözleşmesinin tarafları, gemiye müştereken malik olan kişilerdir.¹⁵³ Ancak, donatma iştirakinin kurulabilmesi için bu sözleşmenin bütün müşterek malikler tarafından yapılmasının zorunlu olup olmadığı da açık değildir.¹⁵⁴

---

¹⁴⁷ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 50.

¹⁴⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 46; Yongalık, s. 7; Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 50.

¹⁴⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 46.

¹⁵⁰ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 67.

¹⁵¹ TTK. m. 951'in kaynağını oluşturan Alman Ticaret Kanunu m. 489'da bizde olduğu gibi sözleşme unsuru açıkça vurgulanmamakla birlikte, TTK. m. 952'ye karşılık gelen m. 490'dan hareketle Alman Hukuku'nda da aynı sonuca varılmaktadır (bkz. Can, *C. I*, s. 205).

¹⁵² Kaner, s. 93.

¹⁵³ Can, *C. I*, s. 205; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 912.

¹⁵⁴ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 912.

Müşterek donatanlar arasındaki ilişki, aralarındaki sözleşme hükümlerine tabidir.¹⁵⁵ Sözleşmede hüküm olmadığı takdirde Kanunu'n tamamlayıcı hükümleri uygulanır (TTK. m. 952).

(2) Sözleşmenin Hukuksal Niteliği ve Özellikleri

Donatma iştiraki sözleşmesi ile ilgili Ticaret Kanunu'nda açık bir düzenleme bulunmamasına karşın, TTK. m. 951'in TTK. m. 155'e yaptığı atıf nedeniyle "*donatma iştiraki sözleşmesi ve içeriği*" kollektif şirket hükümlerine göre incelenmelidir.

Buna göre donatma iştiraki sözleşmesi, Kanunda başlı başına (bağımsız) olarak ayrıca düzenlenmiş bulunan diğer sözleşme modellerinden hiçbirisine dahil olmadığı gibi, karma yahut bileşik akit niteliğinde de değildir. Bu haliyle ortaklık sözleşmesinin, kendine özgü karakterde olduğu düşünülebilir.

Ortaklık sözleşmesinin hukuksal niteliği konusunda değişik görüşler düşünülebilir. İlk olarak, donatma iştiraki sözleşmesinin ortaklar için çeşitli edim yükümlülükleri ve talep haklarını doğuran alelade bir "*borç sözleşmesi*" olduğu kabul edilebilir. Bu görüşe göre sözleşmenin oluşumuyla, gerek ortakların birbirleriyle olan ilişkilerinde, gerek bir ortağın ortaklıkla olan ilişkisinde kendisini gösteren haklar ve borçlar ortaya çıktığı düşünülebilir.¹⁵⁶

İkinci görüşe göre, sırf ortaklar arasında oluşan kişi birliğini göz önüne alarak sözleşmeyi, "*organizasyon sözleşmesi*" biçiminde nitelendirebiliriz. Buna göre, sözleşme, ortaklık ilişkisine katılan kişiler arasında iştirak halinde hak sahipliği esasına dayalı, sosyal hukuksal bir "*birlik*" meydana getirir.¹⁵⁷

Üçüncüsü ise, bu iki görüşün de yer aldığı, ortaklık sözleşmesinin hem bir borç sözleşmesi hem de organizasyon sözleşmesinin özelliklerini bir arada bünyesinde barındıran bir sözleşmedir.¹⁵⁸ Bir başka deyişle, yukarıdaki iki görüşü de kapsayan diğer bir görüştür.

---

¹⁵⁵ Kaner, s. 93.

¹⁵⁶ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 54.

¹⁵⁷ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 55.

¹⁵⁸ Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 55.

Kanaatimizce, donatma iştiraki sözleşmesini sadece borç sözleşmesi veya sadece organizasyon sözleşmesi şeklinde nitelendirmek doğru olmaz. Bu bakımdan yukarıdaki ilk iki görüşü de içine alan üçüncü görüş, iştirak sözleşmesinin hukuksal niteliğini en doğru şekilde ortaya koymaktadır. Organizasyon sözleşmesi yönünü vurgulamaya iten en önemli etken, donatma iştirakinin tüzel kişiliği olmamasına rağmen kanun koyucu tarafından donatma iştirakine bir takım haklar tanınarak, onun hak süjesi olarak kabul edilmesi ve tacir olmanın hüküm ve sonuçlarına tabi kılınmasıdır. Diğer yönden, sadece borç sözleşmesi niteliğiyle düşünülmesi de eksik olacaktır.

Bir başka açıdan donatma iştiraki sözleşmesine bakıldığında, donatma iştirakinde müşterek donatanlardan her biri diğer ortak veya ortaklardan karşı edim elde etmek için edim yükümlülüğü altına girmemekte, diğer bir deyişle karşı edim o ortağın kendi edimine nazaran bir karşılık oluşturmaktadır. Müşterek donatanlar, müşterek amaca ulaşmak için, bu amaç uğruna edimlerini birleştirmektedirler. Katılma payı edimlerinin ifası diğer ortaklara değil, ortaklığa yapılır; ifa da ortaklık tarafından veya ortaklık adına talep edilir.

Bu durum, donatma iştiraki sözleşmesinin edim değişimini amaçlayan bir “*mübadele sözleşmesi*” niteliği taşımadığını göstermektedir. Bu nedenle, bu sözleşmenin tek taraflı veya eksik iki taraflı bir sözleşme olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.¹⁵⁹ Yine aynı nedenlerle, donatma iştiraki sözleşmesini tam iki taraflı (sinallagmatik, karşılıklı) bir akit şeklinde nitelendirmek de söz konusu olamaz.

“*Çok taraflı sözleşme*” nitelendirmesinin de donatma iştiraki sözleşmesi için uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Çünkü donatma iştiraki sözleşmesi, tam veya

---

¹⁵⁹ Mübadele sözleşmeleriyle donatma iştiraki sözleşmesi arasındaki başlıca farklar şu şekilde sıralanabilir: Mübadele sözleşmelerinde tarafların edimleri arasında az çok bir denge mevcuttur; oysa donatma iştirakinde müşterek donatanların getirecekleri katılma payları bakımından böyle bir dengenin bulunması şart değildir. Diğer yönden, mübadele sözleşmelerinde ifade bulunan tarafın artık kendi edimi üzerinde herhangi bir hakkı kalmaz. Buna karşılık donatma iştirakinde katılma payı edimini ifa eden ortak, edime konu değer üzerindeki hakkını tümüyle yitirmez, diğer ortaklarla birlikte hak sahipliği ilişkisi içine girer. Tüm bunlar bir yana, mübadele sözleşmelerinde taraflar arasında donatma iştirakinde olduğu gibi bir müşterek amaç ve bu amacın gerçekleşmesi için birlikte çaba sarf etme yükümlülüğü söz konusu değildir (bkz. Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 58).

eksik iki taraflı bir sözleşme olmadığından çok taraflı sözleşme kavramına yaklaşılması isabetli değildir.

Sui generis karakter taşıyan donatma iştiraki sözleşmesinin, borçlar hukukunun klasik “mübadele sözleşmeleri-iş görme sözleşmeleri-birleşme sözleşmeleri” tasnifi çerçevesinde salt organizasyon sözleşmesi nitelendirmesinin kabulü anlamına gelmemek üzere, “bir birleşme sözleşmesi” sayılması mümkündür.¹⁶⁰

(3) Sözleşmenin Kuruluşu ve Özellikle Şekil Sorunu

Deniz ticaretinde donatma iştirakinin gemiyi kullanması, müşterek malikler arasındaki bir sözleşme gereği olması gerekir.¹⁶¹ ETK.’da bu şart açıkça belirtilmemiştir.¹⁶² 6762 sayılı TTK.’da bu hükme açıkça yer verilmiştir. TTK. donatma iştirakini tanımlamak amacıyla sevk edilmiş bulunan m. 951/1’e göre,

“Birden çok kimsenin mukavele ile bir araya gelerek, bir ticaret şirketi teşkil etmeksizin, müştereken malik buldukları bir gemiyi kendi nam ve hesaplarına deniz ticaretinde kullanmalarıyla meydana gelen birliğe donatma iştiraki denir”.

Buna göre, donatma iştiraki, çeşitli kişilerin bir ticaret şirketi (tüzel kişilik) oluşturmadan, ortaklaşa sahip buldukları bir gemiyi aralarında yaptıkları sözleşme gereğince, oluşan birlik nam ve hesabına deniz ticaretinde kazanç amacı ile kullanmalarıdır.¹⁶³

Donatma iştiraki, TTK. m. 951/2’den de anlaşılacağı üzere, müşterek donatanlar arasında yapılan bir sözleşmeye bağlı olarak kurulur.¹⁶⁴ Öğretideki birçok yazara göre, TTK.’da aksine bir açıklık olmadığı için BK. m. 11/1’de yer alan genel kural, donatma iştiraki sözleşmesi bakımından da geçerlidir. Buna göre de

---

¹⁶⁰ Adi ortaklık sözleşmelerinin hukuksal niteliğine kıyasen bkz. Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, s. 61.

¹⁶¹ Okay, *C. I.*, s. 240; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 911.

¹⁶² Okay, *C. I.*, s. 240.

¹⁶³ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 191; İzveren/Franko/Çalık, s. 111; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 552; Eriş, s. 278.

¹⁶⁴ Can, *C. I.*, s. 205.

sözleşmenin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir.¹⁶⁵ Hatta örtülü irade beyanları ile kurulan bir sözleşmeye bağlı olarak dahi donatma iştirakinin kurulması olanaklıdır.¹⁶⁶ Bu nedenle deniz ticaretinde kullanma unsurunun meydana gelmesi şartıyla donatma iştiraki, sözlü olarak sözleşmenin yapıldığı andan itibaren mevcut sayılır. Çünkü sözleşme şekle tabi değildir ve örneğin müşterek maliklerin kendilerini, gemi siciline müşterek donatan olarak kaydettirmeleri de sözleşmenin varlığına delil sayılabilir.¹⁶⁷

Ancak, TTK. m. 19'un tacirlere dair olan hükümlerin donatma iştiraki hakkında da uygulanmasını kabul eden ve TTK. m. 951/2'de, donatma iştirakinin tescilinden söz edilmiş olması nedeniyle "*donatma iştiraki sözleşmesi*" denilen bu anlaşma,¹⁶⁸ kanaatimizce dolaylı olarak yazılı şekle tabi tutulduğunu göstermektedir. Çünkü TTK. m. 951/2'nin, "*İhtiva edeceği mecburi kayıtlar*" kenar başlıklı m. 155'e

---

¹⁶⁵ Çağa, C. I, s. 157; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192; İzveren/Franko/Çalık, s. 115; Can, C. I, s. 206; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 913; Yarg. 11. HD. 14/09/1982 tarih, E. 1982/3112, K. 1982/3493 sayılı kararına göre "...davacılar miras bırakan Ali Osman ile davalı Ahmet adlarına (müşterek donatan) sıfatıyla kayıt ettirilmiş bulunmasına, TTK.'nin m. 951'de belirtilmiş bulunan (donatma iştiraki) sözleşmesinin yazılı bir şekle bağlı olmadığı gibi aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ticaret siciline tescil şartının da bir geçerlilik şartı bulunmamasına, müşterek donatanlardan birinin dava konusu batık gemiyi yüzdürerek kullanması halinde TTK. m. 873 hükmüne göre,..." (bkz. Gündüz Aybay, *Deniz Ticareti Hukuku ile İlgili Notlandırılmış Yargıtay Kararları*, İstanbul 2000, s. 95).

¹⁶⁶ Fahiman Tekil, *Şirketler Hukuku*, İstanbul 1981, s. 35 (Tekil, *Şirketler Hukuku*; Doğanay, C. 3, s. 2663).

¹⁶⁷ Okay, C. I, s. 241.

¹⁶⁸ "946 ıncı maddede donatanın tarifi değiştirilerek (menfaat sağlamak kastıyla) sözleri çıkarılmış ve yerine (deniz ticaretinde kullanılan) sözleri konulmuş olduğundan bunun neticesi olarak bu 951 inci maddenin ilk fıkrasındaki tarif de aynı şekilde değiştirilmiştir. Gerek 952 inci maddenin, gerekse daha aşağıdaki maddelerin tetkikinden anlaşılacağı üzere donatma iştirakinin açık veya zımni bir akde dayanması bu mefhumun unsurlarından ise de bu cihetin tarihten gereği gibi anlaşılmaması tatbikatta birtakım tereddütler uyandırdığından birinci fıkraya (aralarında yapmış oldukları akit gereğince) ibaresi ilave edilmiştir. İkinci fıkrada atf yapılan maddelerden 156 ve 157 inci maddelere yapılan atf, bu maddeler donatma iştirakinin mahiyet ve hususiyetine uymadığından tayıy edilmiştir. Çünkü donatma iştiraki mukavelesi bir şekle tabi değildir. Zımni de olabilir. Tescil taleplerinde ortaklar, aralarında bir donatma iştiraki bulunduğunu ad ve soyadları ile ikametgâh ve tabiiyetlerini ve gemi paylarını bildirmekle iktifa edebileceklerdir. İştirak mukavelesinin hükümsüzlüğü halinde adi şirkete ait hükümlerin cari olup olmaması meselesine gelince: Kollektif şirketlerdeki bu hüküm daha ziyade şekil eksikliği sebebiyle hükümsüzlüğü istihdaf etmektedir. Donatma iştirakinde şekil olmadığına göre akitlerden birinin ehliyetsizliği veya rızayı ifsat eden sebeplerden birinin mevcudiyeti ve bunun dermeyanı gibi sebeplerle hükümsüz kalan donatma iştirakinin adi şirket olarak dahi ayakta durmasına imkân yoktur" (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. 198, s. 403); Okay, C. I, s. 240; Çağa/Kender, C. I, s. 175; Eriş, s. 279.

yapılan atıfta, şirket sözleşmesine yazılması zorunlu konuların emredici hüküm niteliğinde olmasından dolayı, donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı olması ve yazılı şeklin geçerlilik şekli olarak düşünüldüğünü ortaya koymaktadır. Şöyle ki, “*İhtiva edecek mecburi kayıtlar*” kenar başlıklı TTK. m. 155’i anlamak için bu maddeyle bağlantılı olan m. 154’ü incelememiz gerekmektedir. TTK. m. 154, “*Kollektif şirket mukavelesi yazılı şekle tabidir; şu kadar ki; mukaveledeki imzaların noterce tasdiki de şarttır*” hükmündedir. TTK. m. 154, kollektif şirket esas sözleşmesinin, hem “*yazılı şekil*” de hem de sözleşme altındaki ortakların “*imzalarının noterce tasdik edilmiş*” olmasını, biri diğerine bağlı iki taraflı “*sıhhat şartı*”nı zorunlu kılmıştır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere, kollektif şirket esas sözleşmesi yazılı şekilde yapılmış olmakla birlikte, eğer şirket ortaklarının imzaları noter tarafından tasdik edilmemişse, şirket sözleşmesi TTK.’nın öngördüğü şekilde yapılmamış sayılır.¹⁶⁹ Bir kollektif şirketin esas sözleşmesi bu maddenin öngördüğü her iki şekil şartına uyulmadan yapılmışsa, o şirket “*adi şirket*” hükmündedir (BK. m. 520–541). Bununla birlikte, TTK. m. 155 yazılı olarak hazırlanan sözleşmede bulunması gereken zorunlu konuları sayma yoluyla belirtmiş, bunlardan birinin eksik olması halinde ise, sözleşmenin kollektif şirket sözleşmesi değil, adi şirket sözleşmesi olacağı sonucuna varılacaktır (BK. m. 520/2).

Öğretide birçok yazarın savunduğu görüşün aksine¹⁷⁰ TTK. m. 951, 154 ve 155’ten çıkan sonuç, donatma iştiraki ticaret siciline tescil edileceğinden ve tescil için kollektif şirketlerde olduğu gibi şirket sözleşmesinin noterlikçe tasdikli bir suretinin sicil memurluğuna verilmesi gerektiğinden sözleşmenin yazılı şekilde yapılması zorunludur.¹⁷¹ Zaten uygulamada donatma iştiraki sözleşmeleri çok defa

---

¹⁶⁹ Doğanay, C. I, s. 669.

¹⁷⁰ Doktrinde bazı yazarlar; “*TTK. m. 951/2 de iştirakin ticaret siciline tescilinden bahsetmiş olması sebebiyle bu tescil mecburiyetini yerine getirebilmek için yazılı sözleşme zorunluluğu ortaya çıkmakta olmasına rağmen bu bir geçerlilik şartı değildir. Donatma iştiraki tescilden önce de kullanma unsuru olması şartıyla şayet sözlü anlaşma ile işletme faaliyete başlamış ise donatma iştirakinin kollektif şirketin sicil memurluğuna tevdi ve tescilinden çok daha önceden yani sözlü anlaşmanın yapıldığı andan itibaren varlığının kabulü gerekir*” görüşündedir (bkz. Çağa, s. 157; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 912; Okay, C. I, s. 241; Doğanay, C. 3, s. 2663).

¹⁷¹ Okay, C. I, s. 241.

yazılı olarak yapılmaktadır.¹⁷² Kanaatimizce, yazılı bir sözleşme olmadığı takdirde BK. m. 520/2 gereğince adi şirket hükümleri uygulanmalıdır. Zira TTK. donatma iştirakine farklı bir hukuki statü vermektedir. Yani, iştirakin tacir sıfatı kabul edilmiş, tacir olmanın hüküm ve sonuçlarına (ticaret siciline tescil edilmesi, iflasa tabi olması, kambiyo taahhüdüne girişilebilmesi gibi) muhatap olacağı benimsenmiş ve bir tüzel kişiliği olmadığı halde bir tüzel kişi gibi hak süjesine sahip olduğu ortaya konulmuştur. Oysa adi şirkette, donatma iştirakine tanınan bu özelliklerden hiçbiri bulunmamaktadır.

TTK. m. 951'in, TTK. m. 158'e yaptığı atıf nedeniyle donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı olarak düzenlenip imzalanması ile taraflar arasında donatma iştiraki doğar. Çünkü TTK. m. 158 "*Tescil mükellefiyeti yerine getirilmeksizin şirket namına işlere başlanmış olduğu takdirde ortaklar giriştikleri işlerden dolayı üçüncü şahıslara karşı müteselsilen mesuldürler*" hükmünü içermektedir.

Donatma iştiraki sözleşmesinin iştirakin kuruluşunda var olması yeterlidir. Ayrıca iştirake girecek kişiler arasında yeni bir sözleşme yapılmasına ihtiyaç yoktur.¹⁷³

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır: Deniz ticaretinde kullanılmak üzere bir geminin deniz (inşaat) tezgâhlarına siparişi veya satın alınması için ortaklar arasında yapılan sözleşme, donatma iştiraki anlaşması değildir.¹⁷⁴ Bu gibi sözleşmeler daha çok bir donatma iştirakinin finansmanı ve oluşturulması amacını güden birer "*sözleşme yapma vaadi*" veya "*ön sözleşme*" niteliğindedir.¹⁷⁵

(4) Sözleşmenin İçeriği

(a) Türk Ticaret Kanunu'na Göre

Donatma iştiraki sözleşmesine yazılması zorunlu şartlar TTK. m. 155, altı bent halinde sayılmıştır. Bunlar:

---

¹⁷² Çağa, C. I, s. 157.

¹⁷³ Okay, C. I, s. 241; Doğanay, C. 3, s. 2663.

¹⁷⁴ İzveren/Franko/Çalık, s. 114.

¹⁷⁵ İzveren/Franko/Çalık, s. 114.

(i) Ortakların Ad ve Soyadları, İkametgâhları ve Tabiiyetleri

(a) Ortakların Ad ve Soyadları

Sözleşmede ortakların ad ve soyadlarının bulunması zorunlu olduğundan ad ve soyad kısaltılmadan yazılmalıdır.¹⁷⁶ Sözleşme şirket ortaklarından birinin imzasından yoksun ise, şirket akdi meydana gelmiş sayılamaz.¹⁷⁷

(b) İkametgâh

Yeni Medeni Kanunu'nda “yerleşim yeri” olarak tanımlanan ikametgâh, bir kişinin bir yere bağlılığını ifade eden bir kavramdır.¹⁷⁸ Kişiler, bir ülkenin belli bir yöresinde yerleşmek, orada sürekli şekilde oturmak suretiyle bütün hayat ve iş ilişkilerinin merkezi haline getirebilirler ki, bu yere yerleşim yeri (ikametgâh) denir.¹⁷⁹

Müşterek donatanların ikametgâhları, sözleşmeye yazılması zorunlu unsurlardandır.

(c) Tâbiyet

Tâbiyet (milliyet), bir kişinin veya şeyin, hukuki veya siyasi bağla bir ülkeye bağlanması, o ülke uyrukluğunda bulunması anlamındadır.

Yabancı tâbiyetteki gerçek kişiler, kollektif şirkete ortak olabilirler.¹⁸⁰ Donatma iştirakinde açısından da bu konuda herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Ancak, bu konuda Kanun, aşağıda açıklayacağımız üzere, müşterek donatanlara tamamen serbestlik de tanımamıştır.

Geminin hüviyetini tayin eden unsurlardan birisi de, onun milliyetidir. Bu, gemi ile devlet arasındaki bir ilişkidir.¹⁸¹ Tâbiyet, gemi ile devlet arasında kurulan bir ilişki olup, geminin bir devlete ait olmasını ifade eder.¹⁸² Milliyet, deniz

¹⁷⁶ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 11; İmregün, *Kara Ticareti Hukuku*, s. 165.

¹⁷⁷ Doğanay, *C. 3*, s. 670.

¹⁷⁸ Öztan, s. 164; Oğuzman/Seliçi/Oktay, *Kişiler Hukuku*, s. 106; Helvacı, s. 65.

¹⁷⁹ Öztan, s. 164; Akipek/Akıntürk, s. 439.

¹⁸⁰ Doğanay, *C. I*, s. 670.

¹⁸¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 60.

¹⁸² Kaner, s. 18.

hukukunda aynı zamanda bayrak çekme hakkıdır.¹⁸³ Gemiler tabii oldukları devletin bayrağını çeker.¹⁸⁴ Geminin milliyeti, milli ekonomi ve güvenlik bakımından önemli bir rol oynar.¹⁸⁵ Şöyle ki; kabotaj hakkı çok kere milli gemilere münhasırdır.¹⁸⁶ Nitekim Türk sahillerinde yük ve yolcu taşımanın, vesair deniz faaliyetinde bulunmanın Türk bayrağını taşıyan gemilere ait olduğu, 815 sayılı Kabotaj Kanunu m. 1’de açıkça ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, Türk bayrağı çekme hakkının kazanılmasıyla, yabancı gemiler de milli mevzuat ile tanınan haklardan yararlanırlar.¹⁸⁷ Bununla birlikte, bayrak çekme hakkı Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil ile kazanılmış ise, TTK. m. 823’teki tâbiyet şartı yerine gelmedikçe, bu gemiler kabotaj tekelinden yararlanamazlar (TUGSK. m. 7). Açık denizlerde işlenen suçlar, Bayrak Kanunu’na tabidir.¹⁸⁸

TTK, deniz ticaretine ayırmış olduğu dördüncü kitabının birinci faslının ikinci kısmında (823–829, 832–837) “*Bayrak*” başlığı altında gemilerin tâbiyeti meselesini düzenlenmiş ve buna dayanarak hangi gemilerin Türk bayrağını çekeceğini tayin etmiştir.¹⁸⁹ Donatma iştirakinin gemi siciline kaydı için TTK. m. 840’a göre, donatma iştirakinin konusu olan geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması gereklidir.¹⁹⁰

28.04.2004 tarihli, 5136 sayılı Kanunla¹⁹¹ TTK.’nın “*Türk bayrağını çekme hakkı ve mükellefiyeti*” başlıklı m. 823’te önemli bir değişiklik yapılmıştır.

5136 sayılı Kanun’dan önce TTK. m. 823/son; “*Türk ticaret siciline tescil edilen donatma iştiraklerinin malı olan gemiler, payların yarısından fazlası Türklere*

---

¹⁸³ Kaner, s. 18.

¹⁸⁴ Kaner, s. 18.

¹⁸⁵ Okay, *C. I*, s. 115.

¹⁸⁶ Kabotaj, bir ülkenin bir limanından alınan yük ve yolcuların aynı ülkenin diğer bir limanına deniz yolu ile taşınması demektir (bkz. Kaner, s. 22).

¹⁸⁷ Kaner, s. 23.

¹⁸⁸ Çağa/Kender, *C. I*, s. 62.

¹⁸⁹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 63.

¹⁹⁰ İzveren/Franko/Çalık, s. 115.

¹⁹¹ 20.04.2004 tarihli, 5136 sayılı Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hk. Kanun (<http://www.bahum.gov.tr/BAHUM/scripts/KanunKur.asp?MaddeID=722684>) R.G.: 25446 (E.T. 27.05.2009).

ait ve gemi müdürü de Türk vatandaşı olmak şartıyla Türk gemisi sayılır” hükmündeydi. 5136 sayılı Kanun m. 2 ile TTK. m. 823/son, şu şekilde değiştirilmiştir: *“Türk ticaret siciline tescil edilen donatma iştiraklerinin malı olan gemiler; paylarının yarısından fazlası Türklere ait ve iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğu Türk vatandaşı olmak kaydıyla Türk gemisi sayılırlar”*.

5136 sayılı Kanunu’ndan önce TTK. m. 823’e göre, donatma iştirakine ait bir geminin Türk gemisi sayılabilmesi için iki şartın arandığı görülmektedir. Bunlardan birincisi; donatma iştirakinin malı olan gemilerin paylarının yarısından fazlasının Türklere ait olması, ikincisi ise; gemi müdürünün de Türk vatandaşı olmasıdır. Burada dikkati çeken konu, gemi müdürünün donatma iştirakinin zorunlu organı olmamasına rağmen bu maddeden gemi müdürü seçilmesinin zorunlu olduğu ve bu müdürün de Türk vatandaşı olması şartıyla geminin Türk gemisi sayılabileceğinin anlaşılmasıdır. Öte yandan 5136 sayılı Kanun’la getirilen değişikliğe göre, donatma iştirakine ait bir geminin Türk gemisi olabilmesi için aranan şartlardan ilki; paylarının yarısından fazlasının Türklere ait olması, ikincisi ise; iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olmasıdır. İki düzenleme kıyaslandığında ilk şart aynen korunurken, ikinci şartta değişikliğe gidildiği gözlemlenmektedir. 5136 sayılı Kanunu’ndan önce, donatma iştirakinin Türk gemisi sayılabilmesi için gemi müdürünün seçilmesi ve Türk vatandaşı olması zorunlu iken, 5136 sayılı Kanunu’ndan sonra, iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğunun Türk olması halinde, gemi Türk gemisi olabilecek ve dolayısıyla Türk bayrağını çekmek hakkını haiz ve Türk bayrağı çekmek zorunda olacaktır.

Neden böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu konusyla ilgili gerekçe incelendiğinde, Türk Ticaret Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonun Raporunun¹⁹² genel gerekçe kısmında, *“...Türk Bayrağı çekebilme şartlarında bir değişiklik yapılarak yabancı sermayeyi teşvik ve sermaye piyasası mevzuatına uyum sağlanmış...”*. Madde gerekçeleri kısmının ilk

---

¹⁹² Esas No:1/761, Karar No:405

maddesinde “*TTK Türk Bayrağı çekme hakkı ve mükellefiyetini düzenleyen 823 üncü maddesi, zaman içinde ihtiva ettiği hükümler bakımından uygulamada yetersiz kalmış ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yürürlüğe konulan diğer yasal düzenlemelere paralel olarak madde metninde gerekli değişiklikler yapılamadığından Türk Bayrağı çekebilme yönünden günün şartlarının gerisinde kalmıştır.*

Bu madde ile Türk Ticaret Kanununun 823 üncü maddesinde değişiklik yapmak suretiyle, müşterek veya iştirak halinde mülkiyete konu gemilerde, ortaklık paylarının bir bölümünün Kanun gereği veya satış yoluyla yabancılara geçmesi halinde, pay çokluğu Türk vatandaşlarında kalmak şartıyla Türk gemisi niteliğini kaybetmemesi, böylelikle azlık hisselerinin veraset, cebri satış, şirket hisselerinin devri ve benzeri gibi nedenlerle yabancılara geçmesi halinde geminin Türk Bayrağından çıkması ve dolayısıyla sicilden silinmesinin engellenmesi, Türk deniz ticaret filosunun yabancı sermayeden yararlanması amaçlanmıştır” ifade edilmiştir.

Gereğinden de neden böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu konusunda bir sonuca varılamamaktadır. Ancak yapılan değişiklikle birlikte donatma iştirakinin temsil ve idaresi konusunda, gemi müdürünün atanma şartı olarak Türk vatandaşı olması zorunluluğu kaldırılarak, kanuni kurala dönülmüştür. Böylece donatma iştirakinin temsil ve idaresinde müşterek donatanların hepsi yetkili sayılmaktadır. Yine, müşterek donatanlar gemi müdürü atamak isterlerse gemi müdürü atanabilir. Gemi müdürü ortaklardan biriye Türk vatandaşı olmalı ve oy çokluğu ile seçilmelidir. Dışarıdan gemi müdürü atanacaksa, o kişinin de Türk vatandaşı olması ve oybirliği ile seçilmesi gerekmektedir.

Donatma iştirakinde, TTK. m. 823/son’daki şartların yanı sıra 815 sayılı Kabotaj Kanunu’nun m. 3 hükmü ile de gemi adamlarının Türk vatandaşı olması şartı aranmıştır. Fakat bunlar geminin tâbiyetine etkili hükümler değildir. Yalnız aksine hareket edenler ceza görürler (Kabotaj Kanunu m. 5).

ETK. m. 1460’a göre, donatma iştiraklerinde de gerçek kişilere ait gemilerde olduğu gibi, bütün müşterek donatanların Türk olmaları şartı aranmakta idi. Yalnız bu kuralın, gemi payının satıştan başka bir sebeple yabancıya geçmesi halinde

gemiye bir yıl müddetle Türk bayrağı çekme hakkı verilmesiyle ilgili bir istisnası vardı.¹⁹³

Tasarı'da ise ilgili düzenleme, m. 940/5'te yer almaktadır. Buna göre, “(5) *Türk ticaret siciline tescil edilen donatma iştiraklerinin malı olan gemiler, paylarının yarısından fazlası Türk vatandaşlarına ait ve iştiraki yönetmeye yetkili paydaş donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması şartıyla Türk gemisi sayılırlar*”. Donatma iştirakine ait gemilerin Türk gemisi sayılabilmesi için “*iştiraki yönetmeye yetkili paydaş donatanların çoğunluğunun Türk tabiiyetinde olmaları*” şartı aranmıştır. Ancak bu şartın gerçekleşmesi mümkün değildir.¹⁹⁴ Çünkü Tasarı m. 1067'de iştiraki yönetebilmek için paydaş çoğunluğunu oluşturmak gibi bir koşula yer verilmemiş ve pay çoğunluğuna (yarısından fazlasına) sahip olmak yeterli sayılmıştır.¹⁹⁵ Bu sebeple, eğer pay çoğunluğu tek bir paydaş donatanın elindeyse, bu paydaş donatan tek başına iştiraki yönetebilecektir.¹⁹⁶ Dolayısıyla donatma iştirakini yönetme bakımından paydaş donatanların çoğunluğu diye bir şey yoktur.¹⁹⁷ Tasarı, yanlış varsayım üzerinde düzenleme getirmektedir.

Donatma iştirakinde yarı veya daha fazla pay yabancıya satılırsa, gemi Türk bayrağını çekme hakkını kaybeder.¹⁹⁸ Ancak TTK. m. 826'da donatma iştiraki için istisnai bir hüküm kabul etmiştir: “*Bir donatma iştirakinde geminin yarısından fazlasına sahip olan müşterek donatan veya donatanlar Türk vatandaşlığını kaybeder yahut payları temlikten başka suretle yabancıya geçerse gemi bir sene müddetle Türk Bayrağını çekme hakkını muhafaza eder. Ancak, bu müddetin altı ayı geçtikten sonra geminin en az üçte birine sahip olan diğer müşterek donatanların ekseriyetle verecekleri karar üzerine sicil dairesinden o gemi payının sahibi hesabına açık*

---

¹⁹³ Okay, C. I, s. 122.

¹⁹⁴ Samim Ünan; “TTK. Tasarısı'nın Deniz Ticareti Hukuku Bölümünün Değerlendirilmesi”, *YÜHFD.*, C. 2, S. 1, Y. 2005, s. 578.

¹⁹⁵ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 18.

¹⁹⁶ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 18.

¹⁹⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 18.

¹⁹⁸ Çağa/Kender, C. I, s. 71.

artırma ile satılması istenebilir. Arttırmaya satış talebinde bulunanlar dahi girebilirler. İhale, ancak bir Türk vatandaşına yapılabilir”.

Buna göre, donatma iştirakinde ilk olarak yarı veya daha fazla paya sahip olanlar Türk vatandaşlığını kaybederlerse veya payları temlikten başka sebeple (miras, evlenme gibi) yabancıya geçerse, gemi bir sene müddetle Türk bayrağı çekme hakkını muhafaza eder. Ancak bu sürenin altı ayı geçtikten sonra, geminin en az üçte birine sahip olan diğer müşterek donatanların çoğunlukla verecekleri karar üzerine sicil dairesinden o gemi pay ve paylarının sahibi adına açık artırma ile satılmasını isteyebilirler. İhale ancak bir Türk vatandaşına yapılabilir.

TTK. m. 826 hükmü Tasarı’dan çıkarılmıştır. Neden çıkartıldığı Tasarı’nın “*Türk bayrağı çekme hakkının kaybedilmesi*” kenar başlıklı m. 942’nin gerekçesinde açıklanmıştır. Söz konusu hüküm “(1) 940 inci madde ile 941 inci maddenin ikinci fıkrasında yazılı şartlardan birinin ortadan kalkmasıyla gemi Türk bayrağı çekme hakkını kaybeder. Bu durum gecikmeksizin Denizcilik Müsteşarlığına bildirilir. Müsteşarlık en çok altı ay için geminin Türk bayrağı çekmesine izin verebilir” şeklinde düzenlenmiştir.

Tasarı m. 942’nin gerekçesi ise, “6762 sayılı Kanunun 825 inci maddesinden değiştirilerek alınmıştır. Bayrak çekme hakkının kaybını Denizcilik Müsteşarlığına bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Geminin üzerindeki müseccel hak sahiplerinin menfaatleri korunmak maksadıyla Müsteşarlığın altı aylık geçiş dönemi için bayrak çekme izni verebileceği açıklanmıştır.

6762 sayılı Kanunun 826’inci maddesinde, donatma iştirakine ait bir geminin Türk gemisi olma vasfını kaybetmesi halinde Türk vatandaşı olan paydaş donatanların menfaatlerini yabancı paydaş donatanların menfaatlerinden fazla korumaya hacet olmadığından, hükmün Kanundan çıkarılmasına karar verilmiştir” denilmektedir.

Bu madde, gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, TTK. m. 825’ten değiştirilerek alınmıştır. Maddenin son cümlesinde, Müsteşarlığa önemli bir yetki verilmiş, ancak

bu yetkiye hiçbir sınır konulmamıştır. Bu yerinde bir tercih değildir.¹⁹⁹ Müsteşarlığın hangi şartlarla bu yetkiyi kullanacağını belirlenmesi gereklidir.

(ii) Ortaklığın Donatma İştiraki Olduğu

TTK. m. 951/2 gereğince TTK. m. 155, b. 2’de geçen şirketin “*kollektif olduğu*” kısmının yerine “*donatma iştiraki*” yazılacaktır. Donatma iştiraki boşluk dolduran bir kurum olması sebebiyle, donatma iştiraki hükümlerinin uygulanabilmesi için gemi mülkiyetinin veya onu işletme hakkının TTK.’da ayrıca düzenlenmiş bir ticaret şirketine ait olmaması gerekir.²⁰⁰ Aksi halde, o şirket hakkındaki özel hükümler uygulanır.²⁰¹ Nitekim, miras bırakanlarından kalan bir gemiyi işletmeye devam eden mirasçılar arasında, paylaştırmadan önce kanundan doğan bir hukuki ilişki (miras şirketi) olduğu için, donatma iştiraki söz konusu olmaz²⁰². Birden çok gemi işletme müteahhidi arasında, mülkiyet şartı gerçekleşmediği için, donatma iştiraki yoktur.²⁰³

(iii) Ortaklığın Ticaret Unvanı ve Merkezi

(a) Ticaret Unvanı Kavramı

TTK. m. 46’da öngörülen diğer öge “*bir ticaret unvanı*” bulunmasıdır.

Ticaret unvanı, tacirin ticari işletmesiyle ilgili işlemleri yaparken ve bu işlemlerle bağlantılı senet ve diğer belgeleri imzalarken kullandığı addır (TTK. m. 41/1). Tacirin ticaret dünyasındaki kimliğini gösterir ve onu ayrı branştaki diğer tacirlerden ayırmaya yarar.²⁰⁴ Ticaret unvanını sadece tacirler kullanabilir, tacir olmayan kişi ticaret unvanını kullanamaz.²⁰⁵

---

¹⁹⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 19.

²⁰⁰ Çağa, s. 156; Okay, *C. I*, s. 241.

²⁰¹ Okay, *C. I*, s. 241.

²⁰² Çağa, *C. I*, s. 157.

²⁰³ Çağa, *C. I*, s. 157.

²⁰⁴ Fahiman Tekil, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 1997, s. 158 (Tekil, *Ticari İşletme Hukuku*); Sami Karahan, *Ticari İşletme Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Tıpkı Basım 18. Baskı, Konya 2009, s. 133.

²⁰⁵ Arkan, s. 251.

Her tacir, ticaret unvanını işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan ettirmeye zorunlu olduğu gibi, unvanı ve bunun altına atacağı imzayı notere tasdik ettirdikten sonra sicil memuruna vermeye, ticari işletmesine ilişkin işlemleri ticaret unvanıyla yapmaya ve işletmesiyle ilgili her türlü evrakı bu unvan altında imzalamaya zorunludur (TTK. m. 41/1, 42/1, 2, TST. m. 21).

Tacir bu yükümlülüğünü işletmenin açıldığı veya işletmenin açılmış sayıldığı (TTK. m. 14/2) tarihten itibaren 15 gün içerisinde yerine getirmek zorundadır (TTK. m. 42/1, TST. m. 13). Bununla beraber, bu süre içerisinde tescilin yaptırılmaması unvanın kullanılmasını engellemez. Sadece unvan sahibinin hukuki ve cezai sorumluluğunu doğurur (TTK. m. 53/2, 40/1).

Ticaret unvanı, çekirdek ve ekten olmak üzere iki unsurdan oluşur.²⁰⁶ Ticaret unvanının asli unsurunu, çekirdek oluşturur. Ticaret unvanının çekirdek kısmı, tacirin hukuki yapısına (gerçek kişi olması haline, donatma iştiraki olması haline...) göre farklılık gösterir.²⁰⁷ Çekirdeğin, Kanuna uygun şekilde oluşturulması unvanın geçerlilik şartıdır.²⁰⁸ Ek kullanılması, kural olarak zorunlu değildir.²⁰⁹ Fakat Kanun gereği çekirdeğe, unvanlar arasında karışıklık meydana gelmesini önlemek amacıyla bazı eklerin takılması zorunluluğu ortaya çıkabilir.²¹⁰

(bb) Donatma İştirakinde Ticaret Unvanı

Donatma iştirakinin ticaret unvanı seçme ve kullanma yükümlüğü, tacirlere dair olan hükümlerin donatma iştiraki hakkında da uygulanacağını öngören TTK. m. 19'un "*Tacirlere dair olan hükümler donatma iştiraki hakkında da tatbik olunur*" sonuçlarından birisidir.²¹¹ TTK. m. 46/2'ye göre "*Donatma iştirakinin ticaret*

²⁰⁶ Arkan, s. 252; Karahan, s. 135.

²⁰⁷ Arkan, s. 252.

²⁰⁸ Karahan, s. 135.

²⁰⁹ Arkan, s. 252.

²¹⁰ Karahan, s. 135.

²¹¹ Okay, C. I, s. 242; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Ansay, *Adi Şirket Dernek ve Ticaret Şirketleri*, s. 97; Reha Poroy/Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2007, s. 109; Karahan, s. 88; Cumhuriyet Boyacıoğlu, *Ticaret Unvanı*, Ankara 2006, s. 150; Doğanay, C. I, s. 192; Karayalçın'a göre, "*Donatma iştiraki hakkında tacirlere dair hükümlerin tatbik edileceğine dair TTK. m. 19 mutlak bir hüküm değildir. Donatma iştiraki özellikle kıyı taşımalarında kullanılan bazı yelkenli gemilerde bir esnaf işletmesi mahiyetini arzedebilir. Bu*

unvanı, müşterek donatanlardan hiç olmazsa birinin ad ve soyadını ve deniz ticaretinde kullanılan geminin adını ihtiva eder. Soyadları ve gemi adı kısaltılamaz. Ticaret unvanında ayrıca donatma iştirakini gösterecek bir ibare de bulunur”.

TTK. m. 46 gereğince donatma iştiraki esasen bir unvan seçmeye ve bunu iş ve işlemlerinde kullanmaya zorunludur.²¹² Başka bir ifadeyle, bir ticaret unvanı altında etkinlikte bulunmak “donatma iştiraki” sayılabilmeyen nedeni değil, bir sonucudur.²¹³ Unvan kullanıldığı için donatma iştiraki olunmaz, donatma iştiraki olduğu için unvan kullanma zorunluluğu oluşur.

Donatma iştirakinin ticaret unvanının çekirdek kısmını, müşterek donatanlardan hiç olmazsa birinin ad ve soyadı veya deniz ticaretinde kullanılan geminin adı ile birlikte donatma iştirakini gösteren ibare oluşturur (TTK. m. 46/2, TST. m. 20/4).²¹⁴ Kanunun ifadesine göre, donatma iştirakine ait ticaret unvanı iki şekilde oluşabilir. İlk olarak, örneğin müşterek donatanlardan birinin Ahmet Ökmen olduğu donatma iştirakine ait unvan “Ahmet Ökmen Donatma İştiraki” şeklinde ya da aynı donatma iştirakinde kullanılan geminin adı örneğin “Martı Donatma İştiraki” şeklinde tescil ettirilebilir.²¹⁵

Unvana dâhil soyadları ve gemi adı kısaltılmadan yazılmalıdır (TTK. m. 46/2, TST. m. 20/4). Her ne kadar öz adın da kısaltılarak yazılabileceğini belirtenler olmasına²¹⁶ rağmen, kanaatimizce, Doğanay’ın da haklı olarak belirttiği gibi, öz ad kısaltılmadan yazılmalıdır.²¹⁷

---

gibi hallerde donatma iştiraki mevcut olsa bile tacir hakkındaki hükümlerin tatbik edilmemesi gerekir” (bkz. Karayalçın, Ticari İşletme, s. 385).

²¹² İzveren/Franko/Çalık, s. 124.

²¹³ Karahan, s. 91; Doğanay, C. 1, s. 192.

²¹⁴ Arkan’a göre, “gemi adının gösterilmesi yoluyla oluşturulan donatma iştiraki unvanının, ticaret unvanının taciri tanıtması yolundaki ilkeye uymadığı söylenebilir” (bkz. Arkan, s. 256); Poroy’a göre, “donatma iştirakine ait geminin adı kullanılarak oluşturulan unvan, “uygulamaya uysa bile, ticaret unvanı işletmenin sahibini gösterir ilkesine aykırı düşmektedir” (bkz. Poroy/Yasaman, s. 292).

²¹⁵ Boyacıoğlu, s. 151.

²¹⁶ Arkan, s. 256; Karahan s. 147.

²¹⁷ Doğanay da, ne geminin ne de müşterek donatanlardan birinin öz adı ve soyadının kısaltılarak kullanılabileceğini ileri sürmektedir (bkz. Doğanay, C. 1, s. 366).

TTK. m. 951/2 gereğince, iştirakin ticaret siciline kaydettirilmesi hakkında m. 155 ve 158 hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Yani, kollektif şirketlerde olduğu gibi, şirket sözleşmesinin içereceği zorunlu kayıtlar arasında ticaret unvanı ve merkezi olacağından, donatma iştirakinde de bir ticaret unvanının bulunması ve bu unvanın ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gereklidir.²¹⁸

(iv) Ortaklığın Konusu

Konu, sözleşmenin yapıcı unsurlarındandır.²¹⁹ Konu haricinde yapılan işlemler, hak (istifade) ehliyeti dışında bulunduğu için yoklukla maluldür.²²⁰ Böyle bir işlemin tekrar canlandırılması, ortaklığın buna icazet vermesi de söz konusu olamaz. Bu nedenle ortaklık sözleşmesinde konunun yazılması hem ortaklığı hem de üçüncü kişileri koruyucu nitelik taşır.²²¹ Konunun sözleşmede açıkça gösterilmiş olması şarttır.²²²

Şirket sözleşmesinin konusu meşru olmalı, ahlaka ve kamu düzenine uygun bulunmalıdır.²²³ Bunun yanısıra, konu en baştan imkânsız ise, ortaklık sözleşmesi geçersizdir (BK. m. 20).²²⁴ Dolayısıyla BK. m. 19-20'deki kurallara uymak şartıyla, ortaklık konusunun seçiminde ortakların serbest olduğu söylenebilir.²²⁵

Kollektif ve komandit şirketler “*ticari işletme*” işletmek üzere kurulabilirken,²²⁶ donatma iştirakinin konusu “*tek bir geminin*” işletilmesidir.²²⁷ Birden çok kimse, birçok gemi işletiyorsa, ortada gemi sayısı kadar donatma iştiraki vardır.²²⁸

---

²¹⁸ Okay, s. 242.

²¹⁹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 205.

²²⁰ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 205.

²²¹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 205.

²²² Doğanay, C. I, s. 671.

²²³ Tekil, *Şirketler Hukuku*, s. 36; Şener, s. 105.

²²⁴ Şener, s. 105.

²²⁵ Şener, s. 105.

²²⁶ Turanboy, s. 47.

²²⁷ Çağa, C. I, s. 158.

²²⁸ Çağa, C. I, s. 158; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192.

(v) *Sermaye Koyma Borcu (Sermaye Payı)*

(a) *Genel Olarak*

Pay, birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen kısmı ifade eder.²²⁹ Sermaye, üst kavram olarak bir bütünü ifade ederken, sermaye payı, bir bütünün parçalarını, başka bir deyişle, şirket sermayesinin oluşmasında ortaklardan her birine düşen kısmı ifade eder.²³⁰ Yani sermaye, ortaklar tarafından tek tek konulan değerlerin, sermaye paylarının bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan bir bütündür.²³¹

Sermaye payı için şu tanımı yapabiliriz: Şirket ortaklarının her biri tarafından aralarında mevcut ortak amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak konulan malvarlığı değerleridir.²³² Bu anlamda sermaye, bilânçonun pasifindeki itibari rakamın karşısındaki aktiflerdir.²³³

BK. m. 520 sermayeyi “*saylar ve mallar*” tabiriyle ifade etmiştir.²³⁴ Bu maddenin lafzına bakılırsa BK.’ya göre, şirketin oluşması için, ortakların hem emeklerini hem de emekleri haricinde kalan mallarını birleştirmek zorunluluğunu koyduğu sonucuna varılabilir.²³⁵ Ancak ortakların tamamının veya bir kısmının hem emeklerini veya bütün mallarını birleştirmeleri şart olmadığı gibi, bütün emeklerini veya bütün mallarını birleştirmeleri de şart değildir.²³⁶ Zaten BK. m. 520’ye tekabül eden İBK. m. 530’a bakıldığında “*emek veya mallar*”dan bahsedilmiş, hem emek hem de mal şartı aranmamıştır.²³⁷

---

²²⁹ Yongalık, s. 27.

²³⁰ Yongalık, s. 38.

²³¹ Yongalık, s. 38.

²³² Yongalık, s. 29; Şener, s. 189.

²³³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 51.

²³⁴ Ansay, *Adi Şirket-Derneğ ve Ticaret Şirketleri*, s. 136; Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 5.

²³⁵ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 6.

²³⁶ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 6; İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, s. 156.

²³⁷ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 6.

Nitekim BK. m. 520’de yer alan ifade yanlışlığı, BK. m. 521’de say veya mal yahut her ikisinden oluşan sermaye, aksine sözleşmede açıklık olmadıkça ortaklar tarafından konulacak sermaye şirket amacının gerektirdiği önem ve nitelikte olması şart olduğu belirtilerek düzeltilmiştir (BK. m. 521/2).²³⁸ Kanun, bu tarz düzenleme ile sermaye olarak konulabilecek değerlerin genel özelliğini ortaya koymaktadır.²³⁹ Kanunda mevcut bu genel ifadeden varılacak sonuç, şirket amacını gerçekleştirmeye elverişli nakit, alacak, mal ve emek şeklinde sıralanmışsa da, bu sayım örneksene suretiyle gerçekleşmiştir.²⁴⁰ Başka hangi değerlerin ortaklığa sermaye payı olarak getirebileceğine ilişkin olarak önemli bir hüküm TTK. m. 139’da yer almaktadır.²⁴¹ Bu hükmün sadece ticaret ortaklıklarında değil, adi ortaklıklarda da uygulanabileceğini kabul etmek gerekir.²⁴² TTK. m. 139 “*Kanunda aksine hüküm olmadıkça ticaret şirketlerine sermaye olarak:*

1. *Para, alacak, kıymetli evrak ve menkul şeyler;*
2. *İmtiyaz ve ihtira beratları ve alameti farika ruhsatnameleri gibi sınaî haklar;*
3. *Her nevi gayrimenkuller;*
4. *Menkul ve gayrimenkullerin faydalanma ve kullanma hakları;*
5. *Şahsi emek;*
6. *Ticari itibar;*
7. *Ticari işletmeler;*
8. *Telif hakları, maden ruhsatnameleri gibi iktisadi değeri sair olan haklar konabilir”* hükmündedir. TTK. m. 139’daki örnekleme niteliğindeki sayım dikkate alındığında genel olarak, iktisadi değeri olan her şeyin sermaye payı olarak ortaklığa getirilebileceğini söyleyebiliriz.²⁴³ Kanun koyucunun burada bir düzenleme özgürlüğü getirdiği söylenebilirse de bu özgürlük, kanuni sınırlamalar içerisinde

---

²³⁸ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 6.

²³⁹ Yongalık, s. 29.

²⁴⁰ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 14; Yongalık, s. 29; Şener, s. 194.

²⁴¹ Şener, s. 194.

²⁴² Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 135; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 71 ve 54; Yongalık, s. 44; Şener, s. 194.

²⁴³ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 14; Şener, s. 194.

geçerlidir (BK. m. 19–20, MK. m. 24). Bunun sonucu olarak, örneğin bir ortağın organlarını bağışlamayı taahhüt etmesi, hiçbir şekilde geçerli olarak kabul edilemez.²⁴⁴

Bu çerçevede ortakların sermayeleri, bir kez ifa edileceği gibi, periyodik edimler de olabilir. Hatta müşteri çevresi, ticari itibar gibi soyut değerler de, sermaye payı olarak ortaklığa getirilebilir.²⁴⁵

Sözleşmede ortakların sermaye koyma borcunun belirtilmesini emreden hüküm, ortaklar arasında bu konuda çıkabilecek sorunları önlemek amacıyla ortaklar yararına konmuştur.²⁴⁶

Ortaklar aynı tür sermaye koymakla da yükümlü değildir. Bir ortak nakit, bir diğeri taşınır, bir başkası taşınmaz, sonuncusu ise emeğini sermaye olarak koyabilir. Sermaye taahhütlerinde de eşitlik zorunlu değildir.²⁴⁷

Yasamız, kollektif ortaklıklar için, anonim ve limited ortaklıkların aksine, bir taban sermaye oranı öngörmüş değildir. Bu nedenle, sadece emek ve ticari itibarı sermaye olarak göstererek kollektif ortaklık kurma olanağı vardır.²⁴⁸

(b) Donatma İştirakinde Sermaye Payı

TTK'da, donatma iştiraki için her ortağın koyması gereken sermaye payı hakkında yasal düzenleme olarak kollektif şirket hükümlerine atıf yapılmıştır. Şöyle ki, TTK. m. 951/2, kollektif ortaklıkların esas sözleşmesi hakkındaki m. 155 ve 158'e yollama yapmış, fakat TTK. m. 155/5 "*her ortağın sermaye olarak koymayı taahhüt ettiği para miktarı, para mahiyetinde olmayan sermayenin değeri ve bu değer ne suretle biçilmiş olduğu, eğer şahsi emek bahis konusu ise bu emeğin mahiyet ve şümulü*" hükmünün uygulanması yerine "*müşterek donatanların gemi paylarının miktarlarının*" tescil olunacağını öngörmüştür.

---

²⁴⁴ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 14; Şener, s. 195.

²⁴⁵ Şener, s. 195.

²⁴⁶ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 207.

²⁴⁷ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 51.

²⁴⁸ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 51.

Kollektif şirket ile ilgili düzenlemelere baktığımızda kollektif ortaklık, bir ticaret ortaklığı olarak “kazanç sağlamak ve bunu ortaklarına paylaşmak” amacıyla kurulur.²⁴⁹ Donatma iştiraki de “müşterek mülkiyet üzerine kurulmuş bir kâr ve kazanç şirkettir”.²⁵⁰ Bu amacı gerçekleştirmek için bir sermayeye gereksinim vardır ve bu sermayenin şirket sözleşmesine yazılması zorunlu şartlardandır.²⁵¹

Bu konu, ileride ayrıntılı olarak incelenmiştir.²⁵²

(vi) *Temsil Yetkisi*

Donatma iştirakinde, müşterek donatanlar içlerinden veya dışarıdan birini gemi müdürü olarak atayarak temsilcilerini seçebilirler.²⁵³

Donatma iştirakinin temsili için gemi müdürü atanmasının zorunlu olup olmadığı konusunda, TTK.’da birbiriyle uyumlu olmayan hükümler yer almaktadır.²⁵⁴ Şöyle ki, öncelikle TTK. m. 951/2 hükmü; “İştirakin ticaret siciline kaydettirilmesi hakkında 155 ve 158’inci maddeler tatbik olunur” düzenlemesiyle TTK. m. 155 ve 158’e atıf yapmaktadır. Bu atıflardan konumuzla ilgili olan TTK. m. 155, b. 6 hükmü temsil yetkisinin, “şirketi temsile salahiyyetli kimselerin ad ve soyadları, bunların yalnız başına mı, yoksa birlikte mi imza koymaya mezu oldukları” ifadesi ile şirket sözleşmesinde yazılması zorunlu kayıtlardan sayıldığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte “1. Tayin ve azil” başlıklı TTK. m. 954/1’i incelediğimizde “Donatma iştiraki işlerinin idaresi için ekseriyet kararı ile bir gemi müdürü tayin olunabilir” şeklinde ifade olunmuştur. Bu hükme bakıldığında, gemi müdürünün atanmasının zorunlu olmadığı sonucu çıkarılmaktadır. Ancak TTK. m. 155, b. 6’da ifade edilen “temsile yetkili kişinin kim olduğunu” sözleşmede bulunması zorunlu unsurlardan biri olduğu için, bu unsur olmazsa donatma iştiraki doğmuş olmaz.

---

²⁴⁹ İmregün, *Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar*, s. 50; İmregün, *Kara Ticareti Hukuku*, s. 185.

²⁵⁰ Kalpsüz, *C. 2*, s. 61.

²⁵¹ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 171.

²⁵² Bkz. “Donatma İştirakinin Unsurları” ana başlığı altında yer alan “3. Katılma Payı” başlıklı konuya.

²⁵³ Çağa, *C. I*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180.

²⁵⁴ Özbay, s. 164.

Şunun da belirtilmesi gerekir ki, gemi müdürü atanmışsa TTK. m. 954/son hükmü gereğince gemi müdürünün tayin ve azlinin ticaret ve gemi sicillerine tescili zorunludur.

TTK. m. 955/son'da, gemi müdürünün temsil yetkisinin ancak özel bir vekâletle yapabileceği hallere değinilmiştir. Bu haller:

— Donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmek,

— Ödünç para almak,

— Gemiye veya gemi paylarını satmak veya rehin etmektir.

Donatma iştirakinin temsil yetkisi ileride ayrıntılı olarak incelenecektir.²⁵⁵

(vii) İhtiyari Kayıtlar

Yukarıda sayılan zorunlu unsurların dışında, ortaklar şirket sözleşmesine bu hükümlere ve emredici kurallara aykırı olmamak kaydıyla, istedikleri konuları kaydedebilirler (TTK. m. 155/2; BK. m. 19). Örneğin kâr ve zararın nasıl paylaşılacağını, tasfiye bakiyesi paylarını, ortaklar arası ilişkileri, şirketin süresi gibi unsurları ekleyebilirler.²⁵⁶ Bu, borçlar hukukunun sözleşme serbestisine ilişkin genel ilkesinin doğal bir sonucudur (BK. m. 11).

(b) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre

TTK. m. 951'de nelerin tescil edileceği konusunda kolektif şirket hükümlerine (155 ve 158) atıf varken, Tasarı'da tamamen farklı bir yol izlenmiştir. Tasarı m. 1065/2'de, ticaret ve gemi sicillerine nelerin tescil edileceği açıkça yazılmıştır.

“İştirakin tescili” başlıklı Tasarı m. 1065/2 “(2) Ticaret ve gemi sicillerine,

a) Paydaş donatanların adları; yerleşim yerleri ve uyrukları,

b) İştirakin unvanı ve merkezi,

c) İştirakin konusu,

d) Her paydaş donatanın gemi payının miktarı ve

e) İştiraki temsile yetkili kişilerin ad ve soyadları ile bunların yalnız başına mı yoksa birlikte mi imza atmaya yetkili oldukları kaydedilir” hükmündedir.

²⁵⁵ Bkz. “Donatma İştirakinde Dış İlişki” başlıklı üçüncü bölüme.

²⁵⁶ Pulaşlı, s. 103.

Söz konusu fıkranın gerekçesi ise “6762 sayılı Kanunun 951 inci maddesinin ikinci fıkrasından donatma iştirakinin tescil olunması gereken siciller sayılmak ve tescil edilecek hususlar açıkça gösterilmek suretiyle değiştirilerek alınmıştır. Donatma iştirakinin iki farklı sicile kaydolunmasının, bu sicillerin fonksiyonlarındaki farklılık dolayısıyla zorunlu addedilmiştir” şeklinde ifade edilmektedir.

Tasarı’da gözlemlenen en önemli değişiklik, donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı olup olmayacağı konusundaki karmaşayı ortadan kaldırmış olmasıdır. Bilindiği üzere, yürürlükteki TTK. m. 951’in atf yaptığı ilgili madde, kolektif şirket sözleşmesinin içereceği mecburi kayıtlar kısmında yer aldığından, donatma iştiraki sözleşmesinin kesinlikle yazılı olması gerekeceği sonucuna varılması gerekirken, yazarların birçoğu donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı olmasa da geçerli olabileceğini ifade ediyor ve böylece hukukta farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden oluyorlardı. Ancak Tasarı’da bu konudaki tartışma giderilmiştir. Sözleşmenin yazılı olması gerektiğini düşündürecek herhangi bir hükmün olmadığı gözlenmektedir.

Eleştirilmesi gereken noktalardan biri, Tasarı’nın gerekçesinde gemi siciline donatma iştirakinin tescil edileceği belirtilmiş olmasına rağmen, gemi siciline donatma iştiraki değil, ancak gemi ve gemi payının tescil edilebilir olmasıdır.²⁵⁷ Ayrıca bu hüküm gereğince donatma iştiraki şeklinde işletilecek geminin 18 gros tonilatodan küçük bir gemi olması halinde de (Tasarı m. 975’e rağmen) gerekçedeki “zorunlu addedilmiştir” ifadesi nedeniyle, böyle bir geminin tescil ettirilmesinin zorunlu olup olmadığı belirsizlik yaratacaktır.²⁵⁸ Bunların yanı sıra, ikinci fıkranın d bendinde “her paydaş donatanın gemi payının miktarı” deyimi yer almaktadır. Bunun yerine “her paydaş donatanın gemi payı” denilmesi yeterli ve daha uygun olacaktır.²⁵⁹

---

²⁵⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 95; Didem Algantürk Light, TTK. Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler, *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Hukuk Özel Sayısı*, Y. 5, S. 10, Güz 2006, s. 129.

²⁵⁸ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 95.

²⁵⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 95.

C. Donatma İştirakine Egemen Olan İlkeler

1. Genel Olarak

Donatma iştiraki, Türk Hukukuna TTK.'nın deniz ticaretine ilişkin hükümlerinin kaynağını oluşturan Alman Ticaret Kanunu'ndan intikal etmiş olan deniz ticaretine özgü bir hukuki yapıdır.²⁶⁰ Bu nedenle donatma iştirakinin kendine özgü ilkeleri vardır. Bunlar: donatma iştirakinin bir tüzel kişiliği bulunmamasına rağmen, bir hak süjesi olması, donatma iştirakinin hak süjesi olmasından kaynaklanan hüküm ve sonuçları (iflasa tabi olma, sicillere tescil, ticaret unvanı seçme ve kullanma gibi), temel hak sahipliği ilişkisinin müşterek mülkiyet halinde hak sahipliği esasına dayanması, sorumluluğunun deniz serveti ile sınırlı olması olarak sıralanabilir. Bu ilkeler, başlıklar halinde incelenirse;

2. Donatma İştirakinin Bir Tüzel Kişiliği Bulunmamasına Rağmen Bir Hak Süjesi Olması

Donatma iştirakinin kurulmasıyla, ortaya bir “*kişi birliği*” çıkar. Ancak bu birlik, onu oluşturan kişilerden bağımsız bir hak süjesi, hak ehliyetine sahip ayrı bir varlık durumunda mıdır?

Öncelikle, Türk ve Alman hukuklarında donatma iştirakinin tüzel kişiliğe sahip olduğunu gösteren açık bir hüküm yoktur. Ancak donatma iştiraki, hukuki niteliği itibariyle daha çok adi şirkete benziyor olmakla birlikte, Kanun'da onu ticaret şirketlerine de benzer kılan; bir başka deyişle, tüzel kişiliğe sahip olmayan adi şirketlerin niteliği ile pek uyuşmayan hükümler yer almıştır.²⁶¹ Bunlar;

---

²⁶⁰ Can, C. I, s. 205.

²⁶¹ Tuğrul Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, *Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU'na Armağan*, İstanbul 2001, s. 1 (Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”); Can, C. I, s. 210; hatta *Hükümet Gerekçesi*'nde donatma iştirakinin, daha ziyade anonim ve limited şirketlere benzeyen bir sermaye şirketi karakterinde olduğu beyan edilmiştir. Bu husus, donatma iştirakinde oy hakkının tayininde ve müşterek donatanların vefat veya iflasının akıbeti bakımından müessir olamayacağı öngörülürken de dikkate alınmıştır (bkz. TTK. hakkındaki Hükümet Gerekçesi ve Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 52 ve 403).

a) Donatma İştirakine Karşı Açılacak Davalarda Taraf Sifatının Bulunması

Hukukumuzda donatma iştirakinin tüzel kişiliği olmaması nedeniyle taraf ehliyetinin de bulunmadığı kabul edilmektedir.²⁶² Ancak donatma iştirakine bazı durumlarda hak ehliyeti tanınmıştır.²⁶³

Öncelikle taraf ehliyeti kavramını incelersek, davacı ve davalı olarak davaya katılıp yargılamaya etki edebilmek taraf ehliyetine sahip olmayı gerektirdiğinden, taraf ehliyeti usule ilişkin bir kavramdır.²⁶⁴ Medeni usul hukukundaki taraf ehliyeti, maddi hukuktaki hak ehliyetinin karşılığıdır.²⁶⁵ Bir yargılamanın başlaması ile kurulan usul hukuku ilişkisinde aktif ya da pasif süje olarak yer alıp geçerli taraf usul işlemleri yapabilme ehliyetine, taraf ehliyeti denir.²⁶⁶

Donatma iştirakinde taraf ehliyetinin, gemi müdürünün bulunması ve gemi müdürünün bulunmaması halleri olmak üzere iki farklı şekilde incelenmesi gerekmektedir.²⁶⁷

---

²⁶² Kalpsüz, C. 2, s. 63; Baki Kuru, *İflas ve Konkordato Hukuku*, 3. Basım İstanbul 1992, s. 31 (Kuru, *İflas ve Konkordato Hukuku*); Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, İstanbul 1995, s. 250 (Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*); Ulukapı, s. 79; Evrim Erişir, *Medeni Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti*, İzmir 2007, s. 237; Özbay, s. 163.

²⁶³ Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, s. 2; Erişir, s. 237; Özbay, s. 163.

²⁶⁴ Necip Bilge/Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 1978, s. 225; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 239; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. 2, 6. Baskı, İstanbul 2001, s. 1360 (Kuru, C. 2); Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, Değiştirilmiş 19. Baskı, Ankara 2008, s. 238 (Kuru/Arslan/Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*); Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukuku*, 8. Bası, Ankara 2009, s. 191; Erişir, s. 26.

²⁶⁵ Yavuz Alangoya/Kamil Yıldırım/Nevhis Deren-Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 7. Baskı, İstanbul 2009, s. 114.

²⁶⁶ Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 191; Erişir, s. 30.

²⁶⁷ TTK. m. 845, I-1, b. 9’da, donatma iştirakinin tesciline ilişkin talepe birlikte, “*varsayılan gemi müdürü*”nin bildirilmesi gerektiği öngörülerek, sanki donatma iştirakine gemi müdürünün atanmasının zorunlu olmadığı bir anlam ortaya çıkmaktadır. Ancak, TTK. m. 951/2’de iştirakin sicile kaydedilmesi hakkında TTK. m. 155’e atıf olduğundan şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, bunların yalnız başına mı, yoksa birlikte mi imza koymaya yetkili oldukları yazılması zorunlu olduğundan donatma iştirakine gemi müdürünün atanmasının zorunlu olduğu kabul edilebilir. İşte bu nedenlerle, her ne kadar doktrinde, gemi müdürünün atanması ve atanmaması durumlarına ilişkin ayrımlar yapılsa da, hukukumuzda bu konuda çok anlaşılır hükümler sevk edildiğini söylemek güçtür (bkz. Özbay, s. 164).

(1) Gemi Müdürünün Bulunması Halinde

TTK. m. 955/1’de donatma iştirakine bir gemi müdürü atanması durumunda gemi müdürünün, donatma iştirakinin üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde, geminin olağan işleri ile sınırlı olmak üzere, bütün hukuki işlem ve tasarruflarda bulunmaya yetkili kılındığı belirtilmiştir. Gemi müdürü, müşterek donatanların isimlerini göstermeksizin hukuki işlemler yapabilir (TTK. m. 956/1).²⁶⁸ Diğer taraftan, TTK. m. 955/2 hükmünde gemi müdürünün donatma iştirakini mahkemede de temsil edeceği düzenlenmiştir.²⁶⁹ Bu hükümler ışığında kanımızca, donatma iştirakine hem aktif hem de pasif taraf ehliyeti tanınmıştır.²⁷⁰ Gemi müdürünün, davada, donatma iştirakini temsil edeceğinin düzenlenmesi, davanın tarafının donatma iştiraki olacağı şeklinde değerlendirilmelidir.²⁷¹ Gemi müdürü bir iradi temsilcidir.²⁷² Gemi müdürünün davalarda donatma iştirakini temsil etmesi, Avukatlık Kanunu’nun “Yalnız avukatların yapabileceği işler” başlıklı m. 35 hükmünün bir istisnasıdır.²⁷³ İstisna olmasının kaynağı 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m. 35/son “Hukuk ve Ceza

---

²⁶⁸ Kalpsüz, C. 2, s. 63; Çağa, s. 161; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919; Özbay, s. 163.

²⁶⁹ Kalpsüz, C. 2, s. 64; Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, s. 3; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250; Kuru, C. II, s. 1240; Özbay, s. 163.

²⁷⁰ “Donatma iştiraki müşterek donatanlar gösterilmeksizin kendi unvanı altında davacı ve davalı olabilir” (bkz. Çağa/Kender, C. I, s. 179). Alman Hukukunda ise, donatma iştirakinin şekli anlamda taraf ehliyeti kabul edilmektedir. Bu davacı tarafında olabileceği gibi, davalı tarafında da söz konusudur. Buna göre, davada, donatma iştiraki altında donatanların taraf ehliyeti mevcuttur [bkz. Ömer Ulukapı, *Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı*, Konya 1991, s. 79 (Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*)]. Karşı yönde görüş; donatma iştirakinin taraf ehliyeti bulunmadığı için taraf olma ehliyeti de yoktur; dava bütün ortaklar tarafından veya bütün ortaklar aleyhine açılır (bkz. Bilge/Önen, s. 227; Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*, s. 79). Kuru, donatma iştirakinin gemi müdürü atandığı durumlarda taraf ehliyetine sahip olduğu görüşündedir (bkz. Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C. I, 6. Baskı, İstanbul 2001, s. 976 (Kuru, C. I); *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250); Özbay, s. 165.

²⁷¹ Kalpsüz, C. 2, s. 63; Erişir, s. 238.

²⁷² Erişir, s. 238.

²⁷³ Kuru, C. 2, s. 1238; Şafak Narbay/İbrahim Özbay, “Türk Hukukunda Hukuki Mütalaanın Önemi ve Niteliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XXIII, S. 2, Y. Aralık 2005, s. 133; Erişir, s. 238; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun “Yalnız avukatların yapabileceği işler” başlıklı 35 inci maddesinin birinci fıkrası: “Kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek, yalnız baroda yazılı avukatlara aittir” hükmündedir.

Muhakemeleri Usulleri Kanunları ile diğer kanun hükümleri saklıdır” hükmünden anlaşılmaktadır.

(2) Gemi Müdürünün Bulunmaması Halinde

Gemi müdürünün bulunmadığı durumda ikili bir ayırım yapılabilir:

A) Sınırlı ayni sorumluluk hallerinde, müşterek donatanlar ancak deniz serveti ile sorumludur.²⁷⁴ Bu durumda, alacaklıların alacağını, donatanların kişisel malvarlıklarından tahsil etmesi mümkün değildir.²⁷⁵ Alacaklı, donatana karşı dava açıp alacağını hüküm altına aldırrsa bile, ilamlı icra takibi yaparak onun mallarını sattırıp paraya çeviremeyecektir.²⁷⁶ Hal böyle iken, sınırlı sorumluluk durumunda, alacaklıların alacaklarının donatma iştirakine yönelmesi, alacaklıların tahsili bakımından bir zorunluluktur.²⁷⁷ Her donatana karşı ayrı dava açılması söz konusu olamaz.²⁷⁸ Çünkü sorumluluğun konusu, bir bütün olarak sadece gemi ve navlundur.²⁷⁹ Dolayısıyla donatma iştirakinin taraf olabileceği davalar, gemi müdürünün atanmış olduğu hallerle sınırlı değildir.²⁸⁰

B) Sınırsız sorumluluk hallerinde ise donatanlar, iştirak payları oranında ve kişisel malvarlıkları ile sorumludurlar.²⁸¹ Alacaklılar, dilerse donatma iştirakine, dilerse donatanlara karşı dava açarak alacaklarını hüküm altına aldırabilirler.²⁸² Donatanlar, sınırsız sorumlu olsalar da, alacaklılar yine donatma iştirakine karşı dava açabileceklerdir.²⁸³ Bu durumda, gemi müdürü olmaksızın donatma iştirakinin nasıl

²⁷⁴ Kalpsüz, C. 2, s. 64; Kender/Çetingil, s. 77; Çağa, C. I, s. 162; Çağa/Kender, C. I, s. 155; Doğanay, C. 3, s. 2690; Erişir, s. 238; Özbay, s. 167.

²⁷⁵ Erişir, s. 238.

²⁷⁶ Erişir, s. 238.

²⁷⁷ Sınırlı ayni sorumluluk hallerinde, alacağın yalnız donatma iştirakine karşı ileri sürülebileceği, müşterek donatanların her birinden, payına düşenin talep edilemeyeceği hakkında (bkz. Çağa/Kender, C. I, s. 180; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Doğanay, C. 3, s. 2690; Erişir, s. 239).

²⁷⁸ Özbay, s. 167.

²⁷⁹ İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Çağa, s. 162; Çağa/Kender, C. I, s. 180; Özbay, s. 168.

²⁸⁰ Erişir, s. 239.

²⁸¹ Kender/Çetingil, s. 77; Çağa/Kender, C. I, s. 180; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192; Özbay, s. 168.

²⁸² Kender/Çetingil, s. 77; Çağa/Kender, C. I, s. 180; Erişir, s. 239; Özbay, s. 169.

²⁸³ Erişir, s. 239.

temsil edileceği sorusu akla gelebilir. Müşterek donatanlar, davayı kendileri takip edebilirler ya da bir avukata temsil yetkisi vererek, davanın donatma iştiraki adına yürütülmesini sağlayabilirler.²⁸⁴ Diğer taraftan, donatma iştiraki, bir gemi üzerinde söz konusu olacağından, bu geminin bir kaptanı bulunacaktır. TTK. 987/son'da, gemi, bağlama limanı dışında iken, kaptanın kendi görevleri içinde dava açabileceği hükme bağlanmıştır. Bu durumda, gemi müdürü atanmamış olsa dahi, donatma iştirakini davalarda kaptan temsil edebilecektir.

Ayrıca, iflasa tabi olan donatma iştiraki aleyhine açılacak iflas davalarında, davalı hanesinde donatma iştirakinin gösterilmesi gerekir.²⁸⁵ İflas davası bakımından donatma iştiraki, pasif taraf ehliyetine sahiptir.²⁸⁶

b) Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları

TTK. m. 19 “*Tacirlere dair olan hükümler donatma iştiraki hakkında da tatbik olunur*” hükmündedir.

Bu hükme göre tacirlere ilişkin hükümler donatma iştiraki hakkında da uygulanacağından, tacir olmanın hüküm ve sonuçlarının incelenmesinde fayda vardır. Bu çerçevede, tacir olmanın hüküm ve sonuçları başlıklar halinde şu şekilde incelenebilir:

(1) İflasa Tabi Olma

Hukukumuzda iflasa tabi olan kişilerden ilki tacirler; ikincisi tacir olmadıkları halde TTK. gereğince tacirler hakkındaki hükümlere tabi olanlar; son olarak ise tacir olmadıkları halde özel kanun hükümleri uyarınca iflasa tabi olanlardır.²⁸⁷ Donatma iştiraki, bunlardan ikinci kategoriye, yani “*tacir olmadıkları halde TTK gereğince tacirler hakkındaki hükümlere tabi olanlara*” girmektedir.²⁸⁸

---

²⁸⁴ Erişir, s. 239.

²⁸⁵ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250.

²⁸⁶ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250.

²⁸⁷ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, Gözden Geçirilmiş 23 üncü Baskı, Ankara 2009, s. 456-457 (Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*); Hakan Pekcanitez/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes, *İcra ve İflas Hukuku*, 7. Bası, Ankara 2009, s. 470; Özbay, s. 160.

²⁸⁸ Özbay, s. 160; Donatma iştirakinin tüzel kişiliği yoktur ve donatma iştiraki tacir değildir. Buna rağmen, tacirlere ilişkin hükümler donatma iştiraki hakkında da uygulanır (TTK. m. 19). Şu

Donatma iştirakinin iflası ile tüzel kişilik arasındaki ilişkiye gelince, öncelikle belirtmek gerekir ki, hukukumuzda iflas bazen tüzel kişiliği bulunmayan özel bir malvarlığı hakkında da söz konusu olabilir. Örneğin, tüzel kişiliği olmayan miras şirketinin (terekenin) de iflas hükümlerine göre tasfiyesi²⁸⁹ söz konusu olabilir.²⁹⁰ Üstelik Kanunun, bir topluluğa, tüzel kişilik statüsü vermeksizin de tüzel kişilere ait bazı özellikleri tanınması mümkündür.²⁹¹ Bu nedenle Kanun adeta donatma iştirakine tüzel kişilik vermiş gibi hareket etmektedir (bkz. TTK. m. 955/1; TTK. m. 956/1; TTK. m. 19). Özellikle donatma iştirakinin iflasa tabi tutulması, iştirakin müşterek donatanlardan bağımsız bir hukuki varlığa sahip olduğunu göstermektedir.²⁹²

Donatma iştirakinin iflası ileride ayrıntılı olarak incelenecektir.²⁹³

(2) Sicillere Tescil

Sicil, bazı olayların, sözleşmelerin, hakların ve hukuki durumların doğum ya da iptatını sağlamak amacıyla devletin gözetim ve denetimi altında tutulan defterlerdir.²⁹⁴

(a) 6762 sayılı TTK' da Tescil Talebi

(i) Ticaret Siciline Tescil

Ticaret sicili, ticari işletmeye ait belirli bilgilerin tutulmasına ve bu bilgilere ilişkin açıklığın sağlanmasına yarayan ve böylelikle hukuki güvenliği ve korunmayı temin eden resmi bir sicildir.²⁹⁵

---

halde, donatma iştiraki de, her türlü borçlarından dolayı iflasa tabidir (TTK. m. 20/1). Esasen TTK. m. 968 son fıkra hükmü, donatma iştirakinin iflas edebileceğini açıkça öngörmektedir (bkz. Kuru, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 457; Pekcanitez/Özkan/Özekes, s. 470).

²⁸⁹ Bkz. İİK. m. 180 ve 183.

²⁹⁰ Özbay, s. 162.

²⁹¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 179.

²⁹² Özbay, s. 162.

²⁹³ Bkz. “Donatma İştirakinin Sona Ermesi” başlıklı dördüncü bölüme.

²⁹⁴ Mehmet Emin Bilge, *Sicil*, İstanbul 1999, s. 6; Rıza Ayhan, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2007, s. 242.

²⁹⁵ İmregün, s. 49; Domaniç/Ulusoy, s. 257; Hüseyin Ülgen/Ömer Teoman/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, Birinci Basıdan Üçüncü (Tıpkı) Bası, İstanbul 2009, s. 281; Ayhan, s. 244; Karahan, s. 111.

Tescil, ticari işletmeyle ilgili belirli hukuki vakıaların ticaret sicilindeki ilgili sütunlara yetkili memurlar vasıtasıyla, ilk kez yazılmasını ifade eden teknik bir terimdir.²⁹⁶ Ticaret siciline tescil, ya ilgilinin talebi üzerine ya da re'sen veya ilgili makamın bildirmesi üzerine yapılır (TTK. m. 29).

Ticaret siciline, tacirle ilgili olan ve üçüncü kişilerce bilinmesinde fayda olan hukuki işlemler kaydedilir. Örneğin, tacirin, ticarete başlaması, ticareti terk etmesi, bir ticaret şirketinin kurulması, ticaret şirketlerinde ana sözleşme değişiklikleri, ticari temsilci atanması ve azli gibi işlemler sicile kaydı gerekli işlemlerdir.²⁹⁷

TTK.'nın donatma iştirakini daha çok ticaret şirketlerine benzer kılan özelliklerinden biri de, onun kendiliğinden Ticaret Sicili'ne tescilinin yaptırılmasının emredici hükümlerle düzenlenmesidir.²⁹⁸ Çünkü TTK. m. 951/2 iştirakin ticaret siciline kaydettirilmesi hakkında kollektif şirketle ilgili TTK. m. 155 ve 158'e atıf yapmaktadır. Bu nedenle, donatma iştirakinde tescil talebini kollektif şirketlerdeki hükümlerle birlikte incelememiz gerekmektedir.

Kollektif şirketin kuruluşunu tamamlayan işlem tescildir²⁹⁹. KO.'yu kuranlar, imzaların noterce tasdikinden sonra ortaklığı ticaret siciline tescil ettirmekle yükümlüdürler.³⁰⁰ Donatma iştirakinin ticaret siciline tescili de bu şirketin ortağı konumundaki müşterek donatanlara düşen bir yükümlülüktür (TTK. m. 951/2).³⁰¹ Eğer donatma iştiraki ticaret siciline tescil edilmezse, kanaatimizce donatma iştiraki oluşmaz ve dolayısıyla donatma iştirakine uygulanan TTK. hükümleri uygulanmaz. Bu durumda donatma iştiraki “*adi şirket*” olur ve BK. hükümleri uygulanır.³⁰² Donatma iştirakinin kurulabilmesi için, müşterek donatanlar arasında bir sözleşmenin

²⁹⁶ Ayhan, s. 255.

²⁹⁷ Domaniç/Ulusoy, s. 257.

²⁹⁸ Kaynak Kanun'da buna benzer bir hüküm mevcut değildir. Bu yüzden, Alman Hukukunda tacir sıfatına sahip olmadığı da dikkate alınarak donatma iştirakinin ticaret siciline tescilinin gerekmediği belirtilmektedir (bkz. Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 913; Tekil, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 156).

²⁹⁹ Domaniç, *Adi-Komandit ve Kollektif Şirketler*, s. 307.

³⁰⁰ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 210; Pulaşlı, s. 97.

³⁰¹ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 913.

³⁰² Can'a göre, “*ticaret şirketlerinden farklı olarak ticaret siciline tescil, donatma iştirakinin kuruluşu bakımından, sadece ihzari etkiye sahip olduğunu belirtmektedir*” (bkz. Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 913).

yapılması gerekli ve yeterlidir. Eğer tescilden önce iştirak adına işlere başlanmışsa, ortaklar giriştikleri işlerden dolayı müteseilsil olarak sorumludurlar.³⁰³

Tescil işlemi, imzaların noterce tasdikinden itibaren on beş gün içinde yerine getirilmelidir (TTK. m. 157). TST. m. 31/5'e göre kollektif ortaklığın tescili bütün ortaklar tarafından istenir. Öte yandan TTK. m. 30/2'ye göre, bir konuyu ticaret siciline tescil ettirmek için birden çok kişi görevli ise, Kanun'da aksine hüküm bulunmadıkça tescil için bunlardan birisinin talebi yeterlidir. TTK. m. 157'de bu hükme bir istisna getirilmiştir. Nitekim m. 157 tescilin "*kollektif şirketi kuranlar*" tarafından talep edilmesini aramıştır. Tescil talebi, Kanun gereğince bütün ortaklar tarafından yapılması gerekmele beraber, ortaklık sözleşmesinde ortaklardan birine veya bazılarına tescili tek başına yaptırmak yetkisi verilebilir.³⁰⁴

Donatma iştirakinde tescil talebini kimin isteyeceği konusunda ise, TTK. m. 951/2 hükmünün TTK. m. 155 ve 158 hükümlerine atfı nedeniyle, bu maddeyle bağlantılı TTK. m. 157 hükmünün değerlendirilmesi gerekir. Buna göre, donatma iştirakinin kurulmuş sayılabilmesi için, donatma iştirakinin tescilinin donatma iştirakini kuran müşterek donatanların hepsi tarafından ya da ortaklık sözleşmesiyle birine veya bazılarına tescil yaptıрма yetkisi verilen kişiler tarafından istenmesi gerekir.

Tescil talebi üzerine ticaret sicil memuru, TTK. m. 155'deki şartların var olup olmadığını, unvanın TTK. m. 46'ya uygun olup olmadığını ve sözleşmede kamu düzenine ve özellikle emredici hükümlere aykırı bir hükmün yer alıp almadığını inceler ve sonuç olumlu ise tescili gerçekeşir.³⁰⁵ Bunun üzerine, ticaret sicili memuru, sözleşme örneklerinden birisini, yayımlanmak üzere Türkiye Ticaret Sicili Gazetesine gönderir.³⁰⁶ Ancak Ticaret Sicili Gazetesi'nde sözleşmenin tamamını değil, sadece m. 155'e göre sözleşmede bulunması zorunlu unsurlar ilan edilir.³⁰⁷

---

³⁰³ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192.

³⁰⁴ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 211.

³⁰⁵ Tekil, *şirketler Hukuku*, s. 175; Pulaşlı, s. 97; Ayhan, s. 260.

³⁰⁶ Pulaşlı, s. 97.

³⁰⁷ Pulaşlı, s. 97.

İlanın işlevi, bilindiği üzere, sicil kayıtlarının iyi niyetli üçüncü kişilere dahi ileri sürülebilecek olmasından kaynaklanır.³⁰⁸

TST. m. 20/5 “Donatma iştiraklerinin tescilinde Türk Ticaret Kanununun 951 inci maddesinin 2 nci fıkrasındaki esaslar dahi gözönünde bulundurulur” hükmü düzenlenmiştir.

(ii) *Gemi Siciline Tescil*

Gemi sicili, belli bazı niteliklere sahip gemilerin, hüviyetini tayine imkân veren unsurlarla, onlar üzerindeki aynı haklara ilişkin kayıtların, şerhlerin, itirazların veya tasarruf sınırlamalarının tesciline mahsus resmi bir sicildir.³⁰⁹

Gemi sicilinin biri kamu, diğeri özel hukuk bakımından iki önemli görevi vardır: Sicil bir yandan deniz kamu hukuku ile ilgili; geminin bayrağı, tonajı, ölçüleri vs. gibi konuların açıklığa kavuşmasını ve kontrolünü, diğeryandan deniz özel hukukuna ilişkin; gemi üzerindeki mülkiyet, rehin hakkı, intifa hakkı vs. gibi konularda bilgi edinilmesini sağlar.³¹⁰

Türk Hukukunda “*Türk Gemi Sicili*”, “*İnşa Halindeki Gemilere Mahsus Sicil*” ve “*Türk Uluslararası Gemi Sicili*” adlarını taşıyan üç ayrı sicil vardır.

Türk Gemi Sicili bakımından Türkiye, bir takım “*sicil daireleri*”ne ayrılmıştır³¹¹. Her sicil dairesinin coğrafi sınırları ile çalışma bölgeleri, Ulaştırma Bakanlığı’nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından tayin ve tespit olunur³¹². Gemi sicili, her sicil dairesinde Ulaştırma Bakanlığı’nca atanacak gemi sicil memuru ve yardımcıları tarafından tutulur (TTK. m. 839/2; GSN. m. 3/1).

MK. m. 7’de bahsedilen resmi sicillerden biri de gemi sicilidir.³¹³ Bu nedenle aksi ispat edilene kadar sicilin içerdiği bilgiler doğru olarak kabul edilir.

³⁰⁸ Tekil, *Şirketler Hukuku*, s. 175.

³⁰⁹ Kalpsüz, *C. I*, s. 198; Kaner, s. 26.

³¹⁰ Kalpsüz, *C. I*, s. 29.

³¹¹ TTK. m. 839/1 gemi sicilinin tutulacağı yerleri tespit yetkisini Hükümete vermiştir. Buna dayanılarak GSN. m. 1’de Karadeniz Bölgesi’nde Trabzon, Samsun, Zonguldak, Marmara Havzasında İstanbul, Bandırma, Çanakkale; Ege Bölgesi’nde İzmir ve Akdeniz Bölgesi’nde Antalya, Mersin ve İskenderun limanlarında gemi sicil dairesi kurulduğu açıklanmıştır.

³¹² Kalpsüz, *C. I*, s. 202; Çağa, s. 63; Can, *C. I*, s. 43.

³¹³ Çağa, *C. I*, s. 63; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 108; Can, *C. I*, s. 42.

Ticaret sicilini inceleyebilmek için kişinin “*ilgisini*” ispat etmesine gerek yoktur.³¹⁴ Gemi sicili de aleni olmakla birlikte (TTK. m. 842/1), kaydın dayandığı belgelerle henüz sonuçlanmamış tescil taleplerinin ve sicil dosyalarının incelenebilmesi için, kişinin “*ilgili*” olduğunu ispat etmesi gerekir (TTK. m. 842/2).

Donatma iştiraki tarafından deniz ticaretinde kullanılan gemi, aynı zamanda Gemi Sicili’ne kayıtlı bir gemi ise, sicile, onun donatma iştirakine ait bir gemi olduğu; müşterek donatanların ad ve soyadları ile gemi paylarının miktarı; atanmışsa gemi müdürünün adı ve soyadı kaydedilir (TTK. m. 845, 6/d, 9). Ayrıca TTK.’nın gemi müdürünün tayin ve azli ile iştirak payının temlikinin ve rehninin gemi siciline tescil edilmesi şartını getiren m. 954/3 (*Gemi müdürünün tayin ve azli ticaret ve gemi sicillerine kaydolunur*) ile m. 965/1 (*Müşterek donatanlardan her biri iştirak payını dilediği anda ötekilerin muvafakati olmadan tamamen veya kısmen başkasına temlik edebilir. Temlik için gemi sicili şarttır*) ve 4 üncü fıkraları (*İştirak payının rehnedilmesi imzası noterce tasdikli bir mukavelele yapılması ve rehnin gemi siciline tescili ile olur*) hükümleri gereğince, on sekiz gros tonilatodan küçük olsa bile,³¹⁵ bir donatma iştiraki tarafından deniz ticaretinde kullanılan gemilerin de, gemi siciline tescilinin zorunlu olduğunu kabul etmek gerekir. Aksi takdirde iştirak usulüne uygun olarak gemi müdürünün atanması olmayacağı gibi; müşterek donatanlar da iştirak paylarını temlik veya rehin edemeyip, sadece gemi payları üzerinde tasarrufta bulunabilirler.³¹⁶

(b) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tescil Talebi

Tasarı’da gemi siciline tescil, “*Geminin tescili*” başlıklı m. 959’da “(1) *Gemi, ancak malikin veya maliklerinden birinin talebi üzerine gemi siciline tescil olunur.*

(2) *İstem dilekçeyle yapılır*” şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin gerekçesi ise “6762 sayılı Kanununun 843 üncü maddesinden anlatımı düzeltilerek alınmıştır” şeklinde açıklanmıştır.

³¹⁴ Bilge, s. 30.

³¹⁵ On sekiz gros tonilatoda ve daha büyük Türk ticaret gemilerinin gemi siciline tescili zorunludur (TTK. m. 840; 844/1; GSN. m. 10/1). Alman hukuku bakımından ise, kriter olarak geminin boyu esas alınmış ve bu yükümlülük 15 metreden uzun olan gemiler için getirilmiştir (bkz. Can, C. I, s. 28).

³¹⁶ Can, C. I, s. 48; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 914.

Tasarı m. 959, TTK. m. 843'ten alınmıştır. Ancak Tasarı'nın bu maddesinde maliklerden birinin, diğerlerinin rızası ya da bilgisi olmaksızın geminin tescil edilmesi talebinde bulunup bulunmayacağı hakkında açıklık getirilmemiştir.³¹⁷ Bu konu, tescili zorunlu olmayan gemiler bakımından önem taşımaktadır. Tescili zorunlu bir geminin maliklerinden her biri tescil talebinde bulunmak zorundadır. Ancak geminin tescili zorunlu değilse, bu durumda müşterek maliklerinden birinin, diğer müşterek maliklerin bilgi veya onayı olmadan gemiyi tescil ettirip ettiremeyeceği sorun oluşturacak niteliktedir.³¹⁸

Tescil talebi, donatma iştiraki açısından Tasarı'da farklı bir maddede daha hüküm altına alınmıştır. “*İştirakin tescili*” başlıklı Tasarı m. 1065/1'de “(1) *Donatma iştirakinin kurulmasını takip eden onbeş gün içinde iştirakin ticaret ve gemi sicillerine tescili gerekir*” şeklinde bir düzenleme yapılmıştır.

TTK. m. 951/2'den değiştirilerek alınan Tasarı m. 1065/1, donatma iştirakinin kurulmasını takip eden on beş gün içerisinde iştirakin ticaret ve gemi sicillerine tescilinin gerektiğini öngörmüştür. Gerekçede, “..*donatma iştirakinin tescil olunması gereken siciller sayılmak ve tescil edilecek hususlar açıkça gösterilmek suretiyle değiştirilerek alınmıştır. Donatma iştirakinin iki farklı sicile kaydolunması, bu sicillerin fonksiyonlarındaki farklılık dolayısıyla zorunlu addedilmiştir*” denilmektedir. Ancak gemi siciline donatma iştiraki değil, gemi tescil edilir³¹⁹. Ayrıca bu hüküm gereğince donatma iştiraki şeklinde işletilecek geminin 18 gros tonilatoda küçük bir gemi olması halinde de Tasarı m. 957 “*tescili zorunlu gemiler*” başlıklı “*Onsekiz gros tonilatoda ve daha büyük her ticaret gemisinin maliki, tescil talebinde bulunmak zorundadır*” hükmüne rağmen gerekçedeki “*zorunlu addedilmiştir*” ifadesi nedeniyle, tescil ettirilmesinin zorunlu olup olmadığı belirsizlik yaratacaktır. Buna göre, gemi siciline donatma iştirakinin değil, geminin tescil edileceği dikkate alınarak TTK. m. 951/2 hükmünde olduğu gibi sadece

---

³¹⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 27.

³¹⁸ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 27.

³¹⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 95.

donatma iştirakinin ticaret siciline tescili hakkında düzenleme getirilmelidir ve madde metni bu doğrultuda düzeltilmelidir.³²⁰

Tasarı m. 960 geminin tesciliyle birlikte içerik olarak nelerin yazılacağı belirtilmiştir. Buna göre; “ (1) Tescil istemiyle birlikte aşağıdaki hususlar bildirilir;

- a) Geminin adı,
- b) Türü ve imalinde kullanılmış olan esas malzeme,
- c) Bağlama limanı,
- d) Yapıldığı yer ve kızaktan indiği yıl (belirlemeleri son derece zor olmamak şartıyla),
- e) Resmi ölçme sonuçları ve makine gücü,
- f) Geminin maliki,
  1. Gerçek kişi ise, adı ve soyadı, TC kimlik numarası, varsa ticaret unvanı ve kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğü ile sicil numarası,
  2. Ticaret şirketi ise, şirketin türü, ticaret unvanı ve tescil olduğu ticaret sicil müdürlüğü ile sicil numarası,
  3. Diğer tüzel kişilerden ise, adı ve merkezi,
  4. Donatma iştiraki ise; tacir sıfatına sahip olduğu takdirde ticaret unvanı ile paydaş donatanların ad ve soyadları, varsa TC kimlik numarası ile gemi paylarının miktarı ve varsa gemi müdürünün ad ve soyadı ve TC kimlik numarası,
- g) İktisap sebebi,
- h) Türk bayrağını çekme hakkına esas teşkil eden sebepler,
- i) 955 inci maddenin üçüncü fıkrasında yazılı halde temsilcinin adı, soyadı, TC kimlik numarası ve adresi” hükmündedir.

Bu hükümde yer alan “donatma iştiraki tacir sıfatına sahip olduğu takdirde..” anlatımında da yanlışlık vardır. Çünkü Tasarı m. 17 “Tacire ilişkin hükümler donatma iştirakine de uygulanır” hükmünden dolayı, donatma iştirakinin tacir olduğu kabul edilmelidir.

---

³²⁰ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 96.

(c) Tescil Talebinden Kaçınma

Donatma iştirakinin ticaret ve gemi siciline tescili, müşterek donatanlar arasındaki ilişkiyi üçüncü kişilere karşı aleni kılar.³²¹ Ancak, aralarındaki donatma iştiraki sözleşmesi niteliğindeki ilişkiyi, üçüncü kişilere karşı gizlemek isteyen müşterek maliklerin, ticaret ve gemi siciline tescilin sağlanması konusundaki yükümlülüklerini ifadan kaçınmaları da mümkündür. Bu takdirde, taraflar arasındaki ilişkinin gizli veya sessiz donatma iştiraki gibi isimlerle ifade edilmesi mümkün olsa da, böyle bir ilişkiye Ticaret Kanunu'nun donatma iştiraki hakkındaki hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmektedir.³²²

Donatma iştirakinin ticaret siciline tescili, müşterek donatanlara düşen bir yükümlülüktür (TTK. m. 951/2). Yükümlülüğün yerine getirilmemesi, sorumluluk hukuku bakımından özellik arz eder. Çünkü TTK. m. 951/2' ye yaptığı atıf dolayısıyla, donatma iştirakinin ticaret siciline tescil edildiği ana kadar, müşterek donatanlar iştirak adına yapılmış olan işlemlerden dolayı, aslında iştirak payları ile sınırlı bir şekilde sorumluluklarını gerektiren bir borç (TTK. m. 969/1) söz konusu olsa bile, müteselsilen sorumlu olurlar.³²³

Ortaklardan bir kısmı tescil talebinde bulunmaktan kaçınırsa, TTK. m. 951/2 kollektif şirket hükümlerine atıf yaptığından, diğer ortaklar şu imkânlardan yararlanabilirler:

1) Ticaret sicili memuruna başvurarak TTK. m. 35 gereğince ortakların tescile davet edilmesini isteyebilirler.

2) TTK. m. 185/4 uyarınca, ortaklara noter aracılığıyla bir ihtarname göndererek tescil için uygun bir süre verebilirler. Bu süre sonuçsuz kaldığı takdirde mahkemeye başvurarak ortaklığın feshi talep olunabilir.³²⁴

3) Tescili yaptırmamak, ortaklık sözleşmesinin imzalanması ile doğmuş olan sözleşmeye aykırı bir davranıştır. Diğer ortaklar dilerlerse, tescili yaptırmamakta direnen ortağı sözleşmeye aykırılık sebebiyle dava edebilirler.

³²¹ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 914.

³²² Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 915.

³²³ Can, *C. I*, s. 210; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 914.

³²⁴ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 212.

Tasarı'da, tescil ettirmeme halinde uygulanacak yaptırım, Tasarı m. 972'nin atfettiği Tasarı m. 33 hükmüne göre belirlenecektir. Bu çerçevede Tasarı m. 972 "(1) *Bir hususun gemi siciline kaydını, kaydın değiştirilmesini veya silinmesini istemekle yahut bu işlemlerin yapılabilmesi için gerekli belgeleri ibraz etmekle yükümlü olan kişiler, bu işlemleri gerektiren hususları öğrendikten sonra onbeş gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde haklarında 33 üncü madde hükmü uygulanır*" hükmünü içermekte olup, maddenin gerekçesine baktığımızda "*Belli taleplerde bulunmak veya gerekli belgeleri ibraz ile yükümlü olan kimselerin çeşitli maddelere yollamalarda bulunularak belirlenmesi yerine talep ve ibraz yükümlülüğünün mevcut olduğu hallerin sayılması yoluna gidilmiş, diğer hususlarda 6762 sayılı Kanununun 850'inci maddesi hükmünde herhangi bir değişiklik yapılmamış, sadece maddenin yeri değiştirilmiştir*" şeklindedir. TTK. m. 850 ise, "*844, 846, 847 ve 849'uncu maddeler gereğince yapmakla mükellef olduğu vazifeleri, kayıt muamelelerini gerektiren hususları öğrendikten sonra on beş gün içinde yerine getirmeyen kimseler hakkında 35'inci madde hükmü tatbik olunur*" hükmündedir. Yürürlükteki Kanun, belli maddelerde (844, 846, 847 ve 849) yükümlü olunan konuların yerine getirilmemesi halinde, "*Tescile davet ve ceza*" başlıklı m. 35'in uygulanacağını belirtmiştir. Dikkat edilecek olursa, bu maddede donatma iştirakiyle ilgili 951 ve diğer maddeler yer almadığından, madde hükmü uygulanamıyordu. Ancak Tasarı, belli maddeler üzerinde yoğunlaşmayarak genel olarak sicile zorunlu kaydettirilmesi gereken konularda gerekenin yapılmadığı takdirde, Tasarı m. 33 hükmüne tabi olunacağını belirterek, donatma iştiraki kurumunu da sicile kaydettirilmesi gereken konulardan saymış ve tescil yapılmadığı durumda hangi yaptırıma tabi olunacağı konusuna açıklık getirmiştir.

(3) Odalara Kaydolma

5174 sayılı Kanunu'nun "*Odalara kayıt zorunluluğu*" kenar başlıklı m. 9/6 "*Ticaret siciline kayıtlı gerçek ve tüzel kişilerden 5 inci maddede belirtilen deniz tacirleri*³²⁵ ile beşinci fıkra hükmünde belirtilenlerden deniz ticaretiyle uğraşanlar,

---

³²⁵ 5174 sayılı Kanunu'nun m. 5 'de deniz tacirleri:

"a) Gemi sahipleri, donatanlar ve donatma iştirakleri, gemi işletenler,

*buldukları ildeki deniz ticaret odasına kaydolmak zorundadırlar. Bu kapsamda sayılanlar, deniz ticaret odasına kaydolmakla diğer odalara kaydolma yükümlülüğünü de yerine getirmiş sayılırlar. Ancak, bu kapsamdakiler, deniz ticaret odasına kaydolmasını gerektiren faaliyetler dışında başka işlerle de uğraştığı takdirde, ayrıca ilgili odaya da kaydolmak zorundadır” hükmündedir. Bu açık hükme göre ticaret siciline tescil olunan donatma iştiraklerinin, Deniz Ticaret Odası’na kaydolunması zorunludur.*³²⁶

(4) Ticaret Unvanı Seçme ve Kullanma

Ticaret Kanunu’muzda tüzel kişiliği bulunmayan, paylarda tasarruf bakımından ortaklar arasında bağımsızlığın hâkim olduğu donatma iştirakinde bir ticaret unvanı bulunması şartı, Kanun tarafından aranmıştır.³²⁷

Şöyle ki, donatma iştirakinin ticaret unvanı seçme ve kullanma yükümlülüğü, tacirlere ilişkin hükümlerin, donatma iştiraki hakkında da uygulanacağı konusundaki TTK. m. 19’un sonuçlarından birisidir.³²⁸ TTK. m. 46/2 “*Donatma iştirakinin ticaret unvanı, müşterek donatanlardan hiç olmazsa birinin ad ve soyadını ve deniz ticaretinde kullanılan geminin adını ihtiva eder. Soyadları ve gemi adı kısaltılamaz.*

---

b) Gemi acenteleri,

c) Gemi alım satım, navlun komisyoncuları, forvarderler,

d) Stivedor ve puantaj firmaları,

e) Gemi klas müesseseleri, deniz sigorta müesseseleri ve acenteleri ile deniz ekspertiz kuruluşları ve sürveyörleri,

f) Deniz malzemesi, kumanyacılar ve deniz sanayi malzemesi alım satımı yapan firmalar, gemi akaryakıt ikmal ve sağlama işiyle uğraşan firmalar,

g) Marina ve liman işletme firmaları,

h) Balıkçılıkla ilgili gemi işleten firmalar,

ı) Yat turizmi, balıkçı gemiciliği, kafes balıkçılığı, denizaltı su hizmetleri, gezinti tekneleri, kruvaziyer turizmi, dip kaynakları ve deniz kumcuları, denizde atık ve çevre temizliği ile uğraşan firmalar, gemi ve yat inşa ve sanayi firmaları, su üstü ve su altı deniz sporları ile uğraşan firmalar” dır.

³²⁶ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 913; Can, C. I, s. 210.

³²⁷ Okay, C. I, s. 242; Ansay, s. 97.

³²⁸ Okay, C. I, s. 242; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Ansay, *Adi Şirket Dernek ve Ticaret Şirketleri*, s. 97; Poroy/Yasaman, s. 109; Karahan, s. 88; Boyacıoğlu, s. 150; Doğanay, C. 3, s. 192.

Ticaret unvanında ayrıca donatma iştirakini gösterecek bir ibare de bulunur” hükmündedir.

TTK. m. 951/2 hükmü uyarınca, iştirakin ticaret siciline kaydettirilmesi hakkında m. 155 ve 158 hükümleri uygulanacaktır. Yani, kollektif şirketlerde olduğu gibi, şirket sözleşmesinin içereceği zorunlu kayıtlar arasında ticaret unvanı ve merkezi olacağından donatma iştirakinde de bir ticaret unvanının bulunması ve bu unvanın ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekir.³²⁹

(5) Ticari İş Karinesine Tabi Olma

Bir işin adı veya ticari iş olarak nitelendirilmesi ve bu işe hangi hükümlerin uygulanacağına belirlenmesi büyük öneme sahiptir.³³⁰ Ticari işin belirlenmesinde TTK. m. 3 ve 21’in gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Tacirlerin (iştirakin)³³¹ borçlarının ticari olması asıldır (TTK. m. 21/1, 1. cümle). Tüzel kişi tacirler bakımından mutlak olan bu karinenin, gerçek kişi tacirler bakımından istisnaları vardır. Donatma iştiraki her ne kadar sui generis olmasına rağmen, tüzel kişi tacirlere yakın bir kurumdur. Bu nedenle kanaatimizce, donatma iştirakinin tüm işleri ticaridir.

(6) Ticari Örf ve Âdete Tabi Olma

TTK. m. 2/3 uyarınca tacir sıfatını haiz olmayanlar hakkında ticari örf ve adet, ancak onlar tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği takdirde uygulanır. Bu hükümden zıt kanıt yoluyla çıkarılan sonuç, ticari örf ve âdetin tacirler ve TTK. m. 19 gereğince de dolayısıyla donatma iştiraki bakımından da mutlak olarak uygulanacağıdır.³³²

---

³²⁹ Okay, C. I, s. 242. Bu konuya ilişkin açıklamalarımız, birinci bölüm, “(4) Sözleşmenin İçeriği” başlığı altında “(bb) Donatma İştirakinde Ticaret Unvanı” konusunda ayrıntılı incelenmiştir.

³³⁰ Ayhan, s. 206; Karahan, s. 95.

³³¹ TTK. m. 19 “*Tacirlere dair olan hükümler donatma iştiraki hakkında da tatbik olunur*” hükmüne istinaden, bu başlıktan itibaren [(5) *Ticari İş Karinesine Tabi Olma*] “*n) Ticari Satış ve Trampalarda Özel Hükümlere Tabi Olma*” konusunun sonuna kadar tacirler hakkında yapılacak açıklamalar donatma iştiraki hakkında da aynen geçerlidir.

³³² Arkan, s. 135; Poroy/Yasaman, s. 125; Karahan, s. 94.

(7) Ticari Defterler Tutma

TTK. m. 20/1'e göre tacirler ve TTK. m. 19 gereğince dolayısıyla donatma iştiraki de, ticari defter tutmak zorundadırlar. TTK. m. 66/1 gereğince tacirler, ticari defterleri Türkçe tutmak zorundadırlar. Tacirler, bu defterleri ve ayrıca ticari işletmeleriyle ilgili işler dolayısıyla aldıkları belge ve kâğıtlarla, kendileri tarafından yapılan ödemeleri gösteren belgeleri ve yazdıkları mektup, yazı, sözleşme ve senetleri düzenli şekilde saklamakla da yükümlüdürler (TTK. m. 66/2 ve 68).

Ticari defterler, sahipleri aleyhine kanıt olarak kullanılabilceği (TTK. m. 84) gibi belli bazı koşullarla sahipleri lehine de kanıt oluşturur (TTK. m. 82–83, 85–86).

(8) Basiretli İş Adamı Gibi Davranma

TTK. m. 20/2 uyarınca her tacirin dolayısıyla donatma iştirakinin de (TTK. m. 19 gereğince), ticaretine ait faaliyetlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. Basiretli iş adamı gibi davranma yükümü, tacirin ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde, kendi yetenek ve imkânlarına göre ondan beklenebilecek özeni değil aynı ticaret dalında faaliyet gösteren tedbirli, öngörülü bir tacirden beklenen özeni göstermesinin gerekli olduğunu vurgulamaktır.³³³

(9) Ücret ve Faiz İsteme

TTK. m. 22'de, tacir olan veya olmayan bir kimseye ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacirin, TTK. m. 19 gereğince donatma iştirakinin de, münasip bir ücret isteyebileceği ve ayrıca verdiği avanslar ve yaptığı masraflar karşılığında da ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanacağı gösterilmiştir.

(10) Ücret ve Cezanın İndirilmesini İsteyememe

TTK. m. 24'e göre, tacir sıfatını sahip borçlu dolayısıyla TTK. m. 19 gereğince donatma iştiraki, BK. m. 104/2, 161/3 ve 409'da yazılı hallerde aşırı olduğu iddiasıyla bir ücret veya cezanın indirilmesini mahkemeden isteyemez.

(11) Fatura Verme

TTK. m. 23/1 uyarınca, ticari işletmesi gereği bir mal satan, imal eden veya bir iş gören ya da menfaat sağlayan tacir (TTK. m. 19 gereğince donatma iştiraki de),

³³³ Ülgen/Teoman/Helvacı/Kendigelen/Kaya/ Ertan, s. 235; Poroy/Yasaman, s. 141; Arkan, s. 135.

talep üzerine fatura düzenlemek ve bedel ödenmiş ise bu konuyu da faturada göstermek zorundadır.

(12) Fatura ve Teyit Mektubuna Sekiz Gün İçinde İtiraz Etme

TTK. m. 23/1 ve 2'ye göre, “Ticari işletmesi icabı bir mal veya imal etmiş veyahut bir iş görmüş yahut bir menfaat temin etmiş olan tacirden, diğer taraf kendisine bir fatura verilmesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini isteyebilir

Bir faturayı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde münderecatı hakkında bir itirazda bulunmamışsa münderecatını kabul etmiş sayılır”.

Yukarıdaki hükümlerden anlaşılacağı üzere, her ne kadar TTK. m. 23/2'nin uygulanabilmesi için, faturayı alanın tacir sıfatına sahip olması gerektiği açıkça belirtilmemişse de,³³⁴ bir yandan TTK. m. 23/2'nin “tacir olmanın hükümleri”ni düzenleyen maddeler arasında yer almakta olduğu, diğer yandan tacir sayılmayan kişilerin faturaya (ve TTK. m. 23/3 uyarınca teyit mektubuna) sekiz gün içinde itiraz etmek gibi ağır bir yükümlülüğe tabi tutulmasının hakkaniyet ve menfaatler dengesine uygun düşmeyeceği dikkate alınarak, bu hükmü sadece tacirler (dolayısıyla TTK. m. 19 gereğince donatma iştiraki) hakkında uygulamak daha doğru olur.³³⁵

Alınan faturaya sekiz gün içinde itiraz olunmaması halinde fatura içeriğinin kabul edilmiş olduğu varsayılır; ancak bu konunun aksini ispat etmek mümkündür.³³⁶

TTK. m. 23/3'e göre, sözlü olarak, telefon veya telgrafla yapılan sözleşmelerinin ya da beyanlarının içeriğini teyit eden bir yazıyı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde bir itirazda bulunmamışsa, teyit mektubunun yapılan sözleşmeye veya beyanlara uygun olduğunu kabul etmiş sayılır.

Ticari hayatta sıkça kullanılan teyit mektubu, icap ve kabul safhasının sözlü olarak, telefonla yahut telgrafla vuku bulduğu akitlerde, akdin yapılmasından sonra

³³⁴ TTK. m. 23/2'de “faturayı alan kimse” den söz edilmiştir.

³³⁵ Arkan, s. 147.

³³⁶ Arkan, s. 147.

gönderilen ve akdin konusuyla şartlarını ihtiva eden ticari bir belgedir.³³⁷ Teyit mektubunu alan tacirin (TTK. m. 19 gereğince donatma iştirakinin), teyit mektubunun muhtevasını inceledikten sonra bir itirazı varsa karşı tarafa mektubu aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde bildirmesi gerekir.³³⁸

(13) İhbar ve İhtarları Belli Şekilde Yapma

TTK. m. 20/3 uyarınca, tacirler (TTK. m. 19 gereğince donatma iştiraki) arasında diğer tarafı temerrüde düşürmek veya sözleşmeyi fesih ya da sözleşmeden dönme amacıyla yapılacak ihbar veya ihtarların geçerli olabilmesi için, bunların noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü bir mektupla ya da telgrafla yapılması zorunludur.

(14) Hapis Hakkını Kullanmada Kolaylıktan Yararlanma

Hapis hakkı, Kanun'da öngörülen koşulların gerçekleşmesi halinde alacaklıya, zilyetliği altında bulunan borçluya ait taşınır mallar ile kıymetli evrakı iade etmeyerek, bunları alacağının teminatı olarak alıkoyma ve paraya çevirme yetkisini veren bir haktır (bkz. MK. m. 950/1, 953).

MK. m. 950/2 de, alacak ve zilyetliğin tacirler (donatma iştiraki) arasındaki ticari ilişkilerden doğması halinde, bu bağlılığın varsayılacağı gösterilmiştir. Böylece tacirler arasındaki ticari ilişkiler nedeniyle hapis hakkının kullanılabilmesi kolaylaştırılmıştır.³³⁹

MK. m. 950/2'deki kolaylıktan, işlemin taraflarının tacir veya TTK. m. 14/2 uyarınca tacir sayılan kişilerden olması halinde yararlanılabilir.³⁴⁰ Bir taraf tacir olmasına rağmen diğer taraf tacir sıfatına sahip değilse, MK. m. 950/2'den yararlanma söz konusu olma.³⁴¹

---

³³⁷ Ülgen/Teoman/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Ertan, s. 228; Ayhan, s. 219.

³³⁸ Ayhan, s. 219.

³³⁹ Arkan, s. 153.

³⁴⁰ Arkan, s. 153.

³⁴¹ Arkan, s. 153.

(15) Ticari Satış ve Trampalarda Özel Hükümlere Tabi Olma

TTK. m. 25’de tacirler arasında yapılan ticari satış ve trampalar hakkında özel hükümlerin uygulanabilmesi için tacirler arasında yapılan ve onların ticari işletmelerini ilgilendiren bir ticari satış veya trampaın mevcut bulunması gerekir. Ancak, TTK’da düzenlenmiş olan deniz aşırı satış sözleşmelerinin [boşaltma yerinde teslim şartıyla satışın (m. 1133–1137), FOB. satışın (m. 1138)³⁴² ve CIF. satışın (m. 1139–1158)]³⁴³ TTK. m. 25 hükümlerine tabi tutulabilmesi için tarafların tacir niteliğinde olmasına gerek yoktur (TTK. m. 1133/2, 1138/4 ve 1139/3).

3. Donatma İştiraki Namına Kambiyo Taahhüdüne Girişilebilmesi³⁴⁴

Donatma iştirakinin kambiyo senedi (poliçe, bono ve çek) düzenleyip düzenleyemeyeceği konusunda bir açıklık olmadığı düşünülebilir. Bilindiği üzere TTK. m. 582’de “*akit ile borçlanmaya ehil olan kimse, poliçe, çek ve bono ile borçlanmaya da ehildir*” şeklinde genel bir hüküm düzenlenmiştir. Bu çerçevede doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, tüzel kişiliği bulunmayan donatma iştiraki (adi şirket ve yapı ortaklığı dahil) kambiyo taahhüdü yoluyla iktisaba, borçları iltizama ehil değildir ve bunların taraf olmaları dahi mümkün değildir.³⁴⁵ Buna karşılık, donatma iştirakinin idareci ve temsilcileri lehine gerçekleşen kambiyo taahhütlerinden (poliçe, bono ve çek tanzimi) sonuç olarak donatma iştiraki de yararlanacaktır³⁴⁶.

³⁴² Free on Board (bordaya kadar masrafsız) koşulu altında yapılan bu satışta sözleşmenin ifa yeri taraflarca seçilmiş yükleme limanıdır. Bu nedenle bu satış tipi yüklemeye satıştır. TTK. m. 1138/1’de tanımlanmaktadır” (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 373): “*Yükleme limanı zikrolunarak “Fob” satılan malların satıcı tarafından mukavele şartları dairesinde ve bunlar yoksa yükleme yerindeki teamüllerle muayyen olan suret ve zamanda ve ambalaj içinde alıcı tarafından tayin olunacak gemide teslim edilmesi lazımdır*”.

³⁴³ TTK. m. 1139: “*Bir malın muayyen bir yere taşınması için gemiye yükletilmesi şartıyla mal değerinden ve satıcı tarafından ödenecek sigorta ücretiyle navlundan ibaret maktu bir bedel karşılığında yapılan satışa denir*”.

³⁴⁴ Bu konu, dördüncü bölümde, “Kambiyo Senetlerine Mahsus İflas Yoluyla Takip” konusunda ayrıntılı olarak incelenecektir.

³⁴⁵ Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul 2007, s. 44–45; Özbay, s. 183.

³⁴⁶ Özbay, s. 183.

TTK.'da donatma iştiraki namına kambiyo taahhüdüne girişilebileceğine dair özel bir hüküm yer almaktadır. TTK. m. 955/4'e göre; “*Gemi müdürü ayrıca hususi bir vekâleti haiz olmadıkça, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmeye yahut ödünç para almaya, gemiyi veya gemi paylarını satmaya, rehnetmeye salahiyyetli değildir*”.

Söz konusu Kanun hükmünden anlaşılacağı üzere, gemi müdürü³⁴⁷ donatma iştirakini temsil yetkisi kapsamında kambiyo taahhüdünde bulunabilirken, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri adına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için, kendisine bu konuda özel bir yetki verilmesi gerekmektedir.³⁴⁸

4. Temel Hak Sahipliği İlişkisinin Müşterek Mülkiyet Halinde Hak Sahipliği Esasına Dayanması

Donatma iştiraki hakkında hükümlerin uygulanabilmesi için; TTK. m. 951/1 gereğince birden çok şahsın bir gemi üzerinde müşterek mülkiyete sahip olunması ve ayrıca gemi sahipleri arasında yapılmış sözleşme uyarınca da bu geminin, cümlesi nam ve hesabına deniz ticaretinde kullanmaları gerekir.³⁴⁹ Hükme göre, gemi paydaşların müşterek malı olmalıdır, yani paydaşlar gemiye “*müşterek (paylı) mülkiyet ilişkisi içinde*” malik olmalıdır.³⁵⁰ Malikler gemiye “*elbirliği mülkiyeti*” (MK. m. 629–631) şeklinde sahip oldukları takdirde, böyle bir gemi, tayin edilen müdürü tarafından deniz ticaretinde kullanılsa dahi, ortaklar arasında Türk Ticaret Kanunu'nun “*donatma iştiraki*” ile ilgili hükümleri uygulanamaz; böyle bir gemideki paydaşlığın giderilmesi, Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri dairesinde yapılır ve

³⁴⁷ Gemi müdürü, müşterek donatanlar tarafından donatma iştirakinin işlerinin yürütülmesi için içlerinden birini veya hariçten bir şahsı seçerek iştiraki dışı karşı temsil etmek üzere tayin edilen kişiye denir (TTK. m. 954). Gemi müdürü, müşterek donatanlardan biri olsa dahi, iştirakin işlerini idare ve iştiraki temsil yetkisine sahip bir tacir yardımcısıdır (bkz. Kalpsüz, C. 2, s. 63; Çağa/Kender, C. I, s. 180; Can, C. I, s. 213; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 917).

³⁴⁸ Can, C. I, s. 216; Özbay, s. 184. Benzer bir hüküm için bkz. TTK. Tasarısı, m. 1070 (4): “*Gemi müdürü, kendisine özel bir yetki verilmedikçe, iştirak ve paydaş donatanlardan birinin veya birkaçının adına kambiyo taahhüdünde bulunamayacağı veya ödünç para alınamayacağı gibi gemi veya gemi payları üzerinde bunları satmak veya rehnetmek suretiyle tasarrufta da bulunamaz*”.

³⁴⁹ Doğanay, C. 3, s. 2688.

³⁵⁰ Çağa, C. I, s. 156; Kaner, s. 93; Eriş, s. 278; Doğanay, C. 3, s. 2662; Özbay, s. 158.

verilen kararın inceleme mercii de Yargıtay Ticaret (Onbirinci Hukuk) Dairesi değil, ortaklığın giderilmesi davalarını inceleyen Yargıtay Altıncı Hukuk Dairesi'dir.³⁵¹

Müşterek mülkiyet, Yeni Türk Medeni Kanunu'nda; "*paylı mülkiyet*" olarak m. 688'de "*paylı mülkiyette birden çok kimse maddi olarak bölünmüş olmayan bir şeyin tamamına belli paylarla maliktir*" şeklinde ifade edilmiştir.³⁵²

Yani, donatma iştirakini medeni hukuktaki alelade müşterek (paylı) mülkiyetten ayıran ölçülerden biri; donatma iştirakinin varlığı için birden çok şahsın bir gemiye müşterek mülkiyet şeklinde malik olup, onu deniz ticaretinde kullanmalarıdır.³⁵³ Diğer ayırıcı ölçü; müşterek mülkiyette malikler, mülkiyetin konusuna giren malın doğal ve hukuki semerelerini almakla yetinirler ve faal bir şekilde onu işletmeye girişmezlerken,³⁵⁴ donatma iştirakinde müşterek donatanlar aktif durumdadırlar.³⁵⁵ Gemiye nakliyatta, balıkçılıkta veya kazanç getiren başka bir işte kullanmak suretiyle işletirler.³⁵⁶ Bu unsur mevcut olmadıkça da donatma iştirakinden bahsedilmez.³⁵⁷ Örneğin, birkaç kişinin fiyat yükselmelerinden yararlanmak amacıyla ilerde satmak üzere bir gemi satın almaları halinde, bu gemi kazanç elde etmede kullanılmadıkça, bir donatma iştiraki mevcut olamaz.³⁵⁸ Yine müşterek maliklerin gemiyi, kendi namına işletmek üzere başka bir şahsa

³⁵¹ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Kaner, s. 93; Çağa, C. I, s. 157; Eriş, s. 278; Doğanay, C. 3, s. 2662 ve 2688.

³⁵² Medeni Kanuna göre paylı mülkiyetin unsurları;

a) Paylı mülkiyette, bu mülkiyete tabi şey için bir bütün olarak tek bir mülkiyet söz konusudur. Böylece, eşya hukukundaki belirlilik prensibi uyarınca, paylı mülkiyete tabi şey, bir bütün halinde tek bir mülkiyet hakkının konusudur,

b) Söz konusu tek mülkiyet hakkı "*tek kişi mülkiyeti*"nden farklı olarak, tek kişiye değil, birden çok kişiye ait bulunmaktadır ve bu sebeple sözü geçen kişiler arasında, mülkiyet hakkı dolayısıyla bir ilişki, yani "*paylı mülkiyet birliği*" vücut bulmaktadır,

c) Birden çok kişi söz konusu mülkiyetin bir payına sahip bulunmaktadır [bkz. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, İstanbul 2009, s. 253-254 (Oğuzman/Seliçi/Özdemir, *Eşya Hukuku*)].

³⁵³ Okay, C. I, s. 239; Doğanay, C. 3, s. 2662.

³⁵⁴ Okay, C. I, s. 239; Doğanay, C. 3, s. 2662.

³⁵⁵ Okay, C. I, s. 239; Doğanay, C. 3, s. 2662.

³⁵⁶ Doğanay, C. 3, s. 2662.

³⁵⁷ Okay, C. I, s. 240; Doğanay, C. 3, s. 2662.

³⁵⁸ Okay, C. I, s. 240; Doğanay, C. 3, s. 2662.

kiralamaları ile de deniz ticaretinde kullanma unsuru oluşmayacağından, donatma iştiraki var sayılamaz.³⁵⁹ Çünkü bu kişiler, geminin hukuki semeresi olan bedellerini almakla yetinmiş olacaklardır.³⁶⁰ Öte yandan geçici bir zaman için geminin işletilmemesiyle donatma iştiraki sona ermiş olmaz.³⁶¹

Hukukumuzda gemideki müşterek mülkiyet paylarının azami sayısı, bazı yabancı hukuk sistemlerindeki düzenlemelerin aksine tespit edilmemiştir.³⁶²

TTK. Tasarısı'nda müşterek mülkiyet konusunda değişiklik yapılmıştır. Tasarı m. 1064 "(1) *Birden çok kişinin paylı mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsi adına ve hesabına suda kullanmaları halinde donatma iştiraki mevcuttur.*

(2) *Tek başına bir geminin maliki veya işletme hakkına sahip olan ticaret şirketleri yahut diğer tüzel kişiler hakkında donatma iştirakine ilişkin hükümler uygulanmaz*".

TTK. m. 951'deki "...müşterek mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi..." "müşterek mülkiyet" kavramı, Yeni Medeni Kanun'un diline uygun olarak "*paylı mülkiyet*" olarak değiştirilmiştir. Tasarı'nın ilerleyen maddelerinde bu madde hükmüne paralel olarak müşterek donatanlar değil de paydaş donatanlar ifadesiyle karşılaşılmaktadır. "*Müşterek donatan*" terimi, yerleşmiş bir terim olduğu için, MK.'nin diline uygun olarak yapılmak istenen "*paydaş donatan*" terimi Tasarı'nın değiştirilmeyen "*donatma iştiraki*" başlığıyla uyumsuzluk içerisinde olacaktır.³⁶³ Bu nedenle alışılmış ve yerleşmiş olan "*müşterek donatan*" teriminin kullanılmasına devam edilmelidir.

5. Sorumluluğun Deniz Serveti ile Sınırlı Olması

Bir gemiyi müşterek mülkiyet hükümleri çerçevesinde deniz ticaretinde işleten donatma iştiraki aynı zamanda deniz hukukuna göre donatan sayılmaktadır.

---

³⁵⁹ Doğanay, C. 3, s. 2662.

³⁶⁰ Okay, C. I, s. 240.

³⁶¹ Okay, C. I, s. 240.

³⁶² Fransa'da genellikle 24 pay (guirat) dır (bkz. Okay, C. I, s. 239).

³⁶³ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 96.

Donatanın deniz serveti TTK. m. 948'e göre özel bir malvarlığı niteliğindedir.³⁶⁴

Yani bunlar gemi,³⁶⁵ navlun³⁶⁶ ve surrogatlardır.^{367/368}

³⁶⁴ Hikmet Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", *Adliye Zabıt Ceridesi*, Y. 1940, S. 1-6, s. 642 (Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı"); Okay, *C. I*, s. 258; Çağa, s. 162; Kalpsüz, *C. 2*, s. 63; Kender/Çetingil, s. 85; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Uğur Aydın, "Donatanın Sınırlı Sorumluluğu", *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul 1997, s. 261 (Aydın, Donatanın Sınırlı Sorumluluğu); Can, *C. I*, s. 192; Erişir, s. 238; Özbay, s. 167; Yarg. 11. HD. 16.05.1983 tarihli E. 1983/2176 K. 1983/2568 sayılı kararına göre: "...Donatma iştirakinde müşterek donatanlardan sadece birisi dava edilse bile, sadece onun gemideki payına göre değil, (gemi ve navlun) ile sınırlı kalmak yani ayrıca şahsi mamelekine gidilmemek kaydıyla BK.'nun 50 nci maddesi hükmünce zararın tamamından (müteselsilen) sorumlu tutmak, payından fazla ödemek zorunda kalırsa, onun payları oranında diğer paydaşlara rücu edebilmesine imkân tanımak gerekir.

Mahdut aynı mesuliyet halinde borçlu durumda olan müşterek donatanlardan biri kendi payına düşen miktarı ödese dahi kendi gemi payını takipten kurtaramaz. Ancak, payından fazla borç ödeyen müşterek donatanın kendi payı dışındaki kısım için diğerlerine rücu etme hakkı vardır" (bkz. Aybay, *Deniz Ticareti Hukuku İle İlgili Yargıtay Kararları*, s. 110).

³⁶⁵ Her gemi ayrı bir deniz servetini oluşturur. O bakımdan donatanın aynı sorumluluğuna konu alacak gemi, sadece bu sorumluluğun doğumuna neden olan gemidir (bkz. Kender/Çetingil, s. 78). "Gemi" kavramına geminin tamamlayıcı parçaları ve teferruatı da dâhildir (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 642; Kender/Çetingil, s. 78; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160). Geminin değeri olarak borcun doğumu zamanındaki değil, satış anındaki değerler esastır (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160).

³⁶⁶ Navlun sözleşmesi, konusu denizde eşya taşıma olan sözleşmedir (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 643; Kender/Çetingil, s. 102). Sorumluluğa neden olan seferin gayrisafi navlunu dikkate alınır (TTK. m. 1237). Gayrisafi navlun, masraflar inmeden önceki miktardır (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160). Pişmanlık ve mesafe navlunları, yolcu taşıma ücretleri, sürestarya ve römorkaj ücretleri de navlun kavramına ve dolayısıyla deniz servetine dâhildir (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 643; Kender/Çetingil, s. 78; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160); Gemideki yük, donatanın şahsına ait olsa dahi deniz servetinin dışındadır. Kurtarma ve yardım ücreti deniz servetine girmez. Navlun, henüz ödenmediği veya kaptan veya acente elinde kaldığı sürece deniz servetine dâhildir (TTK. m. 1251/1). Fakat donatanın eline geçtikten sonra onun kara servetine girer (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160).

³⁶⁷ Surrogatlar, gemi ve navlunun yerine geçen kıymetlerdir. Kanun bu değerlere de gemi veya navlun yerine veya onların yanında el uzatılabilmesi için kabul etmiştir. TTK. m. 945 ve 1256'ya göre surrogatlar aşağıdaki durumlarda söz konusudur:

a) Kaptanın kesin zorunluluk durumunda (TTK. m. 990) kanuni yetkilerine dayanarak gemiyi satışı halinde, satış bedeli "alıcı" tarafından henüz ödenmediği veya kaptanın elinde bulunduğu sürece gemi yerine geçer (TTK. m. 1245/1).

b) Geminin Türkiye dâhilinde cebri icra yolu ile satılması halinde satış bedeli, henüz alıcı, icra veznesi veya kaptanın elinde bulunduğu sürece gemi yerine geçer (TTK. m. 1245/1).

c) Müşterek avarya hallerinde feda edilen veya hasara uğrayan şeyler için ödenen tazminat karşılık olduğu şeyler yerine geçer (TTK. m. 1256/1).

d) Geminin veya malın zıyı veya hasarı sonucu navlunun eksilmesi durumunda hukuka aykırı hareketi ile bu zararlara neden olan kimse tarafından ödenen tazminat, karşılık olduğu şeyler yerine geçer (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 642; Okay, *C. I*, s. 258; Kender/Çetingil, s. 77; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Özbay, s. 167).

Başka bir ifade ile donatma iştirakinin malvarlığı hukuki açıdan, müşterek donatanların genel malvarlığından ayrı düşünölmek zorundadır. Zira, donatma iştirakinin (donatanın) aynı sorumluluğı bakımından (TTK. m. 948) özel bir malvarlığı oluşturan deniz serveti (gemi, navlun ve surrogatlar) farklı bir hukuki statüye sahiptir. Donatanın (iştirakin) sınırlı aynı sorumluluğı söz konusu olduğı hallerde onun sadece deniz serveti ile sınırlı sorumluluğı vardır. Kanaatimizce TTK., gerçek veya tüzel kişi donatanlardan farklı olarak donatma iştirakinin deniz serveti yanında ayrıca bir de kara serveti edinmesine izin vermemiştir.³⁶⁹

6. Geminin Deniz Ticaretinde Kullanılması

TTK. m. 951/1 hükmü uyarınca donatma iştirakinin varlığı için, birden çok şahsın bir gemiye müşterek mülkiyet şeklinde malik olup, cümlesi nam ve hesabına deniz ticaretinde kullanmaları gerekir.

Müşterek mülkiyetin konusunun bir “deniz gemisi” olması da gerekmektedir.³⁷⁰ İç su gemilerinde donatma iştiraki hakkındaki hükümler uygulanmayacağı gibi, gemi vasfını sahip olmayan şeyler hakkında da bu hükümler uygulanamaz.³⁷¹ Bununla beraber, bir gemi inşa ettirmek için kurulan ortaklıklarda (yapı ortaklıkları) donatma iştiraki hakkındaki hükümlerin bir kısmı uygulanmaktadır.³⁷²

TTK. Tasarısı’nda konuyla ilgili değişiklikler yapılmıştır. Tasarı m. 1064’te donatma iştiraki şöyle tanımlanmıştır. “(1) Birden çok kişinin paylı mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsi adına ve hesabına suda kullanmaları halinde donatma iştiraki mevcuttur.

(2) Tek başına bir geminin maliki veya işletme hakkına sahip olan ticaret şirketleri yahut diğer tüzel kişiler hakkında donatma iştirakine ilişkin hükümler uygulanmaz”.

³⁶⁸ Belbez, “Gemi Alacaklısı Hakkı”, s. 642; Okay, C. I, s. 258; Kender/Çetingil, s. 77; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Özbay, s. 167.

³⁶⁹ Bkz. üçüncü bölüm, “Sınırlı Aynı Sorumluluk” başlığı altında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

³⁷⁰ Okay, C. I, s. 239.

³⁷¹ Okay, C. I, s. 239.

³⁷² Okay, C. I, s. 239.

Gözlemlenen ilk değişiklik, TTK. m. 951’de yer alan “denizde” sözcüğü, Tasarı’nın m. 931’e uygun olarak, “suda” sözcüğü olarak değiştirilmiştir. Tasarı madde gerekçesinde neden böyle değişiklik yapıldığına dair açıklama yoktur. Ancak donatan tanımını yapan Tasarı’nın m. 1061 ve gemi ve ticaret gemisinin tanımlarını yapan m. 931’i birlikte incelersek, neden “denizde” yerine “suda” terimi tercih edildiğini çıkartmış oluruz. Tasarı m. 1061’in gerekçesinde, Alman Ticaret Kanunu’nun m. 484’e uygun olarak Tasarı m. 931/1’e “*menfaat sağlamak amacıyla suda kullanan*” ibaresi getirilmiştir. Ancak gerekçede belirtilenin aksine, Alman Ticaret Kanunu’nun m. 484 “*Donatan, denizde seyrüsefer vasıtasıyla kazanç elde etmesine hizmet eden geminin malikidir*” şeklindedir.³⁷³ Tasarı’nın gemi kavramının tanımlandığı m. 931’in gerekçesinde yapılan açıklamalarda, “*..iç sularda yapılan taşımaların deniz taşımaların günümüzde olduğunun aksine kara taşımaları yerine deniz taşımalarına ilişkin hükümlere tabi tutulmasına duyulan ihtiyaç*” gerekçe gösterilerek “deniz” yerine “su” terimi kullanılma nedeni olarak açıklanmıştır.³⁷⁴ Ancak “denizde hareket” yerine “suda hareket” deyiminin tercih edilmesi, en başta Tasarı’nın 5. kitabının “Deniz Ticareti” şeklindeki başlığı ile uyumsuzdur.³⁷⁵ Bu kitapta deniz ticareti düzenlendiğine göre, gemi de “deniz gemisi” olarak tanımlanmalı veya kitabın başlığı “suda ticaret” olarak değiştirilmelidir.³⁷⁶ Ayrıca iç su gemilerini de kapsayan gemi tanımı, 5. kitapta yer alan ve denizde seyrüsefere ilişkin birçok hükmün iç su gemileri hakkında uygulanması karışıklık ve belirsizliklere neden olacaktır.³⁷⁷ Ülkemizde taşımacılığa elverişli nehir

³⁷³ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 87.

³⁷⁴ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 8.

³⁷⁵ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 8; Algantürk Light, “TTK. Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, s. 126; İbrahim Serdar Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, *DHD.*, S. Özel, İstanbul, 2006, s. 352 (Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”).

³⁷⁶ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu s. 8; Ünan, “TTK. Tasarısı’nın Deniz Ticareti Hukuku Bölümünün Değerlendirilmesi”, s. 577.

³⁷⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 8; Algantürk, iç sularda yapılan taşımaların deniz taşımalarına ilişkin hükümlere tabi tutulması isteniyorsa, ayrı bir hüküm ile açıklığa kavuşturulması sistem açısından daha uygun olacağını belirtmiştir (bkz. Algantürk, “TTK. Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, s. 126).

bulunmaması dolayısıyla iç su taşımacılığının yaygın olmadığı, sadece Van Gölü'nde taşımacılık yapıldığı, denizde seyrüsefer ile iç sularda seyrüsefer arasında seyrüsefer tehlikeleri bakımından önemli farklılıklar bulunduğu dikkate alınır, gerekçede belirtildiği gibi, deniz ticareti hakkındaki hükümlerin bütünlüğünün bozulmasını gerektirecek derecede önemli ve acil bir gereksinimin mevcudiyetini kabul etmek mümkün görünmemektedir.³⁷⁸ Gerekçede belirtildiği gibi “iç sularda yapılan taşımaların deniz taşımalarına ilişkin hükümlere tabi tutulması” gereksinimi mevcut ise, bu gereksinimin karşılanması en isabetli yolu, “Bu kitap hükümleri, niteliğine uygun olduğu ölçüde iç su taşıma araçları ve iç sularda taşıma hakkında da uygulanır. Bu kitap hükümlerinin iç su gemileri ve iç su taşımaları hakkında uygulamasında “deniz” terimi iç su, “gemi” terimi iç su gemisi, “navlun sözleşmesi” terimi de iç su taşıma sözleşmesi olarak anlaşılır” şeklinde bir hükme yer verilmesidir³⁷⁹. Böylece, deniz ticareti hakkındaki hükümlerin bütünlüğü bozulmadan, iç su gemileri ve taşımaları hakkında sözü edilen gereksinimi karşılayacak düzenleme getirilmiş olacak ve 5. kitabın başlığı ve bu başlığın altında getirilen hükümler arasındaki mevcut uyumsuzluk ortadan kaldırılmış olacaktır.³⁸⁰ Bu nedenlerle, “denizde” yerine “suda” teriminin kullanılması yanlıştır. Tasarı'nın 931, 1061, 1064 gibi maddelerinde değişiklik yapmış olmak için yapılan ve hiçbir haklı gerekçesi bulunmayan bu değişiklikten vazgeçilmelidir.

Tasarı'da yapılan konuyla ilgili diğer değişiklik ise, m. 1064'te, mevcut hükümlerde yer alan “deniz ticaretinde kullanma” ibaresi yerine, “menfaat sağlamak amacıyla” ibaresinin tercih edilmiş olmasıdır. “Deniz ticaretinde kullanma” ifadesi, donatma iştiraki bakımından uygulamada herhangi bir soruna neden olmamıştır³⁸¹. Ticaretin kazanç sağlamaya yönelik faaliyeti, deniz ticaretinin ise, geminin denizde seyrüseferi vasıtasıyla kazanç sağlamaya yönelik olduğu, kazancın doğrudan veya

---

³⁷⁸ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 8; İhsan Demirkıran/Murat Demirkıran, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Üzerine Bazı Düşünceler”, *DHD.*, S. Özel, İstanbul 2006, s. 340.

³⁷⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 8.

³⁸⁰ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 8.

³⁸¹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 87.

dolaylı olabileceği konusunda en küçük bir tereddüt duyulmamıştır³⁸². Bu değişikliğin nedeni için konuyla ilgili madde metni, gerekçesi ve konuyla ilgili diğer maddeleri birlikte incelememiz gerekmektedir.

Donatma işbirliğinde kullanılan geminin, TTK. m. 816/2 anlamında denizde kazanç elde etmek amacıyla tahsis edilmiş olması; yani geminin “*ticaret gemisi*” niteliğini taşıması gerekir.³⁸³

Ticaret gemileri TTK. m. 816/2’de tarif edilmiştir. Buna göre, “*Denizde kazanç elde etmek maksadına tahsis edilen veya fiilen böyle bir maksat için kullanılan her gemi, kimin tarafından ve kimin hesabına kullanılırsa kullanılsın ticaret gemisi sayılır*”.

Tasarı’da ticaret gemisi m. 931/2’de: “*Suda ekonomik menfaat sağlama amacıyla tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan her gemi, kimin tarafından ve kimin adına veya hesabına kullanılırsa kullanılsın ticaret gemisi sayılır*” şeklinde tanımlanmıştır.

TTK. m. 816 hükmünde “*Denizde kazanç elde maksadına tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan*” her geminin ticaret gemisi sayılacağı öngörülmüş iken, Tasarı’nın m. 931/2’de ticaret gemisi “*...su da ekonomik menfaat sağlama amacıyla tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan gemi...*” olarak tanımlanmıştır. Maddenin gerekçesinde “*kazanç sağlama*” unsurunun sadece malvarlığının aktifinde artış meydana getirmeye yönelik faaliyetleri, “*ekonomik menfaat*” teriminin ise “*menfi ve müspet kazancı*” ifade ettiği, bu nedenle kazanç sağlama yerine ekonomik menfaat ibaresinin kullanıldığı belirtilmektedir. Ancak ekonomik menfaat, ekonomik değeri olan her türlü faydayı ifade etmektedir.³⁸⁴ Örneğin bir gezinti gemisinde, gemi sahibinin oltayla tuttuğu balıkların, ona ekonomik fayda sağlayacağı açıktır. Bu durum, söz konusu gezinti gemisinin ticari gemi sayılmasını gerektirecektir.³⁸⁵ Oysa maddenin amacı, deniz ticaretinde

---

³⁸² Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 87.

³⁸³ İzveren/Franko/Çalık, s. 114.

³⁸⁴ Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 352.

³⁸⁵ Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 352.

kullanılan gemileri diğer gemi turlerinden ayırmaktır. Ayrıca “*menfi kazanç*” ifadesi yanlış olup, bu ifade ile “*dolaylı kazanç*” kastedilmektedir.³⁸⁶ Kazanç sağlama, dolaylı kazanç sağlamayı da kapsar.³⁸⁷ Bu nedenle Tasarıda kazanç kavramı yerine “*ekonomik menfaat*” kavramının kullanılması ve buna gösterilen gerekçe isabetsizdir.³⁸⁸ Bu nedenlerden dolayı, olması gereken madde de “*ekonomik menfaat*” yerine, “*ticari menfaat*” teriminin kullanılmasıdır.³⁸⁹

---

³⁸⁶ etingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 9.

³⁸⁷ etingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 9

³⁸⁸ etingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 9.

³⁸⁹ Bir geminin ticari sayılabilmesi için faaliyetinden ticari sayılabilecek miktarda kazanç veya menfaat elde edilmesi ya da böyle bir imkânın bulunması gerekir (bkz. Koyuncu, “TTKT.’nın “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 352).

III. İKİNCİ BÖLÜM

DONATMA İŞTİRAKİNDE İÇ İLİŞKİ

A. Mali İlişkiler

1. İştirak Payı Kavramı, İştirak Payının Temliki ve Rehni ve İştirak Payının Hükümleri

a) İştirak Payı Kavramı

Müşterek donatanların donatma iştirakindeki paylarına iştirak payı denir.³⁹⁰ İştirak payını, müşterek donatanların bu sıfatlarından doğan bütün mali hak ve borçları oluşturur.³⁹¹ Yani, iştirak payına, hem haklar; hem de borçlar dâhildir.³⁹²

Müşterek donatanların iştirak payına dâhil olan hakları arasında ilk sırayı, gemi payı³⁹³ (gemi üzerindeki müşterek mülkiyet payı) olmak üzere iştirakin (yakıt alacak ve borçları ile kasa mevcudu... gibi) diğer malvarlığı üzerindeki paylar, iştiraktan doğan sair (oy verme hakkı, kara iştirak hakkı, zarar ve masraflara iştirak borcu) hak ve borçlar oluşturur.³⁹⁴

İştirak payı kavramına, iştirakin sorumlu olduğu borçların da dâhil olması ise, gerçek sorumluluk süjelerinin bulunmasında işe yarar.³⁹⁵ Yani, iştirake ait borçlardan doğan sorumluluk, müşterek donatanlara aittir.³⁹⁶

---

³⁹⁰ Çağa, *C. I*, s. 158; Çağa/Kender, *C. I*, s. 176; Kender/Çetingil, *C. I*, s. 83; Doğanay, *C. 3*, s. 2680;

³⁹¹ Kender/Çetingil, s. 83; Can, *C. I*, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920.

³⁹² Can, *C. I*, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920.

³⁹³ Donatma iştirakiyle ilgili olarak ifade edilen “*gemi payı*” ve “*iştirak payı*” kavramları birbirine karıştırılmaktadır. “*Gemi payı*”, müşterek malikin gemi üzerinde sahip olduğu pay veya hissedir. “*İştirak payı*” ise, gemi payını da içine alan bir kavramdır; müşterek donatanın donatma iştirakindeki payını belirtir. Söz gelimi bir müşterek malikin gemi payı, geminin yüzde yirmisidir; İştirak payı ise, donatma iştirakinin bütün malvarlığının % 20’sidir. Bunun içinde gemideki yakıtın, yağın, kumanyanın vb. tümü vardır; donatma iştirakinin malvarlığının (mamelek) yüzde yirmisi o müşterek donatanın iştirak payını oluşturur (bkz. Kalpsüz, *C. 2*, s. 60; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 79; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay s. 553; Can, *C. I*, s. 217; Yongalık, s. 30).

³⁹⁴ Okay, *C. I*, s. 248; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 10; Çağa, *C. I*, s. 158; Çağa/Kender, *C. I*, s. 176; Can, *C. I*, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920; Doğanay, *C. 3*, s. 2680.

³⁹⁵ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920.

³⁹⁶ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920.

b) İştirak Payının Temliki ve Rehnedilmesi

(1) Türk Ticaret Kanunu'nda

TTK. m. 965/1 hükmüne göre; “*Müşterek donatanlardan her biri iştirak payını dilediği anda ötekilerin muvafakati olmaksızın tamamen veya kısmen başkasına temlik edebilir. Temlik için gemi siciline tescil şarttır*”. Bu hükme göre, müşterek donatanlardan her biri iştirak payının tamamını veya bunun belirli bir kısmını gemi siciline tescil edilmesi şartıyla temlik edebilir. “*İştirak payı*”nın temliki için donatma iştirakinden karar alınmasına ihtiyaç bulunmadığı gibi, müşterek donatanların şûf’a hakları da yoktur.³⁹⁷ Aksine bir şart bulunmadıkça, donatma iştiraki sözleşmesinde “*iştirak payını temlik edebilme*” hakkı, çoğunluk kararı ile de kısıtlanamaz.³⁹⁸ Temlikin hüküm ifade etmesi için, kural olarak diğer donatanların muvafakatine gerek yoktur.³⁹⁹

Ancak, bir bütün olan iştirak payının bölünerek unsurlarının yalnız bir kısmı devredilemez.⁴⁰⁰ Yani, iştirak payı ancak ona dâhil olan haklarla beraber bir bütün (kül) olarak devredilebilir.⁴⁰¹

³⁹⁷ Kaner, s. 94; Doğanay, C. 3, s. 2680.

³⁹⁸ Çağa/Kender, C. I, s. 176; Doğanay, C. 3, s. 2681.

³⁹⁹ Çağa, C. I, s. 158.

⁴⁰⁰ Çağa, C. I, s. 158; Çağa/Kender, C. I, s. 176; Doğanay, C. 3, s. 2681; “*Encümenimizce maddeye üçüncü fıkra ilave edilmiş ve dördüncü fıkra da değiştirilmiştir. İştirak hissesi bir küldür. Binaenaleyh bu hisseye dâhil olan hakların (gemi üzerindeki müşterek mülkiyet hissesi, iştirakin parası, alacakları, yakıtı gibi diğer servet unsurları üzerindeki hisse kâra iştirak ve rey hakkı gibi ortaklık haklarını) yekdiğerinden ayrı olarak ahara temliki iktisadi bir vahdet arz eden iştirak hissesini parçalayacağı için mahzurlu binaenaleyh hukuken gayri caizdir. Bu itibarla müşterek donatanlardan her biri iştirak hissesini ancak kül olarak ahara temlik edebilir. Ancak, iştirak hissesine dâhil bu münferit hakların her birinin devri için kanunda muayyen muhtelif şekillere riayet ağır bir külfet teşkil edeceğinden me hazımız Almanya’da (Wüstendörfer, sayfa 159–160) bu hissenin temelini ve iktisadi bakımdan en değerli unsurunu teşkil eden gemi müşterek mülkiyet hissesinin devri ile iştirak hissesinin yani bu hisseyi teşkil eden bütün unsurların da devredilmiş olacağı kabul edilmektedir. Her ne kadar Hükümetin mucip sebeplerinde bu esas belirtilmiş ise de buna uygun bir hükmün metne ithali nedense ihmal edilmiştir. Encümenimizce sevk edilen üçüncü fıkra bu boşluğu doldurmaktadır.*

Son fıkradaki tadile gelince: Medeni Kanunumuzun 869 uncu maddesi gayrivazıh bulunduğundan iştirak hissesinin ne suretle terhin edileceği metinde gösterilmiş ve Medeni Kanuna atıftan sarfınazar olunmuştur. Buna mukabil rehinin hükümleri hakkında müteakip maddede Medeni Kanuna atıf yapılmıştır” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. 198, s. 403–404).

İştirak payını devreden müşterek donatan, donatma iştirakinden çıkar, onun yerine aynı payı devralan kimse geçer.⁴⁰² Ancak, devir iktisap edenle birlikte eski malik tarafından diğer ortaklara veya gemi müdürüne bildirilmedikçe, eski malik müşterek donatanlara karşı “*müşterek donatan*” kalmakta devam eder ve ihbardan önce doğan bütün borçlardan dolayı müşterek donatan sıfatıyla sorumluluğu aynen devam eder.⁴⁰³ İştirak payını iktisap eden yeni hissedar da iktisap tarihinden itibaren diğer müşterek donatanlarla birlikte sorumlu olur.⁴⁰⁴ Daha önce verilmiş olan kararlar ve girişilmiş olan işlemler yeni ortağa karşı ileri sürülebilir.⁴⁰⁵

İştirak payının bir üçüncü kişiye devri, cebri icra yoluyla yapılan bir satış sonucunda da gerçekleşebilir.⁴⁰⁶ Böyle bir satış, müşterek donatan hakkındaki bir haciz yoluyla takibe dayanabileceği gibi, iflas kararı sonucunda da olabilir.⁴⁰⁷ Ancak, hangi tür takibin sonucu olursa olsun, iştirak payının temlikine sorumluluk hukuku bakımından bağlanmış sonuçlar, geminin cebri icra yoluyla satışı halinde de aynen geçerli olur.⁴⁰⁸

İştirak payının temliki hakkından feragat veya temliki diğer müşterek donatanların onayına bağlı tutmak konusundaki anlaşmalar geçerlidir; fakat bu gibi anlaşmalara aykırı olarak yapılan devirler hüküm ifade ederler, yalnız devreden, anlaşmaya aykırı hareketi sebebiyle tazminatla sorumlu olur.⁴⁰⁹

Fakat TTK. m. 965/2'ye göre “*İştirak payının temliki neticesinde gemi Türk Bayrağını çekme hakkını kaybedecekse, temlik yalnız bütün müşterek donatanların muvafakatiyle hüküm ifade eder*”. Hükümden anlaşılacağı üzere, iştirak payının devri

---

⁴⁰¹ Can, *C. I*, s. 220; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922; ayrıca bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 404.

⁴⁰² Çağa/Kender, *C. I*, s. 176; Doğanay, *C. 3*, s. 2681.

⁴⁰³ Can, *C. I*, s. 220; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922; Doğanay, *C. 3*, s. 2681.

⁴⁰⁴ Doğanay, *C. 3*, s. 2681.

⁴⁰⁵ Okay, *C. I*, s. 248; Can, *C. I*, s. 220; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922; Doğanay, *C. 3*, s. 2681.

⁴⁰⁶ Can, *C. I*, s. 220; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁴⁰⁷ Can, *C. I*, s. 220; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁴⁰⁸ Can, *C. I*, s. 220; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁴⁰⁹ Çağa, *C. I*, s. 159.

sonucunda gemi Türk bayrağını çekme hakkını kaybedecekse (TTK. m. 823, 824 ve 825), temlik, ancak diğer müşterek donatanların bu yolda oybirliği ile karar vermeleri ile hüküm ifade eder.⁴¹⁰ Kanunun bu hükmü emredicidir.⁴¹¹

TTK. m. 965/3'e göre, iştirak payının temliki, gemi üzerindeki belirli payın (gemi payının) temlik ve gemi siciline tescili suretiyle olur.⁴¹² Temlik ancak tescil ile hüküm ifade eder.⁴¹³ Gemi sicile kayıtlı değilse, iştirak payının temliki için önce geminin sicile tescili gerekir.⁴¹⁴ Gemi payı müşterek donatanlık sıfatının temeli olduğundan bunun temliki ile ona bağlı olan hak ve borçlar da devredilmiş olur.⁴¹⁵

TTK. m. 965/son "*İştirak payının rehnedilmesi imzası noterce tasdikli bir mukavelenin yapılması ve rehnin gemi siciline tescili ile olur. Sadece gemi payının ipotek edilmesi hakkındaki hükümler mahfuzdur*" hükmünü içermektedir. Müşterek donatanlardan her biri, diğerlerinin onayı aranmaksızın iştirak payını rehin de edebilir.⁴¹⁶ Bunun için müşterek donatanla alacaklı arasında, imzası noterce tasdikli (TTK. m. 925) bir sözleşme yapılması ve gemi siciline tescili şarttır.⁴¹⁷ Bu durumda rehin hakkı tescil ile doğar.⁴¹⁸ Bu, bir ipotek olmayıp, bir hak üzerinde tesis olunan rehin niteliğindedir.⁴¹⁹ Çünkü TTK. m. 966/4 "*İştirak payı üzerinde tesis olunan rehin hakkında Medeni Kanunun teslimi meşrut şekilde rehne ait hükümleri kıyas*

---

⁴¹⁰ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Çağa, C. I, s. 159; Kaner, s. 94; Doğanay, C. 3, s. 2681; Donatma iştirakinin Türk Bayrağı çekme hakkı, TTK. m. 823/son fıkrasında düzenlenmiştir: "*Türk ticaret siciline tescil edilen donatma iştiraklerinin malı olan gemiler, paylarının yarısından fazlası Türklere ait ve iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğu Türk vatandaşı olmak kaydıyla Türk gemisi sayılırlar*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre donatma iştirakinin Türk Bayrağı çekme hakkını kaybetmemesi için iki şartın yer alması gerekmektedir. Bunlardan ilki; paylarının yarısından fazlasının Türklere ait olması gerektiği, ikinci şart; iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olmasıdır.

⁴¹¹ Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹² Kalpsüz, C. 2, s. 61; Çağa, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹³ Kaner, s. 94; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹⁴ Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹⁵ Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹⁶ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 80; Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹⁷ Çağa, C. I, s. 159; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 10; Doğanay, C. 3, s. 2681.

⁴¹⁸ Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177.

⁴¹⁹ Çağa, C. I, s. 159; Doğanay, C. 3, s. 2681.

yolu ile tatbik olunur” hükmündedir. Donatma iştiraki şeklinde işletilmeyen bir geminin müşterek maliklerinden her biri, gemi payını TTK. m. 876 uyarınca ipotek edebilir.⁴²⁰ TTK. m. 965/4’ün son cümlesinde saklı tuttuğu konu budur; yoksa, donatma iştiraki halinde işletilen bir gemide, gemi payının bir bütün olan iştirak payından ayırılarak ipotek edilmesi söz konusu değildir.⁴²¹ Aksi takdirde ipotekli gemi payının icraca paraya çevrilmesi sonunda müşterek donatanın iştirak payına dâhil diğer hak ve borçları muhafaza etmesi gibi bir sonuç meydana gelecektir.⁴²² Buna da hukuken imkân yoktur.⁴²³ Buna karşılık müşterek donatanların cümlesinin geminin tümünü ipotek etmeleri mümkündür.⁴²⁴ Bu halde gemi ipoteğinin icraca paraya çevrilmesi ile donatma iştiraki son bulur.⁴²⁵

(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda

Bu konu Tasarı, m. 1007’de yer almaktadır. Söz konusu hüküm; “(1) Sicile kayıtlı gemi payının mülkiyeti malik ile iktisap edenin bu hususta anlaşmaları ile intikal eder. Anlaşmanın yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onanması şarttır.

(2) Donatma iştirakinde paydaş donatanların her biri, iştirak payını dilediği anda ötekilerin rızası olmaksızın tamamen veya kısmen başkasına devredebilir. Sicile kayıtlı gemi üzerindeki iştirak payının temliki, gemi payının temliki ve sicile tescili ile olur.

(3) Gemi payı ve iştirak payının temliki sonucunda gemi, Türk Bayrağı çekme hakkını kaybedecekse, devir yalnız bütün paydaşların veya paydaş donatanların onaylarıyla geçerli olur.

---

⁴²⁰ Çağa/Kender, C. I, s. 177; Doğanay, C. 3, s. 2681; TTK. m. 876 “Gemi ipoteği tesisi için geminin maliki ile alacaklının bu hususta anlaşmaları ve ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi lazımdır. Şu kadar ki; yabancı bir memlekette iktisap edilip henüz Türk gemi siciline tescil edilmemiş olan gemilerde bayrak şahadetnamesine şerh, tescil hükmündedir; geminin tescilinde bu gibi ipotekler re’sen sicile geçirilir.İpotek tesisine ait anlaşmaların yazılı şekilde ve imzaları noterce tasdikli olması şarttır”.

⁴²¹ Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177; Doğanay, C. 3, s. 2682.

⁴²² Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177; Doğanay, C. 3, s. 2682.

⁴²³ Çağa, C. I, s. 159; Çağa/Kender, C. I, s. 177; Doğanay, C. 3, s. 2682.

⁴²⁴ Çağa, C. I, s. 159.

⁴²⁵ Çağa, C. I, s. 159; Doğanay, C. 3, s. 2682.

(4) Gemi payı, gemi yolculukta bulunduğu sırada devredilirse, devrin kapsamı 1002 nci maddenin son fıkrasına göre belirlenir”.

Madde gerekçesi ise “Bu maddenin birinci ilâ üçüncü fıkraları 6762 sayılı Kanunun 868 inci maddesinin ikinci fıkrası ile 965 inci maddesinden; son fıkrası ise aynı Kanunun 870 inci maddesinin birinci fıkrasından değiştirilerek ve dili güncelleştirilerek alınmıştır. Böylece gemi payı ve iştirak payının devri ile geminin devrine benzer bir şekilde düzenlenmiştir. Sicile kayıtlı gemi payı ile iştirak payının temlik ile ilgili olarak farklı maddelerde yer alan hükümler birleştirilmiş ve sadelik sağlanmıştır” şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin gerekçesinde “gemi payı ve iştirak payının devrinin geminin devrine benzer şekilde düzenlendiği” belirtilmiştir. Ancak, Tasarı m. 1001 uyarınca, sicile kayıtlı geminin mülkiyetinin devri için tarafların devir konusunda anlaşması ve zilyetliğin geçirilmesi şartları aranırken,⁴²⁶ sicile kayıtlı geminin payının devrinde sadece tarafların anlaşması yeterli sayılmış; iştirak payının devrinde ise, gemi payının devri ve bunun sicile tescil edilmesi şartı getirilmiştir. Dolayısıyla düzenlemeler arasında bir benzerlik söz konusu değildir.⁴²⁷ Gerekçede gemi payı ve iştirak payının benzer şekilde düzenlendiği belirtildiğine göre, m. 1007/2’de, iştirak payının temlik için tescil şartı aranıp, birinci fıkrasında gemi payının temlikinde tescil şartının aranmaması bir dikkatsizlik ya da unutkanlık olduğunu göstermektedir.⁴²⁸ Sicile kayıtlı geminin payının temlikinde, sicile tescil şartı aranmamış olması doğru değildir.⁴²⁹ Sicile kayıtlı olan bir geminin payının sicil dışında devredilebilmesi, bayrak çekme hakkının kontrolünü güçleştirir.⁴³⁰ Nitekim yürürlükteki TTK.’da bayrak çekme hakkının kontrol edilebilmesine imkân sağlamak

⁴²⁶ Tasarı m. 1001; “(1) Gemi siciline kayıtlı olan bir geminin temlik için malik ile iktisap edenin mülkiyetin iktisap edene intikali hususunda anlaşmaları ve geminin zilyetliğinin nakli şarttır.

(2) Mülkiyetin intikaline ilişkin anlaşmanın yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce tasdikli olması gerekir. Bu anlaşma gemi sicili memuru huzurunda da yapılabilir”.

⁴²⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55.

⁴²⁸ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55; Koyuncu, s. 359.

⁴²⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55.

⁴³⁰ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55.

üzere, TTK. m. 868/2, TTK. m. 965 hükmüne atıf yapılarak, hem sicile kayıtlı gemi payının temlikinde, hem de iştirak payının temlikinde sicile tescil şartı aranmıştır.⁴³¹ İştirak payının devrinde tescil şartını aramada gözetilen kamu yararının, gemi payının devri için de geçerliliği bulunmaktadır.⁴³² Bu nedenle, Tasarı'da, m. 1007'nin, birinci ve ikinci fıkraları değiştirilmeli, yürürlükteki TTK.'da olduğu gibi, gemi payı ile iştirak payının devri aynı hükme tabi tutularak, her ikisinde de sicile tescil şartı getirilmelidir.⁴³³ Bu, bayrak çekme hakkının takibi için önemli ve zorunludur.⁴³⁴ Yine söz konusu fıkroda, gemi payının devrinin, gemi mülkiyetinin devrine benzer şekilde düzenlendiği görülmektedir. Ancak m. 1001/2 hükmünden farklı olarak, gemi payı mülkiyetinin devrine ilişkin anlaşmanın, gemi sicil memurunun huzurunda da yapılabileceğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Bu farklılığında sebebi anlaşılamamıştır.⁴³⁵

Ayrıca, maddenin üçüncü fıkrasında “...devir ancak bütün paydaşların veya paydaş donatanların onaylarıyla geçerli olur” dendiikten sonra, onayın şekline açıklık getiren bir düzenlemeye yer verilmelidir.⁴³⁶

c) İştirak Payının Hükümleri

(1) Türk Ticaret Kanunu'nda

İştirak payına ilişkin hükümler TTK. m. 966'da yer almaktadır: Hüküm “İştirak payını temlik eden müşterek donatan; iktisap edenle birlikte temliği diğer donatanlara veya gemi müdürüne bildirmedikçe, donatanlarla olan münasebetlerinde müşterek donatan sayılır ve bu ihbardan önce doğan bütün borçlardan dolayı diğer donatanlara karşı, müşterek donatan sıfatıyla mes'ul kalır.

⁴³¹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55; Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 359.

⁴³² Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 359.

⁴³³ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55; Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 359.

⁴³⁴ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55.

⁴³⁵ Koyuncu, “TTKT.’nin “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”, s. 359.

⁴³⁶ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 55.

Bununla beraber iktisap eden dahi iktisap anından itibaren, diğer donatanlarla olan münasebetlerinde müşterek donatan sıfatıyla mes'uldür.

Donatma iştiraki mukavelesi hükümleri, verilen kararlar ve girişilmiş muameleler, temlik edeni ne nispette bağlamakta idiyse iktisap edeni de o nispette bağlar. İktisap edenin tekeffül bakımından temlik edene karşı haiz olduğu hakları mahfuz kalmak şartıyla diğer donatanlar, temlik edenin, müşterek donatan sıfatıyla, temlik edilen payına müteallik olmak üzere, uhdesine düşen bütün borçları, iktisap edene karşı da takas edebilirler.

Yukarıki fıkra hükümleri; bir iştirak payının cebri icra yolu ile satılması halinde de tatbik olunur.

İştirak payı üzerinde tesis olunan rehin hakkında Medeni Kanununun teslimi meşrut şekilde rehne ait hükümleri kıyas yolu ile tatbik olunur” şeklindedir.

Gemi üzerindeki mülkiyet hakkı ile birlikte donatma iştirakine dâhil diğer kıymetler üzerindeki pay, ortaklığa ait bütün hak ve yükümlülükleri ile birlikte devralana geçer.⁴³⁷ Söz konusu maddeye göre; ortaklık payının devir ve temlikinin diğer ortaklara veya gemi müdürüne bildirilmesi gereklidir.⁴³⁸ Yani, iştirak payını devreden müşterek donatan; iktisap edenle birlikte temliki diğer donatanlara veya donatma iştiraki gemi müdürü ile idare ediliyorsa, gemi müdürüne bildirmediği, donatanlarla olan ilişkilerinde tıpkı eskisi gibi donatan sayılır ve bu ihbardan önce doğan bütün borçlardan dolayı diğer donatanlara karşı müşterek donatan sıfatıyla gemideki payı oranında sorumlu ve borçlu kalır.⁴³⁹

Maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre, payı devralan, devralma anından itibaren diğer donatanlarla olan ilişkilerinde müşterek donatan sıfatıyla sorumludur.⁴⁴⁰ Bu nedenle, donatma iştiraki sözleşmesi hükümleri, verilen kararlar ve daha önce girişilmiş olan işlemler, devredeni ne oranda bağlamakta idiyse iktisap edeni de o oranda bağlar.⁴⁴¹ Şayet, devreden iştirakçi devralana karşı bazı tekeffülde

⁴³⁷ İzveren/Franko/Çalık, s. 120.

⁴³⁸ İzveren/Franko/Çalık, s. 120.

⁴³⁹ Kaner, s. 94; İzveren/Franko/Çalık, s. 120; Doğanay, C. 3, s. 2683.

⁴⁴⁰ Kaner, s. 94; İzveren/Franko/Çalık, s. 120.

⁴⁴¹ Doğanay, C. 3, s. 2683.

bulunmuş ise, bundan doğan hakları saklı kalmak şartıyla diğer donatanlar, temlik edenin müşterek donatan sıfatıyla, temlik edilen payına bağlı olmak üzere, üzerine düşen bütün borçları, iktisap edene karşı da takas edebilirler.⁴⁴² Bu halin, iştirak payının cebri icra yolu ile satılması halinde de uygulanması mümkündür.⁴⁴³

(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda

Konuyla ilgili düzenlemeler, Tasarı m. 1012 ve 1081'de yapılmıştır. “A) Sicile kayıtlı olmayan gemiler üzerindeki iştirak payının rehni” kenar başlıklı Tasarı m. 1012; “(1) Sicile kayıtlı olmayan bir geminin donatma iştiraki tarafından işletilmesi halinde, paydaş donatanlardan her birinin iştirak payının rehni, Türk Medeni Kanunu'nun alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehne ilişkin hükümlerine tabidir” şeklindedir.

Madde gerekçesinde ise, “6762 sayılı Kanununun 966 ncı maddesinin dördüncü fıkrasındaki düzenlemede iştirak payının niteliği gereği sahibine gemi üzerinde bir hak bahşedildiğinden, teslimine bağlı rehne ilişkin hükümler yerine, alacakların rehnine dair hükümlere yollama yapılmıştır” denilmektedir.

Tasarı m. 1012'de, donatma iştiraki şeklinde işletilen ve sicile kayıtlı olmayan bir geminin iştirak payının rehni hakkında uygulanacak hükümler düzenlendiğine göre; bu madde, dördüncü bölümün “Uygulanacak Hükümler” başlıklı birinci ayrımı altında yer alan “Sicile kayıtlı olmayan gemilere” kenar başlıklı m. 997'ye üçüncü fıkra olarak eklenmelidir.⁴⁴⁴

Tasarı “2. İştirak payının temlik edilmiş olması halinde” kenar başlıklı m. 1081; “(1) İştirak payını temlik eden paydaş donatan, iktisap edenle birlikte devri diğer donatanlara veya gemi müdürüne bildirmediği, onlarla olan ilişkilerinde paydaş donatan sayılır ve bu bildirimden önce doğan bütün borçlardan dolayı onlara karşı paydaş donatan sıfatıyla sorumlu olmakta devam eder. İştirak payını

---

⁴⁴² Doğanay, C. 3, s. 2683.

⁴⁴³ Doğanay, C. 3, s. 2683.

⁴⁴⁴ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 59.

iktisap eden kişi de, iktisap anından itibaren diğer paydaş donatanlarla olan ilişkilerinde paydaş donatan sıfatı ile sorumlu olur.

(2) Donatma iştiraki sۆzleřmesi hۆkۆmleri ile iştirak tarafından verilen kararlar ve girişilmiş işler devredeni ne ۆlçüde bağlıyorsa, iktisap edeni de o ۆlçüde bağlar. İktisap edenin tekefföl bakımından devredene karşı sahip olduğu haklar saklı kalmak şartıyla diğer paydaş donatanlar, devredenin paydaş donatan sıfatıyla devrettiği payına ilişkin olmak üzere ona dűřen borçları, iktisap edene karşı da takas edebilirler.

(3) Birinci ve ikinci fıkra hۆkۆmleri, bir iştirak payının cebri icra yolu ile iktisabı halinde de uygulanır” şeklinde hۆkme bağlanmıştır.

Madde gerekçesinde ise “6762 sayılı Kanunun 966 ncı maddesinin birinci ilâ üçüncü fıkralarından dili güncelleştirilerek alınmıştır. Son fıkrası hۆkmü ise, iştirak payının rehni, gemi rehnine ilişkin Dördüncü Bölümün Üçüncü Ayırımında müstakilen düzenlenmiş bulunduğundan, Tasarının bu maddesine alınmamıştır” şeklinde açıklama yapılmaktadır.

Tasarı'nın m. 1081'den ve gerekçesinden anlaşılacağı üzere, TTK. m. 966/1 ve 3'ten dili güncelleştirilerek alınmıştır. TTK. m. 966/son hۆkmü ise, iştirak payının rehni, gemi rehnine ilişkin Dördüncü Bölümün Üçüncü Ayırımında ayrıca düzenlenmiş bulunduğundan, Tasarı'nın bu maddesine alınmamıştır.

2. İştirak Payından Doğan Hak ve Borçlar

(a) Masraflara Katılma Borcu

(1) Türk Ticaret Kanunu'nda

TTK. m. 962 “Müşterek donatanlardan her biri, donatma iştiraki masraflarına, hususiyle geminin donatılması ve tamiri masraflarına, gemideki payları nispetinde iştirake mecburdur.

Müşterek donatanlardan biri kendine dűřen masraf payını ödemekte temerrüde dűřer ve bu para diđer müşterek donatanlar tarafından onun hesabına avans olarak verilirse, mütemerrit ortak avansların verildiđi andan itibaren onlara temerrüt faizi

ödemekle mükellef olur. Verilen avans neticesinde, müşterek donatanlar için mütemerridin gemi payı üzerinde sigortaya mevzu olabilecek bir menfaat doğar. Bu menfaatin sigorta ettirilmesi halinde, sigorta masraflarını temerrüde düşmüş olan ortak çeker” hükmündedir.

Bu madde hükmü, kaynağı Alman Ticaret Kanunu’nun 500 üncü maddesine uygun hale getirilmiştir.⁴⁴⁵ Donatma iştirakine katılan kişiler gemi malikleri olup, her birinin donatma iştirakinde payları bulunmaktadır.⁴⁴⁶ Her müşterek donatan gemideki payı oranında masraflara katılmak zorundadır.⁴⁴⁷ Bu giderler, özellikle geminin donatılması, tamiri ve işletilmesi bakımından tüm giderleri içerir.⁴⁴⁸ Donatma iştirakinin masrafları, öncelikle iştirakin mevcut parası ve alacaklardan tahsil edilen paralarla karşılanır.⁴⁴⁹ Bu paralar yetmediği takdirde, müşterek donatanlar paylarına düşen masrafları şahsen ödemekle yükümlüdürler.⁴⁵⁰

Müşterek donatanlardan biri kendisine düşen gider payını ödemekte temerrüde düşer ve bu para diğer müşterek donatanlar tarafından onun hesabına avans olarak verilirse, mütemerrit olan müşterek donatan avansların verildiği andan itibaren avans verenlere temerrüt faizi ödemekle yükümlü olur.⁴⁵¹ Verilen avans sonucunda, müşterek donatanlar için mütemerridin gemi payı üzerinde sigortaya konu olabilecek bir menfaat doğar.⁴⁵² Bu menfaatin sigorta ettirilmesi halinde, sigorta prim ve diğer giderlerini temerrüde düşmüş ortak ödemek zorundadır.⁴⁵³

---

⁴⁴⁵ Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. 198, s. 403.

⁴⁴⁶ Eriş, s. 292.

⁴⁴⁷ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 921; İzveren/Franko/Çalık, s. 118; Yarg. 11. HD. 14.9.1982 tarihli, E. 3312; K. 3493 sayılı kararına göre “..donatma iştiraki tarafından işletilen gemiyi battıktan sonra tek başına kurtaran müşterek donatan, tek mülkiyet iddiasında bulunamaz. Ancak, diğer müşterek donatanların kurtarma masraflarına Ticaret Kanunu’nun 962 nci maddesi mucibince katılması gerekir” (bkz. Eriş, s. 292).

⁴⁴⁸ Eriş, s. 292.

⁴⁴⁹ Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Eriş, s. 292.

⁴⁵⁰ Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Eriş, s. 292.

⁴⁵¹ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 921; Eriş, s. 292.

⁴⁵² Eriş, s. 292.

⁴⁵³ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 921; Eriş, s. 292.

Kanun m. 963'te, ortağın sınırsız sorumluluğunu hafifletmek amacıyla, Alman Hukuku'nda olduğu gibi sadece üç halde ona ortaklık payını bırakarak giderleri ödemekten kurtulma yetkisi tanınmıştır.⁴⁵⁴ Bu haller; yeni bir yolculuğa veya bir yolculuk sonunda gemiyi tamir etmeye yahut donatma iştirakinin yalnız gemi ve navlunla sorumlu olduğu bir borcun ödenmesine karar verilmesi halinde bu ödemeye iştirak etmemesidir. Bu üç halde müşterek donatanlardan her biri, herhangi bir karşılık istemeksizin iştirak payını bırakmak sureti ile kararını yerine getirmek için gereken ödemelerde bulunmaktan kurtulabilir.⁴⁵⁵ Buradaki yeni yolculuktan maksat m. 1238'deki yeni yolculuk olmayıp, iştirakin işletme planı veya evvelce almış olduğu kararlar dışında kalan yolculuklardır.⁴⁵⁶ Maddenin amacı müşterek donatanları olağanüstü masraf ve rizikolardan korumak olduğu için, çoğunlukça yapılmasına karar verilen tamirin fevkalâde bir tamir olması gerekir.⁴⁵⁷ Bu hallerden birinde bırakma hakkını kullanmak isteyen müşterek donatanın, çoğunluk kararına katılmamış (muhalif veya çekimser kalmış yahut hazır bulunmamış) olması ve hakkını kullandığını gemi müdürüne veya diğer müşterek donatanlara üç gün içinde noter marifetiyle bildirilmesi şarttır.⁴⁵⁸ Bu müddet, kararın verildiği ve hazır bulunmamışsa kendisine bildirildiği günü takip eden tarihte işlemeye başlar.⁴⁵⁹ Böylece bırakılan iştirak payı öteki müşterek donatanlara payları oranında geçer (TTK. m. 963/3). Bırakılan ortaklık payını diğer ortak donatanlar ortaklık payları oranında üzerlerine almak zorundadırlar, yani payları oranında ödeme ile yükümlüdürler.⁴⁶⁰

---

⁴⁵⁴ Okay, *C. I.* s. 250; Çağa, *C. I.* s. 160; Çağa/Kender, *C. I.* s. 178; İzveren/Franko/Çalık, s. 118.

⁴⁵⁵ Çağa, *C. I.* s. 160; Çağa/Kender, *C. I.* s. 178; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 921.

⁴⁵⁶ Okay, *C. I.* s. 250; Çağa, *C. I.* s. 160; Çağa/Kender, *C. I.* s. 178.

⁴⁵⁷ Çağa, *C. I.* s. 160; Çağa/Kender, *C. I.* s. 178.

⁴⁵⁸ Kalpsüz, *C. 2.* s. 61; Okay, *C. I.* s. 250; Çağa, *C. I.* s. 160; Çağa/Kender, *C. I.* s. 178; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 921; İzveren/Franko/Çalık, s. 119.

⁴⁵⁹ Çağa, *C. I.* s. 160; Çağa/Kender, *C. I.* s. 178.

⁴⁶⁰ İzveren/Franko/Çalık, s. 119.

(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda

Tasarı'nın “Giderlere katılma” kenar başlıklı m. 1077 “(1) Paydaş donatanlardan her biri iştirakin giderlerine, özellikle geminin donatılması ve tamir giderlerine, gemideki payları oranında katılmak zorundadır.

(2) Paydaş donatanlardan biri kendisine düşen gider payını ödemez ve bu para diğer paydaş donatanlar tarafından onun hesabına avans olarak verilirse, borçlu paydaşın temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü, avansların verildiği tarihten itibaren başlar. Avansın ödenmesinin, borçlu paydaşa ait gemi payı veya payları üzerinde, avans veren paydaş donatanlar bakımından doğurduğu sigortalanabilir menfaatin sigorta ettirilmesi halinde, sigorta giderleri de borçlu paydaş donatana ait olur” şeklinde kaleme alınmıştır.

Tasarı m. 1077'nin gerekçesi “6762 sayılı Kanunun 962 nci maddesinden dili güncelleştirilerek ve ikinci fıkranın birinci cümlesinde temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarih vurgulanarak alınmıştır”.

TTK. m. 962/2'nin son iki cümlesi tek bir cümle olarak m. 1077/2'de “avansın ödenmesinin, borçlu paydaşa ait gemi payı veya payları üzerinde, avans veren paydaş donatanlar bakımından doğurduğu sigortalanabilir menfaatin sigorta ettirilmesi halinde, sigorta giderleri de borçlu paydaş donatana ait olur” şeklinde, anlaşılabilirliği zor bir cümle ile yer almıştır.⁴⁶¹ Bu nedenle, ikinci fıkranın ikinci cümlesinin anlaşılabilir olması için, TTK. m. 962/2 hükmüne uygun olarak iki cümle ile “Avans veren paydaş donatanlar, borçlu paydaş donatana ait gemi payı üzerinde avans verilmesinden kaynaklanan menfaatlerini sigorta ettirebilirler. Bu halde, sigorta giderleri de borçlu paydaş donatana ait olur” şeklinde düzeltilmelidir.⁴⁶²

b) Kâr Payı İsteme Hakkı ve Zarara Katılma Borcu

(1) Türk Ticaret Kanunu'nda

Konuyla ilgili olarak TTK. m. 964'te: “Kâr ve zarar müşterek donatanlara gemideki paylarına göre dağıtılır.

⁴⁶¹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 100.

⁴⁶² Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 100.

Kâr ve zararın hesabı ve karın dağıtılması takvim yılı sonunda yapılır” hükmüne yer verilmiştir.

“*Kâr ve zarara iştirak*” kenar başlıklı TTK. m. 964’e göre, müşterek donatanlar sadece tamir masraflarına değil (TTK. m. 962) kâr ve zarara da gemideki sermaye payları oralarında iştirak ederler.⁴⁶³ Yani, müşterek donatanlar, gemideki paylarına göre, iştirakin kârından pay alırlar.⁴⁶⁴

Eski Kanuna göre kâr ve zararın tespit ve paylaşılması, geminin bağlama limanına her dönüşünde yahut yolculuk başka bir limanda bitirilip gemi adamlarına yol verilmesinde yapıldı.⁴⁶⁵ Bundan başka, sonradan yapılacak bir tamir için veya donatma iştirakinden olan bir müşterek donatana alacağı için lüzumu bulunmadıkça daha evvel de paylar dağıtılabildi. Bunlar çok eski işletme tarzlarına göre sevk edilmiş hükümlerdi.⁴⁶⁶

Kanunumuzda kâr ve zararın başka oranlara göre dağılımını önleyen bir hüküm olmadığı için, “*donatma iştiraki*” kararı ile bu oranın değiştirilmesi daima mümkündür.⁴⁶⁷ Çünkü söz konusu hüküm emredici bir hüküm olmadığı için her zaman aksine karar alınması geçerlidir.⁴⁶⁸ Örneğin, müşterek donatanlardan birinin gemi payı % 40 olduğu halde, kâr ve zarara % 50 oranında iştirak edebileceği yolunda karar alınabilir.⁴⁶⁹

---

⁴⁶³ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Okay, C. I, s. 249; İzveren/Franko/Çalık, s. 117; Doğanay, C. 3, s. 2678; Yarg. 11. HD., 29.05.1978 tarihli E. 2456 ve K. 2803 sayılı kararına göre “*Müşterek donatanlar kâr ve zarara ve tamir masraflarına gemideki payları oranında katılacakları TTK.’nın 964 üncü maddesi hükmü gereğidir. Bu maddeye göre kârın dağıtımı takvim yılı sonunda yapılır.*

İştiraki fiilen idare ve temsil eden davalının davacıların hisselerine kâr payını iştirak adına ödemesi icap eder” (bkz. Eriş, s. 294; Aybay, *Deniz Ticareti Hukuku ile İlgili Yargıtay Kararları*, s. 98).

⁴⁶⁴ Çağa, C. I, s. 160; Can, C. I, s. 218; Can, “*Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı*”, s. 920.

⁴⁶⁵ Okay, C. I, s. 249.

⁴⁶⁶ Okay, C. I, s. 249.

⁴⁶⁷ Doğanay, C. 3, s. 2678; Eriş, s. 294.

⁴⁶⁸ Doğanay, C. 3, s. 2678.

⁴⁶⁹ Doğanay, C. 3, s. 2678; YTD. 12.01.1954 tarihli ve E. 1952/7248, K.1954/227 sayılı kararına göre “*Taraflar arasındaki ortaklık sözleşmesinde, davalılardan Arif’in “Hürriyet” motorunun mülkiyetindeki hissesi 1/7 olmakla beraber ortaklıktaki hissenin diğerlerine müsavî olduğu ve şu suretle her iki ortağın ortaklık kârından hisseleri 2/8 olduğu yazılı olduğu halde,*

Söz konusu maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre, Türk kanun koyucusu, kaynak Kanun'daki düzenlemeden ayrılarak donatma iştirakinde kârın hesabı ve müşterek donatanlara dağıtılmasının ticaret şirketlerinde olduğu gibi takvim yılı sonunda yapılması esasını getirmiştir.⁴⁷⁰ Oysa Alman Ticaret Kanunu m. 502/2'ye göre, donatma iştirakinde kârın ve zararın hesabı ile dağıtılması gemi bağlama limanına döndükten sonra veya yolculuğun bitmesini müteakip gemi adamlarının işten çıkarıldığı diğer bir limanda yapılır.⁴⁷¹

Kâr ve zararın hesabı konusunda donatma iştirakine (TTK. m. 19 gereğince tacirlere ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğinden), diğer ticari işletmelere uygulanan TTK.'nın 5. faslı (TTK. m. 66 ve 68) hükümleriyle düzenlenmiş esaslar donatma iştiraki için de geçerlidir.⁴⁷²

Donatma iştirakine ait bir geminin işletilmesiyle ilgili kâr ve zararın tespiti işi, “*gemi müdürü*”ne veya bu görevi üstlenmiş olan ve tabiri caizse adi şirketteki gibi “*idareci ortak*” (BK. m. 530/2) durumunda olan ortağa aittir.⁴⁷³

Müşterek donatanların yaptığı donatma iştiraki sözleşmesi, niteliği gereği bir ortaklık sözleşmesi olduğu için, ortaklar tarafından diğer ortak aleyhine açılacak olan her çeşit kâr ve zarar alacağı, BK. m. 126'ya göre, beş yıllık zamanaşımına tabidir.⁴⁷⁴

---

mahkemece, mukavelenin bu hükmü nazarı itibara alınmayarak elde edilen varidatın 1/7'sinin davacıya aidiyetine karar verilmiş olması isabetsizdir” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2678).

⁴⁷⁰ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Çağa, s. 160; Can, *Deniz Ticaret Hukuku I*, s. 218; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920; “*Son iki fıkra bugünün ihtiyaç ve telâkilerine uymadıkları cihetle (bkz. Wüstendörfer, s. 146) silinmiş ve yerine hesap devresi mefhumu ikame edilmiştir*” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. 198, s. 403).

⁴⁷¹ Can, C. I, s. 218; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 920.

⁴⁷² İzveren/Franko/Çalık, s. 118.

⁴⁷³ Doğanay, C. 3, s. 2679; YTD. 14.09.1967 tarihli ve E. 3161, K. 3230 sayılı kararına göre “*Gemi müdürü durumunda olan ve gemiyi fiilen idare eden davalı müştereken donatanın, müşterek geminin ne kadar kâr ve zararı olduğunu liste halinde ve belgeleriyle birlikte mahkemeye bildirmesi (TTK. m. 964) zorunlu olmasına ve şayet diğer ortaklar bu bildirilen hesap şeklini kabul etmez ve kârı az veya masraf kalemlerini çok bulurlarsa, ancak o zaman bilirkışı marifetiyle kâr ve zararın tespiti cihetine gitmek gerekir*” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2679).

⁴⁷⁴ Doğanay, C. 3, s. 2679; Eriş, s. 294; Yarg. 11 HD. 1.12.1975 tarihli ve E. 1975/4751, K. 1975/6895 sayılı kararına göre, “*Davacılar, donatma iştiraki şeklinde işletilen (Hacı Tombaoğlu) motorunun idareci şeriki olan davalıdan 1964 yılından itibaren kâr hisselerini alamadıklarını iddia ile 100.000 liranın tahsilini istemiş olmalarına göre, uyuşmazlığın TTK.'nın 951 ve müteakip maddeleri hükümlerine göre çözülmesi gerekir. Olayda*

(2) *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda*

Tasarı'nın "V. Kazanca ve zarara katılma" kenar başlıklı m. 1076: "(1) *İştirakin kazancı ve zararı, paydaş donatanlara gemideki paylarına göre dağıtılır.*

(2) *Kazanç ve zarar hesabı ile kazancın dağıtılması, takvim yılı sonunda yapılır*" hükmünü içermektedir.

Madde gerekçesi ise "6762 sayılı Kanunun 964 üncü maddesinden alınmıştır" şeklindedir.

Görüldüğü üzere bu madde, yürürlükteki Kanun'dan aynen alınmış olup herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

B. Kişisel İlişkiler

1. İdare Kavramı ve İdarede İrade Özgürlüğü Esası

a) İdare Kavramı

İdare kavramı, müşterek amaca ulaşmak için, ortaklar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, ortaklığın olağan ve olağanüstü işlerinin yürütülmesi anlamına gelmektedir.⁴⁷⁵

Geniş anlamda idarenin bir iç, bir de dış cephesi vardır.⁴⁷⁶ İç cephe "karar alma", dış cephe ise "dış ilişkide icra" ile ilgilidir. Karar alma, ortaklığın içinde (iç ilişkide) gerçekleşir, dış ilişkide icra ise temsili gerektirir. Bu iki cephe birbirinden hukuken bağımsız olmalarına rağmen birbirlerine bağlıdır.⁴⁷⁷ BK. idarenin bu iki cephesini birbirinden ayırmış ve dış cepheye "temsili" demiştir. Bu sebeple idare kavramı, TTK.'nın sistemine göre iç ilişkiyi ifade eder ve temsili kesin olarak dışta bırakır, yani "idare" kavramı temsili kesin olarak kapsamaz.⁴⁷⁸

---

uygulanması gereken TTK.'nın 964 ve BK.'nin 126/4 hükümleridir. Mahkemenin beş yıllık zamanaşımını dava tarihi olan 01.12.1972'den itibaren geriye doğru 01.12.1967 tarihine göre hesap etmesi iktiza ederdi" (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2679).

⁴⁷⁵ Şener, s. 289.

⁴⁷⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87b; Pulaşlı, s. 30.

⁴⁷⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87b.

⁴⁷⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87b.

Dar anlamda idare, temsili içermeksizin, ortaklık içi işlevlerin yerine getirilmesini ifade eder.⁴⁷⁹ Başka bir ifade ile ortaklığın konusunun elde edilmesi amacıyla iç ilişkide alınan ve olağan nitelik taşıyan bütün kararlar ve tedbirler dar anlamda idaredir.⁴⁸⁰ BK. m. 525'te öngörülen idare dar anlamda, olağanüstü işlemlere ilişkin kararları içermeyen, sadece olağan işleri kapsayan iç ilişkiye ait idare, yani olağan işlemlerin iç ilişkide kararlaştırılmasıdır. Böyle olunca idare hakkı sadece olağan işleri kapsar.⁴⁸¹

b) İdarede İrade Özgürlüğü Esası

Adi ortaklık idaresinde esas olan irade özgürlüğü ilkesi, donatma iştirakinde de hâkimdir.⁴⁸² Çünkü TTK. m. 952'ye göre; müşterek donatanlar arasındaki hukuki ilişki aralarındaki sözleşme hükümlerine tabidir. Bunun sonucu olarak ortaklar ortaklık sözleşmesiyle veya sonradan alacakları kararla ortaklık idaresini serbestçe düzenleyebilirler.

Şayet ortaklık sözleşmesi ve karar ile ortaklar idareyi düzenleyici herhangi bir kural getirmemişlerse, bu durumda (tamamlayıcı nitelikteki) kanuni kurallar uygulanır (TTK. m. 952).

2. İdare Hakkının Kazanılması Şekilleri ve İdare Hakkının Kullanılması

a) İdare Hakkının Kazanılması Şekilleri

Donatma iştirakinde idareci ya da idarecilere, idare hakkı ya kanunen tanınır ya da bu hak donatma iştiraki sözleşmesi veya ortaklık kararı ile verilir. Aksi sözleşmede gösterilmemiş veya ortaklık kararı ile belirlenmemiş ise donatma iştirakinin bütün ortakları, kanunen idare hakkını haiz ve bu görevi yerine getirmek yükümü altındadır (TTK. m. 953/1). Bu sebeple donatma iştirakinde idare yetkisinin kullanılması müşterek donatanlar açısından hem bir hak, hem de bir görevdir

---

⁴⁷⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87c; Şener, s. 290.

⁴⁸⁰ Şener, s. 290.

⁴⁸¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 64; Pulaşlı, s. 30.

⁴⁸² Şener, s. 290.

(yükümdür) diyebiliriz.⁴⁸³ Bu itibarla, sözleşmede aksi öngörülmemişse, müşterek donatanlar iştirak işlerini görmeleri karşılığında kendilerine bir ücret ödenmesini talep edemezler.⁴⁸⁴

Adi ortaklıkta ortaklığın idaresinin kanunen ortaklara ait olması “özden organlık” diye adlandırılır. Bazıları da bu sisteme “doğuştan idarecilik” demektedir.⁴⁸⁵ Çünkü ortak bu sıfatı, bir ortaklık kararından ya da sözleşmeden almamakta, kanunen kazanmaktadır.⁴⁸⁶ Aynı sistem kollektif ortaklık, komandit ortaklık ve limited ortaklıkta da kabul edilmiştir.⁴⁸⁷ Donatma iştirakinde de ortaklığın idaresinin kanunen ortaklara ait olması sebebiyle “doğuştan idarecilik” özden organ ilkesinin mevcut olduğunu kıyasen düşünebiliriz.

İdare hakkı, donatma iştiraki sözleşmesi veya bir ortaklık kararı ile aralarından birine veya hatta ortak olmayanlara, yani üçüncü kişilere de bırakılabilir. Bu varsayımda ortaklar kanunen kazanmış buldukları idare hakkından kendi iradeleriyle vazgeçmiş ve yükümden de kurtarılmış olmaktadır. Üçüncü kişi, donatma iştirakinde “gemi müdürü” sıfatıyla idareci olabilir. İdare hakkı aralarından birine veya dışarıdan birine verilse bile olağanüstü işlemlere ilişkin karar yetkisi ve hakkı müşterek donatanlara aittir.

b) İdare Hakkının Kullanılması

Donatma iştirakinde, kural olarak müşterek donatanların her biri, iştirakin idaresine katılma yetkisine sahiptir (TTK. m. 953/1).⁴⁸⁸ Ancak, müşterek donatanlar aralarından veya dışarıdan birini gemi müdürü atayarak, iştirakin idaresi konusunda tüm yetkileri ona devredebilirler (TTK. m. 954 vd.).

Konu bu nedenle iştirakin müşterek donatanlar ve gemi müdürü tarafından idaresi olmak üzere ikili ayırım içerisinde incelenecektir.

---

⁴⁸³ Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri*, s. 88.

⁴⁸⁴ Can, *C. I*, s. 213; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 917.

⁴⁸⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87d.

⁴⁸⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87d.

⁴⁸⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87d.

⁴⁸⁸ Can, *C. I*, s. 212.

3. Donatma İştirakinin Müşterek Donatanlar Tarafından İdaresi

Donatma iştirakinin olağan ve olağanüstü işlerinin nitelikleri birbirinden farklı olduğu için, karar yeter sayısı da bu işlere göre değişmektedir. Bu nedenle, donatma iştirakinin müşterek donatanlar tarafından idaresi olağan işlerde ve olağanüstü işlerde olmak üzere ikili ayırım içerisinde ele alınmalıdır:

(a) Olağan İşlerde İdare

(1) Olağan İş Kavramı

Donatma iştirakinin olağan işleri deyince günlük, donatma iştirakinin olağan gereklerinden olan bütün işlemler ve hukuki tasarruflar anlaşılır.⁴⁸⁹ Örneğin geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma sözleşmelerinin yapılmasına, kaptanın tayin ve azli gibi iş ve işlemler bu türdür.⁴⁹⁰

Donatma iştiraki birden çok kişinin aralarında yaptıkları bir sözleşme ile oluştuğuna göre, ortak donatanlar arasındaki hukuki ilişki de, her şeyden önce ortaklar arasında yapılan sözleşme hükümleriyle belirlenir.⁴⁹¹ İştirakin müşterek donatanlar tarafından birlikte idare edildiği hallerde, iştirakin işleri, ortaklar arasında mevcut sözleşmede hükümler varsa, kanunun herhangi bir emredici hükmüne aykırı olmamak şartıyla, o hükümlere göre yürütülür (TTK. m. 952).⁴⁹² Sözleşmede açık veya örtülü bir hüküm mevcut değilse, TTK. m. 952 ve devamı maddeleri uygulanır.⁴⁹³ Bundan da anlaşılacağı üzere, donatma iştirakinde ortaklar arasındaki iç ilişkinin düzenlenmesi ortak donatanların iradelerine bağlıdır ve bu konuda hüküm bulunmayan hallerde uygulanacak kanun hükümleri, yorumlayıcı niteliktedir.⁴⁹⁴ Dolayısıyla, bu hükümlerin tersine sözleşmeye konacak olan her kayıt ve şart,

---

⁴⁸⁹ Okay, *C. I*, s. 251.

⁴⁹⁰ Doğanay, *C. 3*, s. 2667.

⁴⁹¹ Can, *C. I*, s. 212; Kaner, s. 93; Doğanay, s. 2664.

⁴⁹² Okay, *C. I*, s. 250; Kalpsüz, *C. 2*, s. 62; Çağa, s. 121; Çağa/Kender, *C. I*, s. 178; İzveren/Franko/Çalık, s. 116; Can, *C. I*, s. 212; Doğanay, *C. 3*, s. 2664.

⁴⁹³ Kalpsüz, *C. 2*, s. 62; Çağa/Kender, *C. I*, s. 178; Kaner, s. 92; İzveren/Franko/Çalık, s. 116.

⁴⁹⁴ İzveren/Franko/Çalık, s. 116; Doğanay, *C. 3*, s. 2664.

şirketler hukukunun temel kurallarına aykırı olmadıkları sürece geçerli ve paydaşları bağlayıcı bir nitelik taşırlar.⁴⁹⁵

(2) Olağan İşlerde Müşterek Donatanların Oy Çokluğunun Şart Olması

TTK. m. 952 ve 953 hükümlerine göre, aksine sözleşme hükmü yoksa donatma iştirakine ait işler müşterek donatanların kararları ile görülür ve kararlar kural olarak “oy çoğunluğu” ile alınır.⁴⁹⁶

Bir kararın alınabilmesi için oy çoğunluğu gereken hallerde, şayet karar lehine oy verenler, bütün payların yarısından fazlasına sahip ise, oy çoğunluğu gerçekleşmiş sayılır (TTK. m. 953/1). Geminin donatılması, tamiri, navlun sözleşmesi yapılması, sözleşme şartlarının tespiti, kaptanın tayin ve azli, yapılacak yolculukların tayini gibi işler hep oy çoğunluğu ile alınır.⁴⁹⁷ Donatma iştirakinin feshine bile oy çoğunluğu ile karar verilir.⁴⁹⁸ Ancak, herhangi bir işin, bütün donatanların ortak menfaatiyle bağlantısı yoksa veya iş müşterek donatanlardan yalnız biri tarafından görülebilecek ise, bu takdirde oy çokluğu kuralı uygulanmaz.⁴⁹⁹ Gemi payının devredilmesi veya rehin edilmesi iştirakin tamamını (bütününü) ilgilendirmediği için ortaklardan yalnız biri tarafından yapılabileceğinden, donatma iştirakinin oy çokluğu kararına ihtiyaç yoktur.⁵⁰⁰ Ancak, aksi donatma iştiraki sözleşmesinde kararlaştırılabilir (TTK. m. 953/2).⁵⁰¹ Ortaklardan birinin payının diğerlerinin rızası bulunmadıkça rehin edilemeyeceği kabul olunabilir.⁵⁰² Bunun gibi, belirli işlerde kararların üçte iki çoğunlukla alınacağı da şart edilebilir.⁵⁰³

---

⁴⁹⁵ Doğanay, C. 3, s. 2664.

⁴⁹⁶ Göknül, s. 109; Okay, C. I, s. 251; Kalpsüz, C. I, s. 62; Tekil, s.193; Can, C. I, s. 213; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 915; İzveren/Franko/Çalık, s. 116; Doğanay, C. 3, s. 2666.

⁴⁹⁷ Okay, C. I, s. 251; Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁴⁹⁸ Okay, C. I, s. 251; Tekil, s. 193; Can, C. I, s. 225.

⁴⁹⁹ Okay, C. I, s. 251.

⁵⁰⁰ Okay, C. I, s. 251; Can, C. I, s. 225.

⁵⁰¹ Okay, C. I, s. 251; Can, C. I, s. 225.

⁵⁰² Okay, C. I, s. 251.

⁵⁰³ Okay, C. I, s. 251.

Oy çokluğu kararının bulunması gereken hallerde azınlığın almış olduğu kararlar veya yapmış olduğu sözleşmeler donatma iştirakini değil sadece işlemi yapanları borç ve sorumluluk altına sokabilir.⁵⁰⁴

TTK. m. 953/1'e göre, donatma iştirakinde söz konusu olan oy hakkı, şahsa göre değil, paydaşların sahip oldukları gemi paylarına⁵⁰⁵ göre belirlenir.⁵⁰⁶ Sermaye payını esas tutan bu Kanun hükmü, donatma iştirakinin bir kapital topluluğu ve gemi payının iştiraktan doğan hak ve borçların temelini oluşturduğu fikrinin sonucudur.⁵⁰⁷ Örneğin, bir kişi geminin % 51'ine, on kişi % 49'una sahip olsa % 51 payın sahibinin oyu, oy çokluğu için yeterlidir. Onun yaptığı işlemler diğerlerini de bağlar.⁵⁰⁸ Eğer gemi % 50'şer oranında iki kişiye ait ise, gerekli çoğunluk

---

⁵⁰⁴ Okay, C. I, s. 251; YTD., 06.03.1947 tarihli, E. 755, K. 685 sayılı kararına göre; “*Olayda motorun tamiri hakkında hissedarlarca oy çokluğu ile verilmiş bir kararın mevcudiyeti iddia edilmemesine ve davalının akit sıfatı ilr hareket ettiği mahkemece toplanan deliller ile sabit görülmüş ve delillerin takdirinde de bir yolsuzluk bulunmamış olmasına göre bu cihetlere ait itirazlar yerinde değilse de 3 er liradan 15 günlük ücret için hesap edilen 45 liradan davacının aldığı ikrar ettiği 3 lira indirilmek lazım gelirken bundan zühul ile 3 lira indirmeden karar verilmesi yolsuz ve temyiz itirazları bu bakımdan yerinde olduğundan kararın 3 liraya müteallik kısmının HUMK. m. 428 inci maddesi gereğince bozulmasına ... 6/3/1947 tarihinde oybirliğiyle karar verildi” [bkz. Sami Okay, *On Yıllık Temyiz Kararları*, İstanbul 1954, s. 28 (K. No: 30); Doğanay, C. 3, s. 2667 (Okay, *On Yıllık Temyiz Kararları*)].*

⁵⁰⁵ “*Gemi Payı: Müşterek malikin gemi üzerinde sahip olduğu pay veya hissedir*” (bkz. Çağa/Kender, C. I, s. 176; Aybay, s. 553).

⁵⁰⁶ Okay, C. I, s. 251; Kaner, s. 62; Çağa, C. I, s. 122; Çağa/Kender, C. I, s. 178; İzveren/Franko/Çalık, s. 116; Can, C. I, s. 213; Doğanay, C. 3, s. 2666; YTD. 6.2.1960 Tarih, E. 2503, K. 414 sayılı kararına göre: “*Donatma iştirakinde hisse ekseriyetle karar verildiğine göre, tek şahıs olsa dahi, ekseri hisse sahibinin alacağı kararlar iştiraki idareye kâfidir. Bu şahıs kendisini gemi müdürü tayin edebilir*” (bkz. Eriş, s. 283–284).

⁵⁰⁷ Çağa, C. I, s. 122; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Doğanay, C. 3, s. 2667; “*Donatma iştirakinin temelini gemideki iştirak teşkil etmektedir. Ve donatma iştiraki de gerek menşei, gerekse hukuki mahiyeti itibariyle bir sermaye iştirakidir. Nitekim kanunun şahıs şirketlerindeki farklı olarak müşterek donatanlardan birinin vefat ve iflasını, iştirake müessir görmemesi de bu mahiyetin bir neticesidir. Vaziyet böyle olunca sermaye şirketlerinde olduğu gibi burada da reylerin iştirak sermayesinin en önemli ve esaslı unsuru olan gemi üzerindeki müşterek mülkiyet payı yani gemi payı ile mütenasip olması donatma iştirakinin mahiyetiyle hemahenk olacaktır. Esasen tatbikatta da durum böyledir. Kaldı ki, madde tefsiri bu hükmü ihtiva etmektedir. Alakadarların aksine mukavele yapmaları daima mümkündür. Tefsiri hükümlerin ise tatbikatta fiili durumlara uygun olması umumi hukuk esaslarındandır. Bu sebeplerle maddedeki (ortaklık payı) sözü (gemi payı) olarak değiştirilmiştir*” (bkz. Türk Ticaret Kanunu Hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 403).

⁵⁰⁸ Okay, C. I, s. 251; Doğanay, C. 3, s. 2666.

sağlanamayacağı için, oybirliği gereklidir.⁵⁰⁹ Sırf bu nedenle donatma iştirakinin idaresi imkânsızlaşmışsa, fesih yoluna gidilir.⁵¹⁰

Oyların kullanılması herhangi bir şekle tabi değildir, mektupla da oylamaya katılmak mümkündür.⁵¹¹ Bu nedenle oyların verilmesinden önce toplanıp müzakere yapılması zorunlu değildir.⁵¹²

6762 sayılı TTK.'nın “Kararlar” kenar başlıklı m. 953, Tasarı’da “*İştirakin idaresi ve temsili*” üst başlığı altında “Kararlar” kenar başlığı ile m. 1067/1’de yer almış olup, bu hüküm, “(1) *İştirakin işleri paydaş donatanların oy çokluğu ile verecekleri kararlara göre yürütülür. Her paydaş donatanın sahip olduğu oy hakkı, onun gemideki payı veya paylarının miktarına göre belirlenir. Karar lehinde oy verenlerin bütün payların, yarısından fazlasına sahip olmaları halinde oy çokluğu gerçekleşmiş sayılır*” şeklindedir.

Madde gerekçesinde, 6762 sayılı TTK. m. 953’ün içeriği değiştirilmeyerek sadece dilin Türkçeleştirilmesi yoluna gidildiğinden bahsedilmiştir. Ancak gözlemlediğimiz değişikliklerden biri, Tasarı’nın ilgili maddesinin yürürlükteki Kanun’un maddesinden farklı bir başlık sistemi benimsemiş olduğudur.⁵¹³ Neden üst bir başlık getirilmesine ihtiyaç duyulduğu konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Ancak, kanaatimizce karar verilecek konuların, sadece donatma iştirakinin idaresi ve temsili ile ilgili alanlarda olacağı vurgulanmak istenmiştir.

Ayrıca, yürürlükteki Kanun’da söz konusu madde de bulunmayan donatma iştirakinin idaresine yönelik kararların alınabilmesi için hangi toplantı yeter sayısının aranacağı konusu, Tasarı’da da öngörülmemiş; sadece karar yeter sayısı düzenlenmiştir.

---

⁵⁰⁹ YTD. 25.09.1954 tarihli ve E. 1953/7350, K. 6517 sayılı kararına göre; “*Aksine sözleşme bulunmadığı takdirde, donatma iştirakinde işler pay sahiplerinin çoğunluk kararı ile görüleceğine göre payların % 50 sinin sahibi, gemi müdürü tayin edilmedikçe, gemiyi kiraya vermeye yetkili değildir. Kaptan sıfatıyla da gemiyi kiralayamaz*” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2666).

⁵¹⁰ Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵¹¹ Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵¹² Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵¹³ 6762 sayılı TTK.’nın “Kararlar” kenar başlıklı m. 953, Tasarı’da “*İştirakin idaresi ve temsili*” üst başlığı altında “Kararlar” kenar başlığı ile m. 1067/1’de yer almıştır.

(3) Azınlığın Şirket İdaresindeki Hakları

Olağan işlerde oy çokluğu ile alınan kararlar için kanun koyucu azınlığa bazı haklar tanımıştır.⁵¹⁴

(a) Belirli Defterlerin Gösterilmesini İsteme Hakkı

Donatma iştirakinin, TTK. m. 66 hükmüne göre ticari defter⁵¹⁵ tutması gerekmektedir. Ayrıca TTK. m. 960 gereğince gemi müdürü, idare ettiği donatma iştirakinin işlerine dair ayrı defter tutmak ve ispata yarar vesikaları saklamakla yükümlüdür. Yine aynı söz konusu hüküm gereğince müdür, müşterek donatanlardan her birinin talebi halinde, donatma iştirakine ait defterleri göstermeye zorunludur. Defterlerin şu veya bu şekilde tutulmasından doğan sorumluluk, gemi müdürü varsa ona, yoksa bütün donatanlara aittir.⁵¹⁶ Azınlık, donatma iştirakine ait işler hakkında oy çokluğunu temsil eden belirli kişilerden de açıklama isteyebilir.⁵¹⁷

Tasarı'da konuyla ilgili, m. 1074 ve 1075'te düzenlemeler yer almaktadır. Tasarı m. 1074 gerekçesinde, m. 1074'ün 6762 sayılı TTK. m. 960'in birinci cümlesinden alındığını, bu maddenin, bilgi verme ve belgeleri gösterme yükümlülüğünü düzenleyen diğer hükümlerinin, daha çok hesap verme yükümlülüğüne ilişkin olduğundan, Tasarı m. 1075'e aktarıldığı ifade edilmiştir.

(b) Bırakma Hakkı

Azınlıktaki müşterek donatanların hukukunu korumak için kanun, bazı önemli konulara ilişkin kararları oybirliği koşuluna bağlamış ve ayrıca "bırakma" hakkı tanımıştır.⁵¹⁸ Kanun koyucu ortağın sorumluluğunu hafifletmek amacı ile sadece üç halde ona ortaklık payını bırakarak giderleri ödemekten kurtulma yetkisini tanımıştır.⁵¹⁹

---

⁵¹⁴ Kalpsüz, C. 2, s. 62.

⁵¹⁵ TTK. m. 66'ya göre, donatma iştirakinin "yevmiye defteri", "defteri kebir" ve "envanter" defteri tutması gerekecektir.

⁵¹⁶ Doğanay, C. 3, s. 2665.

⁵¹⁷ Okay, C. I, s. 253.

⁵¹⁸ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 193; İzveren/Franko/Çalık, s. 116.

⁵¹⁹ İzveren/Franko/Çalık, s. 116.

Bırakma hakkı TTK. m. 963'te ifade edilmiştir: “Yeni bir yolculuğa veya bir yolculuk sonunda gemiyi tamir etmeye yahut donatma iştirakinin yalnız gemi ve navlunla mesul olduğu bir alacağın ödenmesine karar verilirse karara iştirak etmeyen müşterek donatanlardan her biri, herhangi bir karşılık istemeksizin iştirak payını bırakmak suretiyle kararı yerine getirmek için gereken ödemelerde bulunmaktan kurtulabilir.

Bu hakkını kullanmak isteyen müşterek donatan; kararın verildiği tarihten, eğer karar verilirken kendisi veya temsilcisi hazır bulunmadı ise, kararın bildirilmesinden itibaren üç gün içinde noter marifetiyle müşterek donatanlara veya gemi müdürüne ihbarda bulunmaya mecburdur.

Bırakılan iştirak payı, öteki müşterek donatanlara iştirak payları nispetinde geçer”.

Her müşterek donatan, prensip olarak, gemideki payı oranında masraflara iştirak etmeye zorunludur.⁵²⁰ Donatma iştirakinin masrafları, öncelikli olarak iştirakin mevcut parası ve alacaklarının tahsili ile karşılanır.⁵²¹ Bunların yeterli gelmemesi halinde, müşterek donatanlar kendi paylarına karşılık gelen masrafları şahsen ödemekle yükümlüdürler.⁵²² Ancak, yukarıda da belirtildiği üzere, TTK. m. 963 hükmü, üç halde, müşterek donatanlara iştirak payını karşılıksız bırakmak suretiyle bu yükümlülükten kurtulabilmek olanağını sağlamış bulunmaktadır. Bunlar:

a) Yeni bir yolculuk,⁵²³

b) Bir yolculuk sonunda gemiyi tamir ettirme,

c) Donatma iştirakinin yalnız gemi ve navlunla sorumlu olduğu bir alacağın ödenmesi kararlarının verilmesidir. Bu kararlar oy çokluğu ile alınabilmektedir. Böyle bir kararın alınmasında olumsuz oy kullanan azınlığa, “bırakma hakkı”

---

⁵²⁰ Çağa/Kender, C. I, s. 178; Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 921; Doğanay, C. 3, s. 2677.

⁵²¹ Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Doğanay, C. 3, s. 2677.

⁵²² Çağa, C. I, s. 160; Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵²³ Bu madde hükmünde söz konusu edilen “yeni yolculuktan” maksat TTK. m. 1238’de yer alan, geminin yeni baştan donatılmasını gerektiren veya yeni bir çarter mukavelesiyle girişilen yahut da yük tamamen boşaltıldıktan sonra başlanan yolculuk olmayıp iştirakin planı veya evvelce almış olduğu kararlar dışında kalan yolculuklardır (bkz. Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Doğanay, C. 3, s. 2667).

tanınmıştır. Böylece karara muhalif kalan azınlık, herhangi bir karşılık istemeksizin iştirak hakkını bırakmak suretiyle kararı yerine getirmek için gereken ödemelerden kurtulabilir.⁵²⁴ Maddenin amacı, müşterek donatanları olağanüstü masraf ve rizikolardan korumak olduğu için çoğunlukça yapılmasına karar verilen tamirin fevkalâde bir tamir olması gereklidir.⁵²⁵

Bırakma hakkını kullanmak isteyen müşterek donatan; kararın verildiği tarihten, eğer karar verilirken kendisi veya temsilcisi hazır bulunmamış ise, kararın bildirilmesinden itibaren üç gün içinde noter marifeti ile müşterek donatanlara veya gemi müdürüne ihbarda bulunmaya zorludur.⁵²⁶ Bırakılan iştirak payı, öteki donatanlara iştirak payları oranında geçer.⁵²⁷ Bırakılan ortaklık payına düşen borcu, diğer ortak donatanlar ortaklık payları oranında ödeme ile yükümlüdürler.⁵²⁸

Tasarı'da "bırakma hakkı", "b)İştirak payının bırakılması yoluyla" başlıklı m. 1008'de yer almıştır: "(1) Donatma iştirakinde yeni bir yolculuğa veya bir yolculuk sonunda gemiyi tamir etmeye yahut donatma iştirakinin sorumlu olduğu bir gemi alacağına ödenmesine karar verirse, karara iştirak etmeyen paydaş donatanlardan her biri, herhangi bir karşılık istemeksizin iştirak payını bırakmak suretiyle kararı yerine getirmek için gereken ödemelerde bulunmaktan kurtulabilir.

(2) Bu hakkını kullanmak isteyen paydaş donatan; kararın verildiği tarihten, eğer karar verilirken kendisi veya temsilcisi hazır bulunmadı ise, kararın bildirilmesinden itibaren üç gün içinde noter aracılığıyla paydaş donatanlara veya gemi müdürüne bildirimde bulunmak zorundadır.

(3) Bırakılan iştirak payı üzerindeki mülkiyet hakkı, ikinci fıkra uyarınca yapılacak bir bırakma beyanı ile iştirak payları ölçüsünde öteki paydaş donatanlara geçer".

---

⁵²⁴ Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 921; Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵²⁵ Çağa, C. I, s. 160; Çağa/Kender, C. I, s. 178; Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵²⁶ Çağa, C. I, s. 161; Çağa/Kender, C. I, s. 179; Can, C. I, s. 219; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 921.

⁵²⁷ Çağa, C. I, s. 161; Çağa/Kender, C. I, s. 179; İzveren/Franko/Çalık, s. 116; Can, C. I, s. 219; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 922.

⁵²⁸ İzveren/Franko/Çalık, s. 116.

Madde gerekçesi ise “6762 sayılı Kanununun 963 üncü maddesinden değiştirilerek alınmıştır. Bırakmanın, asli mi, yoksa devren iktisap mı olduğu tartışılmış, ancak devren iktisap olduğu sonucuna varılarak üçüncü fıkraya ilave yapılmıştır. Sınırlı ayni sorumluluk yerine sınırlı şahsi sorumluluk prensibi benimsendiğinden, birinci fıkroda sınırlı sorumluluğa işaret eden ibare çıkarılmış ve donatma iştirakinde alacağın sınırlı sorumluluk doğurması değil, Tasarının 1352 nci maddesinin birinci fıkrasının (u) bendi uyarınca deniz alacağı niteliğinde olması esas alınmıştır” şeklinde ifade edilmiştir.

Madde gerekçesinde “bırakmanın, asli mi, yoksa devren iktisap mı olduğu hususunda tartışıldığı, devren iktisap olduğu sonucuna varıldıktan sonra üçüncü fıkraya ilave yapıldığı” belirtilmektedir. Ancak devir, devreden mülkiyeti devretme, devralanın mülkiyeti devralma iradesi ile gerçekleştirdikleri iki taraflı bir işlemdir.⁵²⁹ Buna karşılık iştirak payının bırakılmasında, iştirak payı üzerindeki mülkiyet hakkı diğer müşterek donatanlara devretme iradesi olmaksızın, sadece gereken ödemelerden kurtulmak için terk edilmekte ve Kanun bunu, terk edilen iştirak payının diğer müşterek donatanlara payı oranında intikal edeceği sonucuna bağlamaktadır.⁵³⁰ Dolayısıyla, iştirak payının bırakılması, iştirak payının diğer müşterek donatanlar tarafından iktisap edilmesi, devren iktisap değildir.⁵³¹ Bu nedenle, maddenin kenar başlığı “2. İştirak payının bırakılması” şeklinde düzeltilmesi daha uygun olurdu.⁵³²

(c) Hesap İsteme Hakkı

Azınlığın hesap isteme hakkı da vardır.⁵³³ TTK. m. 961’e göre, donatma iştirakinin kararı üzerine, gemi müdürü her zaman, iştirake hesap vermeye zorunludur.⁵³⁴ Müşterek donatanlar, kâr ve zarar hesaplaşmasını her zaman

⁵²⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 56.

⁵³⁰ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 56.

⁵³¹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 56.

⁵³² Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 56.

⁵³³ Okay, C. I, s. 253.

⁵³⁴ Okay, C. I, s. 253; Çağa, C. I, s. 164; Çağa/Kender, C. I, s. 182.

isteyemezler. Sadece takvim yılı sonunda kâr ve zararın tespit ve paylaşılmasını isteyebilir (TTK. m. 964).

Gemi müdürünün verdiği hesabın çoğunluk tarafından kabul edilmesi ve görüldüğü işlerin uygun bulunması diğerlerinin itiraz haklarını düşürmez (TTK. m. 961). Bu hükme göre, gemi müdürünün verdiği hesap pay çoğunluğu tarafından uygun bulursa dahi, azınlıkta kalanlar mahkemeden hesapların incelenmesini isteyebilir.⁵³⁵ Genellikle azınlık, iştirakin maksat ve amacına uygun olan çoğunluk kararlarına itiraz edemez; ancak, haklı sebepler varsa ortaklıktan çıkmayı veya bu mümkün olmadığı takdirde ortaklığın feshini isteyebilir.⁵³⁶

Tasarı m. 1075, 6762 sayılı Kanunu'nun m. 960 ikinci cümlesinden ve m. 961'den alınarak oluşturulmuştur. Tasarı'nın ilgili madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, TTK. m. 960/2'de, defter ve belgeleri gösterme yükümlülüğünü düzenleyen hüküm, daha çok hesap verme yükümlülüğüne ilişkin olduğundan, Tasarı m. 1075/1'e aktarılmıştır. Tasarı'da bu değişikliğin dışında herhangi bir değişiklik gözlenmemektedir.

b) Olağanüstü İşlerde İdare

(1) Olağanüstü İş Kavramı

Olağanüstü iş, olağan işlerin dışında kalan, ortakların idareci olsun veya olmasın oybirliği ile yapılabileceği işlere denir.⁵³⁷ Yani, bu işlemler olağan idare işlemi olarak nitelenemez. Hatta idare yetkisi ortaklar dışında bir üçüncü kişiye bırakılsa bile, olağanüstü işlemlere ilişkin karar hakkı ve yetkisi sadece ortaklara aittir, üçüncü kişilere devredilemez.

(2) Olağanüstü İşlerde Müşterek Donatanların Oybirliğinin Şart Olması

Donatma iştiraki sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin kararlar ile bu sözleşmenin hükümlerine aykırı olan veya donatma iştirakinin amacına yabancı

---

⁵³⁵ Okay, C. 1, s. 253; Doğanay, C. 3, s. 2675.

⁵³⁶ Doğanay, C. 3, s. 2676.

⁵³⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87a; Şener, s. 295.

bulunan; yani olağanüstü nitelikteki kararlar için oybirliği şarttır.⁵³⁸ TTK. m. 953/2’de: “Donatma iştiraki mukavelesinin değiştirilmesine müteallik veya bu mukavelelerin hükümlerine aykırı yahut donatma iştirakinin maksadına yabancı bulunan kararlar için, müşterek donatanların hepsinin rey birliği lâzımdır” hükmüne yer verilmiştir. Bu Kanun hükmü dışında oybirliği gereken haller çeşitli kanun hükümlerinde dağıtılmış durumdadır. Örneğin, ortaklık payının devri sonucunda geminin (TTK. m. 825 ve 826 gereğince) Türk bayrağını çekme hakkını kaybetmesi söz konusu ise, bu durumda devir TTK.’nın m. 965/2’ye göre, yalnız bütün müşterek donatanların oluru ile hüküm ifade eder.⁵³⁹ Bu gibi hallerde, geminin bayrak hakkını kaybetmesi ile aynı zamanda (815 sayılı Kabotaj Kanununun m. 1 gereğince) Türk karasularında deniz ticaretine tahsisi de olanaksız hale geleceğinden, böyle bir sonuç doğuracak olan pay devir ve temlikinde bütün donatanların oluru ve bu konuda oybirliği zorunludur.

Geminin % 50’şer oranında iki kişiye ait olması durumunda, gerekli oy çokluğu sağlanamayacağından, oybirliği gerekir.⁵⁴⁰ Şirketin idaresinin bu yüzden imkânsız hale gelmesi halinde, TTK. m.968/son’a dayanarak şirketin feshi bile istenebilir.⁵⁴¹

Sözleşme hükümlerine uymayan işlerde de oybirliği gerekmektedir (TTK. m. 953/2). Örneğin bir geminin İstanbul limanında yolcu naklinde kullanılması için kurulan donatma iştirakinde, onun açık denizde kullanılmasına dair kararın oybirliği ile alınması zorunludur.⁵⁴²

---

⁵³⁸ TTK. m. 953/II, m. 954/I, m. 965/II, m. 968/III; Albert Wahl, *Deniz Ticaret Hukuku*, (çev.; Kazım Berker), Ankara 1948, s. 58; YTD. 16.01.1945 Tarihli, E. 1861, K. 109 sayılı kararına göre, “Müşterek donatanlar gemide yarı yarıya hissedar iseler ekseriyet kararı mevcut olamayacağından yalnız birinin talebi ile geminin satışı istenemez. Meğerki muhik bir fesih sebebi buluna” (bkz. Okay, *On Yıllık Temyiz Kararları* (K. No: 28), s. 26; Doğanay, C. 3, s. 2667).

⁵³⁹ İzveren/Franko/Çalık, s. 119.

⁵⁴⁰ YTD. 25.09.1954 tarihli ve E. 1953/7350, K. 6517 sayılı kararına göre; “Aksine sözleşme bulunmadığı takdirde, donatma iştirakinde işler pay sahiplerinin çoğunluk kararı ile görüleceğine göre payların % 50 sinin sahibi, gemi müdürü tayin edilmedikçe, gemiyi kiraya vermeye yetkili değildir. Kaptan sıfatıyla da gemiyi kiralayamaz” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2666).

⁵⁴¹ Doğanay, C. 3, s. 2666.

⁵⁴² Okay, C. I, s. 252.

Donatma iştirakinin amacına yabancı bulunan kararlar için de oybirliği şarttır (TTK. m. 953/2). Örneğin, balıkçılıkta kullanılmak üzere satın alınmış bir geminin meyve alıp satmak amacıyla kullanılmasına karar verilmesi, donatma iştirakinin amacına aykırı olduğundan, bu konu ancak oybirliği ile kararlaştırılabilir.⁵⁴³ Geminin, donatan sıfatını alacak bir şahsa kiralanmasına da, ancak oybirliğiyle karar verilir.⁵⁴⁴ Donatma iştirakinin elde ettiği kârlarla yeni bir gemi satın alınması konusundaki kararların da oybirliğiyle alınması gerekir.⁵⁴⁵

Gemi müdürünün tayini de, müdür, ortaklardan biri değilse oybirliği ile olur (TTK. m. 954/1). Bunun yanı sıra paydaşlar dışında birinin gemi müdürü olarak atanması “*gemi yönetimi sözleşmesi*” ile yapılmak istenirse, bu da müşterek paydaşların oybirliğini gerektirecektir.⁵⁴⁶

Konuyla ilgili hükmün yer aldığı, Tasarı'nın m. 1067/2 “(2) *Donatma iştiraki sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin veya bu sözleşmeye aykırı yahut iştirakin amacına yabancı kararlar oybirliği ile alınır*” şeklindeki hükmü, yürürlükteki TTK. m. 953/2 hükmünden farklı olarak herhangi bir yenilik getirmemiş; madde gerekçesinde de belirttiği gibi, sadece dilin sadeleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bunun dışında Tasarı'da da oybirliği ile alınacak kararlar, yürürlükteki Kanun gibi, farklı maddelere dağıtılmış ve içerik olarak herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

c) Müşterek Donatanların İdare Hakkının Sona Ermesi veya Sınırlandırılması

Bu konuda TTK.'da açık bir hüküm yer almamaktadır. Ancak TTK. ve BK. hükümlerinden yararlanarak idare hakkının şu hallerde sona ereceği söylenebilir:

Donatma iştirakinin sona ermesi halleri; müşterek donatanların kararı ile fesih, mahkeme kararı ile fesih ve donatma iştirakinin hakkında iflasın açılması nedeniyle fesihdir⁵⁴⁷. Fesih veya iflas kararı iştiraki hemen sona erdirmez. Tasfiye haline

---

⁵⁴³ Okay, C. I, s. 252; Doğanay, C. 3, s. 2667.

⁵⁴⁴ Doğanay, C. 3, s. 2668.

⁵⁴⁵ Doğanay, C. 3, s. 2668.

⁵⁴⁶ Zehra Şeker Öğüz, *Gemi Yönetimi Sözleşmesi*, İstanbul 2003, s. 12.

⁵⁴⁷ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 928.

girdirir. Donatma iştiraki, iflastan başka bir sebeple sona ermişse, şirketin tasfiye amacıyla temsil ve idaresi, tasfiye memurlarınca yürütülür.

Donatma iştirakinin işleri, müşterek donatanların kararı ile görülebilir. Ancak TTK. m. 954 gereğince ortaklardan veya dışardan biri gemi müdürü olarak atandığında müşterek donatanlar tarafından idare sona erer.

TTK. m. 952'ye göre, müşterek donatanların birbirleriyle olan hukuki ilişkisi aralarındaki sözleşme hükümlerine tabi olduğu için, iç ilişki yönünden idare hakkı konusunda sözleşmeye çeşitli sınırlandırmalar koyabilirler. Bazı ortaklar, idare hakkından yoksun bırakılabilecekleri gibi, bu hakkın özü bakımından (*konu veya miktar*) da sınırlanabilir.⁵⁴⁸ Bu iki halin yani kişi ve öz yönünden sınırlamanın birlikte de yapılabilmesi mümkündür.⁵⁴⁹

4. Donatma İştirakinin Gemi Müdürü Tarafından İdaresi

a) Gemi Müdürünün Tanımı

Donatma iştirakine ilişkin işler kural olarak, daha önce de açıkladığımız gibi, müşterek donatanların oy çokluğu kararı ile görülebilir. Bunun pratik bir şekil olmadığı açıktır. Ticaret, acele karar ve sürat ister. Ne var ki, donatma iştirakinde kanunen zorunlu bir organ yoktur.⁵⁵⁰ Bu nedenle müşterek donatanlar, donatma iştirakinin işlerinin yürütülmesi için içlerinden birini veya hariçten bir şahsı da seçebilirler. İşte bundan ötürü uygulamada, hemen daima iştiraki dışı karşı temsil etmek üzere bir kimse tayin olunur ki, buna gemi müdürü denir (TTK. m. 954).⁵⁵¹

“*Gemi müdürü*” hakkında TTK. m. 954'te bir düzenleme yer almaktadır. Söz konusu hüküm şöyledir: “*Donatma iştiraki işlerinin idaresi için ekseriyet kararı ile bir gemi müdürü tayin olunabilir. Tayin edilecek gemi müdürü müşterek donatanlardan değilse, rey birliği lazımdır.*”

⁵⁴⁸ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 249.

⁵⁴⁹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 248.

⁵⁵⁰ Çağa, C. I, s. 124; Çağa/Kender, C. I, s. 180; İzveren/Franko/Çalık, s. 121; Doğanay, C. 3, s. 2668.

⁵⁵¹ Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 554; Okay, C. I, s. 254; Çağa/Kender, s. 180; Can, s. 173; İzveren/Franko/Çalık s. 121; Doğanay, C. 3, s. 2668.

Gemi müdürü her zaman ekseriyet kararıyla azlonulabilir; şu kadar ki; mukavelesi gereğince ücret talep edebilir.

Gemi müdürünün tayin ve azli ticaret ve gemi sicillerine kaydolunur.”

Madde hükmüne göre, donatma iştirakinin işlerinin idaresi için çoğunluk kararı ile bir gemi müdürü atanabilir. Atanacak bu müdür, müşterek donatanlardan biri olabileceği gibi, dışardan da olabilir. Dışardan atanan gemi müdürü için oybirliği gerektiği, maddenin ilk fıkrasından anlaşılmaktadır.

Gemi müdürü, herhangi bir sebep gösterilmeksizin her zaman çoğunluk kararıyla azlonulabilir. Bu durumda, sözleşme gereğince gemi müdürünün ücret talep etme hakkı vardır.

Gemi müdürünün tayin veya azledilmesi hallerinde ticaret ve gemi sicillerine kaydolunması gerektiği ilgili maddenin son fıkrasında açıkça yer almıştır.

Konu Tasarı’da, “*Gemi müdürü*” üst başlığı altında “*a) Atanması ve azli*” kenar başlıklı m. 1068’de yer almıştır. Bu madde: “*(1) Donatma iştirakinin işlerinin görülmesi için oy çokluğu ile bir gemi müdürü atanabilir. Paydaş donatanlardan olmayan bir gemi müdürünün atanması için oybirliği şarttır.*

(2) Gemi müdürü, sözleşmeden doğan tazminat talep etme hakkı saklı kalmak üzere her zaman oy çokluğuyla azledilebilir.

(3) Gemi müdürünün atanması ve azli ticaret ve gemi sicillerine tescil olunur” şeklinde olup, madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, 6762 sayılı Kanunu’nun m. 954’ün dili güncelleştirilmek suretiyle aynen alınmıştır.

b) Gemi Müdürünün Atanması

Donatma iştirakinde bir gemi müdürünün seçilmesi zorunlu değil, ihtiyaridir.⁵⁵² Gerçi Prusya layihasına göre zorunluymuştu, ama Hamburg Konferansında bu teklif reddedildi. Çünkü müşterek donatanların bir kısmı veya tamamı işe hâkim ise, gemi müdürü atanması gereksiz bir yükümlülük olur.⁵⁵³

⁵⁵² Theophilus Parsons, *A Treatise on Maritime Law*, Vol. I, Little And Company, Boston 1859, s. 97; Göknil, s. 108; Okay, *C. I*, s. 254; Çağa, *C. I*, s. 124; İzveren/Franko/Çalık, s.121; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Doğanay, *C. 3*, s. 2668.

⁵⁵³ Göknil, s. 108.

Gemi müdürü, müşterek donatanlardan veya dışarıdan biri olabilir.⁵⁵⁴ Eğer, müşterek donatanlardan bir kişi gemi müdürü olarak atanmak isteniyorsa, atama kararı için oy çokluğu yeterlidir. Buna karşılık, dışarıdan birinin gemi müdürü seçilmesi için oybirliği şarttır.⁵⁵⁵

Bunun yanı sıra; geminin yarısından fazlasına sahip olan müşterek donatanların, diğer donatanların iznine ihtiyaç olmaksızın sadece kendi oyları; bir başka deyişle, tek başına alacakları bir karar ile kendilerini gemi müdürü olarak ataması mümkündür.⁵⁵⁶ Bunu, pay çoğunluğu bir tek şahsın elinde ise, o şahsın kendisini gemi müdürü olarak atamasında da görebiliriz.⁵⁵⁷

Burada belirtilmesi gereken önemli diğer bir konuda, oylama ne surette gerçekleşirse gerçekleşsin, bir kimsenin gemi müdürü sıfatını iktisap edebilmesi ve hakkında TTK.'nın gemi müdürü hakkındaki hükümlerinin uygulanabilmesi için, bu yönde bir iradenin meydana gelmesi ve açıklanmış olması gerektiğidir. Bu yüzden, payların önemli bir kısmına sahip olduğu için iştiraki tek başına aldığı kararlar ile idare eden müşterek donatanın, fiili durumdan hareketle gemi müdürü sayılması mümkün değildir.⁵⁵⁸ Çünkü gemi müdürlerinin tayini ve azli durumlarında, kanun gereği mutlaka ticaret ve gemi sicillerine kaydolunması gerekir.⁵⁵⁹ TTK. m. 954/3'e göre, gemi müdürü olarak atanan kişilerin ad ve soyadları, ticaret ve gemi siciline tescil olunur. Ayrıca iştirak ticaret siciline kaydedilirken, şirketi temsile yetkili kimselerin iştirak sözleşmesinde bulunması gerekliliği zorunlu unsurlardan sayılmıştır (TTK. m. 951/2).

---

⁵⁵⁴ Göknil, s. 109; Okay, C. I, s. 254; Çağa, s. 124; İzveren/Franko/Çalık, s.121.

⁵⁵⁵ Can, C. I, s. 213; Doğanay, C. 3, s. 2669.

⁵⁵⁶ Can, C. I, s. 214; YTD. 6.2.1960 tarihli, E. 2503 ve K. 414 sayılı kararına göre “*TTK.’nın 954’üncü maddesinde öngörülen ekseriyet, kişi ekseriyeti değil, pay, yani sermaye payları ekseriyetidir*” (bkz. Eriş, s. 285).

⁵⁵⁷ Doğanay, C. 3, s. 2669; YTD. 06.02.1960 tarihli ve E. 1959/2503, K. 1960/414 sayılı kararına göre, “*Donatma iştirakinde verilen kararlar pay ekseriyetine göre verileceğine binaen, gemi payının % 70’ine sahip olan müşterek donatan, sahip olduğu hisse oranına dayanarak tek başına gemi müdürü tayin etme yetkisine sahiptir*” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2669).

⁵⁵⁸ Can, C. I, s. 214; Aksi görüş; “*...hatta gemi müdürünün tayini hakkında karar şekle tabi olmadığından böyle bir halde gemiyi fiilen idare eden şahsı gemi müdürü saymak veya gemi müdürü hakkındaki hükümleri kıyasen ona da tabik etmek yerinde olur*” (bkz. Okay, C. I, s. 254; Doğanay, C. 3, s. 2669).

⁵⁵⁹ Doğanay, C. 3, s. 2669.

Atanan gemi müdürünün, hangi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda, TTK.'da herhangi bir düzenleme mevcut değildir. TTK.'nın ayrılmaz parçası olan Türk Medeni Kanunu'nda, kişilerin fiil ehliyetine (*kişinin kendi fiilleriyle hak ve borç altına girebilmesi yeteneğine*) sahip olabilmesi için ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan ergin bir kişi olması gerektiği MK. m. 9'dan çıkarılabilir. Buna göre, donatma iştirakinin hem idare hem de temsil yetkisine sahip gemi müdürü, fiil ehliyetine sahip değilse atanamayacaktır.

c) Gemi Müdürü ile Donatma İştiraki Arasındaki Hukuki İlişki

Gemi müdürünün atanmasına esas olan (yani gemi müdürü ile ortak donatanlar, donatma iştiraki arasındaki) anlaşma, şirket sözleşmesi veya vekâlet ya da bir hizmet sözleşmesi olabilir.⁵⁶⁰

(1) Hizmet Sözleşmesi

BK. m. 313'e göre; hizmet sözleşmesi, işçi ile işveren arasında düzenlenen bir sözleşme olup, bu sözleşmede işçi belirli veya belirsiz bir zamanda iş görmeyi, işveren de buna karşılık bir ücret ödemeyi taahhüt etmektedir. Söz konusu hükme göre, iş sözleşmesinin ana öğelerinden biri ücrettir. Bu nedenle, iş sözleşmelerinde de mutlaka ücret ödenmesi gerekir.⁵⁶¹

Gemi müdürü de yaptığı işler karşılığında bir ücret ödenmesini talep edebilir. Hatta gemi müdürü, haklı sebepler olmamasına rağmen sözleşmede öngörülen süreden önce azledildiği hallerde dahi, ücretini talep edebilir (TTK. m. 954/2).

Deniz İş Hukuku çerçevesindeki hizmet sözleşmesi için BK. m. 314/1 ve İş K. m. 8/1'de yer alan ilgili hükümlerden farklı olarak şekil zorunluluğu getirilmiştir. Deniz İş Kanunu m. 5'e göre işveren veya işveren vekili ile gemi adamları arasında yer alan hizmet sözleşmesi yazılı olarak yapılır.

Gemi müdürü, donatma iştiraki sözleşmesiyle tayin edilmiş olsa dahi, çoğunluk kararı ile her zaman azlonulabilir (TTK. m. 954/2). Ancak, donatma iştiraki sözleşmesine gemi müdürünün yalnız haklı sebeplere bağlı olarak veya oybirliği ile

⁵⁶⁰ İzveren/Franko/Çalık, s. 121; Can, C. I, s. 214.

⁵⁶¹ Aydın Zevkliler, *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, Güncellenmiş 8. Baskı, Ankara 2008, s. 293.

azil olunabileceğine dair hüküm konulabilir. İştirakte yarıdan fazla payı bulunan bir gemi müdürünün haklı sebeplere dayanılarak azli mahkemedен istenebilir⁵⁶². BK. m. 344/1'e baktığımızda; önemli nedenlerden dolayı hem işçi hem de işveren (her zaman) sözleşmeye son verebilir.

Tazminat konusunda ise, BK. m. 345'e göre, önemli nedenler bir tarafın sözleşmeye aykırı davranışından oluşuyorsa, bu taraf diğer tarafa hizmet ilişkisinden meydana gelen yan gelirler de göz önünde tutulmak üzere bir tazminat vermeye yükümlüdür.

Bu genel açıklamalardan sonra gemi müdürünün, işçi-gemi adamı ve işveren-deniz işvereni ilişkisi incelenecektir.

(a) İşçi- Gemi Adamı

İş K. m. 2'ye göre; işçi, bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan ve bu çalışma karşılığında ücret alan gerçek kişidir. İşçi kavramının belirlenmesindeki en önemli husus iş sözleşmesidir.⁵⁶³ Bu durum İş K. m. 1/1'de "*bir iş sözleşmesine dayanarak*" ifadesi kullanılarak düzenlenmiş ve diğer özel hukuk sözleşmelerine dayanarak çalışan kişiler işçi kavramı dışında bırakılmıştır. İşçi kavramının unsurları, bir işin yapılması, hizmet akdine dayanarak çalışma, karşılık için iş görme ve bağımlı şekilde iş görme olarak sıralanabilir.

İş hukukundaki işçi kavramının, Deniz İş Kanunu çerçevesinde şekillenen Deniz İş Hukukundaki izdüşümü gemi adamıdır.⁵⁶⁴ Çünkü gemi adamı tanımlaması, Deniz İş Kanunu m.1/1'in "*Deniz İş Kanunu, denizlerde, göllerde ve akarsularda Türk Bayrağını taşıyan ve yüz ve daha yukarı grostonilatoluk gemilerde bir hizmet akdiyle çalışan gemi adamları ve bunların işverenleri hakkında uygulanır*" şeklindeki hükmü bu düşüncüyü doğrular niteliktedir. Deniz İş Kanunu m. 2 uyarınca, "*gemi adamı*", bir hizmet sözleşmesine dayanılarak gemide çalışan kaptan, zabıt ve tayfalarla diğer kimselere denir. Gemi adamı, aynen işçi gibi bir hizmet akdine

⁵⁶² Çağa/Kender, C. I, s. 180.

⁵⁶³ Kenan Tunçomağ/Tankut Centel, *İş Hukukunun Esasları*, 5. Bası, İstanbul 2008, s. 67 vd.; Nuri Çelik, *İş Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 22. Baskı, İstanbul 2009, s. 33.

⁵⁶⁴ K. Ahmet Sevimli, *İş Hukukunda Kaptan*, İstanbul 2001, s. 17; Gemi adamları konusundaki sınıflandırma için bkz. Gemi Adamları Yönetmeliği (RG. 31.07.2002/24832).

dayanarak, işverenin talimatları çerçevesinde bağımlı bir şekilde iş gören ve karşılığında ücret alan kişidir.⁵⁶⁵ Burada işçilik unsurlarının tamamını gemi adamında da görmekteyiz; ancak gemi adamını kara işçisinden ayıran nokta, işyeridir.⁵⁶⁶ Gemi adamı, işçi kavramının unsurlarından olan, bir işin yapılması (Deniz İş K. m. 26/2), hizmet akdine dayanarak çalışma (Deniz İş K. m. 5), karşılık (ücret) için iş görme (Deniz İş K. m.6, 29/1), bağımlı şekilde iş görme unsurları bakımından benzerdir.

Gemi müdürünün yetkilerinden anlaşılacağı üzere, karadaki işçinin karşılığının denizde gemi adamı olarak bilinen kişilerden olması mümkün değildir. Bunun yanı sıra, gemi müdürü, donatma iştirakinin talimatları çerçevesinde bağımlı çalışan bir kişi olmasına rağmen TTK. m. 821’de sayılan gemi adamları sıralamasında yer almadığı için gemi adamı değildir.

(b) İşveren- Deniz İşvereni

İş K. m. 2’ye göre işveren ise, bir ücret karşılığında işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlardır. İşveren hem işçiden iş sözleşmesinin gerektirdiği iş görme borcunu istemeye, hem de talimat vermeye yetkilidir.⁵⁶⁷ İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere “işveren vekili” adı verilir (İş K. m. 2/4). İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumludur (İş K. m. 2/4).

Deniz İş Kanunu m. 2 uyarınca “işveren”, gemi sahibine veya kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına ve hesabına işleten kimseye denir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere gemiye salt malik olmak işveren sıfatının kazanılması için yeterli değildir.⁵⁶⁸ İşveren sıfatının saptanması konusunda hizmet akdinin/iş ilişkisinin gemi adamı ile kimin arasında kurulduğuna; diğer bir anlatımla, gemi adamının çalışırken

---

⁵⁶⁵ Sevimli, s. 18.

⁵⁶⁶ Sevimli, s. 18; Deniz Hukukunda işyeri kavramı için ayrıca bkz. Sabahattin Yürekli, “Deniz İş Kanununun Yer İtibariyle Kapsamı”, *AÜEHFD.*, C. IX, S. 1–2, Y. 2005, s. 614.

⁵⁶⁷ Çelik, s. 41.

⁵⁶⁸ Sevimli, s. 27.

kime bağı olduğuna bakmak gerekecektir.⁵⁶⁹ Deniz İş Kanunu'ndaki bu işveren tanımlaması, aslında donatan ve gemi işletme müteahhidi kavramlarını çağrıştırmaktadır.⁵⁷⁰ Deniz işvereni, tüzel ya da gerçek kişi olabilir.⁵⁷¹ Donatma iştiraki tüzel kişiliği olmayan bir sermaye topluluğu olmakla birlikte, tüzel kişilere özgü bazı özellikler taşıyan bir ara kurumdur. Tek bir donatan borçlarından nasıl sorumlu ise donatma iştiraki ve müşterek donatanlar da aynı şekilde sorumludurlar.⁵⁷² Donatma iştirakinin idaresi için atanan gemi müdürü, donatma iştirakinin olağan işlerinin gerektirdiği bütün işlemleri ve hukuki tasarrufları yapmaya yetkili olduğu gibi, donatma iştirakini mahkemede temsile ve ayrıca kaptanın tayinine ve azline de yetkilidir (TTK. m. 955/1, 2, 3). Donatma iştirakinde gemi müdürü seçildiği durumlarda işin görülmesini isteme yetkisi, müşterek donatanlarda olduğu halde, yönetim yetkisini gemi müdürü kullanmaktadır. Donatma iştirakinin tüzel kişiliğe yaklaşan karakteri göz önüne alındığında, tüzel kişi ile organı arasındaki benzer bir yetki ayrışması donatma iştiraki ile gemi müdürü arasında da oluşmaktadır.⁵⁷³ Donatma iştiraki gibi tüzel kişilikten yoksun soyut bir kavram göz önüne alındığında, gemi müdürünün işverenin somutlaşmış hali olarak karşımıza çıktığını düşünmek yerinde olacaktır.⁵⁷⁴

(2) Vekâlet Sözleşmesi

Vekâlet, öyle bir sözleşmedir ki, bu sözleşme gereğince vekil, vekâlet verenin (müvekkilinin) çıkarına ve iradesine uygun olarak bir iş görme borcunu yüklenir.⁵⁷⁵ Vekâlet, vekâlet verenin çıkarına, bir işin görülmesi amacına yönelik sözleşmelerdendir. Ancak öteki iş görme amacına yönelik sözleşmelerden farklı

---

⁵⁶⁹ Sevimli, s. 27.

⁵⁷⁰ Sevimli, s. 27. Donatan; gemisini deniz ticaretinde kullanan gemi sahibine denir (TTK. m. 946/1). Gemi işletme müteahhidi; kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına deniz ticaretinde bizzat veya kaptan tarafından kullanan ve üçüncü kişilerle ilişkilerinde donatan sayılan kimseye denir (TTK. m. 946/2).

⁵⁷¹ Sevimli, s. 29.

⁵⁷² Sevimli, s. 29.

⁵⁷³ Sevimli, s. 30.

⁵⁷⁴ Sevimli, s. 30.

⁵⁷⁵ Zevkililer, s. 335; Fahrettin Aral, *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara 2007, s. 389.

olarak, vekâlette vekil, kural olarak bağımsız sayılabilir. Oysa iş sözleşmesinde işçi işverene bağımlıdır. Bundan başka vekil, işçi gibi belirli bir süreye bağlı olarak çalışmaz. Eser sözleşmesinden farklı olarakta vekilin muhakkak eser sayılacak bir sonucu yaratması gerekmez. Önemli olan işi yürütmesi ya da görmesidir.⁵⁷⁶

Vekâlet ile temsil yetkisi de farklıdır: Vekâlet iç ilişkiye, temsil dış ilişkiye yöneliktir; vekâlet hukuki bir yükümlülük kurar, temsil yetkisi bir hak verir; vekâlet illi bir işlemdir, temsil yetkisi hukuki sebepten bağımsızdır; vekâlet eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir, temsil yetkisi tek taraflı bir işlemle verilir.⁵⁷⁷

Gemi müdürünün, vekâlet sözleşmesi ile de atanabilmesinde herhangi bir kanuni engel mevcut değildir. Bu sözleşme tipi, deniz hukukunda yer almadığı için, Borçlar Kanunu'ndaki hükümler kıyasen uygulanacaktır.

Vekil kural olarak, BK. m. 388'e göre özel bir yetki almadıkça, bir dava açamaz, sulh olamaz, tahkim edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, taşınmazları devredemez ya da yükümleyemez. Ancak, gemi müdürünün, özel yetki verilmemiş olsa dahi, Kanun gereği kullanabileceği bazı yetkileri vardır. Örneğin, gemi müdürü, özel yetki verilmemiş olsa bile, dava açabilir (TTK. m. 955/3).

Borçlar Kanunu vekilin sorumluluğu konusunda işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara atıf yapılmıştır. Buna göre, vekilin sorumluluğu genel olarak işçininkiyle aynı kurallara tabidir (BK. m. 390/1). Vekil, müvekkile karşı kendisine verilen işi dürüst ve özenle yapmaktan sorumludur (BK. m. 390/2). Gemi müdürü ise, işlerini tedbirli bir donatan gibi özenerek yapmaya zorunludur (TTK. m. 959). Gemi müdürünün donatma iştirakine ait işlerinde göstermesi gereken özenin derecesi, tedbirli bir donatanın işlerinde gösterdiği dikkat ve basiretle ölçülür.⁵⁷⁸ Yani, donatma iştirakinde (donatma iştirakinin işlerinin görülmesinde) gemi müdüründen, BK.'nın m. 321'de aranan daha özel bir anlamda dikkat ve basiret aranmaktadır.⁵⁷⁹

---

⁵⁷⁶ Zevkliler, s. 335; Aral, s. 396.

⁵⁷⁷ Zevkliler, s. 335; Aral, s. 396.

⁵⁷⁸ İzveren/Franko/Çalık, s. 122.

⁵⁷⁹ İzveren/Franko/Çalık, s. 122.

Vekil müvekkilin talebiyle, her zaman ona iş görmesinden dolayı hesap vermek ve bu sıfatla her ne ad ile olursa olsun almış olduğu her şeyi vermeye zorunludur. Vekil, vermekte geciktiği paraların faizini borçludur. Gemi müdürü de her zaman, donatma iştiraki kararı üzerine, iştirake hesap vermeye zorunludur (TTK. m. 961). Ayrıca, TTK. m. 955/1'e göre, gemi müdürünün işlerin olağan seyri dolayısıyla dönen paraların tahsiline yetkili olduğu görülmektedir.

BK. m. 386/3'de, ancak sözleşmeyle ücret verileceği kararlaştırılmışsa ya da ücret verileceği yolunda bir gelenek varsa, o zaman vekilin ücret isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bundan da anlaşılacağı üzere, ücret vekâlet sözleşmesinin zorunlu bir ögesi değildir.⁵⁸⁰ Bununla birlikte gemi müdürü, yaptığı işler karşılığında ücret ödenmesini talep edebilir.⁵⁸¹ Hatta gemi müdürü, haklı sebepler olmamasına rağmen sözleşmede öngörülen süreden önce azledildiği hallerde dahi, ücretini talep edebilir (TTK. m. 954/2).

Vekâlet sözleşmesi ile temsil yetkisine sahip olabilmek için, kural olarak sözleşme hiçbir şekilde bağlı değildir.⁵⁸² Taraflar sözleşmeyi dilerse sözlü, dilerse yazılı ya da resmi biçimde yapabilirler (BK. m. 11/1). Ancak gemi müdürü, ister kuruluşta iştirak sözleşmesi ile atanmış olsun, ister iştirak kurulduktan sonra ortakların aldığı kararla atanmış olsun, TTK. m. 951/2' nin, TTK. m. 155 ve 158'e yaptığı atıf nedeniyle iştiraki temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları ile bunların yalnız başına mı yoksa birlikte mi imza koymaya yetkili oldukları iştirak sözleşmesinde bulunması gerekli mecburi kayıtlardan olduğundan ve gemi müdürünün atanması ve azli ticaret ve gemi siciline kaydolunması gerektiğinden (TTK. m. 954/3) sözleşme yazılı ve resmi olmak zorundadır.

BK. m. 391/1'e göre vekil, yetkisi dışında ikame ettiği kimsenin fiillerinden, kendisinin fiilleriymiş gibi, sorumlu olur. Bu hükümden de, vekile başka "*vekil tayin etme yetkisinin*" tanındığını anlamaktayız. Ancak; BK. m. 320/1'de, tersi sözleşmeyle kararlaştırılmadıkça ve işin niteliğinden anlaşılmadıkça, işçi işi kendisi (bizzat) yapmalıdır. İşçi kendisi işi yapabilecek durumda olduğu sürece, başkasına

---

⁵⁸⁰ Zevkliler, s. 336; Aral, s. 393.

⁵⁸¹ Can, C. I, s. 214.

⁵⁸² Zevkliler, s. 337.

yaptıramaz. Yoksa doğacak zararlardan sorumlu olur.⁵⁸³ Kaptana istisnai durumlarda tanınan “*vekil tayin etme*” yetkisi (TTK. m. 977/2 ve 978’de ve Deniz İş K. m. 2/c’de açıkça yer alan) gemi müdürüne tanınmamıştır. Buradan da şu sonucu çıkartabiliriz: gemi müdürü iş sözleşmesine benzer şekilde işi bizzat yapmalıdır.

(3) Gemi Yönetim Sözleşmesi

Özel uzmanlık ve tecrübe gerektiren bazı alanlarda profesyonel yöneticilerden faydalanılması, işletme sahibi açısından avantajlı bir konum yaratabilmektedir. Özellikle, otel işletmesi ve turizm alanında yaygın olarak görülen yönetim sözleşmesi yapılmasına ilişkin uygulamalar, son yıllarda denizcilik alanında da görülmektedir. Gelişme göstermesinde değişik sebeplerin etken olduğu ve gemi yönetimi (ship management) olarak ifade edilen bu olgu, gemi ve personel yönetimini ifade eden ve değişik görünüm biçimleri olan bir üst kavramdır.⁵⁸⁴

Gemi yönetimi sözleşmesi, donatan ile yönetici arasında yapılan, donatana ait gemilerin ticari, teknik veya diğer alanlardaki yönetiminin bütünüyle ya da bir kısmının yöneticiye bırakıldığı ve yöneticiye bu ediminin karşılığı olarak ücret ödendiği bir sözleşmedir.⁵⁸⁵

Gemi yönetimi sözleşmesi, kanuni olarak düzenlenmemiş olmasından dolayı isimsiz sözleşme olarak nitelendirilmektedir.⁵⁸⁶ Bu sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen (sinallagmatik) sözleşme tipidir.⁵⁸⁷ Bu sözleşmede yönetici gemiyi yönetmek, donatan da yöneticiye ücret ödeme borcu altına girmektedir. Gemi yönetimi sözleşmesi sürekli borç ilişkisi niteliği taşıyan bir sözleşmedir.⁵⁸⁸ Yöneticinin asli edim borcu, sözleşmede kararlaştırılan süre için gemi veya gemilerin yönetilmesidir.

---

⁵⁸³ Zevkliler, s. 310–311.

⁵⁸⁴ Öğüz, s. 7.

⁵⁸⁵ Öğüz, s. 8.

⁵⁸⁶ Öğüz, s. 36.

⁵⁸⁷ Öğüz, s. 37.

⁵⁸⁸ Öğüz, s. 38.

Gemi yönetimi sözleşmesi ile atanan gemi yöneticisi, gerçek veya tüzel kişi olabilir.⁵⁸⁹ Gemi yöneticisi işletme sahibinin elemanı değildir, bu nedenle emir veya talimat alması söz konusu değildir. Gemi yönetimi sözleşmesinde yönetici, yönettiği işletmeden bağımsız, yani yönetici işletme dışından üçüncü kişidir.⁵⁹⁰ Bu sözleşmeyle yönetici, işletmenin yönetimini fiilen gerçekleştirmelidir. Diğer bir ifadeyle, yönetici sahip olduğu bilgi ve tecrübeler ışığında donatana ait gemileri idare etme borcu altına girmektedir.⁵⁹¹ Ancak yönetici, bu sözleşmeyle bir sonuç taahhüt etmemektedir. Bu unsur, gemi yönetimi sözleşmesini eser sözleşmesinden ayırmaktadır.⁵⁹²

Donatma iştirakinde, gemi müdürünün üçüncü bir kişi olması durumunda, donatma iştiraki ile gemi müdürü arasındaki ilişkinin bir yönetim sözleşmesi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusu gündeme gelebilir.

Paydaşlar dışında bir üçüncü kişinin gemi müdürü olarak atanması, donatma iştirakinin üçüncü kişi ile yapacağı bir sözleşme sonucunda olabilecektir. Gemi müdürü ile donatma iştirakini oluşturan paydaşların anlaşma yapması, donatma iştirakinin üçüncü kişilere karşı temsil edilmesine yöneliktir. Donatma iştirakinin işlerinin yürütülebilmesi için gerekenleri yapmak, büyük ölçüde donatma iştirakine ait geminin yönetilmesi anlamını taşımaktadır (TTK. m. 955/2 ve 955/3). Fakat TTK.'da öngörülen bazı işlerin (TTK. m. 955/son) aksi kararlaştırılmadıkça gemi müdürü tarafından yapılamaması ve gemi müdürünün çoğunluk kararıyla her zaman azledilebilmesi de TTK.'daki düzenlemenin gemi yönetimi sözleşmesi olarak nitelendirilmesini zorlaştırmaktadır.⁵⁹³ Ayrıca gemi yöneticisinin yetkilerinin kapsamı ve gemi yönetimi sözleşmesinin sona ermesi noktalarında, gemi yöneticisi gemi müdüründen farklılıklar göstermektedir.⁵⁹⁴

---

⁵⁸⁹ Öğüz, s. 49.

⁵⁹⁰ Öğüz, s. 51.

⁵⁹¹ Öğüz, s. 52.

⁵⁹² Öğüz, s. 56.

⁵⁹³ Öğüz, s. 12.

⁵⁹⁴ Öğüz, s. 12.

Ancak belirtilmelidir ki, TTK. düzenlemesi, donatma iştirakinin gemi yönetimi sözleşmesi yapabilmesinin önünde bir engel değildir.⁵⁹⁵ Müşterek paydaşlar, üçüncü bir kişiyle anlaşarak gemi yönetimi sözleşmesi yapabilirler.⁵⁹⁶ Ancak donatma iştirakinde gemi yönetimi sözleşmesi yapılabilmesi için, müşterek paydaşların oybirliği gerekecektir. Çünkü donatma iştirakinde dışarıdan birinin gemi müdürü olarak tayin edilmesi için oybirliği koşulu aranmaktadır (TTK. m. 954/1). Bu hükme kıyasen, gemi müdüründen daha geniş yetkilere sahip olan gemi yöneticisi ile anlaşma yapılmasında da oybirliği koşulu öncelikle aranmalıdır.⁵⁹⁷

d) Gemi Müdürünün İdare Hakkı

TTK. m. 958’te gemi müdürünün idare hakkının kapsamı belirtilmiş olup, bu madde: “*Gemi müdürü, donatma iştirakine karşı, salahiyetlerinin şümulü hususunda iştirakçe konan tahditlere riayetle mükelleftir. Kezalik kararlara göre hareket ve kararları ifa etmeye mecburdur.*

Birinci fıkra hükmü mahfuz olmak üzere, gemi müdürünün iştirake karşı dahi salahiyetinin şümulü 955’inci madde hükmüne tabidir. Şu kadar ki; fevkalade tamirler yahut kaptanın tayin veya azli bahis mevzuu olduğu takdirde önceden donatma iştirakinin kararını alması lazımdır” hükmündedir.

Söz konusu maddenin ilk fıkrasına göre, gemi müdürü, donatma iştirakine karşı müdürlük yetkilerinin sınır ve kapsamı konusunda gerek donatma iştiraki sözleşmesine ve gerek çoğunluk kararı ile “*gemi müdürü tayin ve hizmet sözleşmesine*” konan sınırlandırmalara uymak ve ayrıca donatma iştiraki tarafından alınmış olan kararları yerine getirmekle de yükümlüdür.⁵⁹⁸

Maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre, gemi müdürünün donatma iştirakinin işlerini idare yetkisi ve görevinin kapsamı kural olarak gemi müdürünün donatma iştirakini temsil yetkisindeki (TTK. m. 955) hükmün aynısıdır.⁵⁹⁹ Buna göre, gemi

---

⁵⁹⁵ Öğüz, s. 12.

⁵⁹⁶ Öğüz, s. 12.

⁵⁹⁷ Öğüz, s. 12.

⁵⁹⁸ Doğanay, C. 3, s. 2673.

⁵⁹⁹ Doğanay, C. 3, s. 2673.

müdürü, donatma iştirakinin olağan işlerinin gerektirdiği bütün işlemleri ve hukuki tasarrufları yapmaya yetkilidir (TTK. m. 955/1). Bu yetkisi, özellikle geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma sözleşmelerinin yapılmasına, geminin, navlunun donatma masraflarının ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin olağan seyri dolayısıyla dönen paraların kabzına da şamildir (TTK. m. 955/1). Gemi müdürü, bu sınır dâhilinde donatma iştirakini mahkemede de temsil eder (TTK. m. 955/2). Gemi müdürü, donatma iştirakinin önceden karar almak şartı ile kaptanını tayin ve azletmeye yetkilidir (TTK. m. 958/2). Kaptan, yalnız gemi müdürünün talimatına uymakla yükümlü olup, müşterek donatanlardan herhangi birinin vereceği talimata uymaya zorunlu değildir (TTK. m. 955/3).

Diğer yandan gemi müdürü, fevkalâde tamirler bahis konusu olduğu hallerde de, donatma iştirakinden, önceden karar almak zorunluluğundadır.⁶⁰⁰

Gemi müdürü, donatma iştirakinin işlerini, tedbirli bir donatan gibi davranarak görmeye zorunludur (TTK. m. 959/1). Demek ki, Kanun gemi müdürünü, tedbirli bir donatanın kendi işlerinde göstereceği özeni göstermekle yükümlü tutmuştur.⁶⁰¹ Kanun koyucu tarafından gemi müdürleri için sevk edilmiş olan bu madde hükmü, tacirler için TTK.'nın m. 20 ile kabul edilmiş olan "*her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır*" şeklindeki genel prensibine paralel bir nitelik taşımaktadır.⁶⁰² Gemi müdürünün göstermekle yükümlü olduğu bu özen borcuna, donatma iştiraki sözleşmesi veya bu iştirakin çoğunluk kararı ile daha önceden tespit edilmiş olan kısıtlamalara uymak ve donatma iştiraki kararlarını aynen yerine getirmek de dâhildir.⁶⁰³

---

⁶⁰⁰ Doğanay, C. 3, s. 2673.

⁶⁰¹ Okay, C. I, s. 256; Doğanay, C. 3, s. 2674; YTD. 11. HD. 29.05.1978 tarihli ve E. 2456, K. 2803 sayılı kararına göre "*Davalının pay ekseriyetine sahip ve aynı zamanda da gemiyi fiilen idare ettiği anlaşılmasına binaen, davalının "gemi müdürü" durumunda olduğunun kabulü ile TTK'nun 959 uncu maddesi hükmü dâhilinde donatma iştirakinin bütün işlerini müdebbir bir donatan gibi yürütmek ve bu sıfatı ve görevi icabı olarak geminin yıllık kâr ve zararını ve bu meyanda yapılan tamir masraf ve işletme giderlerini muntazam bir şekilde günü gününe tespit edip müşterek donatanların gemideki payları oranında takvim yılı sonu itibariyle (TTK. m. 964) dağıtması icap ettiğinden ve olayda TTK'nun 1262 nci maddesi hükmünde yer alan zamanaşımı süresinden de davalının yararlanması söz konusu olamayacağından, davacının yıllık kâr hissesi talebinin tahsiline karar verilmesi gerekir*" (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2674).

⁶⁰² Doğanay, C. 3, s. 2674.

⁶⁰³ Doğanay, C. 3, s. 2674.

e) Gemi Müdürünün Yükümlülükleri

(1) Türk Ticaret Kanunu'nda

(a) Gördüğü İştirak İşlerine Ait Bir Defter Tutmak, İspata Yarayan İlgili Evrakı Saklamak ve Bilgi Verme Yükümlülüğü

“Hesap işleri” başlıklı “a) Defter tutma ve bilgi verme mükellefiyet”i kenar başlıklı TTK. m. 960: “Gemi müdürü, idare ettiği donatma iştiraki işlerine dair ayrı defter tutmak ve ispata yarar vesikaları saklamakla mükelleftir. Müdür, müşterek donatanlardan her birinin talebi halinde, donatma iştirakine, hususiyle gemiye, yolculuğa ve geminin donatılmasına taalluk eden bütün muameleler hakkında malumat vermeye ve donatma iştirakine ait defterleri, mektupları vesaire kâğıtları göstermeye her zaman mecburdur” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Bu madde hükmüne göre, tacirler hakkındaki hükümlere tabi kılınan donatma iştiraki adına ticari defterleri tutma yükümlülüğün yerine getirilmesi görevi de çoğu zaman müşterek donatanlar tarafından gemi müdürüne bırakılır.⁶⁰⁴ Ancak, gemi müdürü, ticari defterleri donatma iştiraki adına tutar.⁶⁰⁵

Ayrıca, gemi müdürü, bir de kendi adına bir defter tutmakla yükümlü kılınmıştır.⁶⁰⁶ TTK. m. 960/1'e göre, gemi müdürü idare ettiği iştirakin işlerine ilişkin ayrı bir defter tutmak ve bu deftere kaydedilen konuları ispata yarayan vesikaları (mektup, yazı, telgraf, fatura, cetvel, senet gibi) saklamakla yükümlüdür.⁶⁰⁷

Gemi müdürü, müşterek donatanlardan her birine talebi halinde, donatma iştirakine, özellikle gemiye, yolculuğa ve geminin donatılmasına ilişkin bütün işlemler hakkında (adi ortaklığı idare eden idareci ortağın, diğer ortaklara en az yılda bir defa hesap verme yükümlülüğünü içeren BK. m. 530/2'de olduğu gibi) bilgi

⁶⁰⁴ Can, C. I, s. 215; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918.

⁶⁰⁵ Can, C. I, s. 215; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918

⁶⁰⁶ Okay, C. I, s. 256; İzveren/Franko/Çalık, s. 122; Can, C. I, s. 215; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918.

⁶⁰⁷ Çağa/Kender, C. I, s. 182; Doğanay, C. 3, s. 2674.

vermeye ve donatma iştirakine ait ticari defterleri, mektupları ve sair kâğıtları göstermeye her zaman zorunludur.⁶⁰⁸

(b) Donatma İştirakinin İşleri Hakkında Müşterek Donatanlara Hesap Vermek

“Hesap verme mükellefiyeti” başlıklı TTK. m. 961’de: “Gemi müdürü her zaman, donatma iştirakinin kararı üzerine, iştirake hesap vermeye mecburdur. Gemi müdürünün verdiği hesabın ekseriyet tarafından kabul edilmesi ve görüldüğü işlerin tasvip olunması diğerlerinin itirazı haklarını düşürmez.” hükmedilmiştir.

Gemi müdürü, görev ve yetkileri bakımından, kendine özgü bir ortaklık türü olan donatma iştiraki bünyesinde bir çeşit adi ortaklığın idareci ortağı (BK. m. 530) durumunda olduğu ve adeta o ortağın yaptığı işleri yaptığı için, donatma iştirakine, talep üzerine her zaman hesap vermeye zorunludur.⁶⁰⁹ Hesap isteme talebi, ancak pay çoğunluğunun istemi ile gerçekleşebilir.⁶¹⁰ Gemi müdürünün verdiği hesap pay çoğunluğu tarafından uygun görülse dahi, azınlıkta kalanlar mahkemeye müracaat ederek iddia ettikleri haklarını ileri sürebilirler.⁶¹¹ Genel olarak azınlık, çoğunluğun kararına itiraz edemez; ancak, belirli sebepler varsa ortaklıktan çıkmayı veya bu mümkün olmadığı takdirde ortaklığın feshini isteyebilir.⁶¹² İstisnaen, Kanun hesap işlerinde böyle bir itiraz hakkı tanımaktadır.⁶¹³

⁶⁰⁸ Doğanay, C. 3, s. 2675; YTD. 18.09.1970 tarihli ve E. 1970/1504, K. 1970/3252 sayılı kararına göre, “Dava sonucu itibarıyla TTK.’nın 960 ıncı maddesi hükmüne göre “gemi müdürü” durumunda olan davalının donatma iştirakine ait muameleler hakkında hiçbir bilgi vermediğinin, defter, mektup ve sair belgeleri diğer müşterek donatanlara göstermediği hususunun hükmen tespitine ilişkin bulunmasına ve mahkemece de bu defter ve belgeler bilirkişiler marifetiyle incelettilmiş olmasına nazaran, verilen böyle bir karar HUMK.’nın 427 nci maddesinde yer alan nihai karar mahiyetini haiz olmadığından temyiz dilekçesinin reddine karar verilmiştir” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2675).

⁶⁰⁹ Çağa, C. I, s. 164; Çağa/Kender, C. I, s. 182; Doğanay, C. 3, s. 2675.

⁶¹⁰ Okay, C. I, s. 257; Doğanay, C. 3, s. 2675.

⁶¹¹ Okay, C. I, s. 257; Doğanay, C. 3, s. 2675.

⁶¹² Okay, C. I, s. 257; Doğanay, C. 3, s. 2675.

⁶¹³ Okay, C. I, s. 257; Doğanay, C. 3, s. 2675.

(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda

Yürürlükteki Kanun'da gemi müdürünün yükümlülüklerinin yer aldığı kısım “*Hesap işleri*” başlığı altında iki maddeden (“*Defter tutma ve bilgi verme mükellefiyeti*” TTK. m. 960 ve “*Hesap verme mükellefiyeti*” TTK. m. 961) oluşmaktadır. Tasarı'da ise “*Yükümlülükleri*” başlığı altında üç madde (“*Özen yükümlülüğü*” TTKT. m. 1073, “*Defter tutma ve belgeleri saklama Yükümlülüğü*” TTKT. m. 1074 ve “*Bilgi ve hesap verme yükümlülüğü*” TTKT. m. 1075) olarak sıralanmıştır. Tasarı'da m. 1073 yeni bir madde olarak eklendiği zannedilebilir. Ne var ki yürürlükteki Kanun'unun m. 959'daki “*İhtimam derecesi*” Tasarı'da “*Yükümlülükleri*” ana başlığı altında içerik olarak değiştirilmeksizin “*Özen yükümlülüğü*” olarak bir alt başlık halinde sıralanmıştır. Kanaatimizce, Tasarı'daki bu düzenleme yürürlükteki kanunda yer alan karmaşıklığı kaldırarak, daha düzenli bir hale getirmiştir.

Genel bir özetlemeden sonra ilgili maddeleri incelersek; TTK. m. 960 “*Defter tutma ve bilgi verme mükellefiyeti*”, Tasarı'da, m. 1074'e ve 1075'in ilk fıkrasına dağıtılmıştır. Tasarı m. 1074 “(1) *Gemi müdürü, iştirak işlerine ilişkin ayrı bir defter tutmaya ve iştirak işleri dolayısıyla aldığı belgeleri ve verdiği belgelerin suretlerini düzenli bir şekilde saklamak zorundadır*” ve Tasarı m. 1075 “(1) *Gemi müdürü, paydaş donatanlardan her birine talebi üzerine donatma iştirakine ait işler hakkında bilgi vermeye ve iştirake ait bütün defterlerle belgeleri göstermek zorundadır*” hükümlerini içermektedir. Gerekçeye bakıldığında, Tasarı m. 1074, 6762 sayılı TTK.'nın m. 960/1'in ilk cümlesinden alınmıştır. Bu maddenin, bilgi verme ve belgeleri gösterme yükümlülüğünü düzenleyen diğer hükümleri, daha çok hesap verme yükümlülüğüne ilişkin olduğundan, Tasarı'da m. 1075'e aktarılmıştır.

Tasarı m. 1075/2: “(2) *Donatma iştirakinde gemi müdürünün hesap vermesine her zaman karar verilebilir. Gemi müdürünün verdiği hesabın çoğunluk tarafından onaylanması ve gördüğü işlerin uygun bulunması, bu karara karşıoy verenlerin itiraz haklarını düşürmez*” hükmünde olup, madde gerekçesinde de belirtildiği gibi, Tasarı'nın bu hükmü, TTK. m. 961'in dilinin sadeleştirilerek alınmış halidir.

f) Gemi Müdürünün Azledilmesi, İdare Yetkisinin Sınırlandırılması, Diğer Sona Erme Sebepleri ve Sonuçları

(1) Gemi Müdürünün Azledilmesi ve İdare Yetkisinin Sınırlandırılması

Gemi müdürü, müşterek donatanlardan biri ya da dışardan biri ise, çoğunluk kararıyla her zaman azlolunabilir; şu kadar ki; sözleşme gereğince ücret talep edebilir (TTK. m. 954/2).

TTK. m. 954/2 hükmünden anlaşılacağı üzere, sonradan atanan gemi müdürünün azli için, müdür ister müşterek donatanlar arasından, ister dışardan seçilmiş olsun daima çoğunluk kararı yeterlidir.⁶¹⁴ Gemi müdürü iştirak sözleşmesi ile kuruluşta atanmışsa, fikrimizce azli için oybirliği şarttır (TTK. m. 953/2). Gemi müdürünün azli için haklı sebeplerin varlığı gerekmemektedir.⁶¹⁵ Ama donatma iştiraki sözleşmesine gemi müdürünün yalnız haklı sebeplere bağlı olarak veya oybirliği ile azil olunabileceğine dair hükümler de konulabilir.⁶¹⁶ Bunun yanı sıra, sözleşmenin değiştirilmesi ile azil gerçekleştirilecekse oybirliği gerekmektedir.⁶¹⁷

İştirakte yarıdan fazla payı bulunan bir gemi müdürünün haklı sebeplere dayanılarak azli mahkemededen istenebilir.⁶¹⁸

Gemi müdürü, kendisi ile donatma iştiraki arasında düzenlenecek olan hizmet sözleşmesi hükümlerine göre ücret talep etme hakkına sahip olduğu gibi ayrıca bu sözleşmenin (süresinden önce) haksız feshi halinde de bu fesihden dolayı uğradığı zararları talep ve dava hakkına da sahiptir.⁶¹⁹

TTK. m. 954/3'te, gemi müdürünün tayin ve azlinin ticaret ve gemi sicillerine kaydolunması, hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, gemi müdürü azledildiği zaman ticaret ve gemi siciline kaydolunması zorunludur.

Gemi müdürünün, azli yanında, yetkilerinin sınırlandırılması da olanaklıdır. Nitekim TTK. m. 958/1'i incelediğimizde; gemi müdürünün, donatma iştirakine

⁶¹⁴ Çağa/Kender, C. I, s. 180; Doğanay, C. 3, s. 2669.

⁶¹⁵ Çağa, C. I, s. 124; Çağa/Kender, C. I, s. 180.

⁶¹⁶ Çağa, C. I, s. 124; Çağa/Kender, C. I, s. 180.

⁶¹⁷ Okay, C. I, s. 254; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 92a.

⁶¹⁸ Çağa, C. I, s. 124; Çağa/Kender, C. I, s. 180.

⁶¹⁹ Doğanay, C. 3, s. 2669.

karşı müdürlük yetkilerinin sınırı ve kapsamı konusunda gerek donatma iştiraki sözleşmesine ve gerek çoğunluk kararı ile gemi müdürü tayin ve hizmet sözleşmesine konan sınırlandırmalara uyması gerektiğini ve ayrıca donatma iştiraki tarafından alınmış olan kararları yerine getirmekle yükümlü olduğu sonucunu çıkarmaktayız.⁶²⁰

Gemi müdürünün idare yetkisinin kapsamı hakkında, TTK. m. 958/2'nin TTK. m. 955'e atfı nedeniyle,⁶²¹ ayrıca TTK. m. 957 hükmü de uygulanır. Çünkü TTK. m. 955'in TTK. m. 957 ile olan bağlantısı, söz konusu hükümden anlaşılmaktadır. Şöyle ki, TTK. m. 957: "*Gemi müdürünün 955 nci maddede yazılı yetkilerinin sınırlandırılması donatma iştiraki tarafından, ancak muamelenin yapıldığı anda bu sınırlamayı bilen üçüncü şahsa karşı ileri sürülebilir*" şeklinde olup, bu madde hükmünden anlaşılacağı üzere, gemi müdürünün yetkilerinde donatma iştiraki tarafından yapılan sınırlandırmalar, ancak işlemin yapıldığı anda bunu bilen üçüncü şahsa karşı ileri sürülebilir.⁶²² Sınırlandırmayı bilmesi gereken üçüncü şahsın bu yoldaki ağır bir ihmali veya ilgisizliği de, bilmesine eşit sayılır.⁶²³ Çünkü üçüncü şahsın sınırlandırmayı bildiği konusu ispat edilirse, donatma iştiraki işlemde sorumlu olmaz.⁶²⁴

(2) Gemi Müdürünün İdare Yetkisini Sona Erdiren Diğer Sebepler

Ticaret Kanunu'nda açıkça öngörülmemiş olmakla birlikte; donatma iştiraki sözleşmesinde öngörülen sebeplerle, bu hakkın süreli olarak verildiği durumlarda, sürenin sona ermesiyle, ayrıca gemi müdürü olarak atanan kişinin ölümü, medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi, istifası, iflası veya hakkında hacir kararı

---

⁶²⁰ Doğanay, C. 3, s. 2673.

⁶²¹ TTK. m. 958/2: "*Birinci fıkra hükmü mahfuz olmak üzere, gemi müdürünün iştirake karşı dahi salahiyetinin şümulü 955 inci madde hükmüne tabidir. Şu kadar ki; fevkalade tamirler yahut kaptanın tayin veya azli bahis mevzuu olduğu takdirde önceden donatma iştirakinin kararını alması lazımdır*".

⁶²² Çağa, C. I, s. 163; Çağa/Kender, C. I, s. 181; Doğanay, C. 3, s. 2673.

⁶²³ Doğanay, C. 3, s. 2673.

⁶²⁴ Doğanay, C. 3, s. 2673.

alınması gibi hallerde, onun bu sıfatı vekâlet sözleşmesinde vekilin yetkisinin sona ermesine ilişkin hükme kıyasen sona erer (BK. m. 397 kıyasen).⁶²⁵

Gemi müdürü, ister ortaklardan, isterse dışardan biri olsun idarecilikten istifa ederek ayrılabilir.⁶²⁶ Bu hak, sözleşme ile ne bertaraf edilebilir ne de sınırlanabilir.⁶²⁷ Ancak uygunsuz bir zamanda istifa, tazminata yol açabilir.⁶²⁸

BK. m. 537'ye kıyasen, gemi müdürünün ölümü, sona erme sebebinin doğal sonucu olarak kabul edilebilmelidir.

(3) Sonuçları

Gemi müdürünün azli veya yetkilerinin sınırlandırılması hakkı, bozucu yenilik doğuran bir haktır.⁶²⁹ Bu hakkın kullanılmasıyla idareci ortağın hukuki durumunda değişiklik meydana gelmektedir.⁶³⁰

Azil ve sınırlandırmaya ilişkin hak müşterek donatanlar tarafından kullanılmışsa, gemi müdürünün idare yetkisi sona erer ya da eskisine nazaran daha sınırlı bir idare yetkisi olur.⁶³¹ TTK. m. 954/2'ye göre, azil sonucunda gemi müdürü sözleşme gereği ücrete hak kazanır.

Ortakların arasından seçilen ve görevinden azledilen gemi müdürü, sadece ortaklığın amacına ulaşmak için işlem yapma yetkisini yitirir. Yoksa azil, ortağın ortaklık kararlarına katılma hakkının kaybına neden olmaz.⁶³²

Sözleşme gereğince idari görev için, gemi müdürüne bir ücret ödeniyor veya diğer ortaklara oranla daha yüksek kâr payı veriliyorsa, gemi müdürünün azli ile bu idari görevine bağlı mali avantajları da sona erer.⁶³³ Sınırlandırmada ise, ödenen

---

⁶²⁵ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 91; Can, *C. I*, s. 217; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 919.

⁶²⁶ Can, *C. I*, s. 217.

⁶²⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 92c; Şener, s. 325.

⁶²⁸ Bkz. ve karşı BK. m. 396/II.

⁶²⁹ Şener, s. 321.

⁶³⁰ Şener, s. 321.

⁶³¹ Şener, s. 322.

⁶³² Şener, s. 322.

⁶³³ Şener, s. 322.

ücret veya verilen kâr payından uygun bir indirimle gidilir.⁶³⁴ Buna karşılık, gemi müdürünün yetkileri sınırlandırılmış olmasına rağmen, ortaklık işlerine eskisi gibi zaman ayırmak zorunda kalıyorsa ya da sarf ettiği emeğin nitelik ve kalitesi aynı ücretin ödenmesini haklı kılıyorsa, ücrette herhangi bir kısıtlamaya gidilemez⁶³⁵

İdare hakkı kaldırılan veya sınırlandırılan gemi müdürü kendisine yapılan bildirimle rağmen göreve devam ederse, iç ilişkide, vekâleti olmadan iş görme hükümlerine göre sorumlu olur.⁶³⁶

Gemi müdürünün azli, ticaret ve gemi siciline tescil olunur (TTK. m. 954/3).

C. Müşterek Donatanların Değişmesi⁶³⁷

Müşterek donatan konumundaki kişilerin, iştirakin devamı sırasında değişmesi mümkündür.⁶³⁸ Bunu dikkate alan Kanun koyucu, müşterek donatanların değişmesi sonucunu doğuran bazı özel durumları ve bunlara bağlı meydana gelen hüküm ve sonuçları TTK.'da düzenlemiştir.⁶³⁹ Bunlar, çıkma, çıkarma, ölüm ve iflastır.

Müşterek donatanlar iştirak payının temlik suretiyle ya da haklı sebeplere dayanarak donatma iştirakinden çıkabilir. Bunun yanı sıra, TTK. m. 967/3'ün, “müşterek donatanlardan hiçbiri iştirakten çıkarılamaz” hükmü emredicidir. Buna göre, müşterek donatanlardan birinin iştirakten çıkarılmasını haklı kılan sebepler olsa bile, onun iştirakten çıkarılması mümkün değildir.⁶⁴⁰ TTK. m. 967/2 hükmüne göre,

---

⁶³⁴ Şener, s. 323.

⁶³⁵ Şener, s. 323.

⁶³⁶ Şener, s. 323.

⁶³⁷ Bu konu için, bkz. IV. bölüm “B. İnfisahı Gerektirmeyen Haller” başlıklı konuya.

⁶³⁸ Can, C. I, s. 219.

⁶³⁹ Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁶⁴⁰ Kalpsüz, C. 2, s. 61; “Bu prensip anonim ve limited ortaklıklarda da cari olup donatma ortaklığının arz ettiği sermaye şirketi bünyesinden ileri gelmektedir. Müşterek donatanlar arasındaki geçimsizlik, az üyeli bir anonim veya limited ortaklığa mensup olan ortaklar arasındaki geçimsizlikten farklı değildir. Her ortak diğer ortakların muvafakatini aramaksızın payını serbestçe temlik etmek salahiyetine sahip olduğundan ortakların menfaatleri kâfi derecede korunmuş sayılabilir” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 52).

müşterek donatanlardan birinin ölmesi halinde veya iflası donatma iştirakinin sona ermesine neden olmaz.⁶⁴¹

Donatma iştiraki, daha çok sermaye şirketleri hakkındaki ilke ve esaslara tabi tutulduğu için, iştirakin varlığı bakımından müşterek donatanların kişisel özelliklerine nazaran onların payları önemlidir.⁶⁴² Yani iştirak bir şahıs işi değildir; iştirak gemiye dayanmaktadır.⁶⁴³ Bu yüzden, müşterek donatanların değişmesinin, iştirakin devamına tesir etmeyeceği Kanun'da ayrıca öngörülmüştür (TTK. m. 967/1).⁶⁴⁴ Ancak, haklı sebeplerin varlığı halinde iştirakin feshi mümkündür.⁶⁴⁵

---

⁶⁴¹ Göknil, s. 106; Can, C. I, s. 222; Kalpsüz, C. 2, s. 61; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 925; İzveren/Franko/Çalık, s. 125; Eriş, s. 298; Doğanay, C. 3, s. 2684; Y. 11. HD., 14.09.1982 tarihli ve 1982/3112, K. 3493 sayılı kararına göre "...TTK.'nın 967/2 hükmünde de açıklandığı üzere, donatanlardan birinin ölümü, donatma iştirakinin son bulmasını gerektirmeyeceğine ..." (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2684; Eriş, s. 298).

⁶⁴² Can, C. I, s. 222; Eriş, s. 298.

⁶⁴³ Kalpsüz, C. 2, s. 64.

⁶⁴⁴ Kalpsüz, C. 2, s. 64; TTK. m. 967/1 hükmüne göre: "Müşterek donatanların değişmesi iştirakin devamına tesir etmez". YTD., 06.02.1960 tarihli, E. 2503, K. 414 sayılı kararına göre "Bir donatma iştirakinde, müşterek donatanların değişmesi donatma iştirakinin varlığına tesir icra etmez" (bkz. Eriş, s. 298).

⁶⁴⁵ Kalpsüz, C. 2, s. 64.

IV. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Donatma İştirakinde Dış İlişki

A. Genel Olarak

Geniş anlamda idarenin bir iç bir de dış cephesi bulunduğunu, ortaklığın iç cephesinde karar alma, dış cephesinde ise temsil ilişkisinin olduğunu ve iç ilişkiyi (karar alma) ikinci bölümde ifade etmiştik.⁶⁴⁶ İdarenin dış cephesini ortaklığın temsili ve üçüncü kişilere karşı sorumlulukları oluşturmaktadır.⁶⁴⁷

Bu bölümde, donatma iştirakinde dış ilişki, yani iştirakin temsili, donatma iştirakinin ve müşterek donatanların sorumluluğu ve donatma iştirakine karşı açılacak hukuk davalarında taraf ehliyeti ve yetkili mahkeme konularına değinilecektir.

B. Temsil Yetkisi

Donatma iştiraki, bilindiği üzere deniz hukukuna özgü bir kurumdur.⁶⁴⁸ Donatma iştiraki, her ne kadar tüzel kişiliğe sahip olmasa da, tüzel kişilere ait (tacirler hakkındaki hükümlere ve iflasa tabi olması, ticaret unvanına sahip olması gibi) bazı nitelik ve özellikleri de taşımaktadır.⁶⁴⁹ Donatma iştiraki bir çeşit ara teşekkül olduğu için tüzel kişi seviyesine çıkarmaksızın, tüzel kişilere ait bazı niteliklerin tanınması mümkündür.⁶⁵⁰ Donatma iştirakinde temsil yetkisi, TTK. m. 955’de ayrıca ve açıkça düzenlenmiştir. Donatma iştirakinde gemi müdürünün temsil yetkisinin iştirakin kuruluşunda sözleşmede belirlenmesi ve ticaret siciline tescili

⁶⁴⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 87b.

⁶⁴⁷ Şener, s. 397.

⁶⁴⁸ Rayegan Kender, “Donatan ve Donatma İştiraki”, *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul 1997, s. 260.

⁶⁴⁹ Çağa, *C. I*, s. 161; Çağa/Kender, *C. I*, s. 179; Can, Kanun’da donatma iştirakinin adi şirkete benzer niteliğiyle pek de uyuşmayan başka hükümlerin de sevk edilmiş olduğunu ve bunlarla onun daha çok ticaret şirketlerine (TTK. m. 136) benzer kıldığını söylemektedir (bkz. Can, “*Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı*”, s. 910); Hükümet Gerekçesi’nde donatma iştirakinin, daha çok anonim ve limited şirketlere benzeyen bir sermaye şirketi karakterinde olduğu dahi beyan edilmiştir (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 52).

⁶⁵⁰ Çağa, *C. I*, s. 161; Çağa/Kender, *C. I*, s. 179.

zorunludur. Zira TTK. m. 951/2 hükmünün atıf yaptığı TTK. m. 155/6 hükmüne göre, şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları ile bunların yalnız başına mı yoksa birlikte mi imzaya yetkili oldukları konusunun şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunludur.

1. Temsil Yetkisi Kavramı ve Donatma İştirakinde Temsilci Tayini

a) Temsil Yetkisi Kavramı

Bir kimsenin, hüküm ve sonuçları başka bir şahsın hukuk alanında doğmak üzere o şahsın ad ve hesabına hukuki işlem yapma yetkisine temsil denir.⁶⁵¹

Temsil, BK.'nun 32 ile 40 ıncı maddeleri arasında düzenlenmiştir. BK. m. 32–37, yetkiye dayanan temsile, m. 38–39 ise yetkisiz temsile ayrılmıştır. BK. m. 40'da ticari temsil, özellikle tüccar vekillerinin yetkileri hakkındaki hükümler saklı tutulmuştur.

b) Donatma İştirakinde Temsilci Tayini

Donatma iştirakinde temsilci, şirket sözleşmesiyle, ortakların kararıyla veya kanunla tayin edilmiş olabilir.

(1) Sözleşme Yoluyla

İştirak sözleşmesiyle, müşterek donatanlar içlerinden birini veya dışarıdan birini gemi müdürü olarak atayarak temsilcilerini seçebilecekleri gibi, kendilerinin tamamını da temsilci olarak tayin edebilirler. TTK. m. 951'e göre bu bir zorunluluktur.⁶⁵²

(2) Ortakların Kararıyla

Müşterek donatanlar aralarında alacakları bir kararla, içlerinden birini (oy çokluğuyla) veya dışarıdan birini (oybirliğiyle) gemi müdürü olarak tayin etmek

---

⁶⁵¹ M.Kemal Oğuzman/Turgut Öz, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, Gözden Geçirilmiş Altıncı Bası'dan Yedinci Tıpkı Bası, İstanbul 2009, s. 163; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, 11. Baskı (Tıpkı Basım), İstanbul 2009, s. 383; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, Genişletilmiş 11. Bası, Ankara 2009, s. 159.

⁶⁵² Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 92; Çağa, *C. I*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180.

suretiyle de temsilcilerini seçmeleri mümkündür.⁶⁵³ Bu halde, kararın verilmesiyle kanuni temsilcinin yetkisi sona erer.⁶⁵⁴

(3) Kanunla

TTK. m. 951/2'nin TTK. m. 155'e yaptığı atıf nedeniyle iştirak sözleşmesinde “*şirketi temsile yetkili kişilerin ad ve soyadları*” yer alması zorunlu olduğundan, müşterek donatanlar muhakkak bir ya da birden fazla temsilci seçmek zorundadırlar.

2. Müşterek Donatanların Temsil Yetkisi

a) Müşterek Donatanların Aynı Zamanda Temsilci Sayılmaları

TTK. m. 954/1'e göre, donatma iştirakinin işlerinin idaresi ve temsili için, müşterek donatanların içlerinden veya dışarıdan birini gemi müdürü seçebilmeleri mümkündür. İştirak idare ve temsil yetkisine sahip gemi müdürünün atanması için, herhangi bir zorunluluk olmadığı madde hükmünden de anlaşılmaktadır. Bu yetkilere sahip gemi müdürü seçilmediği takdirde, iştiraki kimin temsil edeceği sorusu akla gelebilir.

Kanun hükmünde açıkça ifade edilmese de, donatma iştirakinde müşterek donatanlardan her biri aynı zamanda iştiraki temsil etme yetkisine de sahiptir.⁶⁵⁵ Çünkü iştirakin idaresi ve temsili birbiriyle bağlantılı iki kavramdır.⁶⁵⁶ Temsil sadece idarenin özel bir işlevidir.⁶⁵⁷

⁶⁵³ Okay, *C. I*, s. 254; Kalpsüz, *C. 2*, s. 63; Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 92; Çağa, *C. I*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Kaner, s. 96; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 916; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 554.

⁶⁵⁴ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 92.

⁶⁵⁵ Can, *C. I*, s. 223; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 915; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; YTD. 22.02.1971 tarihli, E. 4511, K. 1231 sayılı kararına göre: “*Müşterek donatanların müteselsilen sorumluluklarını gerektiren bir zarar dolayısıyla müşterek donatanlardan birine karşı açılmış olan davanın, Borçlar Kanunu'nun 134 üncü maddesi gereğince diğer müşterek donatanlar hakkında açılacak olan davalar hakkındaki zamanaşımı süresini keseceği sonucuna varılmıştır*” (bkz. Eriş, s. 302–303).

⁶⁵⁶ Şener, s. 411.

⁶⁵⁷ Şener, s. 411.

b) Müşterek Donatanların Aynı Zamanda Temsilci Sayılmalarının Sonuçları

İdareci konumundaki müşterek donatanların iştiraki temsil etmeleri halinde, “iç ilişki” başlıklı ikinci bölümümüzde de değindiğimiz gibi, temsile konu kararlarda olağan işlerden sayılanlarda oy çokluğu ve olağanüstü işlerden sayılanlarda ise oybirliği ile karar alırlar.

İştirakin müşterek donatanlar tarafından idaresinde, TTK. m. 955’de gemi müdürünün temsil yetkisi kapsamında sayılan işlerde yetkili sayılacağı kuşkusuzdur. Bunlar, gemi müdürünün, donatma iştirakinin olağan işleri gereklerinden olan bütün işlemleri ve hukuki tasarrufları yapması şeklinde sıralanabilir. Söz konusu hükmün devamında sayılan, özellikle geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma sözleşmelerinin yapılmasına, geminin, navlunun donatma masraflarının ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin olağan seyri dolayısıyla dönen paraların kabzına da yetkilidir. Aynı zamanda temsilci olan müşterek donatanlar, kaptanı tayin ve azletmeye de yetkili sayılacaktır.

TTK. m. 955/4 hükmünde gemi müdürünün; “*donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmeye yahut ödünç para almaya, gemiyi veya gemi paylarını satmaya, rehnetmeye*” yetkili olabilmesi için özel bir vekâlete (özel yetkiye) sahip olması gerektiği düzenlenmiştir. Ancak gemi müdürü için aranan bu özel yetki, donatma iştirakinin müşterek donatanlar tarafından temsilinde aranmaz. Sadece bu işlerin yapılabilmesi için karar yeter sayısı birbirinden farklı olur. Örneğin; müşterek donatanların donatma iştiraki namına kambiyo taahhüdüne girilmesinde özel yetki aranmaz. Ancak, kambiyo taahhüdünde bulunmak, iştirak sözleşmelerinde olağanüstü iş sayılırsa, müşterek donatanların oybirliği ile; olağan işlerden sayılırsa, oy çokluğu ile karar almaları gerekmektedir. Bunun dışında gemi payının devredilmesi bütün donatma iştirakini ilgilendirmediği gibi, ortaklardan yalnız biri tarafından yapılabileceğinden ve donatma iştirakinin kararına da ihtiyaç olmadığı için özel yetkiye de ihtiyaç yoktur.⁶⁵⁸

⁶⁵⁸ Hikmet Belbez, “Gemi Payının Temliki ve Terhini”, *Adliye Zabıt Ceridesi*, Y. 1940, S. 7-12, s. 458; Okay, *C. I*, s. 251 (Belbez, “Gemi Payının Temliki ve Terhini”); Can, *C. I*, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 915.

Müşterek donatanların temsilci sıfatıyla yapmış olduğu hukuki işlem ile donatma iştiraki üçüncü kişilere karşı hak iktisap ve borç iltizam etmiş olurlar (TTK. m. 956 hükmüne kıyasen).

c) Müşterek Donatanların Temsil Yetkisinin Sona Ermesi

Donatma iştirakinin sona erme hallerinden⁶⁵⁹ birisinin meydana gelmesi halinde, ortada donatma iştiraki olmayacağı için, müşterek donatanların temsilcilik sıfatı da sona erecektir.

TTK. m. 954'e göre, iştirakin idaresi ve temsil edilmesi için, müşterek donatanlardan biri veya dışarıdan biri gemi müdürü olarak tayin edilirse, müşterek donatanların temsil yetkisi yine sona erecektir.

3. Donatma İştirakinin Gemi Müdürü Tarafından Temsili

(a) Türk Ticaret Kanunu'na Göre

(1) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisinin Kapsamı

(a) Genel Olarak

Gemi müdürü, müşterek donatanlardan biri olsa dahi, iştirakin işlerini idare ve iştiraki temsil yetkisine sahip bir tacir yardımcısıdır.⁶⁶⁰ Gemi müdürü müşterek donatanlar tarafından alınan bir karara binaen atanır.⁶⁶¹ İştirak sözleşmesi ile atanan temsilci, ölür, istifa eder, azlolunur, hacir altına alınır da temsil yetkisi sona erdiği takdirde, müşterek donatanlardan biri gemi müdürü olarak atanmak istenirse, atama kararı için oy çoğunluğu aranırken, dışardan bir kişinin gemi müdürü olarak atanabilmesi için ise oybirliği şarttır (TTK. m. 954/1).

---

⁶⁵⁹ Donatma iştirakinin sona erme halleri; geminin zıyaı, bütün payların bir elde birleşmesi, geminin donatma iştiraki tarafından devamlı olarak deniz ticaretinde kullanılmaktan çıkarılması, donatma iştirakinin malvarlığı hakkında iflasın açılması, çoğunluk kararıyla fesih edilmesi ve mahkeme kararıyla fesih (bkz. Okay, *C. I*, s. 259; Çağa, *C. I*, s. 164; Çağa/Kender, *C. I*, s. 182–183; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 927).

⁶⁶⁰ Kalpsüz, *C. 2*, s. 63; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Can, *C. I*, s. 213; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 917.

⁶⁶¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Can, *C. I*, s. 213; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 917; İzveren/Franko/Çalık, s. 123.

Donatma iştirakinin idare yetkisini haiz olan gemi müdürü, iştiraki temsil etmeye de yetkilidir.⁶⁶² Gemi müdürünün temsil yetkisi “2. *Temsil salâhiyeti*” başlıklı “a) *Şümulü*” kenar başlığı altında TTK. m. 955’te yer almıştır: “*Donatma iştirakinin üçüncü şahıslarla olan münasebetlerinde gemi müdürü, bu sıfatla, donatma iştirakinin mutat işleri icaplarından olan bütün muameleleri ve hukuki tasarrufları yapmaya salâhiyetlidir. Bu salâhiyet; hususiyle geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma mukavelelerinin yapılmasına, geminin, navlunun donatma masraflarının ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin mutat seyri dolayısıyla dönen paraların kabzına da şâmilidir.*

Gemi müdürü bu hudut dâhilinde donatma iştirakini mahkemede de temsil eder.

Gemi müdürü kaptanı tayin ve azletmeye salâhiyetlidir. Kaptan yalnız gemi müdürünün talimatına riayetle mükellef olup müşterek donatanlardan herhangi birinin vereceği talimata uymaya mecbur değildir.

Gemi müdürü ayrıca hususî bir vekâleti olmadıkça, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmeye yahut ödünç para almaya, gemiyi veya gemi paylarını satmaya, rehnetmeye salâhiyetli değildir”.

Gemi müdürü, donatma iştirakini dışarıya karşı temsil eder.⁶⁶³ Bu temsil yetkisinin sınır ve kapsamının ne olduğunu, bizzat Kanun tayin etmiş bulunmaktadır. TTK. m. 955/1’de yer alan “*donatma iştirakinin mutat işleri ve icaplarından olan bütün muameleleri ve hukuki tasarrufları yapmaya salâhiyetlidir*” hükmü ile kanun koyucu, “*gemi müdürü*”nün yapacağı işleri genel bir formülle belirtmiş bulunmaktadır.⁶⁶⁴ Bu hükme bağlı olarak gemi müdürü, “*olağan işler*” gereğinden olan her işi ve her hukuki tasarrufu yapma yetkisine sahiptir.⁶⁶⁵ Gemi müdürünün bu

---

⁶⁶² Çağa, C. I, s. 163; Çağa/Kender, C. I, s. 180; Can, C. I, s. 215; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 917.

⁶⁶³ Çağa/Kender, C. I, s. 181.

⁶⁶⁴ Okay, C. I, s. 254; Can, C. I, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918; Doğanay, C. 3, s. 2670.

kanuni yetkileri donatma iştirakinin infisahından sonra da tasfiye işlemleri için aynen devam eder.⁶⁶⁶

Ne var ki, gemi müdürü donatma iştirakinin olağan işlerinden sayılmayan işleri yapamaz.⁶⁶⁷ Örneğin gemiyi, başka bir şahsa o şahıs tarafından kendi namına işletilmek üzere kiralayamaz.⁶⁶⁸ Çünkü böyle bir sözleşme olağan işlerden olmadığı gibi, donatma iştiraki hükümlerinin uygulanmasına da engel olur.⁶⁶⁹

Gemi müdürünün vazife ve temsil yetkisi kapsamına, geminin bakım ve donatımı, navlun sözleşmesi, donatma masrafları ile müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesi⁶⁷⁰ ve olağan işlerden elde edilen kâr ve kazancın kabzı, iştirakin olağan işlerden kaynaklanan davalarda mahkemede temsili gibi işler girer.⁶⁷¹

(b) Geminin Donatılması ve Bakımı

Bilindiği üzere, gemiler işletildikleri sırada, olağan yıpranmanın yanında, deniz tehlikeleri ve kazalara da maruz kalır.⁶⁷² Bu durumdan gemilerin performans ve güvenlikleri etkilenir.⁶⁷³ Bu nedenle geminin donatılmasına ve bakımına ihtiyaç vardır.

---

⁶⁶⁵ Okay, *C. I*, s. 254; Çağa, *C. I*, s. 163; Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, s. 3; Kaner, s. 96; Can, *C. I*, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918; İzveren/Franko/Çalık, s. 121; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 554; Doğanay, *C. 3*, s. 2670.

⁶⁶⁶ Doğanay, *C. 3*, s. 2670.

⁶⁶⁷ Okay, *C. I*, s. 255; Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Can, *C. I*, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918.

⁶⁶⁸ Okay, *C. I*, s. 255; Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918.

⁶⁶⁹ Okay, *C. I*, s. 255.

⁶⁷⁰ “Gemi müdürünün gemiyi ve hisseleri sigorta ettirememesi bugünün ihtiyaçlarına uymayan eski bir hükümdür. Bu durum Almanya’da da ilim sahasında tenkit olunmaktadır (Wüstendörfer, s. 165) bu itibarla Tasarı’daki iş bu hüküm tayıyılmış ve bilakis gemi müdürünün gemiyi ayrıca sigorta ettirebileceği tasrih edilmiştir” (bkz. TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 403).

⁶⁷¹ Çağa, *C. I*, s. 163; Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Can, *C. I*, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918; İzveren/Franko/Çalık, s. 121; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, s. 554; Doğanay, *C. 3*, s. 2670.

⁶⁷² İbrahim Serdar Koyuncu, *Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu*, İstanbul 2008, s. 61 (Koyuncu, *Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu*).

⁶⁷³ Koyuncu, *Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu*, s. 61.

Geminin donatılması ve bakımı, geminin deniz yolculuğuna elverişli⁶⁷⁴ hale gelmesi için gerekli her türlü malzeme, araç ve gereçlerdir.⁶⁷⁵ Bunun yapılabilmesi için donatanın teknik elemanları ile Lloyd ve Bureau Veritas gibi gemi tasnif kurumlarının gemi müdürüne ve kaptana yardımcı olarak tekne, makine ve teçhizatın bakımı yapıp, geminin denize ve yola elverişli hale getirilmesiyle olur.⁶⁷⁶

Gemi müdürü, geminin bakım ve donatımıyla ilgilenerek gemiyi yolculuğa hazır hale getirmelidir. Gemi müdürü, geminin donatılması ve bakımı için yapılması gereken satım, istisna, hizmet gibi akitleri donatma iştiraki adına yapmaya yetkilidir.⁶⁷⁷

---

⁶⁷⁴ Kender/Çetingil, s. 111; Cenk Murat Ersözlü, *Kaptanın Özel Hukuktan Kaynaklanan Görev ve Yetkileri ile Hukuki Sorumluluğu*, Birinci Bası, İstanbul 2000, s. 48. Bu tanıma göre, geminin denize karşı olan fiziki dayanıklılığı denize elverişliliğini gösterir (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2473; Ersözlü, s. 48). Denize elverişli olma unsuru, hem geminin yapacağı yolculuğa ve hem de maruz kalacağı deniz tehlikesinin nev'ine göre değişir (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2474). Bir geminin “denize elverişli” sayılabilmesi için, o geminin, mutlak olarak her çeşit deniz tehlikelerine karşı koyabilecek bir durumda olması değil, o geminin yapacağı “belli yolculuğun” deniz tehlikelerine karşı koyabilecek bir halde olmasını gerektirir (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2474). Bir geminin denize elverişli sayılabilmesi için ne gibi teknik niteliklere sahip olması gerektiği hususu 11/02/1958 tarihli “Ticaret Gemilerinin Teknik Durumları Hakkında Tüzük”te ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Birçok insanın can ve malının emniyet edildiği bir geminin, mer’i mevzuata göre, gerçekten “denize elverişli” bir durumda olup olmadığını devamlı bir surette kontrol etmek, devletin görevleri arasındadır (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2476). 4922 sayılı “Denizde Mal ve Can Koruma” hakkındaki Kanunun 3 üncü maddesi hükmü bu yönü iyice belirtmiş bulunmaktadır (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2476). Madde 3; “Ticaret gemilerinin tahsis edildikleri işlere ve yapacakları yolculuklara göre tekne, makine, kazan, genel donatım, can kurtarma, yangından korunma ve yangın söndürme ve sair araç ve teferruatının tüzüğü gereğince haiz olmaları lazım gelen durumları yılda en az bir defa denetlenir. Şu kadar ki, yolcu gemilerinden başka ticaret gemilerinin su altı denetlemeleri iki yılda bir yapılabilir”. Gemi; teknesi, makine ve kazanları, genel donatımı ile deniz üzerinde hareket edebilecek ve denizcilik aleminde cari ölçülere göre tamamıyla olağanüstü sayılan tehlikeler haricinde zuhur edecek çeşitli olaylara karşı koyarak seferini selamete tamamlayacak bir durumda ise, böyle bir gemi “denize elverişli” sayılır (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2477).

⁶⁷⁵ <http://209.85.229.132/search?q=cache:jMeTyb4f7EYJ:www.tmo.gov.tr/tr/images/stories/dokuman/yayinlar/tmoansiklopediksozluk.pdf+Geminin+donat%C4%B1lmas%C4%B1,+geminin+deniz+yolculu%C4%B1+elveri%C5%9Flu+hale+gelmesi+i%C3%A7in+gerekli+her+t%C3%BCr%C3%BC+malzeme,+ara%C3%A7+ve+gere%C3%A7lerdir&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr> (E.T. 28.12.2009).

⁶⁷⁶ Ersözlü, s. 47.

⁶⁷⁷ Can, C. I, s. 216.

(c) Taşıma Sözleşmesinin Yapılması

Navlun (taşıma) sözleşmesi, taşıyanın bir ücret karşılığında eşyayı bakım ve muhafazası altına almak suretiyle, bir gemi ile deniz yolu üzerinden bir yerden başka bir yere taşıma taahhüdünde bulunduğu sözleşmeye denir.⁶⁷⁸

Burada taşıyan, deniz yolu ile yük taşımayı taahhüt eden kimsedir.⁶⁷⁹ Taşıyan donatan olabileceği gibi, denizde yük taşımayı taahhüt eden başka kimse de olması mümkündür.⁶⁸⁰ Dolayısıyla donatma iştirakinin temsilcisi konumundaki gemi müdürü de taşıyan konumundadır. Bu nedenle de iştirak adına taşıma sözleşmesinin yapılması gemi müdürünün temsil yetkisi kapsamına girer.⁶⁸¹

(d) Alacakların Sigorta Ettirilmesi

Geminin ve yükün denizcilik rizikolarını salimen geçirmesinde para ile ölçülebilir menfaati olan bir kimse, bu menfaatini sigorta ettirebilir (TTK. m. 1339). Kanunu'nun bu maddesi emredici hükümdür (TTK. m. 1264/1); o halde böyle bir menfaat olmadan yapılan sigorta sözleşmesi hükümsüzdür.⁶⁸² Kanun, menfaatin taalluk ettiği ve gemi veya yükle ilgili değerleri m. 1340'da⁶⁸³ göstermiştir.

---

⁶⁷⁸ Kender/Çetingil, s. 102.

⁶⁷⁹ Kender/Çetingil, s. 103.

⁶⁸⁰ Kender/Çetingil, s. 103.

⁶⁸¹ Can, C. I, s. 216.

⁶⁸² Kender/Çetingil, s. 257.

⁶⁸³ "1. Gemi,

2. Yapılmakta olan gemi,

3. Navlun ve yolcu taşıma ücretinden doğacak alacaklar,

4. Yük,

5. Deniz ödücü paraları,

6. Müşterek ve hususi avarya paraları ile ödetilmeleri için gemi, navlun, yolcu taşıma ücreti veyahut yükün karşılık teşkil ettiği diğer alacaklar,

7. Yükün gönderildiği yere ulaşması ile elde edileceği umulan kâr,

8. Kazanılacak komisyon,

9. Sigortacının üzerine aldığı riziko".

Sigorta ettiren,⁶⁸⁴ m. 1340'de gösterilen değerler üzerindeki menfaatini denizcilik rizikolarına karşı sigorta ettirebilir.⁶⁸⁵ Gemi müdürünün, TTK. m. 955/1 hükmünden geminin, navlunun donatma masraflarının ve müşterek avaryadan doğan alacaklarının sigorta ettirilmesine yetkili olması dolayısıyla, sigorta ettiren olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁸⁶

(e) Olağan İşlerin Seyri Dolayısıyla Dönen Paraların Kabzı

Gemi müdürü, donatma iştirakini harice karşı temsil eden kişidir.⁶⁸⁷ TTK. m. 955/1'de, gemi müdürünün yapacağı işler genel bir formülle belirtilmiştir.⁶⁸⁸ Bu hükme istinaden gemi müdürü “*olağan işler*” gereğinden olan her işi ve her hukuki tasarrufu yapmak salahiyetine sahiptir.⁶⁸⁹ Olağan işlerden elde edilen kâr ve kazancın (paraların)⁶⁹⁰ kabzı da gemi müdürünün görev ve yetki kapsamına giren işler arasındadır.⁶⁹¹

⁶⁸⁴ Sigortacı ile akdi yapan kimseye veya kuruluşa sigorta ettiren adı verilmektedir (bkz. Kender/Çetingil, s. 256).

⁶⁸⁵ Kender/Çetingil, s. 256.

⁶⁸⁶ Can, C. I, s. 216; “*Gemi müdürünün gemiyi ve hisseleri sigorta ettirememesi bugünün ihtiyaçlarına uymayan eski bir hükümdür. Bu durum, Almanya’da da ilim sahasında tenkit olunmaktadır (Wüstendörfer, s. 165. Bu itibarla tasarıdaki iş bu hüküm tayyedilmiş ve bilakis gemi müdürünün gemiyi ayrıca sigorta ettirebileceği tasrih edilmiştir*” (bkz. TBMM. Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekçe, s. 403). YTD. 4/10/1958 tarihli ve E. 1958/1527, K. 2310 sayılı kararı “*Davacı alacaklı, donatma iştirakine ait (Ramiz) adlı geminin sigortası ve yakıtı için şahsen sarf etmiş olduğu paraları müşterek donatanlardan birinin diğerine vermiş olduğu vekâlete istinaden ödemiş olduğunu iddia ettiğine göre, vekâletnamenin ibrazına karar verilerek bunun alelade bir vekâlet mi, yoksa gemi müdürü yetkisini veren bir işlem mi olduğunun tahkiki ile hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi icap eder*” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2670, dn. 67).

⁶⁸⁷ Doğanay, C. 3, s. 2670.

⁶⁸⁸ Doğanay, C. 3, s. 2670.

⁶⁸⁹ Doğanay, C. 3, s. 2670.

⁶⁹⁰ Derneklerin aksine, sadece iktisadi amaçlarla kurulan şirketlerde kâr, ortakların en önemli haklarıdır (bkz. Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 79). Şirketten ve şirkete iştiraktan baş amaç kazanç temini ve bu kazancı ortaklar arasında paylaştırmaktır (Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 79). Kâr, ortaklığın sermayesi ve borçlarını aşan, ortaklık mamelekindeki fazlalık olarak tanımlanabilir (bkz. Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 321; Şener, s. 230).

⁶⁹¹ Çağa/Kender, C. I, s. 181; Can, C. I, s. 216; Doğanay, C. 3, s. 2670.

(f) Donatma İştirakinin Mahkemede Temsili

TTK. m. 955/2'ye göre, gemi müdürü, temsil yetkisinin kanuni sınırları dahil işlerde, iştiraki mahkemelerde temsil edebilecektir.⁶⁹² Gemi müdürünün, davada, donatma iştirakini temsil edeceğinin düzenlenmesi, davanın tarafının donatma iştiraki olacağı şeklinde değerlendirilmelidir.⁶⁹³ Gemi müdürü, bir iradi temsilcidir. Gemi müdürünün davalarda donatma iştirakini temsil etmesi, Avukatlık Kanunu m. 35'in bir istisnasıdır.⁶⁹⁴

(2) Temsil Yetkisinde Özel Temsil Yetkisi Gerektiren Haller

Gemi müdürü, Kanun'dan kaynaklanan temsil yetkisinin kapsamı dışında kalan TTK. m. 955/son ve TTK. m. 958/2 hükümlerinde sayma yoluyla belirtilen işleri, özel temsil yetkisine dayanarak yapabilir. Bunlar, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmek (poliçe, çek ve emre muharrer senet tanzimi) veya ödünç (karz) para almak, gemiyi veya iştirak paylarını satmak yahut rehnetmek, olağanüstü tamirler ve kaptanın tayin veya azlini gerçekleştirmektir.⁶⁹⁵

(a) Kambiyo Taahhüdünde Bulunmak

TTK. m. 955/4; “Gemi müdürü ayrıca hususi bir vekâleti haiz olmadıkça, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmeye ... *salahiyetli değildir*” hükmündedir.

Görüldüğü gibi bu hükümde, gemi müdürünün özel bir vekâlete sahip olmadıkça, yapamayacağı işler (kanuni yetkisine dahil bulunmayan)/işlemler sayılmıştır ki, bunlardan birisi, gemi müdürünün donatanlardan herhangi biri adına kambiyo taahhüdüne girmesidir.⁶⁹⁶ Bu hüküm uyarınca, gemi müdürüne özel bir

⁶⁹² Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Can, *C. I*, s. 216.

⁶⁹³ Erişir, s. 238.

⁶⁹⁴ Erişir, s. 238; Ayrıca bkz. bu konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için “C. Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Taraf Ehliyeti ve Yetkili Mahkeme” adlı konuya.

⁶⁹⁵ Okay, *C. I*, s. 254; Kaner, s. 96; Can, *C. I*, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918; İzveren/Franko/Çalık, s. 122; Doğanay, *C. 3*, s. 2670.

⁶⁹⁶ Çağa/Kender, *C. I*, s. 184; Özbay, s. 184.

yetki verilmişse kambiyo senedi düzenleme yetkisine sahip olacak, aksi takdirde, kambiyo senedi düzenleyemeyecektir.⁶⁹⁷

(b) Ödünç Para Almak

Ödünç para alma konusu, TTK. m. 1159–1178 maddeleri arasında düzenlenmiştir. TTK. m. 1159’a göre, kaptan, Kanunun kendisine verdiği yetkiye dayanarak, bir prim temin ve gemiyi, navlunu ve yükü veya bunlardan birini yahut bir kaçını rehnetmek suretiyle ödünç para alır; ödünç veren kimse alacağını ancak rehin gösterilen şeyler üzerinden tahsil eder ve bunu yalnız geminin, ödünç muamelesine sebep olan yolculuğun biteceği yere ulaşmasından sonra isteyebilir.⁶⁹⁸ Deniz ödünçüne karşı kendilerine gemi rehnedilmiş olan alacaklılar, “*gemi alacaklısı hakkı*”na sahip olurlar (TTK. m. 1235/2–6).

Gemi müdürü, TTK. m. 955/4’e göre özel bir yetkiye sahip olmadığı müddetçe, ödünç para almaya da yetkili değildir. Donatma iştirakinin temsilcisi olarak görev yapan gemi müdürü sadece donatma iştirakinin kendisine vereceği özel yetkiye dayanarak, kaptan gibi, ödünç verene bir prim temin etmek karşılığında gemiyi, navlunu ve yükü veya bunlardan birini veyahut birkaçını rehnetmek suretiyle ödünç para alabilir.

(c) Gemiye veya Paylarını Satmak, Rehnetmek

Gemi müdürünün sadece özel yetki olarak yapabileceği işler arasında, gemiyi veya gemi paylarını satmanın veya rehnetmenin olduğu TTK. m. 955/son’da açıkça ifade edilmiştir.

Donatma iştirakinin konusu tek bir gemidir.⁶⁹⁹ Eğer gemi satılırsa, donatma iştiraki kurumu da ortadan kalkmış olacaktır. Bu nedenle, donatma iştirakini tamamen ortadan kaldıracak bir neden olan geminin satılması ya da rehnedilmesi için gemi müdürünün, donatma iştirakinden “*özel yetki*” alması gerekmektedir.

---

⁶⁹⁷ Özbay, s. 164.

⁶⁹⁸ Kender/Çetingil, s. 66; Ersözlü, s. 128. Ödünç sözleşmesi BK. m. 306’da “*Karz, bir akittir ki onunla ödünç veren bir miktar paranın yahut diğer bir misli şeyin mülkiyetini ödünç alan kimseye nakil ve bu kimse dahi buna karşı miktar ve vasiyette müsavî aynı neviden şeyleri geri vermekle mükellef olur*” şeklinde tanımlanmaktadır.

⁶⁹⁹ Çağa, C. I, s. 158.

“Gemi payı”, müşterek malikin gemi üzerinde sahip olduğu pay veya hissedir.⁷⁰⁰ Gemi payını temlik eden müşterek donatan, donatma iştirakinden çıkar, onun yerine aynı payı devralan kimse geçer.⁷⁰¹ Görüleceği üzere, donatma iştirakinin sadece temsilcisi konumundaki gemi müdürünün, donatma iştirakindeki müşterek donatanları değiştirebilme yetkisinin neden özel yetkiye bağlandığı açıktır. Donatma iştiraki halinde işletilen bir gemide, gemi payının bir bütün olan iştirak payından ayırt edilerek ipotek edilmesinin söz konusu olmadığını daha önceki bölümde belirtmiştik.⁷⁰² Dolayısıyla ne gemi müdürü ne de müşterek donatanlar özel yetki alsalar bile gemi payını tek başına rehin edebilirler.

(d) Olağanüstü Tamir Yaptırmak

TTK. m. 958/2 hükmüne göre “*Birinci fıkra hükmü mahfuz olmak üzere, gemi müdürünün iştirake karşı dahi salahiyetinin şümulü 955 inci madde hükmüne tabidir. Şu kadar ki; fevkâlade tamirler yahut kaptanın tayin veya azli bahis mevzuu olduğu takdirde önceden donatma iştirakinin kararını alması lazımdır*”.

Gemi müdürü bu madde hükmüne göre, fevkâlade tamirler söz konusu olduğu hallerde, donatma iştirakinden önceden karar almak zorundadır.⁷⁰³

(e) Kaptanın Tayin ve Azlini Gerçekleştirmek

Donatma iştirakinde kaptana⁷⁰⁴ teknik işler haricinde gerekli emir ve talimatı verme görevi müşterek donatanların temsilcisi konumundaki gemi müdürüne aittir.⁷⁰⁵ Kaptan, sadece gemi müdürünün emir ve talimatına uymakla yükümlü olup;

⁷⁰⁰ Bkz. “Donatma İştirakinde İç İlişki” adlı ikinci bölüme.

⁷⁰¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 176; Doğanay, *C. 3*, s. 2681.

⁷⁰² Bkz. ikinci bölümde, “b) İştirak Payının Temliki ve Rehni” başlıklı konuya.

⁷⁰³ “*Gemi müdürünün yeni yolculuk ve yeni işler için sırf iç münasebet bakımından (Wüstendörfer, s. 166) maddenin bu kısmı tayyolunmuştur*” (bkz. TBMM. Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekeçe, s. 403).

⁷⁰⁴ Kaptan, geminin sevk ve idaresiyle görevli ve belirli ehliyeti haiz olan kimsedir (bkz. Çağa/Kender, *C. I*, s. 184).

⁷⁰⁵ Çağa, *C. I*, s. 163; Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Can, *C. I*, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 918; Doğanay, *C. 3*, s. 2670.

müşterek donatanlardan herhangi birinin vereceği talimata uymaya zorunlu değildir.⁷⁰⁶

Kaptan, donatan veya temsilcisi tarafından tayin olunur.⁷⁰⁷ TTK. m. 1005'e göre "Aksi kararlaştırılmamış olsa bile donatan tarafından kaptana her zaman yol verilebilir". Deniz İş K. m. 3, TTK.'nın kaptanla donatan arasındaki ilişkilere ait hükümlerinin saklı olduğunu söylemektedir.

Müşterek donatanların temsilcisi konumundaki gemi müdürünün kaptanı tayin ve azli için TTK. m. 958/2 gereğince önceden donatma iştirakinin kararını alması gereklidir.

(3) Gemi Müdürünün Donatma İştirakini Temsil Yetkisinin Değerlendirilmesi

(a) Genel Olarak

Geniş bir faaliyet alanı ve iş hacmine sahip ticari işletmelerde, bu işletmeyi kendi adına işleten kişinin (tacir), bütün işleri tek başına yürütmesine imkân yoktur. Bu nedenle tacir, ticari işletmesiyle ilgili faaliyetleri yürütürken, başka kişilerin (tacir yardımcıları) emek ve mesailerinden de yararlanır.⁷⁰⁸ Yani, ticari ortamda tacirin ticari işletmesinin bütün işlerini kendi eliyle sürdürmesinin getirdiği zorluk tacir yardımcılığı kurumunu ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede ticari işlerin bazen tümünde bazen belirli kısmında bazen de belirli bir işte tacir, tacir yardımcılarını kullanarak işlerini sürdürmektedir.

Tacir yardımcıları, yardım ettikleri tacire bağımlı olup olmamalarına göre bağımlı ve bağımsız tacir yardımcıları şeklinde ikiye ayrılır.⁷⁰⁹ Bağımlı tacir yardımcıları BK.'da (m. 449–456 arasında) düzenlenmiş olup bunlar, tacirin verdiği talimatlar çerçevesinde ve onun denetimi altında faaliyet gösterirler. Bağımlı tacir

⁷⁰⁶ Çağa, C. I, s. 163; Çağa/Kender, C. I, s. 181; Can, C. I, s. 216; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 918; Doğanay, C. 3, s. 2670.

⁷⁰⁷ Çağa/Kender, C. I, s. 184

⁷⁰⁸ Arkan, s. 163; Ayhan, s. 79; Domaniç/Ulusoy, s. 193; Poroy/Yasaman, s. 115.

⁷⁰⁹ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, "Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller", Halil Arslanlı'nun Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 407.

yardımcıları, ticari mümessiller, ticari vekiller ve seyyar tüccar memurlarıdır.⁷¹⁰ Bağımlı tacir yardımcılarının bir kısmının taciri temsil yetkisi vardır.⁷¹¹ Ticari mümessil (BK. m. 449), ticari vekil (BK. m. 453) gibi. Temsil yetkisine sahip bu tür tacir yardımcılarının temsil yetkileri, ticari hayatta gerekli olan açıklığı ve hukuki güveni sağlamak amacıyla özel olarak düzenlenmiş ve bu temsil yetkisinin, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı kural olarak sınırlandırılmayacağı kabul edilmiştir (bkz. BK. m. 451; 454/2; karşı. BK. m. 33/1, 2).

Bağımsız tacir yardımcıları ise, BK.'da ve TTK.'da gösterilmiştir. BK.'da yer alanlar; tellallar (m. 404–409) ve komisyonculardır (m. 416–430). TTK.'da yer alanlar ise ticari işler tellallığı (m. 100–115), acentelik (m. 116–134) ve taşıma işleri komisyonculuğudur (m. 808–815).

Tacir yardımcılığı sıfatına ilişkin bilgiler çerçevesinde konuyu gemi müdürü açısından incelemeye önce, donatma iştirakinin ve müşterek donatanların tacirlik sıfatını değerlendirmemiz gerekir. Donatma iştiraki TTK. m. 951'de “*Birden ziyade şahsın müşterek mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, aralarında yapmış oldukları akit gereğince, cümlesi nam ve hesabına deniz ticaretinde kullanmaları halinde donatma iştiraki mevcuttur*” şeklinde ifade edilmiştir. Donatma iştiraki niteliği gereği, bir ticaret şirketi ve dolayısıyla bir tüzel kişilik olmamakla birlikte, TTK. m. 19'da yer alan “*Tacirlere dair olan hükümler donatma iştiraki hakkında da tatbik olunur*” hükmüne göre tacirlere ilişkin hükümlerin donatma iştiraki hakkında da uygulanması gerekir.⁷¹² TTK. m. 19 hükmünün açıklığı karşısında, kanun koyucunun donatma iştiraki dolayısıyla tacir sıfatının doğumunu mutlak olarak ticari işletmenin varlığı şartına bağlamamış ve bir donatma iştirakinin kurulması halinde ticari işletmenin varlığı için aranan şartların kendiliğinden meydana geleceğine dair bir kanuni karine ihdas etmiş olduğunu kabul etmek gerekir.⁷¹³ Nitekim Ticaret Kanunu'na ilişkin Hükümet Gerekçesi'nde de, bir geminin donatma iştiraki

---

⁷¹⁰ Arkan, s. 164.

⁷¹¹ Arkan, s. 165.

⁷¹² İzveren/Franko/Çalık, s. 124.

⁷¹³ Okay'a göre de, iş hacmi ve büyüklüğü ne olursa olsun; TTK. m. 19 hükmü, bütün donatma iştirakleri hakkında uygulanır (bkz. Okay, *C. I*, s. 242).

tarafından işletilmesi halinde, ticari işletmenin mevcudiyeti için aranan şartların zaten oluşacağı düşüncesi ile hareket edilmiş olduğu vurgulanmaktadır.⁷¹⁴ Bir ticari işletme işleten adi şirketin ortaklarının da tacir sıfatına sahip olması arzusu dolayısıyla m. 14/1’i “*Bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye tacir denir*” şeklinde düzenleyen kanun koyucu, m. 19’da tacir sıfatını donatma iştirakinin ortaklarına değil, doğrudan doğruya donatma iştirakine, yani kendisini kuranlardan ayrı bir hukuk süjesi olmayan kişi birliğine⁷¹⁵ tanımıştır.⁷¹⁶ Oysa maliki olduğu veya başkasına ait bir gemiyi tek başına deniz ticaretinde kullanan, bir başka deyişle, donatan veya malik olmayan donatan konumundaki kişilerin (TTK. m. 946/1 ve 2) şayet geminin deniz ticaretinde kullanılması ticari işletmenin varlığı için Kanun’da aranan şartları gerçekleştiriyorsa, aynı zamanda tacir sıfatını da kazandıkları şüphesizdir.⁷¹⁷ Bu nedenle ticari işletmeye vücut verecek

⁷¹⁴ “Donatma iştiraki, diğer ticaret ortaklıklarına nazaran, birçok özellikler arz etmekle beraber ticari bir işletme vasfını haizdir. Bundan dolayıdır ki Tasarı’nın ticari işletmeye ayrılan birinci kitabındaki donatma ortaklığının tacir sıfatı ve ticaret unvanına müteallik 19 ve 46 ncı maddelerinden başka tescil tarzını gösteren birer hükmün 951 ve 954 üncü maddelerine ilavesi muvafık görülmüştür” (bkz. Türk Ticaret Kanunu Hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 52).

⁷¹⁵ “Bu maddenin birinci cümlesindeki (veya adi bir şirket adına) sözleri adi şirketlerin hukmi şahsiyeti bulunmaması bakımından isabetli görülmemiştir. Eğer ortaklar adına bir ticarethanenin işletilmesi kastediliyorsa bu halde bütün ortaklar tacir sayılır ve bunlar arasında işleten de bittabi tacir sayılır, çünkü hem kendi adına hem de diğerlerinin mümessili olarak hareket etmektedir. Bu itibarla hükümet tasarısındaki (veya adi şirket adına) sözleri çıkarılmış (kısmen dahi olsa kendi adına) sözleri ikame edilmiştir” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 16).

⁷¹⁶ Okay, ve Can’da benzer görüştedirler (bkz. Okay, C. I, s. 242; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 909); “Donatma iştiraki adını taşıyan ortaklık, tüzel kişiliğe haiz değildir. Fakat ticarete iştirak ettiği için tacirlere dair olan hükümlerin donatma ortaklığı hakkında da uygulanması elzemdir” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 16). Alman hukukunda ise, hem donatma iştirakinin; hem de müşterek donatanların tacir sıfatını haiz olmadığı kabul edilmektedir (bkz. Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 909).

⁷¹⁷ Bir geminin deniz ticaretinde kullanılması çoğu zaman ticarethaneye ve dolayısıyla ticari işletmeye vücut verdiği için, donatan veya malik olmayan donatan mevkiindeki olan kişiler, birçok halde aynı zamanda tacir sıfatını da haizdirler. Çünkü yük ve yolcu taşımacılığı, Ticaret Kanunu’nun 12 nci maddesinin 10 numaralı bendinde, ticarethane sayılan işler arasında zikredilmiştir. Buna göre yük ve yolcu taşımacılığı ile uğraşan bir donatanın faaliyetinde, ticari işletmenin mevcudiyeti için gerekli olan diğer unsurlar (TST. m. 14/2) da gerçekleşiyorsa, onun aynı zamanda tacir sıfatına da haiz olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak, belirtmek gerekir ki, bir geminin yük veya yolcu taşımacılığı dışında başka işlere tahsis edilerek de deniz de kazanç elde edilmesi mümkün olduğundan, tacir sıfatını haiz olan donatanlar, sadece deniz ticaretinde kullandıkları gemilerini yük veya yolcu taşımacılığına tahsis eden kişilerden ibaret

surette bir gemiyi deniz ticaretinde kullanan kişilerin donatma iştiraki ortağı olmaları sebebiyle tacir sayılmamalarına karşılık, bir gemiyi tek başına deniz ticaretinde kullanan donatan veya donatan gibi sorumlu olan kişilerin (TTK. m. 946/1 ve 2) tacir sayılması ile eşitlik ilkesine de aykırı çelişkili bir durum yaratılmıştır.⁷¹⁸

Kuşkusuz bir şekilde tacir sıfatına sahip olan donatma iştirakinin üçüncü kişilerle olan hukuki ilişkilerinde yetkili bir temsilci aracılığıyla (gemi müdürü) temsil edilmesi halinde iştirakin işlerini, idare ve temsil yetkisini sahip bir tacir yardımcısı sıfatına sahip olduğunu düşündürecektir.⁷¹⁹ Bu sonuca bağlı olarak, gemi müdürü, donatma iştirakinin bağımsız ya da bağlı bir tacir yardımcısı olup olmadığı konusu incelenmelidir.

(b) Bağımsız Tacir Yardımcıları Açısından Değerlendirme

Bağımsız tacir yardımcıları kendilerine ait ticari işletmeleri kendi adlarına işletirler ve bu işletmelerde diğer tacirlere yardım ederler.⁷²⁰ Gemi müdürü eğer dışardan atanmışsa, kendine ait bir işletmesi bulunmamaktadır ve TTK. m. 958/1 gereğince işlerinde donatma iştirakine bağlıdır. Gemi müdürü eğer donatma iştirakinin ortaklarından birisi ise, zaten işlerinde donatma iştirakine bağlı olduğu TTK. m. 958/1'den anlaşılmaktadır. Bu nedenle, gemi müdürünün, donatma iştirakine karşı yetkilerinin kapsamı konusunda iştirakçe konan sınırlamalara ve alınan kararlara göre hareket ve bunlara uymaya zorunlu olması, gemi müdürünün bağımsız tacir yardımcısı olmasına engel bir durumdur.

Gemi müdürünün donatma iştirakinin talimatlarına uyma yükümlülüğü TTK. m. 958/1 ve 958/2'de açıkça hükme bağlanmıştır. TTK. m. 955'e göre, gemi müdürü olarak atanan kişi, iştirakin olağan işlerinde tek başına karar alıp bunları

---

değildir. Örneğin kurtarma, arama ve sondaj işlerinde veya römorkör olarak kullanılan gemiler, şayet ticaret gemisi özelliğine sahipse (TTK. m. 816/2), onların donatanları da birçok halde aynı zamanda tacir sıfatını kazanırlar. Bir geminin yük ve yolcu taşımacılığı dışındaki işlere tahsis edildiği hallerde, şayet bu işler ticarethane şeklindeki bir ticari işletmeye vücut veren işlerden (TTK. m. 12) değilse, onların ticari şekilde işletilen bir kurum niteliğindeki bir ticari işletmeye (TTK. m. 13/2) vücut verdiğini kabul etmek gerekir (bkz. Domaniç/Ulusoy, s. 206–207).

⁷¹⁸ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 910.

⁷¹⁹ Can, *C. I*, s. 213.

⁷²⁰ Feyzioğlu, s. 408.

uygulayabilir (TTK. m. 955/1).⁷²¹ Ancak TTK. m. 958/1'e göre gemi müdürü, müşterek donatanlar tarafından kendisine verilen talimatlara da uymak ve alınan kararları uygulamak zorundadır. TTK. m. 958/2'ye göre, olağanüstü tamirler yahut kaptanın tayin veya azli söz konusu olduğunda önceden donatma iştirakinin kararı alınması gerekir.

(c) Bağımlı Tacir Yardımcıları Açısından Değerlendirme

Bağımlı tacir yardımcıları, yardımda buldukları konularda tacire bağımlı bir şekilde hareket ederler ve kendilerine ait işletmeleri yoktur.⁷²² İşletme sahibinin emir ve talimatlarına uymakla yükümlüdürler.⁷²³ Gemi müdürü, müşterek donatanlardan biri olsa dahi, iştirakin işlerini idare ve iştiraki temsil yetkisini haiz bir bağımlı tacir yardımcısıdır.⁷²⁴

(i) Ticari Vekillik Sifatının Değerlendirilmesi

(a) Genel Olarak Ticari Vekil

Ticari vekil, BK. m. 453'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre ticari vekil, ticari mümessil sıfatını haiz olmaksızın, bir ticarethane veya fabrikanın veya ticari bir biçimde yönetilen başka bir işletmenin sahibince, işletmenin bütün işleri veya belirli bazı işleri için temsil ile görevlendirilen kişidir. Temsil yetkisi ile ticari işletmenin olağan işlerini yapabilir; ancak özel bir yetki olmadıkça ödünç alamaz, kambiyo taahhütlerinde bulunamaz, davacı ve davalı olamaz (BK. m. 453/2).

(b) Gemi Müdürü Açısından Değerlendirilmesi

TTK. m. 955'e göre, gemi müdürü, donatma iştirakinin olağan işleri gereğinden olan bütün işlemleri ve hukuki tasarrufları yapmaya yetkilidir. Yani, geminin yolculuğa hazır hale getirilmesi, onun belli başlı görevlerinden birini oluşturur.⁷²⁵ Bu görev aynı zamanda kaptana da aittir. Fakat bağlama limanında birinci derecede

---

⁷²¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 181.

⁷²² İmregün, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, s. 117

⁷²³ İmregün, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, s. 117.

⁷²⁴ Can, *C. I*, s. 213.

⁷²⁵ Çağa, *C. I*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 181; Okay, *C. I*, s. 255; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 917; Göknil, s. 108.

yetki ve sorumluluk gemi müdürünüdür.⁷²⁶ Bu görevin yerine getirilmesini kolaylaştırmak için Kanun ona bu işe bağlı bütün işlemleri yapma yetkisini tanımıştır. Gemi müdürü, özellikle geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma sözleşmelerinin yapılmasına, geminin, navlunun donatma masraflarının ödenmesi ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin olağan seyri dolayısıyla dönen paraların tahsiline de yetkilidir (TTK. m. 955).⁷²⁷ Gemi müdürü, kaptanı tayin ve azledebilir (TTK. m. 955/3). Kaptan, yalnız gemi müdürünün talimatına uymakla yükümlü olup, müşterek donatanlardan herhangi birinin vereceği talimata uymaya zorunlu değildir (TTK. m. 955/3). Gemi müdürü ayrıca, özel bir vekâlete sahip olmadıkça donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmeye yahut ödünç para almaya, gemiyi veya gemi paylarını satmaya, rehin etmeye yetkili değildir (TTK. m. 955/4). Gemi müdürü, temsil yetkisinin kanuni sınırlarına dâhil işlerde, iştiraki mahkemelerde temsil etmeye yetkilidir (TTK. m. 955/2).

Görüldüğü üzere, gemi müdürü birçok yönüyle ticari vekilliğe yaklaşmaktayken; “*davacı ve davalı olma hususlarında*” ticari vekillikten uzaklaşmaktadır. Şöyle ki; BK. m. 453/2’de belirtilen “*özel bir yetki olmadıkça davacı ve davalı olamaz*” durumu; gemi müdürü için aranan şartlardan değildir. Gemi müdürü; temsil yetkisinin kanuni sınırlarına dâhil işlerde, iştiraki mahkemelerde temsil etmeye yetkilidir (TTK. m. 955/2).

Göknil, gemi müdürünü belirli bir sınıfa koymanın zor olduğunu, ticari vekil ile ticari memur arasında olduğunu, ancak görev itibariyle daha çok tüccar memurluğuna yakın olduğunu belirtmiştir.⁷²⁸

(ii) Ticari Mümessillik Sıfatının Değerlendirilmesi

(a) Genel Olarak Ticari Mümessillik

“*Ticari mümessil*”, BK. m. 449–453 arasında düzenlenmiş bir kurumdur. Tanımı, BK. m. 449/1’de yapılmıştır. Buna göre; “*Ticari mümessil, bir ticarethane*

⁷²⁶ Göknil, s. 108.

⁷²⁷ Okay, *C. I*, s. 255; Can, *C. I*, s. 216; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 917.

⁷²⁸ Göknil, s. 108.

veya fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer bir müessese sahibi tarafından işlerini idare ve müessesenin imzasını kullanarak bilvekele imza vazetmek üzere sarih veya zımni kendisine mezuniyet verilen kimsedir”

Ticari mümessilin varlığından söz edebilmek için ilk olarak “*bir ticarethane veya fabrika gibi ticari biçimde yönetilen bir ticari veya esnaf işletmesi*” olması gerekir⁷²⁹. İkinci olarak, ticari mümessilin “*işletmenin işlerini yönetmek ve işletmenin imzasını kullanarak vekil niteliği ile imza koymak üzere*” yetkilendirilmesi gerekmektedir. BK.’da yer alan tanımda “*işletmenin imzası*” ifadesine yer verilmiştir. Arkan’a göre bu ifade yanıltıcıdır.⁷³⁰ Çünkü ticari mümessil hiçbir şekilde işletmenin imzasını kullanamaz, ancak kendi imzasını, işletmenin işini vekâleten yaptığını gösteren bir ibare ekleyerek (vekâleten vb.) kullanır.⁷³¹ Bu durum TST.’de açıklığa kavuşturulmuştur. TST. m. 34/1’e göre ticari mümessiller kendilerinin bu sıfatlarını belirten bir sözü ve kendi isimlerini unvana ekleyerek imza kullanırlar. Ticari mümessilin varlığından söz edebilmek için üçüncü şart olarak, ticari mümessile “*işletmenin sahibi tarafından açıkça ve üstü kapalı yetki verilmelidir*”. İşletme sahibi ile ticari mümessil arasındaki ilişki hizmet, vekâlet ya da şirket sözleşmesine dayanabilir.⁷³²

Ticari mümessilin yetkisi Kanun’da öngörülen belirli istisnalar haricinde sınırlandırılmaz.⁷³³ Bir işletmeyle iş yapan üçüncü kişiler, iş yaptıkları işletmenin temsilcisinin temsil yetkisinin işletme sahibi tarafından sınırlanamayacağı güvenini kazanmak isterler.⁷³⁴ Bundan dolayı ticari mümessilin temsil yetkisinin kapsamı ve sınırlandırılması işletme sahibinin iradesi dışında kanun koyucu tarafından belirlenmiştir.⁷³⁵

---

⁷²⁹ İsmail Kırcı, *Ticari Mümessillik*, Ankara 1996, s. 33.

⁷³⁰ Arkan, s. 165.

⁷³¹ Arkan, s. 165.

⁷³² Arkan, s. 165.

⁷³³ Bkz. aynı yönde Feyzioğlu, s. 411.

⁷³⁴ Arkan, s. 169.

⁷³⁵ Arkan, s. 171.

Ticari mümessil, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı işletmenin amacı dâhilindeki her türlü işleri işletme adına yapabilir (BK. m. 450/1). Yani ticari mümessil, işletmede çalışacak kimselerle hizmet sözleşmesi yapabilir, işletmeye ait taşınmazları kiraya verebilir, bu kira sözleşmelerini tapuya tescil ettirebilir.⁷³⁶ Ancak, ticari mümessil işletme sahibi ile ticari mümessil arasındaki yakın ve güven ilişkisi sebebi ile yerine başka bir ticari mümessil atayamaz.⁷³⁷

Ticari mümessilin yetkisinin kapsamı BK. m. 450/1’de belirtilmiştir. Buna göre ticari mümessil, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi hesabına kambiyo taahhütlerinde bulunma ve işletmenin amacına dâhil olan bütün tasarrufları yapma yetkisine sahiptir.

(b) Gemi Müdürü Açısından Değerlendirilmesi

Gemi müdürü birçok noktada ticari mümessil ile örtüşmektedir. İlk olarak, TTK. m. 954/3’e göre gemi müdürünün tayin ve azlinin ticaret ve gemi siciline tescil ettirilmesi yükümlülüğü ile işletme sahibinin, ticari temsil yetkisinin verildiğini ticaret siciline bildirmeye zorunlu olması hali benzemektedir. Bunun yanı sıra, TTK. m. 955/2 “*Gemi müdürü, bu hudut dâhilinde donatma iştirakini mahkemede de temsil eder*” hükmü, ticari mümessil ile benzeyen durumlardan biridir. Şöyle ki, işletmenin amacına dahil bütün tasarrufları yapma yetkisine sahip ticari mümessilin, avukat olmadığı hallerde, işletme sahibini mahkemelerde temsil ederek, işletme sahibi adına dava açabileceği, açılmış davalarda, işletme sahibini savunabileceği kabul olunmaktadır(karş. Avukatlık Kanunu m. 35/1).⁷³⁸ TTK. m. 958/2’ye göre; gemi müdürünün kaptanı tayin ve azletmeye yetkili olması da ticari mümessilliğe benzer bir durumdur.

Ne var ki, bazı noktalarda ticari mümessillikten uzaklaşılır. TTK. m. 955/1 hükmüne göre; “*Donatma iştirakinin üçüncü şahıslarla olan münasebetlerinde gemi müdürü, bu sıfatla, donatma iştirakinin mutata işleri icaplarından olan bütün muameleleri ve hukuki tasarrufları yapmaya salahiyetlidir. Bu salahiyet; hususiyle*

---

⁷³⁶ Arkan, s. 169.

⁷³⁷ Arkan, s. 169.

⁷³⁸ Arkan, s. 170.

geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma mukavelelerinin yapılmasına, geminin, navlunun donatma masraflarının ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin mutata seyri dolayısıyla dönen paraların kabzına da şamildir". Bu hükümde, gemi müdürünün temsil yetkisi, iştirakin "olağan" işleriyle sınırlandırılmıştır.⁷³⁹ Oysa ticari mümessil için böyle bir sınırlandırma söz konusu olamaz.⁷⁴⁰ TTK. m. 955/4'e hükmüne göre, gemi müdürünün kambiyo taahhüdünde bulunması için özel yetkinin gerekli olması nedeniyle "ticari mümessil" den uzaklaşılır. Çünkü ticari mümessil, her halde böyle bir yetkiye sahiptir. Bunun için ayrıca özel bir yetkiye ihtiyaç yoktur. Oysa gemi müdürünün bu iş için özel bir yetkiye sahip olması gerekir.

Can'a göre, Kanun'da gemi müdürünün sahip olacağı öngörülen yetkilerinin niteliği itibarıyla, onu daha çok *ticari mümessile* benzer kılmaktadır.⁷⁴¹

(iii) Seyyar Tüccar Memurları

Bir tür ticari vekil konumunda olan seyyar tüccar memuru, ticari işletmenin merkezinin dışındaki yerlerde tacir adına işlem yapma yetkisine sahip kişidir (BK. m. 454/1). Seyyar tüccar memuru ile tacir arasındaki ilişki devamlı niteliktedir. Tek bir sözleşmenin yapılması için atanan kişi, seyyar tüccar memuru konumunda olamaz.⁷⁴²

Seyyar tüccar memurları, işletmenin faaliyet çevresini genişletmek, merkez dışındaki yerlere de yaymak amacıyla atanır. Faaliyetini yaygınlaştırmak isteyen tacir, şube açmak yoluna gidebileceği gibi, eğer o yerdeki iş hacmi uygun değilse sabit bir büro kurmak yerine seyyar tüccar memurlarının hizmetinden yararlanmayı tercih eder. Ayrıca, seyyar tüccar memurlarının oldukça sınırlı yetkileri vardır; ancak işletme adına sattıkları malın bedelini alır, makbuz verir ve borçluya süre tanırlar (BK. m. 454/1). Gemi müdürünün bu kadar sınırlı yetkilere sahip olan tacir yardımcısı sıfatını haiz olması mümkün değildir.

---

⁷³⁹ Kırca, s. 64.

⁷⁴⁰ Kırca, s. 64.

⁷⁴¹ Can, *C. I*, s. 213.

⁷⁴² Arkan, s. 179.

(4) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisinin Sonuçları

TTK. “b) Hükümleri” başlıklı m. 956; “Gemi müdürünün bu sıfatla ve kanuni salahiyeti içinde yapacağı hukuki bir muamele ile donatma iştiraki üçüncü şahıslara karşı hak iktisap ve borç iltizam etmiş olur. Muamelede müşterek donatanların adlarının gösterilmiş olup olmamasının tesiri yoktur.

Gemi müdürünün yaptığı bir hukuki muamele ile donatma iştiraki borç iltizam ederse, müşterek donatanlar, muamele bizzat kendileri tarafından (madde 948) mesul olurlar” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Bu maddenin ilk fıkrasına göre, gemi müdürünün, temsil yetkisinin kanuni sınırları çerçevesinde, gemi müdürü sıfatıyla yapmış olduğu hukuki işlemlerden doğan hak ve borçlar, hukuki işlemde müşterek donatanların ad ve soyadları zikredilmemiş olsa dahi, donatma iştirakine ait olur.⁷⁴³ Yani, gemi müdürünün temsil yetkisini bu şekilde kullanması, *doğrudan doğruya (vasıtasız) temsilin*⁷⁴⁴ hukuki sonuçlarını doğurur (BK. m. 32/1). Gemi müdürü tarafından yapılan işlemlerde müşterek donatanların adlarının gösterilmiş olup olmamasının önemi yoktur.⁷⁴⁵

Maddenin son fıkrası hükmünden çıkan anlama göre, gemi müdürünün yapmış olduğu hukuki işlemlerden dolayı donatma iştiraki bir borcu iltizam ederse, müşterek

⁷⁴³ Kaner, s. 95; Can, C. I, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Doğanay, C. 3, s. 2671; Eriş, s. 288.

⁷⁴⁴ Adi şirketin tüzel kişiliği bulunmadığı için ortaklığın temsili ve dolayısıyla organsal temsili mümkün değildir. Donatma iştirakinin de tüzel kişiliğinin bulunmadığı için AdO.’ta olduğu gibi organsal temsil, mümkün olmadığı düşünülebilir. Ne var ki, TTK. m. 951/2’nin TTK. m. 155’e yaptığı atfı nedeniyle iştirakin kurulabilmesi için temsilci seçilmesi zorunluluğundan dolayı, donatma iştirakinin temsili organsal temsile yakın görünüyor. AdO.’ta söz konusu olan, ortakların borçlar hukuku hükümlerine (BK. m. 32 vd.) göre temsilidir. Ancak AdO. için özel hükümlerin öngörülmesi bulunduğu hallerde BK. m. 32 vd. uygulanmaz ya da bazı kurallar uyarlanarak tespit edilir. Bu yüzden BK. m. 533, özel ve ortaksal bir hüküm olarak önem taşır. Adi ortaklıkta temsil BK. m. 533’e göre ya dolaylı temsildir ya da doğrudan temsildir. Dolaylı temsilde, ortak kendi adına, fakat ortaklık (bütün ortaklar) hesabına işlem yapar. Bu işlemin sonucunda yapılan hukuki işlemde doğan hak ve borçlar, önce mümessilin hukuki alanında doğar (BK. m. 533, c. 1; ayrıca bkz. BK. m. 32/2). Ancak daha sonra ikinci bir işlemle bu hak ve borçlar, mümessil tarafından temsil olunana devir veya nakledilir (bkz. Oğuzman/Öz, s. 167; Eren, s. 388; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 76; Şener, s. 397). Bir kişinin sahip olduğu temsil yetkisine dayanarak, başka bir şahıs ad ve hesabına hukuki işlem yapmasına, doğrudan doğruya temsil denir. Doğrudan doğruya temsilde haklar ve borçlar doğrudan temsilci ortağa ve diğer ortaklara ait olduğundan, artık dolaylı temsilde olduğu gibi, hakların ayrıca devir ve temlikine ihtiyaç yoktur (bkz. Oğuzman/Öz, s. 167; Eren, s. 386; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 99a; Şener, s. 408).

⁷⁴⁵ Can, C. I, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919; Doğanay, C. 3, s. 2671.

donatanlar bu borçtan dolayı o hukuki işlem bizzat kendileri tarafından yapılmış gibi sorumlu olurlar (TTK. m. 948; 956/2).⁷⁴⁶

Alman doktrinine göre, gemi müdürü, sıfatı itibariyle Alman Ticaret Kanunu'nun 48 inci maddesindeki ticari mümessil (Prokurist) sayılmaz; çünkü, yetkileri birçok noktalarda kanunla sınırlanmıştır. Ona ticari vekil (Handlungsbevollmachtigte) de denemez; çünkü vekâleti belirli bir işe değil, donatmanın bütün işletme işlerini kapsar.⁷⁴⁷ Onun için gemi müdürünün sıfatını tayin ederken, onu olduğu gibi, yani “sui generis” olarak nitelendirmek ve bir kurumun bir mümessili olarak göz önünde tutup ona göre incelemek gerekir.⁷⁴⁸

(5) Gemi Müdürünün Azledilmesi

Gemi müdürü, müşterek donatanlardan biri ya da dışardan biri ise, çoğunluk kararıyla her zaman azlolunabilir; şu kadar ki; böyle bir olasılıkta sözleşme gereğince ücret talep edebilir (TTK. m. 954/2).

TTK. m. 954/2'ye göre, gemi müdürü her zaman çoğunluk kararıyla azlolunabilir.⁷⁴⁹ Ancak, sözleşmenin değiştirilmesi ile azil gerçekleştirilecekse oybirliği gerekmektedir.⁷⁵⁰ Gemi müdürünün azli için haklı sebeplerin varlığı gerekmemektedir.⁷⁵¹ Ancak donatma iştiraki sözleşmesine gemi müdürünün yalnız haklı sebeplere bağlı olarak veya oybirliği ile azlonubileceğine dair hükümlerde konulabilir.⁷⁵²

İştirakte yarıdan fazla payı bulunan bir gemi müdürünün haklı sebeplere dayanılarak azli mahkemeden istenebilir.⁷⁵³

---

⁷⁴⁶ TTK. m. 956'nın kaynağını oluşturan Alman Ticaret Kanunu m. 494/2, sınırlı aynı sorumluluk esasının terk edilmiş olması dikkate alınarak 21.06.1972 tarihli Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır (bkz. Can, *C. I*, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919).

⁷⁴⁷ Göknil, s. 108.

⁷⁴⁸ Göknil, s. 108.

⁷⁴⁹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Can, *C. I*, s. 217; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919; Doğanay, *C. 3*, s. 2669.

⁷⁵⁰ Okay, *C. I*, s. 254; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 92a.

⁷⁵¹ Çağa, *C. I*, s. 124; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180.

⁷⁵² Çağa, *C. I*, s. 124; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180.

⁷⁵³ Çağa, *C. I*, s. 124; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180.

Gemi müdürü, kendisi ile donatma iştiraki arasında düzenlenecek olan hizmet sözleşmesi hükümlerine göre ücret talep etme hakkına sahip olduğu gibi, ayrıca bu sözleşmenin (süresinden önce) haksız feshi halinde bu fesihden dolayı uğradığı zararları talep ve dava hakkına da sahiptir.⁷⁵⁴

TTK. m. 954/3'te, gemi müdürünün tayin ve azlinin ticaret ve gemi sicillerine kaydolunması hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, gemi müdürü azledildiği zaman ticaret ve gemi siciline tescil edilmelidir.

(6) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması

Gemi müdürünün temsil yetkisinin sınırlandırılması veya genişletilebilmesi donatma iştiraki sözleşmesine veya gemi müdürünün atanması anlaşmasına koyacakları bir hüküm veya çoğunluk kararı ile mümkündür.⁷⁵⁵ Gemi müdürü sınırlandırmaya uymakla yükümlüdür.⁷⁵⁶ Ancak böyle bir sınırlandırma, TTK. m. 957 uyarınca, işlemin yapıldığı anda bunu bilen üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilir. TTK. m. 957 "*Gemi müdürünün 955 inci maddede yazılı salâhiyetlerinin tahdidi donatma iştiraki tarafından, ancak muamelenin yapıldığı anda bu tahdidi bilen üçüncü şahsa karşı ileri sürülebilir*" hükmündedir.

Sınırlandırma ilan edilmişse, üçüncü şahıs bu durumu biliyor kabul edilir mi sorusu gündeme gelebilir. Kanun bilmeden bahsettiğine göre, mutlaka bildiğinin ispatı gereklidir denebilir.⁷⁵⁷ Fakat üçüncü şahsın ağır ihmali ve dikkatsizliği de bilmesine eş sayılabilir.⁷⁵⁸

Üçüncü şahsın sınırlandırmayı bildiği ispat edilirse, donatma iştiraki işlemde sorumlu olmaz. Acaba gemi müdürü sorumlu olur mu? Bu konuda net bir cevap yoktur. Kuşkusuz gemi müdürü yetkisi dâhilinde hareket etmişse, kendisi sorumlu olmaz⁷⁵⁹. Buna bağlı hak ve borçlardan donatma iştiraki sorumlu olur.⁷⁶⁰

---

⁷⁵⁴ Doğanay, C. 3, s. 2669.

⁷⁵⁵ Okay, C. I, s. 255; Çağa, C. I, s. 163; Çağa/Kender, C. I, s. 181.

⁷⁵⁶ Okay, C. I, s. 255.

⁷⁵⁷ Okay, C. I, s. 255.

⁷⁵⁸ Okay, C. I, s. 255.

⁷⁵⁹ Okay, C. I, s. 255.

⁷⁶⁰ Okay, C. I, s. 255.

(6) Gemi Müdürünün Temsil Yetkisini Sona Erdiren Diğer Durumlar

TTK.'da açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte; donatma iştiraki sözleşmesinde öngörülen sebeplerle, bu hakkın süreli olarak verildiği durumlarda, sürenin sona ermesiyle, ayrıca gemi müdürü olarak atanan kişinin ölümü, medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi, istifası, iflası veya hakkında hacir kararı alınması gibi hallerde, onun bu sıfatı kıyasen sona erer (BK. m. 397 kıyasen).⁷⁶¹

b) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre

Tasarı'da gemi müdürü'nün temsil yetkisi, "c) Temsil yetkisi" başlıklı m. 1070'de yer almakta olup: "(1) Gemi müdürü bu sıfatla iştirakin olağan işlerinin gerektirdiği bütün işlemleri ve hukuki tasarrufları üçüncü kişilerle yapmaya ve bu işler dolayısıyla ödenen paraları toplamaya yetkilidir. Gemi müdürünün temsil yetkisine, özellikle geminin donatılmasına ve bakımına ilişkin işlem ve tasarruflar ile navlun sözleşmelerinin yapılması ve geminin, navlunun, donatma giderlerinin ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesi dâhildir.

(2) Gemi müdürü, kaptanı atamaya ve görevden almaya yetkilidir. Kaptan, sadece gemi müdürünün emir ve talimatlarına uymakla yükümlü olup; paydaş donatanlardan herhangi birinin vereceği talimata uymak zorunda değildir.

(3) Gemi müdürü bu madde uyarınca yapmaya yetkili olduğu işlerden doğan uyuşmazlıklar dolayısıyla açılan davalarda ve girişilen takiplerde iştiraki temsile de yetkilidir.

(4) Gemi müdürü, kendisine ayrıca özel bir yetki verilmedikçe, iştirak veya paydaş donatanlardan biri veya birkaçı namına kambiyo taahhüdünde bulunamayacağı veya ödünç para alamayacağı gibi gemi veya gemi payları üzerinde bunları satmak veya rehnetmek suretiyle tasarrufta da bulunamaz" şeklinde düzenlenmiştir.

Bu madde TTK. m. 955'den değiştirilerek alınmıştır. TTK. m. 955/1'e göre; "...kaptanın atanması ve azli için önceden donatma iştirakinin kararının alınması gerekir". Tasarı m. 1070/2'de, gemi müdürünün kaptanı işe almadan ya da kaptanın

⁷⁶¹ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 91; Can, *C. I.* s. 217; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 919.

işine son vermeden önce donatma iştirakinin kararını alması gerektiğinden söz edilmeksizin “*gemi müdürü, kaptanı atamaya ve görevden almaya yetkilidir*” düzenlemesine yer verilmiştir. Ancak Tasarı’nın m. 1069/1 “...*kaptanın atanması ve görevden alınması için önceden donatma iştirakinin kararının alınması gerekir*” hükmü Tasarı m. 1070 ile çelişir vaziyettedir. Tasarı m. 1070’in gerekçesi “6762 sayılı Kanununun 955 inci maddesinden, *ikinci üçüncü fıkrasının yerini değiştirmek suretiyle alınmıştır. Gemi müdürünün sadece yapmaya yetkili bulunduğu işlerde donatma iştirakini mahkemelerde temsile yetkili olduğu açıkça belirtilmiştir*” şeklinde belirtilmiştir. Madde gerekçesinden de bu değişikliğin sebebi anlaşılamamaktadır. Bu çelişkinin giderilmesi için ya Tasarı m. 1070/2 “*gemi müdürü önceden donatma iştirakinden karar alarak kaptanı atamaya ve görevden almaya yetkilidir*” şeklinde değiştirilmeli ya da m. 1069/1’de yer alan kaptanı tayin ve görevden alırken önceden donatma iştirakinin karar alınması hükmü kaldırılmalıdır.⁷⁶²

Tasarı’da gemi müdürünün temsil yetkisinin sonuçları ise (TTK. m. 956 hükmü), m. 1071’de yer almaktadır. Buna göre; “*Gemi müdürünün bu sıfatla kanuni yetkileri çerçevesinde yaptığı hukuki işlemlerden doğan bütün hak ve borçlar iştirake ait olur*”. TTK. m. 956 hükmü iki fıkradan oluşmaktayken, Tasarı bir fıkradan oluşmaktadır. Gemi müdürünün yaptığı bir hukuki işlem ile donatma iştirakini borç altına soktuğunda, müşterek donatanların sorumluluğunun çeşidini gösteren hükmün kaldırıldığı gözlenmektedir. Madde gerekçesi: “6762 sayılı Kanununun 956 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinden alınmıştır. Birinci fıkranın ikinci cümlesiyle ikinci fıkra, donatma iştirakinin tüzel kişiliği mevcut olmamakla beraber, ticaret ünvanının bulunması ve bu ünvan altında yapılacak bir muamelenin donatma iştirakine dahil olan bütün paydaş donatanları ilzam edeceğinin aşikâr bulunması dolayısıyla Tasarıya alınmasına ihtiyaç görülmemiştir” şeklinde ortaya konulmuştur. İkinci fıkranın neden Tasarı’dan kaldırıldığına ilişkin madde gerekçesinde herhangi bir açıklama yoktur. Ayrıntılarını ileride açıklayacağımız üzere, söz konusu hükmün kaldırılması yerinde olmuştur.⁷⁶³

---

⁷⁶² Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 98.

⁷⁶³ Bkz. “Gemi Müdürünün Hukuki İşlem ve Kusurlarından Doğan Sorumluluk” başlıklı konuya.

Gemi müdürünün temsil yetkisinin sınırlandırılması, Tasarı'da “cc) Sınırlandırılması” başlıklı m. 1072’de hüküm altına alınmıştır. Söz konusu madde: “(1) Gemi müdürünün kanuni temsil yetkisinin sınırlandırılması, donatma iştiraki tarafından ancak işlemin yapıldığı anda bunu bilen üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir” hükmündedir. Madde gerekçesi ise, “Tasarı 1072 nci madde 6762 sayılı Kanunun 957 nci maddesinden dili güncelleştirilerek alınmıştır” şeklinde ifade olunmuştur. Bu hükme göre müşterek donatanlar, gemi müdürünün Tasarı m. 1070’de belirtilmiş olan kanuni temsil yetkisini, donatma iştiraki sözleşmesine veya hizmet anlaşmasına koyacakları bir hüküm veya oy çokluğuyla alacakları bir kararla sınırlandırabilirler. Fakat sınırlandırma ancak sözleşmenin yapıldığı anda bunu bilen üçüncü şahsa karşı ileri sürülebilir. Sınırlandırmayı bilmesi gereken üçüncü şahsın bu yoldaki ağır bir dikkatsizliği ve ihmali de bilmesine eşit sayılır. Çünkü üçüncü kişinin sınırlandırmayı bildiği ispat edilirse, donatma iştiraki işleminden sorumlu olmaz.

C. Donatma İştirakinin ve Müşterek Donatanların Sorumluluğu

Donatma iştirakini temsile yetkili müşterek donatanlardan biri veya gemi müdürü yahut kaptan tarafından iştirak adına yapılmış olan bütün hukuki işlemlerden doğan hak ve borçlar, iştirake ait olur.⁷⁶⁴ Ayrıca, iştirak işleri görülürken işlenen haksız fiillerden doğan borçlar da, donatma iştirakini ve müşterek donatanları ilzam eder.⁷⁶⁵

Donatma iştirakinde müşterek donatanların borçlarından dolayı sorumluluğu için tek bir donatan borçlarından nasıl sorumlu ise, donatma iştiraki ve müşterek donatanlar da aynı şekilde sorumludurlar.⁷⁶⁶ Bu nedenle müşterek donatanların sorumluluğu anlatılırken, donatanın sorumluluk çeşitleri ortaya konulmalıdır.

---

⁷⁶⁴ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 926.

⁷⁶⁵ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 926.

⁷⁶⁶ Okay, C. I, s. 257; Kalpsüz, C. 2, s. 63; Çağa, C. I, s. 162; Çağa/Kender, C. I, s. 180; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 926; Kender/Çetingil, s. 180.

1. Türk Ticaret Kanunu'na Göre

a) Sınırlı Ayni Sorumluluk

TTK. m. 948'den doğan ve ayni sorumluluk getiren borç yüzünden müşterek donatanlar müteselsil olarak ve borçlarından dolayı deniz serveti⁷⁶⁷ ile sınırlı olarak sorumludur.⁷⁶⁸ Yani bunlar gemi,⁷⁶⁹ navlun⁷⁷⁰ ve surrogatlardır.⁷⁷¹⁷⁷²

⁷⁶⁷ Kanun koyucu, donatanın sınırlı ayni sorumluluğunun konusunu oluşturan gemi ve navlun için, TTK. m. 1242/1'de, deniz serveti tabirini kullanmıştır. Doktrinde, anılan fıkra hükmünden ilham alınarak, donatanın malvarlığının onun alacaklılarının alacaklarını, tahsil için başvuramayacakları kısmı, kara serveti olarak ifade edilmektedir (bkz. Turgut Kalpsüz, "Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Mahiyeti", Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'a 65'inci Yaş Armağanı, Ankara 1988, s. 302; Can, C. I, s. 193).

⁷⁶⁸ Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 642; Okay, C. I, s. 258; Çağa, s. 162; Kalpsüz, C. 2, s. 63; Kender/Çetingil, s. 85; Çağa/Kender, C. I, s. 180; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Aydın, "Donatanın Sınırlı Sorumluluğu", s. 261; Can, C. I, s. 192; Erişir, s. 238; Özbay, s. 167; 11. YHD. 16.05.1983 tarihli E. 1983/2176 K. 1983/2568 sayılı kararına göre: "...Donatma iştirakinde müşterek donatanlardan sadece birisi dava edilse bile, sadece onun gemideki payına göre değil, (gemi ve navlun) ile sınırlı kalmak yani ayrıca şahsi mamelekine gidilmemek kaydıyla BK. 'nın 50 nci maddesi hükmünce zararın tamamından (müteselsilen) sorumlu tutmak, payından fazla ödemek zorunda kalırsa, onun payları oranında diğer paydaşlara rücu edebilmesine imkân tanımak gerekir.

Mahdut ayni mesuliyet halinde borçlu durumda olan müşterek donatanlardan biri kendi payına düşen miktarı ödese dahi kendi gemi payını takipten kurtaramaz. Ancak, payından fazla borç ödeyen müşterek donatanın kendi payı dışındaki kısım için diğerlerine rücu etme hakkı vardır" (bkz. Aybay, *Deniz Ticareti Hukuku ile İlgili Yargıtay Kararları*, s. 110).

⁷⁶⁹ Her gemi ayrı bir deniz servetini oluşturur. O bakımdan donatanın ayni sorumluluğuna konu olacak gemi, sadece bu sorumluluğun doğumuna neden olan gemidir (bkz. Kender/Çetingil, s. 78); "Gemi" kavramına geminin tamamlayıcı parçaları ve teferruatı da dâhildir (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 642; Kender/Çetingil, s. 78; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160). Geminin değeri olarak borcun doğumu zamanındaki değil, satış anındaki değerler esastır (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160).

⁷⁷⁰ Navlun sözleşmesi, konusu denizde eşya taşıma olan sözleşmedir (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 643; Kender/Çetingil, s. 102). Sorumluluğa neden olan seferin gayrisafi navlunu dikkate alınır (TTK. m. 1237). Gayrisafi navlun, masraflar inmeden önceki miktardır (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160). Pişmanlık ve mesafe navlunları, yolcu taşıma ücretleri, sürestarya ve römorkaj ücretleri de navlun kavramına ve dolayısıyla deniz servetine dâhildir (bkz. Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 643; Kender/Çetingil, s. 78; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160). Gemideki yük, donatanın şahsına ait olsa dahi deniz servetinin dışındadır. Kurtarma ve yardım ücreti deniz servetine girmez. Navlun, henüz ödenmediği veya kaptan veya acente elinde kaldığı sürece deniz servetine dâhildir (TTK. m. 1251/1). Fakat donatanın eline geçtikten sonra onun kara servetine girer (bkz. Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 160).

⁷⁷¹ Surrogatlar, gemi ve navlunun yerine geçen kıymetlerdir. Kanun bu değerlere de gemi veya navlun yerine veya onların yanında el uzatabilmesi için kabul etmiştir. TTK. m. 945 ve 1256'ya göre surrogatlar aşağıdaki durumlarda söz konusudur:

a) Kaptanın kesin zorunluluk durumunda (TTK. m. 990) kanuni yetkilerine dayanarak gemiyi satışı halinde, satış bedeli "alıcı" tarafından henüz ödenmediği veya kaptanın elinde bulunduğu sürece gemi yerine geçer (TTK. m. 1245/1).

“a) Mahdut ayni mesuliyet” başlıklı TTK. m. 948 hükmü sınırlı ayni sorumluluk kapsamındaki alacaklara açıklık getirmiştir. Bu hükme göre; “Aşağıdaki hallerde üçüncü şahsın alacağından dolayı ancak gemi ve navlun ile mesuldür:

1. Alacak; kaptanın hususi bir vekâletle değil sırf kaptan sıfatıyla haiz olduğu kanuni salâhiyete istinaden yaptığı hukuki muameleden doğmuş ise;

2. Alacak; donatan tarafından akdedilmiş olup da ifası kaptana düşen bir mukavelenin yerine getirilmemesinden yahut noksan veya fena ifasından doğmuş ise;

3. Alacak; gemi adamlarından birinin kusurundan doğmuş ise

İkinci bentte yazılı hallerde; mukavelenin ifa edilmemesinin yahut noksan veya fena ifa edilmesinin gemi adamlarından birinin kusurundan mütevellit olup olmadığına bakılmaz.

Birinci fıkranın 1 ve 2 numaralı bentlerinde yazılı hallerde; donatan mukavelenin ifasında bizzat kusurlu olur veya mukavelenin ifasını ayrıca tekeffül etmiş bulunursa birinci fıkranın hükmü tatbik olunmaz”.

Donatanın sınırlı ayni sorumluluğuna neden olan alacaklar şu şekilde sıralanabilir:

1) TTK. m. 948/1, b. 1’e göre alacak, kaptanın kanuni yetkisine dayanarak yaptığı hukuki işlemde doğan bütün alacaklar, kural olarak donatanın sınırlı ayni sorumluluğuna neden olur. Örnek olarak, kaptanın bağlama limanı dışında yasal yetkisine dayanarak yaptığı navlun sözleşmeleri ile yakıt, erzak veya yolculuğun selamete bitirmesini teminen yaptığı ödünç sözleşmeleri gösterilebilir.⁷⁷³ Ancak bu tarzdeki hukuki işlemler donatanın özel vekâletine dayanılarak yapılmışsa donatanın

---

b) Geminin Türkiye dâhilinde cebri icra yolu ile satılması halinde satış bedeli, henüz alıcı, icra veknesi veya kaptanın elinde bulunduğu sürece gemi yerine geçer (TTK. m. 1245/1).

c) Müşterek avarya hallerinde feda edilen veya hasara uğrayan şeyler için ödenen tazminat karşılık olduğu şeyler yerine geçer (TTK. m. 1256/1).

d) Geminin veya malın zıyayı veya hasarı sonucu navlunun eksilmesi durumunda hukuka aykırı hareketi ile bu zararlara neden olan kimse tarafından ödenen tazminat karşılık olduğu şeyler yerine geçer (bkz. Belbez, “Gemi Alacaklısı Hakkı”, s. 642; Okay, C. I, s. 258; Kender/Çetingil, s. 77; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Özbay, s. 167).

⁷⁷² Belbez, “Gemi Alacaklısı Hakkı”, s. 642; Okay, C. I, s. 258; Kender/Çetingil, s. 77; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Özbay, s. 167.

⁷⁷³ Çağa/Kender, C. I, s. 155; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 153; Özbay, s. 168.

sorumluluğu sınırsızdır.⁷⁷⁴ Yetkilerini kaptandan alan kişilerin (gemi zabıtları gibi) işlemleri kaptanın işlemleri hükmündedir.⁷⁷⁵

2) TTK. m. 948/1, b. 2'ye göre donatan tarafından yapılarak da, ifası kaptanın veya diğer gemi adamlarının kusuru yüzünden hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi de, kural olarak donatanın sınırlı sorumluluğuna sebep olur.⁷⁷⁶ Örnek, donatan bir navlun sözleşmesi yapmış, fakat gemi adamlarının bunu gereği gibi ifa etmemeleri yüzünden yük hasar görmüştür.⁷⁷⁷

3) TTK. m. 948/1, b. 3'te ise, donatan, gemi adamlarının⁷⁷⁸ görevlerini yaparken işledikleri kusurlardan dolayı üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlardan sorumludur.⁷⁷⁹ Ancak, donatanın yükle ilgili kişilere karşı sorumluluğu, taşıyan gemi adamlarının kusurundan doğan sorumluluğu derecesindedir.⁷⁸⁰ Bu bent, ayrıca haksız fiillerinden doğan ek sorumluluk için önem taşımaktadır.⁷⁸¹ Donatanın gemi adamlarının, görevlerini ifa ederken işlemiş oldukları haksız fiillerden doğan sorumluluğu da, onun sınırlı aynı sorumluluğuna neden olur.⁷⁸²

4) Alacağın, kurtarma veya yardımdan doğmuş bulunması.⁷⁸³ TTK. m. 1234/1'e göre "*Kurtarma ve yardım keyfiyeti kendiliğinden kurtarma ve yardım masraflarını ödemek için şahsi bir borç doğurmaz*".

Yukarıda sayılan nedenlerden doğan ve aynı sorumluluk gerektiren borç yalnız donatma iştirakine karşı ileri sürülebilir ve bu borçtan müşterek donatanlar müteselsil olarak sorumludurlar.⁷⁸⁴ Yani, sınırlı aynı sorumluluk hallerinde borçlulardan biri

---

⁷⁷⁴ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 153.

⁷⁷⁵ Çağa/Kender, *C. I*, s. 155.

⁷⁷⁶ Can, *C. I*, s. 194.

⁷⁷⁷ Çağa/Kender, *C. I*, s. 155; Özbay, s. 168.

⁷⁷⁸ TTK. m. 821'e göre, gemi adamları, kaptan, gemi zabıtları, tayfalar ve gemide çalıştırılan diğer kimselerdir.

⁷⁷⁹ Can, *C. I*, s. 194.

⁷⁸⁰ Can, *C. I*, s. 194.

⁷⁸¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 156; Can, *C. I*, s. 194.

⁷⁸² Can, *C. I*, s. 194.

⁷⁸³ Çağa/Kender, *C. I*, s. 156.

⁷⁸⁴ Okay, *C. I*, s. 258; Çağa, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Tekil, *Deniz Hukuku*, s.193; Kender/Çetingil, s. 85; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Kaner, s. 96; Özbay, s. 168.

kendi payına düşeni vermekle sorumluluktan kurtulamaz.⁷⁸⁵ Çünkü deniz serveti, bir bütün olarak bu alacaklara karşılıktır.⁷⁸⁶ Bu hallerde donatma iştirakine karşı bir dava açılması olanaklı olup, her donatana karşı ayrı dava açılması söz konusu olamaz çünkü sorumluluğun konusu, bir bütün olarak sadece gemi ve navlundur.⁷⁸⁷

b) Kişisel Sorumluluk

Donatan, aşağıdaki durumlarda “*sınırsız-kişisel*” olarak sorumludur:

a) Zararın kendisi tarafından işlenmiş bir haksız fiilden doğmuş bulunması.⁷⁸⁸

b) Zararın kaptan tarafından, kanuni yetkileri ile değil, fakat kendisinin özel bir vekâletine dayanılarak yapılmış bir sözleşmeden doğmuş bulunması (TK. m. 948/1).⁷⁸⁹

c) Hukuken kendisini bağlamakta olan bir sözleşmenin vücuda getirilmesinin kaptanın kanuni yetkileri içinde olmaması ve zararın böyle bir sözleşmeden doğmuş bulunması (TTK. m. 948/1).⁷⁹⁰

d) Sözleşme kaptan tarafından kaptan sıfatı ile sahip bulunduğu kanuni yetki çerçevesinde yapılmış da olsa, bu sözleşmenin ifasında zararın donatanın kişisel kusurundan doğmuş olması (TTK. m. 948/2).⁷⁹¹

e) Zararın, donatanın gemi adamı sıfatı bulunmayan müstahdeminin kusurundan doğmuş bulunması halinde donatan BK. m. 55 koşulları çerçevesinde kişisel olarak sorumludur.⁷⁹²

f) Donatanın TTK. m. 948/1 ve 2’de yazılı durumlarda sözleşmenin ifasını tekeffül etmiş bulunması. Bu durumda doğan zararlardan donatan kişisel olarak sorumludur (TTK. m. 948/son).⁷⁹³

---

⁷⁸⁵ Okay, *C. I.*, s. 258; Çağa, *C. I.*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I.*, s. 180.

⁷⁸⁶ Okay, *C. I.*, s. 258; Çağa, *C. I.*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I.*, s. 180; Özbay, s. 168.

⁷⁸⁷ İzveren/Franko/Çalık, s. 124.

⁷⁸⁸ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163.

⁷⁸⁹ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163.

⁷⁹⁰ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163.

⁷⁹¹ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163.

⁷⁹² Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163.

⁷⁹³ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163; Can, *C. I.*, s. 201.

g) Alacağın gemi adamlarının hizmet sözleşmelerinden doğmuş bulunması (TTK. m. 949).⁷⁹⁴

h) Alacağın donatanın şahsı hakkında deniz seyrüseferiyle ilgili yukarıdaki durumlar dışında doğmuş bulunması (devlet vergi resimleri, donatanın kara personelinin alacakları gibi).⁷⁹⁵

Bunlara karşılık Limanlar Kanunu m. 7 gereğince enkaz çıkarmadan doğacak masraf borcundan sorumluluk sınırsızdır.⁷⁹⁶

Çevre Kanunu'na göre çevre kirlenmesi ve bozulmasından doğan zararları tazmin borcundan –ile sorumluluk da sınırsızdır. Münhasıran kamu hizmetine tahsis edilen devlet gemileri ile donanmaya bağlı harp gemileri için de hüküm aynıdır.⁷⁹⁷

Sınırsız (kişisel) sorumluluğa tabi borçlardan müşterek donatanlar ancak iştirak payları oranında⁷⁹⁸ ve bütün malları ile sorumludurlar, aralarında teselsül yoktur.⁷⁹⁹ Zira bu konu, TTK. m. 969/1'in: "*Müşterek donatanlar, bu sıfatla, şahsen sorumlu oldukları hallerde, üçüncü şahıslara karşı ancak sahip buldukları iştirak payları nispetinde mesuldürler*" hükmünden de açıkça anlaşılmaktadır. Bu hükümden ayrıca, geminin işletilmesinden doğan alacakların sahibi olan üçüncü kişi durumundaki alacaklıların, müşterek donatanların malvarlığına dâhil diğer servetlerine müracaat edemeyeceği de anlaşılır.⁸⁰⁰ Bu esasın tek istisnası, donatma iştirakinin ticaret

⁷⁹⁴ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163; Can, *C. I*, s. 201.

⁷⁹⁵ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 163; Özbay, s. 168.

⁷⁹⁶ Çağa/Kender, *C. I*, s. 156.

⁷⁹⁷ Çağa/Kender, *C. I*, s. 156.

⁷⁹⁸ İştirak payı, donatma iştirakinde, müşterek donatanların bu sıfatlarından doğan tüm mali hak ve borçlarını içerir. İştirak payına dâhil olan hakların başında, deniz ticaretinde birlikte kullanılan gemi üzerindeki müşterek mülkiyet payı (gemi payı) gelir (bkz. Belbez, "Gemi Payı, Temlik ve Terhini", s. 456; Çağa, *C. I*, s. 158; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 79–83; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 926; Yongalık, s. 30).

⁷⁹⁹ Okay, *C. I*, s. 258; Kalpsüz, *C. 2*, s. 63; Çağa, *C. I*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192; Kaner, s. 96; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Özbay, s. 168. Alman hukukunda, donatma iştiraki tüm malvarlığı ile sorumludur. Ayrıca Alman Ticaret Kanunu (HGB) § 507/1'e göre, müşterek donatanlar kişisel olarak da sorumludur. Ancak müşterek donatanların sorumluluğu kişisel ve fer'i olup, sorumluluk gemi payı ile sınırlıdır. Norveç Hukukunda, donatma iştirakinden söz edilmesi için, bir gemiye iştirakin borçlarından sınırsız sorumlu olan birkaç kişinin bulunması gerekmektedir. Ancak bazı durumlarda müşterek donatanın sorumluluğunun sınırlandırılması mümkündür (bkz. Özbay, s. 169, dn. 55).

⁸⁰⁰ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 926.

siciline tescili yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olmasıdır (TK. m. 951/2). Çünkü müşterek donatanlar, donatma iştiraki ticaret siciline tescil edilene kadar, iştirak adına girişilmiş işlerden doğan borçlardan dolayı, iştirak payları ne olursa olsun müteselsilen sorumlu olurlar (TTK. m. 158).⁸⁰¹ Ancak, müşterek donatanların bu halde dahi sınırlı ayni sorumluluğa dair hükümlerden yararlanacakları gözden kaçırılmamalıdır.⁸⁰² Bu arada, iştirak payının temlik halinde de, temlik ile temlikin müşterek donatanlara veya gemi müdürüne ihbar edildiği ana kadar geçen süre içerisinde, bu pay yüzünden doğmuş şahsi borçlardan dolayı, temlik eden ve iktisap eden birlikte sorumlu olurlar.⁸⁰³

Alacaklılar ya donatma iştirakine ya da donatanlara dava açarak alacaklarını isteyebilirler⁸⁰⁴. Bu çerçevede müşterek donatanlar sınırsız sorumlu olsalar bile, alacaklılar yine donatma iştirakine karşı dava açabileceklerdir.⁸⁰⁵

Bu sorumluluğun konusu olarak, doğan borca karşılık önce gemi ve navlun bedelleri, bunlar borcu karşılamadığı takdirde donatma iştirakinin işletme dâhil diğer kıymetleri (örneğin; bağlama limanındaki bina ve tesisler, bankadaki mevduat, depolar vs.), borç bunlarla da karşılanmadığı takdirde ortak donatanların kişisel malları, ortaklık payları oranında borca karşılık oluşturur.⁸⁰⁶ Böylece alacaklıların hakları güvence altına alınmış olur.⁸⁰⁷

c) Sınırlı Kişisel Sorumluluk

Donatanın sınırlı kişisel sorumluluğu aşağıdaki durumlarda söz konusu olabilir:

a) Eğer donatan navlunu tahsil etmişse, bu yüzden rehin haklarını tamamen veya kısmen kaybetmiş gemi alacaklılarına karşı tahsil ettiği oranda kişisel olarak sorumludur.⁸⁰⁸ Şu kadar ki; donatanın alacaklılarından her birine karşı olan bu

---

⁸⁰¹ Çağa, *C. I*, s. 162; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 926.

⁸⁰² Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 926.

⁸⁰³ Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 926.

⁸⁰⁴ Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Özbay, s. 169.

⁸⁰⁵ Erişir, s. 239, Özbay, s. 169.

⁸⁰⁶ Okay, *C. I*, s. 258; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Özbay, s. 169.

⁸⁰⁷ İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Özbay, s. 169.

⁸⁰⁸ Çağa/Kender, *C. I*, s. 157; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

sorumluluğu ayrıca tahsil olunan paranın kanuni sıra gereği paylaşılması halinde, her birine düşecek miktar ile sınırlıdır (TTK. m. 1251/1).⁸⁰⁹ Donatanın kendi hesabına gemiye yüklettiği mallar için de durum aynıdır (TTK. m. 1252/2).

b) Navlunu, navlun üzerinde rehin hakkı olan gemi alacaklılarından bir veya birkaçının alacağını ödemek amacı ile kullanan donatan, rüçhan hakkına sahip alacaklılara karşı, ancak onları bilerek mahrum ettiği miktar oranında kişisel olarak sorumludur (TTK. m. 1253).⁸¹⁰

c) Donatan, TTK. m. 1245 ve 1246’da yazılı durumlarda satış bedelini tahsil ederse cebri icra veya zorunlu satış sonucunda veya duyuru yolu ile gemi alacaklılarını davet üzerine verilen iptal kararı dolayısıyla hakları düşmüş gemi alacaklılarına karşı satış bedelinden bu alacaklılara düşecek miktar oranında kişisel olarak sorumlu duruma gelir (TTK. m. 1254).⁸¹¹

d) Donatan yalnız gemi ve navlun ile sorumlu olduğu bir gemi alacaklısının alacağını öğrendikten sonra, alacaklının çıkarı gereği olmadığı halde gemiyi yeni bir deniz yolculuğuna (TTK. m. 1238) gönderirse, bu alacak için aynı zamanda geminin yeni yolculuğun başındaki değeri ile ve bu değer gemi alacaklıları arasında kanuni sıralarına göre paylaşılmalarda halinde, bu alacaklıya düşecek miktar oranında kişisel olarak sorumludur (TTK. m. 1255/1).⁸¹²

e) Surrogatları tahsil etmiş donatan, bu suretle gemi ve navlun üzerinde aynı haklarını kaybetmiş alacaklılara karşı gemi ve navlunun değeri ve her alacaklıya düşen miktar ile sınırlı olmak üzere kişisel olarak sorumludur.⁸¹³

f) TTK. m. 1233/1’e göre “Alacaklının kurtarma ve yardımdan doğan alacağı tediye ve temin edilmedikçe kaptan, malları tamamen veya kısmen teslim edemez, ederse alacaklının teslim edilen şeylerden teslim zamanında elde edebileceği miktar oranında alacaklıya karşı kişisel olarak sorumludur”. Kaptanın hareket tarzını donatan emretmişse, bu durumda donatanın emrine uymuş olmaktan dolayı kaptan

---

⁸⁰⁹ Çağa/Kender, C. I, s. 158; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

⁸¹⁰ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

⁸¹¹ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

⁸¹² Çağa/Kender, C. I, s. 158; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

⁸¹³ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

sorumluluktan kurtulmuş olmaz.⁸¹⁴ Üstelik durumu bilerek böyle bir emir veren donatan da kişisel olarak sorumlu olur (TTK. m. 973/2).

Bu tür sorumlulukta müşterek donatanlar sınırlı ayni sorumlulukta olduğu gibi müteselsilen mi, yoksa kişisel sorumluluk halinde olduğu gibi, sadece sahip buldukları iştirak payları oranında mı sorumludurlar? Bu nokta çekişmelidir. Sınırlı kişisel sorumluluk, sınırlı ayni sorumluluğun ayni değerler dışında bu değerleri karşılar miktarda temsili esasına dayandığına göre, bazı yazarların fikri, bu halde de müteselsil sorumluluk esası uygulanabilmesi gerektiği yönündedir.⁸¹⁵ Kanaatimizce ve Okay'ın da belirttiği görüşe göre, kişisel sorumlulukta olduğu gibi müşterek donatanların paylarıyla orantılı olarak sorumlu olmaları gerekmektedir.⁸¹⁶

d) Gemi Müdürünün Hukuki İşlem ve Kusurlarından Doğan Sorumluluk

Donatma iştirakinin, kendine özgü bir şirket olarak kabul edildiğini daha önce değinmiştik.⁸¹⁷ Burada gemi müdürünün bir hukuki işlem veya kusurundan dolayı sorumluluğu donatma iştirakine mi, yoksa ayrı ayrı ortaklara mı düşer sorusuna yanıt bulmamız gerekmektedir.

Donatma iştirakine tüzel kişilik tanındığı takdirde, sorumluluktan doğan davalar donatma iştirakine ve onu temsilen gemi müdürüne düşebilir.⁸¹⁸ Böyle bir halde borç, birinci derecede şirketin borcu sayılır.⁸¹⁹

Donatma iştirakine tüzel kişilik tanımayacak olursak, bu takdirde sorumluluk donatma iştirakine değil müşterek donatanlara aittir.⁸²⁰ Fakat davanın, onların müşterek temsilcisi olarak yine de gemi müdürüne yöneltilebileceğine şüphe yoktur.⁸²¹

---

⁸¹⁴ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 162.

⁸¹⁵ Çağa, *C. I*, s. 162; Çağa/Kender, *C. I*, s. 180; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 192.

⁸¹⁶ Okay, *C. I*, s. 259.

⁸¹⁷ Bkz. Rayegan Kender, "Donatan ve Donatma İştiraki", *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul 1997, s. 260.

⁸¹⁸ Okay, *C. I*, s. 257.

⁸¹⁹ Okay, *C. I*, s. 257.

⁸²⁰ Okay, *C. I*, s. 257.

⁸²¹ Okay, *C. I*, s. 257.

Gemi müdürünün kusuru ile üçüncü kişilere verdiği zararlardan dolayı donatma iştirakinin sorumlu olup olmadığı konusu açık değildir.⁸²² Gemi müdürü donatma iştirakinin bir organı sayılacak olursa, onun işlerini görürken işlediği kusurlardan donatma iştirakinin sorumlu olması gerekir.⁸²³ Donatma iştirakinin bu sorumluluğu kişisel bir sorumluluktur. Çünkü TTK. m. 946, b. 3 burada uygulanamaz.⁸²⁴

Gemi müdürünün yaptığı sözleşmelerden dolayı sorumluluğu, TTK. m. 956/2'ye göre “*Gemi müdürünün yaptığı bir hukuki muamele ile donatma iştiraki borç iltizam ederse, müşterek donatanlar, muamele bizzat kendileri tarafından yapılmış gibi sorumlu olurlar*” şeklinde ifade edilmiştir. Bundan doğan sorumluluk TTK. m. 948, b. 2 hipotezine girileceğinden, bu durumda müşterek donatanların sorumlulukları sınırlı aynı sorumluluk olacaktır.⁸²⁵ Ancak, Kanun, gemi müdürünün kendi kusuru ile üçüncü kişilere verdiği zararlardan dolayı donatma iştirakinin sorumluluğunun deniz serveti ile yani “*gemi ve navlunla*” sınırlı aynı (TTK. m. 948) bir sorumluluk olduğunu ifade ederek yanlış bir sorumluluğa gitmektedir.

Gemi müdürünün, TTK. m. 948/1 ve 2’de yer alan kaptan olmadığı açıktır. Üçüncü fıkarda bahsedilen “*gemi adam*”larından da sayılmaz. Çünkü 854 sayılı “*Deniz İş Kanunu*”nun m. 19’da yer alan ve bir hizmet akdiyle gemide çalışan “*...diğer bütün kimseler*” deyimini içerisinde gemi müdürünü dâhil etmeye hukuken imkân yoktur.⁸²⁶ Çünkü bir kimsenin “*gemi adamı*” sayılabilmesi için o şahsın yaptığı işin “*geminin seferi ile ilgili gemi hizmeti*” olması şarttır.⁸²⁷ Hâlbuki gemi müdürünün yaptığı iş, geminin seferi ile ilgili bir gemi hizmeti olmayıp TTK. m. 955’te “*...donatma iştirakinin mutat işleri icaplarından olan bütün muameleleri ve hukuki tasarrufları yapmaya...*” ve özellikle “*geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma mukavelelerinin yapılmasına, geminin navlunun, donatma masraflarının ve*

---

⁸²² Okay, C. I, s. 258.

⁸²³ Okay, C. I, s. 258.

⁸²⁴ Okay, C. I, s. 258; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 193.

⁸²⁵ Okay, C. I, s. 258; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 193.

⁸²⁶ Doğanay, C. 3, s. 2672.

⁸²⁷ Doğanay, C. 3, s. 2672.

müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin mutata seyri dolayısıyla ödenen paraların kabzına da şamil... şeklinde yetkisi belirtilen ve tamamen “*gemi hizmeti*” dışında yapılan ve BK. m. 449’da yer alan “*ticari mümessil*”in görev ve yetkilerine benzer bir nitelik taşıyan “*temsil*” vazifesidir.⁸²⁸ Bu itibarla, “*gemi müdürü*”nün kendi kusuru ile üçüncü kişilere verdiği zararlardan dolayı donatma iştirakinin sorumluluğu, TTK. m. 948 hükmüne göre deniz serveti (gemi ve navlun) ile sınırlı değil,⁸²⁹ Doğanay’ın belirttiği bizim de katıldığımız görüşe göre, TTK. m. 1’in atfı nedeniyle BK. m. 55 kapsamında istihdam eden sıfatıyla şahsen ve sınırsız olarak sorumludur.⁸³⁰

2. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre

Tasarı’da donatanın sorumluluğu m. 1062’de düzenlenmiştir. “*Gemi adamlarının kusurlarından doğan sorumluluğu*” başlıklı söz konusu madde “(1) *Donatan, gemi adamlarının, zorunlu danışman kılavuzun vya e isteğe bağlı kılavuzun görevlerini yerine getirirken işledikleri kusur neticesinde üçüncü kişilere verdiği zararlardan sorumludur. Ancak donatan, yük ile ilgili kişilere karşı, taşıyanın gemi adamlarının kusurundan doğan sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre sorumlu olur.*

(2) *Donatanın Türkiye Cumhuriyeti Devletinin taraf olduğu sorumluluğun sınırlandırılmasına ilişkin milletlerarası sözleşmelerden doğan sorumluluğun sınırlandırma hakkı saklıdır*” hükmündedir. Gerekçesinde ise “*Maddenin birinci fıkrası, 6762 sayılı Kanununun 947 inci maddesinden, mehz Alman Ticaret Kanununun*

⁸²⁸ Doğanay, C. 3, s. 2672.

⁸²⁹ TTK. m. 949’da bahsedilen sınırsız sorumluluğa da girmez. Çünkü bu hükümde de donatan, gemi adamlarının hizmet ve iş sözleşmelerinden doğan alacaklarından sorumlu olduğunu ifade etmiştir; Yarg. 12. HD. 04.07.1989 E. 10097 K. 10097 sayılı kararına göre “*Donatma iştirakine müdür atanması halinde, gemi müdürünün yasal yetkisi içinde yapacağı hukuki işlemler nedeni ile donatma iştiraki, üçüncü şahıslara karşı sorumludur... İlam muhtevasına göre taşıma sözleşmesi yapılmış, yük alınmış ancak gemi sefere uygun olmayan şekilde çıkarılmıştır. Gemi denize, yola ve yüke elverişli olmadığından üçüncü kişi ve dolayısıyla davacı sigorta şirketi zarara uğramıştır. Donatma iştirakinin buradaki sorumluluğu, müşterek donatanların sınırsız ve şahsi sorumluluğunu da gerektirir niteliktedir. Hal böyle olunca müşterek donatanlar yasa gereği üçüncü kişilere karşı, iştirak payları ile sınırlı kalmak koşuluyla bütün mal varlıkları ile (iştirak payları da dâhil olmak üzere) sorumludurlar. Yalnız bu müşterek donatanlar arasında teselsül yoktur. Deniz servetini, gemi ve navlun oluşturduğuna nazaran müşterek donatanlar hem deniz hem de kara serveti ile başka bir anlatımla tüm malvarlıklarıyla payları oranında sorumludurlar*” (bkz. Eriş, s. 288).

⁸³⁰ Doğanay, C. 3, s. 2672.

485 inci maddesinde 1972 yılında yapılan değişiklik de göz önünde bulundurulmak ve Yargıtay'ın 16 Mart 1955 tarihli ve 1954/26 Esas, 1955/4 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına uygun olarak tamamlanmak ve ifadesi düzeltilmek suretiyle alınmıştır. Tasarının 1191 ve 1257nci maddelerinde “fiili taşıyan” hakkında hükümlerin sevk edilmiş olması sebebiyle, 1062 nci maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesine gerek kalmadığı düşünülebilirse de, fiili taşıyan olarak donatandan başka bir kimsenin sayılması ihtimali dikkate alınarak, hükmün muhafaza edilmesi doğru görülmüştür.

Donatanın sorumluluğunun sınırlandırılması, bu hususa ilişkin Türkiye'nin katıldığı milletlerarası sözleşmelerde düzenleneceğinden, tekerrürden kaçınmak maksadıyla donatanın sorumluluğunun sınırlandırılmasının ayrıca düzenlenmesine gerek görülmemiştir” şeklinde ifade edilmiştir.

Tasarı'nın m. 1062/1'de “donatan, yolculara ve yükle ilgili kişilere karşı, taşıyanın gemi adamlarının kusurundan doğan sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre sorumlu olacağı” öngörülerek, donatanın yükle ilgili kişilere karşı sorumluluğuna atıfla düzenleyen TTK. m. 947 hükmü Tasarı'ya alınmıştır. TTK.'da fiili taşıyanın sorumluluğu düzenlenmemiş olduğundan, TTK. m. 947 hükmünde taşıyanın sorumluluğuna yapılan atıf önemli ve gereklidir.⁸³¹ Tasarı'nın ilgili maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aslında “fiili taşıyanın” sorumluluğunu düzenlemektedir.⁸³² Fiili taşıyanın sorumluluğu hakkındaki düzenleme ile taşımanın “yükle ilgili kişiye (yükleten, taşıtan veya gönderilene) karşı taşıma taahhüdünde bulunmuş olmayan” bir kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde, taşımayı fiilen gerçekleştirilen bu kişinin yükle ilgili kişiye karşı sorumluluğu hüküm altına alınmaktadır.⁸³³

Tasarı m. 1062/1'in ikinci cümlesinde, “donatandan başka kişiler de fiili taşıyan olabilecekleri için” şeklinde bir ibare vardır. Ancak m. 1062, “donatanın” gemi adamlarının kusurlarından doğan sorumluluğu hakkındadır. Donatandan başka kişilerin fiili taşıyan olup olmayacağı sorusu olumlu yanıtlanırsa dahi, m. 1062'nin

⁸³¹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 89.

⁸³² Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 89.

⁸³³ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 89.

bunlarla ilgisi yoktur. O halde, donatan da dâhil bütün fiili taşıyanlara ilişkin genel bir düzenleme getirildikten sonra, “*donatandan başka kişiler de fiili taşıyan olabilir*” gerekçesiyle, yükle ilgililere ve yolculara karşı sorumluluğu bakımından taşıyanın sorumluluğuna atıf yapılarak düzenleme getirilmesi son derece anlamsız ve gereksizdir.⁸³⁴

Tasarı m. 1062/2’de, “*Deniz Alacaklarına Karşı Sorumluluğunu Sınırlanmasına Dair 1976 Londra Sözleşmesi*” ile “*Ham Petrol ile Kirlenme Zararlarından Sorumluluk Hakkındaki 1969 Brüksel Sözleşmesi’nin 1992 Londra Protokolü ile değişik şekli (CLC 1992)*” kastedilmektedir.⁸³⁵

Tasarı’ya sonradan yapılan ekleme ile 1976 Londra Sözleşmesi, 1969 Brüksel Sözleşmesi’nin 1992 senesinde aldığı son şekil hükümlerinin iç hukukta da geçerli olacakları öngörülmüştür. Böylece uluslararası hukuk ile iç hukuk hükümlerinin aynı olması yolunda tercih kullanılmıştır.⁸³⁶

Tasarı m. 1063 “*Yetkili mahkeme*” başlıklı olup; “*Donatan aleyhine, bu sıfatı dolayısıyla, herhangi bir alacaktan dolayı geminin bağlama limanı mahkemesinde dava açılabilir*” hükmündedir.

Tasarı m. 1063’ün gerekçesinde “*TTK’nun 950 nci maddesinden, sınırlı aynı sorumluluk sisteminin kaldırılmış olması dikkate alınarak yapılan değişiklikle alındığı*” ifade edilmiştir. TTK. m. 950’de “*...bağlama limanı mahkemesinde de..*” dava açılabileceği belirtilmiş ve donatan aleyhine açılacak davalarda genel yetkili mahkemelerin yanında bağlama limanının bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili olduğu öngörülmüştür. Tasarı’da ise, sadece bağlama limanı mahkemesinde dava açılacağı belirtilmiş, gerekçe olarak da sınırlı aynı sorumluluk sisteminin kaldırılması gösterilmiştir. Ancak donatan aleyhine açılacak davalarda sadece bağlama limanı mahkemesinin yetkili olmasının sınırlı aynı sorumlulukla bir ilgisi yoktur.⁸³⁷ Bu nedenle, bu hükümde genel yetkili mahkemelerde de dava açılabilmesine olanak sağlanmalıdır.

---

⁸³⁴ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 90.

⁸³⁵ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 92.

⁸³⁶ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 93.

⁸³⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 94.

D. Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Taraf Ehliyeti ve Yetkili Mahkeme

1. Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Taraf Ehliyeti

a) Taraf Ehliyeti Kavramı

Davacı ve davalı olarak davaya katılıp yargılamaya etki edebilmek taraf ehliyetine sahip olmayı gerektirdiğinden, taraf ehliyeti usule ilişkin bir kavramdır.⁸³⁸ Medeni usuldeki taraf ehliyeti, maddi hukuktaki hak ehliyetinin karşılığıdır.⁸³⁹ Bir yargılamanın başlaması ile kurulan usul hukuku ilişkisinde aktif ya da pasif süje olarak yer alıp geçerli taraf usul işlemleri yapabilme ehliyetine, taraf ehliyeti denir.⁸⁴⁰

b) Donatma İştirakinin Taraf Ehliyeti

(1) Gemi Müdürünün Bulunması Halinde

Hukumumuzda donatma iştirakinin tüzel kişiliği olmaması nedeniyle taraf ehliyetinin de bulunup bulunmadığı tartışılmaktadır.⁸⁴¹ Ancak donatma iştirakine bazı durumlarda hak ehliyeti tanınmıştır.⁸⁴² Nitekim TTK. m. 955/1’de donatma iştirakine bir gemi müdürü atanması durumunda gemi müdürü, donatma iştirakinin üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde, geminin olağan işleri ile sınırlı olmak üzere, bütün hukuki işlem ve tasarruflarda bulunmaya yetkili kılındığı belirtilmiştir. Gemi müdürü müşterek donatanların isimlerini göstermeksizin hukuki işlemler yapabilir (TTK. m. 956/1).⁸⁴³ Diğer taraftan, TTK. m. 955/2’de gemi müdürünün donatma iştirakini

---

⁸³⁸ Bilge/Önen, s. 225; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 239; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. 2*, s. 1360; Kuru/Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, s. 238; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 191; Erişir, s. 26.

⁸³⁹ Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 114.

⁸⁴⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 191; Erişir, s. 30.

⁸⁴¹ Kalpsüz, *C. 2*, s. 63; Baki Kuru, *İflas ve Konkordato Hukuku*, s. 31; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250; Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*, s. 79; Erişir, s. 237; Özbay, s. 163.

⁸⁴² Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, s. 2; Erişir, s. 237; Özbay, s. 163.

⁸⁴³ Kalpsüz, *C. 2*, s. 63; Çağa, *C. I*, s. 161; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919.

mahkemede de temsil edeceği düzenlenmiştir.⁸⁴⁴ Bu hükümler ışığında kanaatimizce de, donatma iştirakine hem aktif hem de pasif taraf ehliyeti tanınmıştır.⁸⁴⁵ Gemi müdürünün, davada, donatma iştirakini temsil edeceğinin düzenlenmesi, davanın tarafının donatma iştiraki olacağı şeklinde değerlendirilmelidir.⁸⁴⁶ Gemi müdürü bir iradi temsilcidir.⁸⁴⁷

(2) Gemi Müdürünün Bulunmaması Halinde

Gemi müdürünün bulunmadığı durumda ikili bir ayrımı yapılabilir:

Sınırlı ayni sorumluluk hallerinde, müşterek donatanlar ancak deniz serveti ile sorumludur.⁸⁴⁸ Bu durumda, alacaklıların alacağını, donatanların kişisel malvarlıklarından tahsil etmesi mümkün değildir.⁸⁴⁹ Alacaklı, donatana karşı dava açıp, alacağını hüküm altına aldırarsa bile, ilamlı icra takibi yaparak onun mallarını sattırıp paraya çeviremeyecektir.⁸⁵⁰ Hal böyle iken, sınırlı sorumluluk durumunda, alacaklıların donatma iştirakine yönelmesi, alacaklarının tahsili bakımından bir zorunluluktur.⁸⁵¹ Her müşterek donatana karşı ayrı dava açılması söz konusu olamaz. Çünkü sorumluluğun konusu, bir bütün olarak sadece gemi ve navlundur.⁸⁵²

⁸⁴⁴ Kalpsüz, C. 2, s. 64; Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, s. 3; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 919; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250; Kuru, C. II, s. 1240.

⁸⁴⁵ “Donatma iştiraki müşterek donatanlar gösterilmeksizin kendi unvanı altında davacı ve davalı olabilir” (bkz. Çağa/Kender, C. I, s. 179). Alman Hukukunda ise, donatma iştirakinin şekli anlamda taraf ehliyeti kabul edilmektedir. Bu davacı tarafında olabileceği gibi, davalı tarafında da söz konusudur. Buna göre, davada, donatma iştiraki altında donatanların taraf ehliyeti mevcuttur (bkz. Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*, s. 79). Aksi yönde görüş; donatma iştirakinin taraf ehliyeti bulunmadığı için taraf olma ehliyeti de yoktur; dava bütün ortaklar tarafından veya bütün ortaklar aleyhine açılır (bkz. Bilge/Önen, s. 227; Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*, s. 79). Kuru, donatma iştirakinin gemi müdürü atandığı durumlarda taraf ehliyetine sahip olduğu görüşündedir (bkz. Kuru, C. I, s. 976; *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250).

⁸⁴⁶ Kalpsüz, C. 2, s. 63; Erişir, s. 238.

⁸⁴⁷ Erişir, s. 238.

⁸⁴⁸ Kalpsüz, C. 2, s. 64; Kender/Çetingil, s. 77; Çağa, C. I, s. 162; Çağa/Kender, C. I, s. 155; Doğanay, C. 3, s. 2690; Erişir, s. 238.

⁸⁴⁹ Erişir, s. 238.

⁸⁵⁰ Erişir, s. 238.

⁸⁵¹ Sınırlı ayni sorumluluk hallerinde, alacağın yalnız donatma iştirakine karşı ileri sürülebileceği, müşterek donatanların her birinden, payına düşenin talep edilemeyeceği hakkında bkz. Çağa/Kender, C. I, s. 180; İzveren/Franko/Çalık, s. 123; Doğanay, C. 3, s. 2690; Erişir, s. 239.

⁸⁵² İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Çağa, s. 162; Çağa/Kender, C. I, s. 180.

Dolayısıyla donatma iştirakinin taraf olabileceği davalar, gemi müdürünün atanmış olduğu hallerle sınırlı değildir.⁸⁵³

Sınırsız sorumluluk hallerinde ise donatanlar, iştirak payları oranında ve kişisel malvarlıkları ile sorumludurlar.⁸⁵⁴ Alacaklılar, dilerse donatma iştirakine, dilerse müşterek donatanlara da dava açarak alacaklarını hüküm altına aldırabilirler.⁸⁵⁵ Donatanlar, sınırsız sorumlu olsalar da, alacaklılar yine donatma iştirakine karşı dava açabileceklerdir.⁸⁵⁶ Bu durumda, gemi müdürü olmaksızın donatma iştirakinin nasıl temsil edileceği sorusu akla gelebilir. Müşterek donatanlar, davayı kendileri takip edebilirler ya da bir avukata temsil yetkisi vererek davayı, donatma iştiraki adına yürütmesini sağlayabilirler.⁸⁵⁷ Diğer taraftan, donatma iştiraki, bir gemi üzerinde söz konusu olacağından, bu geminin bir kaptanı bulunacaktır. TTK. m. 987/son'da, gemi, bağlama limanı dışında iken, kaptanın kendi görevleri içinde dava açabileceği hükme bağlanmıştır. Bu durumda, gemi müdürü atanmamış olsa dahi, donatma iştirakini davalarda kaptan temsil edebilecektir.

Ayrıca, iflasa tabi olan donatma iştiraki aleyhine açılacak iflas davasında, davalı hanesinde müşterek donatanların tamamının mı, yoksa donatma iştirakinin mi gösterileceği tartışmalıdır.⁸⁵⁸ Bir görüşe göre, iflas davası müşterek donatanların tamamına karşı açılması gerekir.⁸⁵⁹ Bu durumda ise, davalı müşterek donatanlar arasında maddi bakımından zorunlu dava arkadaşlığı söz konusu olacaktır.⁸⁶⁰ Bizim de katıldığımız diğer fikre göre, iflasa tabi olan donatma iştiraki aleyhine açılacak

---

⁸⁵³ Erişir, s. 239.

⁸⁵⁴ Kender/Çetingil, s. 77; Çağa/Kender, *C. I.* s. 180; İzveren/Franko/Çalık, s. 124; Tekil, s. 192.

⁸⁵⁵ Kender/Çetingil, s. 77; Çağa/Kender, *C. I.* s. 180, Erişir, s. 239.

⁸⁵⁶ Erişir, s. 239.

⁸⁵⁷ Erişir, s. 239.

⁸⁵⁸ Özbay, s. 177.

⁸⁵⁹ Donatma iştirakinin tüzel kişiliği olmaması sebebiyle iştirake karşı açılacak davaların müşterek donatanlardan her birine karşı ayrı ayrı açılması gerekmektedir (bkz. İzveren/Franko/Çalık, s. 123). Bir görüşe göre, donatma iştirakine tüzel kişilik tanıma veya tanınamamanın pratik bir sonucu, tüzel kişilik tanınmadığı durumlarda, dava dilekçelerinde bütün müşterek donatanların isimlerinin teker teker yazılması gerektiği; tüzel kişilik tanındığı takdirde ise davanın doğrudan doğruya donatma iştiraki aleyhine açılabilmesidir (bkz. Okay, *C. I.* s. 245).

iflas davalarında, davalı hanesinde donatma iştirakinin gösterilmesi gerekir.⁸⁶¹ Bu durumda, iflas davası bakımından donatma iştiraki, pasif taraf ehliyetine sahiptir.⁸⁶²

2. Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Yetkili Mahkeme

a) Yetki Kavramı

Davaya yer itibariyle bakma iktidarına sahip mahkemeye yetkili mahkeme ve bu konuyu düzenleyen kurallara da yetki kuralları adı verilir.⁸⁶³

Yetki kuralları, genel yetkili mahkemeleri ve özel yetkili mahkemeleri belirleyen kurallar olarak iki gruba ayrılır.⁸⁶⁴ Genel yetkili mahkeme, davalının dava açıldığı tarihte Medeni Kanun hükümleri uyarınca (MK. m. 19/1) yerleşim yeri sayılan yer mahkemesidir (HUMK. m. 9/1). Özel yetki kuralları, genel yetki kuralının yanında yer alan, yani genel yetkili mahkemenin yanında seçimlik yetkili mahkemeler tesis eden nitelikte kurallar olabileceği gibi, genel yetkili mahkemenin yetkisini bertaraf eden, yani münhasır kesin yetkili mahkemeler yaratan nitelikte kurallar da olabilir.⁸⁶⁵

---

⁸⁶⁰ Özbay, s. 178.

⁸⁶¹ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250; Özbay, s. 178; Erişir, s. 239; Buna karşılık, doktrindeki bir görüşe göre, donatma iştirakine gemi müdürü atanmışsa, iflas davasının gemi müdürüne karşı açılacağını belirtmektedir (bkz. Kuru, *İflas ve Konkordato*, s. 33, Arkan, s. 128, dn. 6; Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*, s. 80); Özbay, s. 178.

⁸⁶² Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 250; Özbay, s. 178.

⁸⁶³ Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, C. 1–2, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 1997, s. 195; İlhan E. Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 6. Bası, İstanbul 1975, s. 148; Kuru/Arslan/Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, Değiştirilmiş 20. Baskı, Ankara 2009, s. 150; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 83; Pekcanitez/Atalay/Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, s. 114.

⁸⁶⁴ Postacıoğlu, s. 149; Kuru/Arslan/Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, s. 150; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 83; Pekcanitez/Atalay/Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, s. 114.

⁸⁶⁵ Postacıoğlu, s. 153; Kuru/Arslan/Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, s. 150; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 101; Pekcanitez/Atalay/Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, s. 115.

b) Donatma İştirakine Karşı Açılacak Olan Hukuk Davalarında Yetkili Mahkeme

Donatma iştirakinin tüzel kişiliği bulunmamakla birlikte TTK., iştirake sui generis özel bir statü tanımış, onu tacir saymış, ona özel bir temsil yetkisi vermiştir. Dolayısıyla ticaret unvanı olan bir iştirake karşı dava açılması evleviyetle mümkündür. Dava, iştiraklerin merkezinde iştirak hasım gösterilerek açılabileceği gibi bağlama limanında da⁸⁶⁶ açılması mümkündür. Müşterek donatanlara, bu sıfatla şahsen sorumlu oldukları hallerde, müşterek donatanlardan biri veya bir üçüncü kişi tarafından geminin bağlama limanı mahkemesinde de dava açılabilir (TTK. m. 969-970). Davanın müşterek donatanlardan sadece birine veya bir kaçına açılmış olması halinde de aynı hüküm uygulanır (TTK. m. 970/2).

Tasarı'da yetkili mahkeme m. 1087'de yer almıştır: *“(1) Paydaş donatanlar aleyhine bu sıfatları dolayısıyla diğer paydaş donatanlar veya üçüncü kişiler tarafından herhangi bir alacaktan dolayı geminin bağlama limanı mahkemesinde dava açılabilir.*

(2) Davanın paydaş donatanlardan biri veya bir kaçı aleyhine dava açılmış olması halinde de aynı hüküm uygulanır”.

Tasarı'nın bu madde gerekçesi incelendiğinde, maddenin TTK. m. 970'in dilinin sadeleştirilerek alınmış olduğu ifade edilmektedir. Ancak bu maddenin birinci fıkrası *“...mahkemesinde de”* yazılması gerekirken *“mahkemesinde”* şeklinde yazılarak *“de”* sözcüğüne yer verilmemesi bir unutkanlıktan kaynaklanmış olabilir.⁸⁶⁷ Çünkü maddenin bu haliyle, müşterek donatanlar aleyhine sadece bağlama limanı mahkemesinde dava açılabileceği, genel yetkili mahkemelerin yetkisinin kaldırıldığı şeklinde anlaşılmaya elverişli olduğu açıktır.⁸⁶⁸ Bu durumda örneğin çatmadan kaynaklanan tazminat davalarında HUMK. m. 21 uyarınca haksız

---

⁸⁶⁶ TTK. m. 819: *“Bir geminin bağlama limanı, o gemiye ilişkin seferlerin idare olunduğu limandır”.*

⁸⁶⁷ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 104.

⁸⁶⁸ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 104.

fiilin vuku bulduğu yer mahkemesinde dava açılmayacaktır.⁸⁶⁹ Bu sebeplerle madde metni “*mahkemesinde de*” şeklinde düzeltilmelidir.⁸⁷⁰

---

⁸⁶⁹ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 104.

⁸⁷⁰ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 104.

V. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DONATMA İŞTİRAKİNİN SONA ERMESİ

A. Kavramsal Açıklamalar

Ortaklık sözleşmesi, niteliği gereği sürekli bir borç ilişkisi, bir birlik ve organizasyondur.⁸⁷¹ Bu nedenle ortaklık sözleşmesinin sona ermesi, diğer ani edimli borç ilişkilerinde olduğu gibi, bir anda basit bir eylemle gerçekleştirilemez.⁸⁷² Öncelikle ortaklığın kanunda veya sözleşmede yer alan bir sebeple sona ermesi gerekir.⁸⁷³ İştirakin sona ermesini düzenleyen TTK. m. 968 düzenlemesine bakıldığında, iki grup sona erme nedeni düzenlenmiştir.⁸⁷⁴ Buna göre donatma iştiraki ilkin kendiliğinden, yani kanunda yer alan bir olayın meydana gelmesiyle ve herhangi bir iradeye ihtiyaç olmaksızın sona erer.⁸⁷⁵ Geminin kurtarılamayacak bir şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi, müsadere gibi haller örnek olarak gösterilebilir.⁸⁷⁶ Buna teknik terim olarak “*infisah*” denir.⁸⁷⁷

Buna karşılık, bazı durumlarda donatma iştiraki ilişkisinin sona ermesi bakımından bir irade söz konusu olur.⁸⁷⁸ Bu irade ya ortakların ya da mahkemenin iradesidir.⁸⁷⁹ Bu şekilde iradeyle donatma iştiraki ilişkisinin sona erdirilmesi durumunda fesih söz edilir.⁸⁸⁰

Donatma iştirakinin sona erme nedenleri bakımından infisah ve fesih kavramları birbirinden farklı olup, her ikisinin ortak tarafı, ortaklık ilişkisini sona erdirmeleridir.

---

⁸⁷¹ Şener, s. 431.

⁸⁷² Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 326; Şener, s. 431.

⁸⁷³ Şener, s. 431.

⁸⁷⁴ Şener, s. 431.

⁸⁷⁵ Şener, s. 431.

⁸⁷⁶ Doğanay, C. 3, s. 2687.

⁸⁷⁷ Şener, s. 431.

⁸⁷⁸ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 327; Şener, s. 431.

⁸⁷⁹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 327; Şener, s. 431.

⁸⁸⁰ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 327 ; Şener, s. 431.

Donatma iştirakinin sona ermesi, “2. İnfisah sebepleri” başlıklı TTK. m. 968’de şu şekilde hükme bağlanmıştır: “Donatma iştiraki ekseriyet kararıyla fesholunabilir. Geminin temliki hakkındaki karar dahi bu hükümdedir.

Donatma iştirakinin feshi yahut geminin temliki kararlaştırılmışsa, gemi açık artırma ile satılır ve iştirak tasfiye olunur. Geminin tamir kabul etmez veya tamire değmez bir halde bulunduğu mahkeme kararıyla tespit olunmadıkça satış, ancak gemi bağlama limanında veya diğer bir Türk limanında bulunup da ifası ile mükellef bulunduğu bir navlun mukavelesiyle henüz bağlı bulunmadığı bir sırada yapılabilir. Müşterek donatanların hepsinin muvafakatiyle satış şekil ve şartları değiştirilebilir.

Satış şekil ve şartları veya tasfiye memuru tayini hususlarında müşterek donatanların uzlaşmaları veya feshe mahkemece karar verilmiş olması halinde mahkeme gemiyi satmak ve iştiraki tasfiye etmek üzere bir tasfiye memuru tayin eder. Bu memurun hakları, vazife ve mesuliyetleri hakkında kollektif şirket tasfiye memurlarına ait hükümler kıyas yoluyla tatbik olunur.

Ortaklardan her biri haklı sebebe dayanarak iştiraktan çıkmasına, müsaade edilmesini bu mümkün olmadığı takdirde iştirakin feshini isteyebilir. Mahkeme haklı sebebi sabit görürse davacının iştirak payına bilirkişinin biçeceği değer diğer ortaklar tarafından ödenip bu payın devralınması için onlara uygun bir mehil verir. Diğer ortakların davacının payını kendi iştirak payları nispetinde devralmaları asıldır. Verilen mehil içinde para ödenip pay devralınmadığı takdirde mahkeme iştirakin feshine karar verir. Ortağın durumunu, iştirakte kalması afakî iyi niyet esasları gereğince kendisinden beklenilmeyecek derecede ağırlaştırılmış olan hadiseler haklı sebep sayılır. Yalnız çıkmak isteyen ortağın şahsını ilgilendiren ve diğerlerinden biri için akde aykırı bir hareket teşkil etmeyen hadiseler haklı sebep olarak kabul edilemez. Bu fıkra hükümlerinin ortaklar aleyhine değiştirilmesi neticesini doğuran akit şartları hükümsüzdür.

Donatma iştiraki hakkında iflasın açılmasıyla da iştirak sona erer”.

Her ne kadar TTK. m. 968 hükmünün başlığı “infisah sebepleri” olsa da madde hükmü incelendiğinde, infisah ve fesih sebeplerinin karmaşık bir şekilde madde düzenlemesinde yer aldığı gözlenilmektedir. Bu nedenle, donatma iştirakinin sona

ermesi infisah sebepleri ve fesih sebepleri olmak üzere iki ana başlık altında incelenilecektir.

B. İnfisalı Gerektirmeyen Haller

Müşterek donatan konumundaki kişilerin, iştirakin devamı sırasında değişmesi mümkündür.⁸⁸¹ Bunu dikkate alan kanun koyucu, müşterek donatanların değişmesi sonucunu doğuran bazı özel durumları ve bunlara bağlı meydana gelen hüküm ve sonuçları TTK.'da düzenlemiştir.⁸⁸²

1. Müşterek Donatanların Değişmesi

a) Çıkma

(1) İştirak Payının Temlik Suretiyle

Müşterek donatanlar, kendi iradeleri ile donatma iştirakinden sadece iştirak paylarını temlik ederek ayrılabilirler.⁸⁸³ İştirak payının temlik için diğer müşterek donatanların onayına gerek yoktur (TTK. m. 965/1). Müşterek donatanlardan her biri, istediği zaman iştirak payını müşterek donatanlardan birine veya bir üçüncü kişiye temlik edebilir.⁸⁸⁴ Ancak, iştirak payının devri sonucunda gemi Türk bayrağı çekme hakkını kaybedecekse, devrin hüküm ifade etmesi bütün müşterek donatanların iznine bağlıdır (TTK. m. 965/2). Her iki halde de, iştirak payının devri için, gemi siciline tescil şarttır (TTK. m. 965/1, 3).

Bu konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalarımıza, ileriki konularda değinilmiştir.⁸⁸⁵

(2) Haklı Sebeplere Dayanarak

TTK. m. 968/4 düzenlemesi “*Ortaklardan her biri haklı sebebe dayanarak iştiraktan çıkmasına, müsaade edilmesini bu mümkün olmadığı takdirde iştirakin feshini isteyebilir. Mahkeme haklı sebebi sabit görürse davacının iştirak payına bilirkişinin biçeceği değer diğer ortaklar tarafından ödenip bu payın devralınması*

⁸⁸¹ Can, *C. I.*, s. 219.

⁸⁸² Can, *C. I.*, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁸⁸³ Can, *C. I.*, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁸⁸⁴ Can, *C. I.*, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 922.

⁸⁸⁵ Bkz. ikinci bölüm, “İştirak Payının Temlik ve Rehni” başlıklı konuya.

için onlara uygun bir mehil verir. Diğer ortakların davacının payını kendi iştirak payları nispetinde devralmaları asıldır. Verilen mehil içinde para ödenip pay devralınmadığı takdirde mahkeme iştirakin feshine karar verir. Ortağın durumunu, iştirakte kalması afakî iyi niyet esasları gereğince kendisinden beklenilemeyecek derecede ağırlaştırılmış olan hadiseler haklı sebep sayılır. Yalnız çıkmak isteyen ortağın şahsını ilgilendiren ve diğerlerinden biri için akde aykırı bir hareket teşkil etmeyen hadiseler haklı sebep olarak kabul edilemez. Bu fıkra hükümlerinin ortaklar aleyhine değiştirilmesi neticesini doğuran şartları hükümsüzdür” şeklinde ifade edilmiştir.

Bu hükme göre, iştirakin devamı sırasında müşterek donatanlardan her biri, haklı sebeplere dayanarak iştiraktan çıkmasına müsaade edilmesini diğer müşterek donatanlardan isteyebilir.⁸⁸⁶ Müşterek donatanlardan birinin böyle bir talepte bulunabilmesi için onun iştirakte kalmasını objektif iyi niyet kurallarına göre beklenemeyecek hale getiren olayların ortaya çıkmış olması gerekir.⁸⁸⁷ Ancak, doğrudan doğruya iştiraktan ayrılmayı isteyen müşterek donatanın şahsından kaynaklanan ve diğer müşterek donatanlar bakımından sözleşmeye aykırı davranış olarak kabul edilmeyecek olaylar, haklı sebep oluşturmaz.⁸⁸⁸ Buna göre, müşterek donatanlar yaşının ilerlediğini veya hafızasını kaybettiğini ileri sürerek, iştiraktan çıkmayı talep edemezler.⁸⁸⁹ Buna karşılık, diğer müşterek donatanlardan birinin iştirake ihanet etmesi veya üzerine aldığı iştirak işlerini yerine getirmeyecek duruma düşmüş olması, işletmenin iyi niyet kurallarına göre kabul edilemeyecek derecede az kâr göstermesi birer haklı sebep sayılabilir.⁸⁹⁰

Bununla beraber müşterek donatanın kaptan olması halinde “4. Müşterek donatan olan kaptan” başlıklı TTK. m. 1012’yi incelememiz gerekmektedir. TTK. m. 1012 “Kaptan müşterek donatanlardan biri ise kendi istemeden yol verildiğinde müşterek donatanlarla yaptığı sözleşme gereği iştirakte donatan sıfatıyla haiz olduğu

---

⁸⁸⁶ Okay, C. I, s. 249; Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 923.

⁸⁸⁷ Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 923.

⁸⁸⁸ Okay, C. I, s. 249; Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 923.

⁸⁸⁹ Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 923.

⁸⁹⁰ Okay, C. I, s. 249; Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 923.

payın, diğer donatanlar tarafından, bilirkişilerce takdir edilecek değeri ile satın alınmasını isteyebilir. Kaptan muhik bir sebep olmadan bu hakkını istemekte gecikirse hakkı düşer” hükmünü içermektedir.

Bu düzenlemede, aynı zamanda geminin kaptanı olan müşterek donatanın kaptanlık vazifesi, hangi sebeple olursa olsun kendi isteği dışında sona erdirilirse, o, diğer müşterek donatanlardan, kendisine ait iştirak payının, yine bilirkişilerce takdir olunacak değer için ödenmesi karşılığında satın alınmasını talep edebilir.⁸⁹¹ Aynı zamanda kaptan olan müşterek donatan, haklı bir sebep olmaksızın bu yetkisini kullanmakta gecikecek olursa, bir daha bu sebebe dayanarak payının satın alınmasını talep edemez.⁸⁹²

TTK. m. 1012, Tasarı’da “*Paydaş donatan olan kaptan*” başlıklı m. 1079’de yer almıştır. Bu hükme göre “(1) *Kaptan paydaş olan donatanlardan biri ise, işine onayı olmaksızın son verildiğinde, paydaş donatanlarla yaptığı sözleşme gereğince iştirakte donatan sıfatıyla sahip olduğu payın, diğer donatanlar tarafından, bilirkişilerce biçilecek değerinin ödenmesi suretiyle satın alınmasını isteyebilir. Kaptan haklı bir sebep olmaksızın talebini ileri sürmekte gecikirse, hakkı düşer”.*

Madde gerekçesi ise “6762 sayılı Kanununun 1012 nci maddesinden dili güncelleştirilerek alınmıştır. Aslında 6762 sayılı Kanunun kaptan hakkındaki üçüncü faslında bulunan bu hükmün, kaptanın işine rızası olmaksızın son verilmesi halinde donatan sıfatıyla sahip olduğu payın diğer paydaş donatanlar tarafından satın alınmasını isteyebileceğini öngörmesi itibarıyla bu kısma nakledilmesi uygun görülmüştür”.

Bu maddede, bir süre öngörülmeksizin sadece, “*talebi ileri sürmekte gecikme*” gibi, hangi anda gecikme olup olmadığı konusunda uyuşmazlıklara neden olacak bir ifade ile hakkın düşeceğinin öngörülmesi doğru değildir.⁸⁹³ Bu nedenle, paydaş donatan olan kaptanın işine son verilmesi hakkındaki kararın alındığı tarihten

---

⁸⁹¹ Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 924.

⁸⁹² Can, C. I, s. 219; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 924.

⁸⁹³ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 101.

itibaren payın satın alınmasını talep hakkının düşeceği uygun bir süre öngörülmelidir.⁸⁹⁴

Yine yürürlükteki Kanun hükümlerine göre, donatma iştirakinden ayrılmak isteyen müşterek donatanın haklı sebeplere dayanarak çıkma talebi kabul edildiği takdirde, onun iştirak payı diğer müşterek donatanlar tarafından bedeli ödenerek kendi payları oranında devralınır (TTK. m. 968/4 kıyasen).⁸⁹⁵ Ancak, müşterek donatanlardan bazıları bu haklarından diğer müşterek donatanlar lehine feragat edebilir. Buna karşılık, iştiraktan ayrılmak isteyen müşterek donatanın çıkma talebi kabul edilmeyecek olursa, mahkemeden iştirakin feshini talep etmesi mümkündür. Bu halde dahi, müşterek donatanlara payları oranında iştiraktan ayrılmak isteyen müşterek donatanın iştirak payını öncelikle devralabilmek ve bu surette iştirakin sona ermesini egelleyebilmek olanağı sağlanmıştır (TTK. m. 968/4).

TTK. m. 968/4 hükmü, Tasarı'da "*Çıkmak isteyen ortağın fesih talebi*" başlıklı m. 1083'de yer almaktadır: "*(1) Paydaş donatanlardan her biri, haklı bir sebebe dayanarak iştiraktan çıkmasına izin verilmesini isteyebilir. İştiraktan çıkmasına izin verilmeyen paydaş donatan, haklı sebeplere dayanarak mahkemeden iştirakin feshini talep edebilir.*

(2) Dürüstlük kurallarına göre paydaş donatanın iştirakte kalmasını ondan beklenilmeyecek derecede zorlaştıran olaylar haklı sebep sayılır. Sadece çıkmak isteyen paydaş donatanın şahsını ilgilendiren diğer paydaş donatanlardan hiç biri için sözleşmeye aykırılık oluşturmeyen olaylar, haklı sebep olarak kabul edilemez.

(3) Mahkeme haklı sebebi kanulanmış görürse, davacının iştirak payını bilirkişilerce biçilecek olan değerini diğer paydaş donatanlar tarafından ödenip devralınması için onlara uygun bir süre verir. Her paydaş donatanın, davacı paydaş donatanın payını, kendi payı oranında devralmak hakkı vardır. Mahkemece verilen süre içinde davacı paydaş donatanın payı devralınmadığı takdirde, mahkeme iştirakin feshine karar verir.

(4) Bu madde hükümlerinin paydaş donatanlar aleyhine değiştirilmesi sonucunu doğuran sözleşme şartları geçersizdir".

⁸⁹⁴ Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 101.

⁸⁹⁵ Can, C. I, s. 221; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 924.

Madde gerekçesi ise, “6762 sayılı Kanunun 968 inci maddesinin dördüncü fıkrasından, içeriği yeniden düzenlenerek ve dili güncelleştirilerek alınmıştır” şeklinde ifade edilmiştir.

Tasarı’da, bu konuyla ilgili madde gerekçesinden de anlaşılacağı gibi, dilin güncelleştirilmesi dışında herhangi bir değişiklik yapılmadığı gözlenmektedir.

b) Çıkarma

TTK. m. 967/3, müşterek donatanlardan hiçbiri iştirakten çıkarılamaz hükmü emredicidir. Buna göre, müşterek donatanlardan birinin iştirakten çıkarılmasını haklı kılan sebepler olsa bile, onun iştirakten çıkarılması mümkün değildir.⁸⁹⁶ Bu kural kesin emredici olduğu için, haklı sebepler olsa bile iştirakten çıkarılma söz konusu olamaz.⁸⁹⁷ Bundan dolayı anılan maddenin aksine sözleşme yapılamaz.⁸⁹⁸ Ayrılmak isteyen, ya iştirak payını temlik eder ya da bırakır.⁸⁹⁹ Böyle bir durumda, donatma iştirakinin feshi yoluna gidilemeyeceğini düşünenler olduğu gibi,⁹⁰⁰ yapılabilecek tek şeyin, m. 968 gereğince iştirakin feshi yoluna gitmek olduğunu belirtenler de vardır.⁹⁰¹

Konuyla ilgili Tasarı’daki değişiklik, “Paydaş donatanların kişiliğinde değişiklik” başlıklı m. 1078/son’da yer almaktadır: “(2) Paydaş donatanlardan hiç biri iştirakten çıkarılamaz”.

Madde gerekçesi ise “Maddenin birinci fıkrası, 6762 sayılı Kanunun 967 nci maddesinin birinci fıkrasından, ikinci fıkrası ise aynı maddenin üçüncü fıkrasından

⁸⁹⁶ Kalpsüz, C. 2, s. 61; “Bu prensip anonim ve limited ortaklıklarda da cari olup donatma ortaklığının arz ettiği sermaye şirketi bünyesinden ileri gelmektedir. Müşterek donatanlar arasındaki geçimsizlik, az üyeli bir anonim veya limited ortaklığa mensup olan ortaklar arasındaki geçimsizlikten farklı değildir. Her ortak diğer ortakların muvafakatini aramaksızın payını serbestçe temlik etmek salahiyetine sahip olduğundan ortakların menfaatleri kâfi derecede korunmuş sayılabilir” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 52).

⁸⁹⁷ Çağa, C. I, s. 165; Eriş, s. 298.

⁸⁹⁸ Eriş, s. 298; Yarg. 11. HD. 28.06.1983 tarihli E. 3280 K. 3386 sayılı kararına göre, “TTK. m. 967’nci maddesi buyurucu bir kural öngördüğü için aksine sözleşme yapılamaz” (bkz. Eriş, s. 298).

⁸⁹⁹ Çağa, C. I, s. 165; Çağa/Kender, C. I, s. 182; Doğanay, C. 3, s. 2685.

⁹⁰⁰ Çağa, C. I, s. 165; Çağa/Kender, C. I, s. 182; Doğanay, C. 3, s. 2685.

⁹⁰¹ Can, C. I, s. 222; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 925.

dili güncelleştirilerek alınmıştır. 6762 sayılı Kanununun 967 nci maddesinin ikinci fıkrası, donatma iştirakinin infisahı ile ilgili olduğundan, bu maddeye değil, Tasarının 1085 inci maddesine nakledilmiştir” şeklinde ifade edilmiştir.

Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, Tasarı m. 1078, TTK. m. 967/1 ve 3 hükümlerinden alınmıştır. Tasarı'nın “Paydaş donatanların kişiliğinde değişiklik” kenar başlıklı m. 1078, “paydaş donatanın değişmesi” başlığıyla değiştirilmesi amaca daha uygun ve yeterli olacaktır.⁹⁰²

c) Ölüm

“İnfisahı mucip olmayan hususlar” kenar başlıklı TTK. m. 967/2'ye göre “Müşterek donatanlardan birinin ölümü veya iflası, donatma iştirakinin infisahını mucip olmaz”. Söz konusu hükme göre, müşterek donatanlardan birinin ölmesi halinde, donatma iştiraki sona ermez.⁹⁰³ Müşterek donatanlardan birinin ölümü üzerine, ölen ortağın mirası paylaşılıncaya kadar bütün olarak miras şirketi, paylaştırmadan sonra ise, iştirak payı kendilerine düşen mirasçı veya mirasçılar ölenin yerine geçerler.⁹⁰⁴ Buna göre, donatma iştiraki sözleşmesinde hüküm bulunmasa dahi, sağ kalan müşterek donatanlar ölen müşterek donatanın mirasçılarını iştirake kabule zorunludur.⁹⁰⁵ Ancak, mirasçılar iştirake girmeyi istemeyecek olurlarsa, kendilerine miras paylarının verilerek iştiraktan çıkmalarının kabul edilmesini diğer müşterek donatanlardan talep edebilirler (TTK. m. 968/4 kıyasen).

Mirasçılar, mirası red süresi (üç ay) içerisinde müşterek donatanlara veya gemi müdürüne herhangi bir bildirimde bulunmayacak olurlarsa, miras payları oranında kendiliğinden müşterek donatan sıfatını kazanırlar (MK. m. 606).

⁹⁰² Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 101.

⁹⁰³ Göknül, s. 106; Can, C. I, s. 222; Kalpsüz, C. 2, s. 61; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 925; İzveren/Franko/Çalık, s. 125; Eriş, s. 298; Doğanay, C. 3, s. 2684; Yarg. 11. HD. 14.09.1982 tarihli ve 1982/3112, K. 3493 sayılı kararına göre “...TTK.'nın 967/2 hükmünde de açıklandığı üzere, donatanlardan birinin ölümü, donatma iştirakinin son bulmasını gerektirmeyeceğine ve...” (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2684; Eriş, s. 298).

⁹⁰⁴ Çağa/Kender, C. I, s. 182; Eriş, s. 298; Doğanay, C. 3, s. 2684.

⁹⁰⁵ Can, C. I, s. 222; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 925.

TTK. m. 967/2 hükmü, Tasarı'da "*Sona ermeyi gerektirmeyen haller*" kenar başlıklı m. 1085'de "*(1)Paydaş donatanlardan birinin ölümü veya iflası, donatma iştirakinin sona ermesine sebep olmaz*" şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Tasarı'da bu maddenin kenar başlığının dilinin güncelleştirilmesi hariç herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

d) İflas

Bu konuyla ilgili düzenleme, TTK. m. 967/2 hükmünde "*Müşterek donatanların birinin ölümü veya iflası, donatma iştirakinin infisahını mucip olmaz*" şeklinde yer almaktadır. Hükümden de anlaşılacağı gibi, müşterek donatanlardan birinin iflası donatma iştirakinin sona ermesine neden olmaz.⁹⁰⁶

TTK. m. 967/2 hükmü, Tasarı'da "*Sona ermeyi gerektirmeyen haller*" kenar başlıklı m. 1085'de "*(1)Paydaş donatanlardan birinin ölümü veya iflası, donatma iştirakinin sona ermesine sebep olmaz*" biçiminde hüküm altına alınmıştır.

Tasarı'da bu maddenin kenar başlığının dilinin güncelleştirilmesi hariç herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Konuyu iki başlık halinde incelememiz gerekmektedir: Tacir sıfatına haiz müşterek donatanların iflası ve tacir sıfatına sahip olmayan müşterek donatanların iflası.

(1) Tacir Sıfatına Sahip Olan Müşterek Donatanların İflası

Donatma iştiraki ortağı olması dışında, müşterek donatan, bir ticari işletmeyi kısmen dahi kendi adına işletmesi nedeniyle tacir sıfatına sahip ise (TTK. m. 14/1), bu müşterek donatanların bu sıfatları dolayısıyla iflasa tabi olacakları tacir olmanın hüküm ve sonuçlarından birisidir.⁹⁰⁷ Ancak, TTK. m. 967/2 gereği, müşterek donatanlardan birinin iflas etmiş olması donatma iştirakinin sona ermesine neden olmaz.⁹⁰⁸

⁹⁰⁶ Kalpsüz, C. 2, s. 61; Can, C. I, s. 222; Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 925.

⁹⁰⁷ Arkan, s. 132; Özbay, s. 188.

⁹⁰⁸ Özbay, s. 188; Doğanay, C. 3, s. 2684. Alman Ticaret Kanunu (HGB) § 505/2'ye göre, müşterek donatanlardan birinin iflası, donatma iştirakinin iflasını gerektirmez (bkz. Özbay, s. 188). Buna karşılık, adi ortaklığın tüzel kişiliği bulunmadığından, iflasa tabi değildir. Ancak ortaklardan tacir sıfatına sahip olanlar, iflas ettirilebilir. Bu şekilde ortaklardan birinin iflası

Ancak, bu halde iflas idaresinin müflis müşterek donatan yerine mi geçeceği; yoksa müflis müşterek donatanın iştirak payına düşen haklarının karşılığı olan bedelin iflas masasınımı yatırılacağı Kanunda açık değildir.⁹⁰⁹

Bu konuda ileri sürülen bir görüşe göre, iflasın açılmasıyla müşterek donatan, iştirak payını idare ve bunun üzerindeki tasarruf yetkisini kaybedeceğinden, onun yerine iflas masası alır.⁹¹⁰ İştirak payının paraya çevrilmesinden sonra bunu temlik alan, müflisin yerine donatma iştirakine girer.⁹¹¹ Amaca en uygun çözüm tarzı, müflis müşterek donatanın payının, müşterek donatanın iflas masasına yatırılarak, onun donatma iştirakinden çıkarılması olmalıdır.⁹¹² Çünkü kanun koyucunun amacı, müşterek donatanlardan birinin iflası halinde dahi iştirakin devamının sağlanmasıdır.⁹¹³ Bu nedenle de, müflis donatanın iflası halinde, bu donatanın donatma iştirakinden çıkarılmasının mümkün olması gerekir.⁹¹⁴

(2) Donatma İştiraki Ortaklığı Dışında Bir Ticari Faaliyeti Olmayan Müşterek Donatanların İflası

Donatma iştiraki ortaklığı dışında bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimsenin tacir olması nedeniyle, iflasa tabi olmasında herhangi bir şüpheye düşülmemesine rağmen, donatma iştiraki dışında bir ticari faaliyeti olmayan müşterek donatanların iflas yoluyla takip edilip edilmeyeceği tereddütlü bir konudur.⁹¹⁵

Donatma iştirakinin malvarlığı hakkında iflasın açılmasının, donatma iştirakini sona erdireceğini düzenleyen TTK. m. 968/5 hükmü, bu yolun donatma

---

aynı zamanda adi ortaklığın da sona ermesine neden olur (BK. m. 535/I, b. 3; ayrıca bkz. Şener, s. 178).

⁹⁰⁹ Can, *C. I*, s. 222; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 925; Özbay, s. 188.

⁹¹⁰ Çağa/Kender, *C. I*, s. 182; Doğanay, *C. 3*, s. 2684; Özbay, s. 188.

⁹¹¹ Çağa/Kender, *C. I*, s. 182; Doğanay, *C. 3*, s. 2684; Özbay, s. 188.

⁹¹² Can, *C. I*, s. 222; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 925; Özbay, s. 188.

⁹¹³ Özbay, s. 189.

⁹¹⁴ Özbay, s. 189. Nitekim TTK. m. 966/3’de, iştirak payının cebri icra yoluyla satılması halinde de iştirak payının temlikine sorumluluk hukuku bakımından terettüp eden hüküm ve sonuçların cari olacağı öngörülmesi, bu görüşü bir yerde onaylamaktadır (bkz. Can, *C. I*, s. 222; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 929).

⁹¹⁵ Özbay, s. 189.

iştiraki dışında bir ticari faaliyeti olmayan müşterek donatanlara kapatılmış olduğu izlenimini vermektedir.⁹¹⁶ Ancak TTK. m. 968/5 hükmü, Kanun'da, donatan hakkında öngörülmuş bulunan sınırlı aynı sorumluluk esası dikkate alınarak sevk edilmiştir.⁹¹⁷ Çünkü TTK.'da bugün hala varlığını koruyan hükümler gereğince geminin işletilmesinden doğan alacakları dolayısıyla alacaklıların istisnai bazı haller haricinde donatanın veya donatma iştirakine ortak olan müşterek donatanların kara servetine müracaat imkânı yoktur. Bu yüzden, kanun koyucu, donatan hakkında açık olarak ayrıca öngörme ihtiyacını duymasa da, geminin işletilmesinden doğan alacaklar dolayısıyla hem donatan; hem de müşterek donatanlar hakkında iflas kararının verilmesi yolu çoğu zaman kapalıdır. Ancak tamamen de kapalı olduğu söylenemez. Yani, bu hükme kanun koyucunun önem verdiği bir konu olan, iştirakin malvarlığı ile müşterek donatanların malvarlığının birbirlerinden ayrı düşünülmesi gerektiğini vurgulama işlevi dışında başka bir anlam bağlanmamalıdır⁹¹⁸.

Bu durumda, müşterek donatanların iflaslarının talep edilmesinin mümkün olup olmadığı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu konuda Can, aksinin kabulünün eşitlik ilkesi ile bağdaşmayacağı, bu nedenle müşterek donatanların, iştirak işlerinden doğmayan diğer borçları dolayısıyla da, iflaslarının talep edilebileceği sonucuna varmaktadır.⁹¹⁹ Okay ise, soruna donatma iştirakine tüzel kişilik tanınıp tanınmasına göre bir çözüme gitmektedir.⁹²⁰ Donatma iştirakine tüzel kişilik tanınmadığı takdirde, müşterek donatanların münferiden iflasa tabi tutulabileceği sonucuna varmaktadır.⁹²¹

Özbay'ın belirttiği ve bizim de katıldığımız fikre göre, TTK. m. 19'da tacirlere ait hükümlerin donatma iştiraki hakkında uygulanacağı belirtilmesine rağmen, müşterek donatanlar için bu hükümlerin uygulanacağına ilişkin bir hüküm

---

⁹¹⁶ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 929; Özbay, s. 189.

⁹¹⁷ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 929; Özbay, s. 189.

⁹¹⁸ Bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C.XII, S. Sayısı 198, s. 404.

⁹¹⁹ Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 909-910; Özbay, s. 191.

⁹²⁰ Okay, *C. I*, s. 259; Özbay, s. 191.

⁹²¹ Okay, *C. I*, s. 259; Özbay, s. 191.

yer almamaktadır.⁹²² Ayrıca iflas kararının sadece donatma iştiraki hakkında verilebileceğinin gerekçesini oluşturan TTK. m. 968/son hükmünde müşterek donatanların da iflasa tabi olduğu hakkında bir ifadeye rastlanmamaktadır.⁹²³ Kaldı ki, iflasa tabi kişilerin hukukumuzda sayılmış olması gerekeceği de açıktır.⁹²⁴ Oysa Kanunlarda müşterek donatanların iflasa tabi olduğuna ilişkin bir düzenleme mevcut değildir.⁹²⁵ Dolayısıyla bunlar hakkında kendileri ayrıca iflasa tabi olmadıkça, sırf müşterek donatan olmaları nedeniyle iflasa tabi olduklarını söylemek kanımızca isabetli değildir.⁹²⁶

2. Değişikliklerin İştirakin Devamına Etkisi

Donatma iştiraki, daha çok sermaye şirketleri hakkındaki ilke ve esaslara tabi tutulduğu için, iştirakin varlığı bakımından müşterek donatanların kişisel özelliklerine nazaran onların payları önemlidir.⁹²⁷ Yani iştirak bir şahıs işi değildir; iştirak gemiye dayanmaktadır.⁹²⁸ Bu yüzden, müşterek donatanların değişmesinin, iştirakin devamına tesir etmeyeceği Kanun'da ayrıca öngörülmüştür (TTK. m. 967/1).⁹²⁹ Ancak, haklı sebeplerin varlığı halinde iştirakin feshi mümkündür.⁹³⁰

C. Donatma İştirakinin Sona Erme Nedenleri

1. İnfisah Nedenleri

TK. m. 968 hükmüne göre infisah sebepleri sıralanırsa;

---

⁹²² Özbay, s. 191.

⁹²³ Özbay, s. 191.

⁹²⁴ Özbay, s. 191.

⁹²⁵ Özbay, s. 191.

⁹²⁶ Özbay, s. 191.

⁹²⁷ Can, C. I, s. 222; Eriş, s. 298.

⁹²⁸ Kalpsüz, C. 2, s. 64.

⁹²⁹ Kalpsüz, C. 2, s. 64; TTK. m. 967/1 hükmüne göre: “Müşterek donatanların değişmesi iştirakin devamına tesir etmez”. YTD. 06.02.1960 tarihli, E. 2503, K. 414 sayılı kararına göre “Bir donatma iştirakinde, müşterek donatanların değişmesi donatma iştirakinin varlığına tesir icra etmez” (bkz. Eriş, s. 298).

⁹³⁰ Kalpsüz, C. 2, s. 64.

1) Gemi mülkiyetinin kaybı (kurtarılamayacak bir şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi, müsadere, cebri icrayla veya kaptan tarafından zaruret dolayısıyla satış vs.),⁹³¹

2) Bütün payların bir kişide toplanması,⁹³²

3) Geminin, donatma iştiraki tarafından devamlı olarak deniz ticaretinde kullanılmaktan çıkarılması (örneğin geminin bir işletme müteahhidine kiraya verilmesi, otel veya iç su gemisi olarak kullanılması gibi).⁹³³

Donatma iştirakinin sona ermesine neden olan infisah nedenleri Deniz Ticareti Hukukuna özgü sebeplerdir.⁹³⁴ Bunlar aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir:

a) Gemi Mülkiyetinin Kaybı

Bir donatma iştirakinin varlığından söz edebilmek için, öncelikle birden çok kişinin müştereken malik oldukları bir gemi olması şarttır.⁹³⁵ Müşterek maliklere ait birden çok gemi varsa, her gemi dolayısıyla ayrı bir donatma iştiraki söz konusu olur.⁹³⁶ Donatma iştirakinin varlığında esas olan, bir gemidir.⁹³⁷ Donatma iştiraki bir kapital topluluğudur.⁹³⁸ Bu bakımdan, kişilerle ilgili değişiklikler, diğer kişi topluluklarından farklı olarak, donatma iştirakini etkilemez (TTK. m. 967). Çünkü

---

⁹³¹ Okay, *C. I*, s. 259; Kalpsüz, *C. 2*, s. 64; Kender/Çetingil, s. 86; Kaner, s. 97; Doğanay, *C. 3*, s. 2686.

⁹³² Okay, *C. I*, s. 259; Kender/Çetingil, s. 86; Doğanay, *C. 3*, s. 2686.

⁹³³ Okay, *C. I*, s. 259; Kender/Çetingil, s. 86; Doğanay, *C. 3*, s. 2686.

⁹³⁴ Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 191; YTD. 1.10.1947 tarihli ve E. 1926, K. 2573 sayılı kararına göre; “*Türk Ticaret Kanunu’nda tasrih ve tadat olunan şirket nevilerinden hiç birine benzemeyen ve bu nedenle de nev’i şahsına mahsus bir iştirak şekli olan “donatma iştiraki”, TTK.’nın 968 inci maddesinde tasrih edilen ahval dışında feshedilemez*” (bkz. Doğanay, *C. 3*, s. 2686).

⁹³⁵ Bkz. birinci bölüm, “Donatma İştirakinin Unsurları” başlığı altındaki, “a) Kişi” başlıklı konuya.

⁹³⁶ Can, *C. I*, s. 209, dn. 55.

⁹³⁷ Kaner, s. 97; Gemi hem deniz ticaretinin hem de deniz ticaret hukukunun esaslı unsurudur (bkz. Pınar Akan, *Deniz Hukuku’nda Geminin Enkaz Haline Gelmesinin Hukuki Sonuçları*, İstanbul 2005, s. 5). TTK. m. 816’da gemi, tahsis edildiği amaca uygun olarak kullanılması denizde hareket etmesi olanağına bağlı bulunan ve pek küçük olmayan her türlü teknedir.

⁹³⁸ Kaner, s. 97.

iştirak bir şahıs işi değildir; iştirak gemiye dayanmaktadır.⁹³⁹ Ancak gemi mülkiyetinin kaybı halinde donatma iştiraki kendiliğinden ortadan kalkacaktır.⁹⁴⁰

Zaten TTK. m. 968’de, geminin kurtarılamayacak bir şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi, müsadere veya kaptan tarafından zaruret dolayısıyla satılması gibi bir sebeple gemi mülkiyetinin kaybı halinde, donatma iştirakinin kendiliğinden sona ereceği hüküm altına alınmıştır.

Gemi malikinin herhangi bir sebeple gemi üzerindeki mülkiyet hakkını kaybetmesi mümkündür.⁹⁴¹ Bunlar kamu hukuku ve özel hukuk hükümlerine göre sınıflandırılırsa;

(1) Kamu Hukuku Hükümlerine Göre

Kamu hukuku hükümlerine göre gemi mülkiyetinin kaybı konusunda çeşitli etkenler vardır.⁹⁴² İlk olarak, gemi mülkiyetinin kamu hukuku sebepleriyle devrinde, örneğin savaş zamanlarında deniz taşıtlarının zapt⁹⁴³ ve müsaderesi⁹⁴⁴ (zoralmı)

---

⁹³⁹ Kalpsüz, C. 2, s. 64.

⁹⁴⁰ Kalpsüz, C. 2, s. 64.

⁹⁴¹ Kalpsüz, C. I, s. 322.

⁹⁴² Kamu hukuku sebepleriyle geminin devri; gemi mülkiyetinde ortaya çıkan değişiklikler, bir kamu hukuku kuralından kaynaklanan idari bir işleme dayanır. Bu şekilde oluşan bir mülkiyet değişikliği; özellikle savaş zamanlarında savaşan devletler tarafından bazı ticaret gemileri hakkında alınan önlemlerin sonuçları olarak veya normal barış zamanında, deniz taşımalarında işlenen bazı suçların ceza yaptırımlarının sonuçları olarak görülür (bkz. Çağa, C. I, s. 83; Çağa/Kender, C. I, s. 97; Kalpsüz, C. I, s. 274; İzveren/Franko/Çalık, s. 54). Özel hukuk sebepleriyle geminin devri; gemi mülkiyetinde oluşan değişiklik bir özel hukuk kuralına ve çoğunlukla da bir hukuki işleme dayanmaktadır (bkz. Çağa, C. I, s. 83; Çağa/Kender, C. I, s. 97; Kalpsüz, C. I, s. 279; İzveren/Franko/Çalık, s. 57).

⁹⁴³ Zapt, bir düşman gemisine veya yüküne ya da tarafsızlık hükümlerine aykırı hareket eden tarafsız gemi veya yüküne el konulmasını ifade eder (bkz. Okay, C. I, s. 176; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 120; Can, C. I, s. 107; Zekeriya Yılmaz, *Teori ve Uygulamada Müsadere (Zoralmı)*, Ankara 1997, s. 19). Zaptın kelime anlamı, “*idaresi altına almak*”, “*bağlamak*” anlamına gelmektedir [bkz. <http://www.osmanlicaturkce.com/?k=Zabt&t=@> (E.T. 04.08.2009)].

⁹⁴⁴ Müsadere, el konulmuş gemi veya yük üzerindeki mülkiyetin muhakeme sonucu devlete geçmesi halini ifade eder (bkz. Yılmaz, s. 19; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 120). Uygulamada müsadereye zoralmı denilmesi, zapt (elkoyma) ile bir güvenlik tedbiri olan müsaderenin birbirine karıştırılmasına yol açmaktadır. Oysa bu iki kavram birbirinden çok farklıdır. Şöyle ki, müsadere bir yaptırım iken, el koyma sadece bir koruma tedbiridir. Zapt, zilyedliği geçici olarak kaldıran usuli bir işlemdir. Müsadere ise, bir malı hazine mülkiyetine geçiren kesin bir tedbirdir. Müsaderede, müsadere edilen eşya veya ekonomik kazanç devlete geçerken, elkoymada delil veya müsadere edilecek olan eşya sadece Adliye’nin eli altına alınır (bkz. Nurullah Kunter/Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ondördüncü

veya denizde ceza kovuşturmasını gerektiren eylemlerin yapılmasında kullanılan gemilerin müsadere (zoralmı) hallerinde gemi mülkiyeti kaybedilir.⁹⁴⁵ Bu suretle gemi müsadere olunmakla malikin mülkiyet hakkı da sona erer.⁹⁴⁶ Kamu hukukuna göre geminin cebri icra yoluyla satışı da gemi mülkiyetinin kaybına nedendir.⁹⁴⁷

Kamu hukukuna göre gemi mülkiyetinin kaybı halleri:

1) 10.07.1940 tarihli ve 3894 sayılı “*Denizde Zapt ve Müsadere Kanunu*”nun m. 10’a göre,⁹⁴⁸ düşman deniz taşıma araçları, m. 11’e göre,⁹⁴⁹ düşman deniz taşıma araçlarındaki düşman malları zapt ve müsadereye (zoralmı) tabidir. Aynı kanunun m. 14⁹⁵⁰ ve 15’e⁹⁵¹ göre tarafsız deniz taşıma araçları ile bunların yükleri bu

---

Bası, İstanbul 2006, s. 961; Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Ankara 2007, s. 595; Yılmaz, s. 20).

⁹⁴⁵ Kalpsüz, *C. I*, s. 323; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 192; Çağa/Kender, *C. I*, s. 106; İzveren/Franko/Çalık, s. 71; Akan, s. 29. Bir gemi ya ceza hukuku hükümlerine veya devletler umumi hukuku hükümlerine göre zabıt ve müsadere olunur. Gemi mülkiyetinin bu yoldan Devlete geçmesi, asli bir iktisap olup, gemi üzerindeki kanuni ve akdi bütün rehin hakları da bu suretle sona erer (bkz. Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 192; Kalpsüz, *C. I*, s. 275).

⁹⁴⁶ Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 120.

⁹⁴⁷ Kalpsüz, *C. I*, s. 323.

⁹⁴⁸ 3894 sayılı Kanun m. 10: “*Düşman nakil vasıtaları zapt ve müsadereye tabidirler*”.

⁹⁴⁹ 3894 sayılı Kanun m. 11: “*Düşman nakil vasıtalarındaki düşman malı zapt ve müsadereye tabidir*”.

⁹⁵⁰ 3894 sayılı Kanun m. 14: “A) *Bitaraf nakil vasıtası aşağıdaki hallerde zapta tabidir:*

1- *Harb kaçağı mal naklediyorsa veya bizzat kendisi harb kaçağı ise;*

2- *Düşman refakatinde seyrediyorsa;*

3- *Pasif mukavemet gösterirse;*

4- *Kuvvet istimaline mukavemet ederse;*

5- *Hasmane himaye ve yardımda bulunursa;*

6- *Vesaiki muntazam değilse;*

7- *Ablukayı yarmak filini irtikâp ederse;*

8- *Rota emrini tatbik etmezse;*

9- *Sahte evrak kullanarak düşmana kaçak mal taşımış ve düşmana bu yardımdan sonra dönüş yolculuğunda yakalanmış ise;*

B) *Nakil vasıtası aşağıdaki hallerde ayrıca müsadereye de tabidir:*

1- *Yükün yarısından fazlasını harb kaçağı teşkil ediyorsa yahut nakil vasıtası bizzat harb kaçağı ise;*

2- *Düşman refakatinde seyrediyorsa;*

3- *Kuvvet istimali ile mukavemet gösterirse;*

maddelerde bildirilen koşullara aykırı olarak deniz taşımacılığında kullanılıyorsa, yine zapt ve müsadereye tabidirler. Yine aynı Kanunun m. 31⁹⁵² ve 32⁹⁵³ hükümlerine göre; düşman savaş gemilerinin refakatinde bulunan taşıt araçları ile bunların içindeki mallar da müsadereye (zor alıma) tabidir. İlgili Kanunun m. 42⁹⁵⁴ hükmüne göre; belgeleri düzgün olmayan deniz araçları da zapta tabidirler.

Savaş zamanında Denizde Zapt ve Müsadere Kanunu'nun m. 79'a göre, bir nakil vasıtası ile mal zapt edilirse, Türk devletinin malı haline gelir.⁹⁵⁵ Yani müsadere yolu ile el konulan gemiler kamu malı olur, bu gemiler üzerinde üçüncü kişilere ait aynı haklar, gemi alacaklılarının hakları ile rehin hakları da ortadan kalkarak sona erer.⁹⁵⁶

4- Hasmane himaye ve yardımda bulunursa;

5- Ablukayı yarmak fiilini irtikâp ederse;

6- Sahte evrak kullanarak düşmana kaçak eşya taşımış ve düşmana bu yardımdan sonra dönüş yolculuğunda yakalanmış ise”.

⁹⁵¹ 3894 sayılı Kanun m. 15: “Bi taraf nakil vasıtasındaki düşman malı serbesttir.

Şu kadar ki, bu mallar aşağıdaki hallerde zapt ve müsadereye tabi olur:

1- Harb kaçağı ise yahut harb kaçağı olmasa bile harb kaçağı diğer eşyanın sahibine ait ise;

2- Nakil vasıtası düşman refakatinde seyrediyorsa;

3- Nakil vasıtası kuvvet istimali ile mukavemette bulunursa;

4- Nakil vasıtası hasmane himaye ve yardımda bulunursa;

5- Nakil vasıtası ablukayı yarmak fiilini irtikâp ederse”.

⁹⁵² 3894 sayılı Kanun m. 31: “Düşman harb gemilerinin refakatinde bulunan nakil vasıtaları harbin her türlü tehlikelerine maruzdurlar.

Bunlar zapt ve müsadereye tabidirler.”

⁹⁵³ 3894 sayılı Kanun m. 32: “Düşman harb gemileri refakatinde yolculuk etmesi sebebiyle zapt ve müsadereye tabi olan bir nakil vasıtasındaki düşman malı zapt ve müsadereye tabidir.

Nakil vasıtasının kaptan veya sahibine ait mal da aynı suretle zapt ve müsadereye tabidir”.

⁹⁵⁴ 3894 sayılı Kanun m. 42: “Evrakı muntazam olmayan nakil vasıtaları zapta tabidir.

Aşağıdaki hallerde bir nakil vasıtasının evrakı muntazam değildir:

1- Nakil vasıtasında birden fazla veya musanna veya muharref evrak bulunursa;

2- Esaslı vesaik noksan olur, imha edilmiş veya ortadan kaldırılmış bulunursa”.

⁹⁵⁵ Erhan Günay, 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve İlgili Mevzuat, Sistematik Madde Açıklamaları, KMK Uygulamasında Emsal Kararlar, Yargıtay 7. CD.'nin İlke Oluşturan Kararları, Ankara 2004, s. 64.

⁹⁵⁶ Kender/Çetingil, s. 96; İzveren/Franko/Çalık, s. 55.

2) Yeni Türk Ceza Kanunu'nun "eşya müsadere" başlıklı m. 54⁹⁵⁷, sadece bir güvenlik tedbiri olarak öngörmüştür.⁹⁵⁸ İyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla,⁹⁵⁹ bir suçun kasıtlı işlenmesinde kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan eşya⁹⁶⁰ ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere hükmolunur.⁹⁶¹ Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir.⁹⁶² Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya müsadere edilir⁹⁶³. Yukarıda belirtilen "eşya müsadere" hükümlerine tabi olan eşyanın, ceza muhakemesi sırasında muhafaza altına alınması veya rıza ile teslim edilmediği durumlarda el konulması gereklidir (CMK. m. 123).

⁹⁵⁷ "Eşya müsadere" başlıklı TCK. m. 54'e göre; "(1) İyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkânsız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadere hükmüne karar verilir.

(3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suçta nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsadere hükmüne hükmedilmeyebilir.

(4) Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya müsadere edilir.

(5) Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsadere gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsadere hükmüne karar verilir.

(6) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suçta iştirak eden kişinin payına müsadere hükmolunur".

⁹⁵⁸ Yeni Türk Ceza Kanunu müsadereyi yaptırımlar arasına almamış, bir güvenlik tedbiri olarak düzenleme yapmıştır (bkz. Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, s. 982). Neden güvenlik tedbiri olduğu hususu için YTCK. madde gerekçesine bakıldığında; müsadere hükmünün hukuki niteliğinin bir güvenlik tedbiri olduğunun kabul edilmesi nedeniyle, müsadere hükmüne hükmedilmesi için bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte, bu suçtan dolayı bir kimsenin cezaya mahkûm edilmesi gerekmemekte olduğu belirtilmiştir.

⁹⁵⁹ Abdulkadir Certel, *Müsadere*, Ankara 2008, s. 37; Günay, *4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve İlgili Mevzuat, Sistematik Madde Açıklamaları, KMK Uygulamasında Emsal Kararlar, Yargıtay 7. CD. 'nin İlke Oluşturan Kararları*, s. 64.

⁹⁶⁰ Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, s. 982; Certel, s. 38-39.

⁹⁶¹ Öztürk/Erdem, s. 594.

⁹⁶² Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, s. 983.

⁹⁶³ Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, s. 983.

4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun⁹⁶⁴ m. 14'e göre,⁹⁶⁵ kaçak eşya naklinde bilerek kullanılan deniz nakil vasıtalarının, m. 20'de belirtilen hallerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda zoralarına hükmolunacağı, el konulan taşıma araçlarının soruşturma sırasında en yakın gümrük idaresine teslim edileceği öngörülmüştür.⁹⁶⁶ Gemiler 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun m. 23/2'ye göre saklanması masraflı veya külfetli taşıma araçlarından olduğundan, gemiler müsadere kararı beklenmeksizin, GK. m. 178 hükmü uyarınca tasfiyeye tabi tutulacaktır.

3) TTK. m. 832'ye göre,⁹⁶⁷ bayrak çekme hak ve yükümlülüğüne aykırılık halinde de gemi müsadere olunabilir.⁹⁶⁸

4) Limanlar Kanunu'nun 2829 sayılı Kanunla değişik m. 7 gereğince limanlar dâhilindeki seyir ve seferin selametine engel olabilecek şekil ve durumda batan bütün gemiler ve eşya, tanınan süre içinde ilgilileri tarafından çıkartılmazsa, liman

---

⁹⁶⁴ 1918 sayılı “Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun”un günümüz koşullarının getirdiği yenilikleri ve ekonomik suça ekonomik ceza anlayışının gereklerini karşılamadığı düşüncesinden hareketle hazırlanan 4926 sayılı “Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu”, 19.07.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁹⁶⁵ 4926 sayılı Kanunu'n “Deniz taşıtları” başlıklı 14 üncü maddesine göre: “Yabancı ülkelerden geldiği halde geçerli neden olmaksızın belgelerinin gösterdiği rota dışında Türkiye karasularında rastlanan gayrisafi ikiyüz tonilato hacminden aşağı taşıtların yüküne el konulur. Yükü bulunmadığı halde, yükü olmadığını veya başka bir limana çıkarıldığını veya avarya olduğunu kanıtlayamayan gemi kaptan veya acentesine tonilato başına ellimilyon lira para cezası uygulanır.

Gümrük bölgesinde gümrük idaresi bulunmayan yerlere geçerli neden olmaksızın izinsiz yanan veya diğer taşıtlarla temas eden deniz taşıtları içinde bulunan yükleme veya taşıma belgelerinde kayıtlı yasak eşyaya el konularak tasfiyeye tâbi tutulur.

Gümrük bölgesindeki deniz taşıtlarının yükleme veya taşıma belgelerinde yazılı olmayan ve bulunduğu yerden aranarak çıkarılan eşyaya el konularak tasfiyeye tâbi tutulur ve eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı para cezası uygulanır”.

⁹⁶⁶ Çağa/Kender, C. I, s. 107; İzveren/Franko/Çalık, s. 56; Günay, 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve İlgili Mevzuat, Sistematik Madde Açıklamaları, KMK Uygulamasında Emsal Kararlar, Yargutay 7. CD.'nin İlke Oluşturan Kararları, s. 175.

⁹⁶⁷ TTK. m. 832: “823 ilâ 826'ncı maddelere aykırı olarak Türk Bayrağı çeken veya aynı maddelerin hükümlerine göre Türk Bayrağı çeken veya aynı maddelerin hükümlerine göre Türk bayrağı çekmesi lâzım gelirken diğer bir devletin bayrağını çeken geminin kaptanı veya bu hareketleri men etmemiş olan donatanı 400 liraya kadar ağır para cezası veya altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Geminin suçluya ait olup olmadığı gözetilmeksizin müsaderesine de karar verilebilir”.

⁹⁶⁸ Kalpsüz, C. I, s. 272; Çağa/Kender, C. I, s. 96; Can, C. I, s. 108; İzveren/Franko/Çalık, s. 56.

yönetimleri tarafından çıkartılır.⁹⁶⁹ Sahipleri çıkarma masraflarını vermedikleri takdirde mal memurları gemiyi satarlar. Böylece malikin mülkiyet hakkı da sona erer.

(2) *Özel Hukuk Hükümlerine Göre*

Özel hukukta gemi mülkiyetine son veren sebepler şunlardır:

1) İlk olarak, geminin temlik yoluyla devredilmesi gemi mülkiyetine son veren sebeplerden biridir.⁹⁷⁰ Sicile kayıtlı olmayan gemiler taşınır hükümlerine tabiyken, sicile kayıtlı gemiler ise taşınır ve taşınmaz rejimlerinden farklı, özel bir rejime tabi tutulmuştur.⁹⁷¹ Temlik yoluyla devre, satış, trampa, bağışlama ve gemi inşa sözleşmesindeki taahhüt sebebiyle temlik veya gemi mülkiyetinin bir ticaret şirketine sermaye olarak konması gibi haller örnek gösterilebilir.

Donatma iştirakine ait bir geminin temlik hakkındaki karar için, oy çokluğu yeterlidir (TTK. m. 968/1). Donatma iştirakinde, geminin temlikine karar verilmişse, iştirakin tasfiyesi amacıyla geminin satılması, açık artırma yoluyla olur. Geminin açık arttırmayla satışı, ancak geminin bağlama limanında bulunduğu bir sırada yapılabilir.⁹⁷² Bununla beraber, herhangi bir navlun sözleşmesinin ifası ile mükellef olmaması şartıyla, geminin bağlama limanı dışında başka bir limanda bulunduğu sırada da satışı mümkündür.⁹⁷³ Ancak, müşterek donatanlar oybirliği ile geminin başka surette ve şartlar altında satılmasına karar verebilirler (TTK. m. 968/2).

Müşterek donatanlar satışın şekil ve şartları ile tasfiye memuru tayini konularında aralarında anlaşamazlarsa, mahkeme gemiyi satmak ve iştiraki tasfiye etmek üzere bir tasfiye memuru tayin eder. Bu memurun hakları ve vazifeleri ile sorumluluğu hakkında, kollektif şirket tasfiye memurlarına ait hükümler kıyas yoluyla uygulanır (TTK. m. 968/3).

2) Terk ve bırakma durumları da geminin mülkiyetinin kaybına neden olur.⁹⁷⁴

---

⁹⁶⁹ Barış Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, Ankara 2009, s. 64.

⁹⁷⁰ Akan, s. 29.

⁹⁷¹ Okay, *C. I*, s. 158.

⁹⁷² Can, *C. I*, s. 225.

⁹⁷³ Can, *C. I*, s. 225.

⁹⁷⁴ Çağa, s. 95; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 119; Akan, s. 29.

Bir geminin tamiri olmadan hareket etme imkânının bulunmadığı ve gerekli tamiratların yapılacağı limana götürülemediği hallerde, gemi vasfını sağlayan unsurlardan biri olan denizde hareket kabiliyeti unsurunu kaybetmesi nedeniyle mülkiyet hakkından feragat (terk) TTK. m. 874’te hüküm altına alınmıştır: Bu hükme göre; “*Malik, feragat ettiğini sicil dairesine bildirerek ve feragat keyfiyeti gemi siciline tescil edilmek suretiyle geminin mülkiyeti terk edilebilir.*

Sahipsiz bir gemiyi ihraz hakkı münhasıran devletindir. Devlet, kendisinin gemi siciline malik sıfatıyla tescil ettirmek suretiyle mülkiyeti iktisap eder”.

Gemi mülkiyetinin, bütün gemiler için aynı surette sona ermesine neden olan sebep, denizcilik rizikolarına karşı sigortalanmış bir geminin sigortacıya bırakılması, terktir (karş. TTK. m. 1427).⁹⁷⁵ Bırakma beyanı ile sigortalının gemi üzerindeki hakları sigortacıya geçer.⁹⁷⁶

TTK. m. 1420’ye göre; gemi gaip olduğu takdirde, gemi veya malların ambargo edilmiş, muharip bir devlet tarafından müsadere olunmuş veya başka bir suretle bir kamu işlemi ile alıkonulmuş ya da deniz haydutları tarafından zapt edilmiş olması nedeniyle sigorta konusu tehlike altında bulunursa ve m. 1420’de yazılı (A), (B) ve (C) bentlerindeki süreler geçtiği halde gemi ve mallar serbest bırakılmamış olursa sigortalı, sigorta edilen şey üzerindeki haklarını devrederek sigorta bedelinin tamamının ödenmesini isteme hakkına sahiptir.

Bırakma donatma iştirakinde de görülür.⁹⁷⁷ TTK. m. 963/1’e göre yeni bir yolculuğa veya yolculuk sonunda geminin onarımına veya donatma iştirakinin yalnız gemi ve navlunla sorumlu olduğu bir alacağın ödenmesine karar verilirse, karara katılmayan müşterek donatanlardan her biri, herhangi bir karşılık beklemezsizin iştirak payını bırakmak suretiyle kararı yerine getirmek için gereken ödemelerde bulunmaktan kurtulabilir.⁹⁷⁸

3) Geminin kurtarılamayacak şekilde batması veya tamir kabul etmez hale gelmesi, hasarın çok ağır olması nedeniyle o geminin artık maddeten gemi vasfını

⁹⁷⁵ Okay, *C. I.*, s. 175; Kalpsüz, *C. I.*, s. 325.

⁹⁷⁶ Kalpsüz, *C. I.*, s. 325; Çağa, s. 93; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 119.

⁹⁷⁷ Okay, *C. I.*, s. 175; Çağa, s. 93.

⁹⁷⁸ Okay, *C. I.*, s. 175; Çağa, s. 93; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 119.

ytirmesi,⁹⁷⁹ geminin kaybolması⁹⁸⁰ hallerinde, bir gemi olması için gerekli olan nitelikleri sürekli olarak kaybetmiş olması nedeniyle gemi olmaktan çıkacaktır. İşte bu durum, donatma iştirakinin infisah sebeplerinden birini oluşturur.⁹⁸¹

Geminin kurtarılamayacak şekilde batması gemi niteliğinin, dolayısıyla üzerindeki mülkiyetin kaybına yol açar.⁹⁸² Geminin kurtarılamayacak şekilde batması hali, münferit kısımları arasındaki rabitanın tekrar tesis edilmeyecek şekilde kaybolmasını ifade eder.⁹⁸³ Bu hal, geminin talep üzerine veya re'sen sicilden terkinini gerektirir (TTK. m. 851/1 ve 852/2). Burada gemi vasfı, teknenin kurtarılamayacak şekilde kaybolmasını ifade eder.⁹⁸⁴ Nerede battığı belli olan bir geminin malikinin, batık geminin çıkarılması konusunda hiçbir girişimde bulunmaması, batık veya kaybolmuş tekne ile ilgilenmemesi, gemiyi battığı yerde kendi haline bırakması, duruma göre, onun terkinini de olabilir.⁹⁸⁵ Kurtarılması mümkün olmayan bir gemi enkazı, tekne gemi siciline kayıtlı olsa dahi gemi

---

⁹⁷⁹ Ağır hasar nedeniyle geminin artık gemi vasfını kaybetmiş sayılması, onun artık enkaz haline gelmesi olarak anlaşılır. Gemi sadece bir hurda yığındır (bkz. Akan, s. 16; Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 65).

⁹⁸⁰ Her ne kadar günümüz teknolojik şartlarında geminin kaybolması uzak bir ihtimal ise de, geminin kaybolduğu hallerde donatanı, geminin olabileceği yerlerle ilgili yeni bilgiler elde etmek için genellikle Lloyd's müracaat etmektedirler. Lloyd's söz konusu gemiden haber almaz donatanın acentelerini bilgilendirir. Ancak makul bir süre geçtikten sonra gemiden hala haber alınamaması halinde artık gemi kayıp kabul edilir. İngiliz hukuku uyarınca geminin kayıp sayılması için herhangi bir süre belirlenmemiş olup, her olayın şartları (geminin sınıfı, yolculuğun mesafesi, yolculuk güzergahının durumu gibi) göz önüne alınarak geminin kayıp sayılıp sayılmayacağına karar verilecektir. Ancak bu hususta kesin bir kural yoktur (bkz. Akan, s. 18). TTK. m. 1421/1 yolculuğa başlamış olan bir geminin gaiplik süresi içinde varma limanına ulaşmadığı ve aynı süre zarfında ilgililerin de ona ulaşamadığının sabit olması halinde geminin gaip sayılacağını belirtmektedir. Anılan maddenin ikinci fıkrası ise coğrafi bölgelere göre bir ayırım yaparak gaipliğe ilişkin süreleri ortaya koymaktadır. Şöyle ki, yolculuğun başladığı günden itibaren hesap olunarak, gaiplik süresi kalkma ve varma limanlarının her ikisi de Avrupa limanı ise yelkenli gemiler için altı, vapurlar için dört ay; bu limanlardan birisi Avrupa limanı dışında ya da Ümit veya Horn Burunlarına kadar bir liman olursa her iki gemi türü için dokuz ay; bu burunlardan birinin ötesinde olursa, her iki gemi için de on iki aydır. Her iki limanın da Avrupa dışında olması halinde söz konusu süre, duruma göre altı, dokuz ya da on iki aydır. Tereddüt halinde ise en uzun müddet beklenir.

⁹⁸¹ Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 191; Çağa, *C. I.*, s. 95; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 120; Akan, s. 31.

⁹⁸² Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 191; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 120; Akan, s. 29.

⁹⁸³ Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 191.

⁹⁸⁴ Kalpsüz, *C. I.*, s. 86; Kalpsüz, *Gemi Rehni*, s. 191.

⁹⁸⁵ Kalpsüz, *C. I.*, s. 325.

sayılamaz.⁹⁸⁶ Çünkü gemi olabilmek için gerekli nitelikleri geçici değil, daimi surette kaybetmiştir.⁹⁸⁷

TTK. m. 818/1, b. 1’de yer alan hüküm gereğince, tamiri hiç veya bulunduğu yerde mümkün olmayan ve tamir edebileceği bir limana da götürülemeyen gemi “*tamir kabul etmez gemi*” sayılır.⁹⁸⁸ Tamir kabul etmeme hali, mutlak ve nispi surette olmak üzere iki şekilde ortaya çıkabilir.⁹⁸⁹ Tamiri hiç mümkün olmayan bir gemi, artık *mutlak* surette tamir kabul etmez gemi haline gelmiştir.⁹⁹⁰ Bu gruba öncelikle, tamamen harap olmuş ve bir enkaz haline dönüşmüş gemiler girer. Diğer yandan, bir geminin denize elverişliliğini temin eden esas kısımları arasındaki bağlantı tamamen ortadan kalkmış ve bunun tekrar sağlanması, ancak yeni bir geminin inşası niteliğindeki bir masrafı gerektiriyorsa, burada da mutlak surette tamir kabul etmeme durumu söz konusudur.⁹⁹¹ Geminin esas kısımlarındaki bir hasar, bozukluk veya arıza sebebiyle denize elverişsiz hale gelmiş olan geminin muhtaç olduğu tamirin, bulunduğu yerde mümkün olmaması halinde nispi surette tamir kabul etmeme hali mevcuttur.⁹⁹²

TTK. m. 968/2’ye göre, geminin tamir kabul etmez veya tamire değmez bir halde bulunduğu mahkeme kararıyla tespit edilmedikçe, geminin temlik üzerine yapılacak açık artırma sonucu satışı, ancak gemi bağlama limanında veya diğer bir Türk limanında bulunup da, ifası ile mükellef bulunduğu bir navlun sözleşmesiyle henüz bağlı bulunmadığı bir sırada yapılabilir. Müşterek donatanların hepsinin muvafakatiyle satış şekil ve şartları değiştirilebilir.

---

⁹⁸⁶ Akan, s. 15.

⁹⁸⁷ Kalpsüz, *C. I*, s. 88.

⁹⁸⁸ Geminin tamir kabul etmez hale gelmesi çeşitli nedenlerle olabilir. Bunların başında yangın gelir. Haydarpaşa Limanı açıklarında 1980 yılında Yunan bayraklı bir gemi ile çarpışarak günlerce yanan Romen bayraklı “*Independenta*” gemisi bu anlamda güzel bir örnek oluşturmaktadır (bkz. Akan, s. 16).

⁹⁸⁹ Can, *C. I*, s. 32.

⁹⁹⁰ Kalpsüz, *C. I*, s. 112.

⁹⁹¹ Kalpsüz, *C. I*, s. 112;

⁹⁹² Can, *C. I*, s. 32.

4) Gemi mülkiyetinin kazandırıcı zamanaşımı ile bir başkası tarafından iktisap edilmesi halinde de gemi mülkiyeti sona erer.⁹⁹³ Sicile kayıtlı gemilerde gemi sicilindeki kayda dayanarak; sicile kayıtlı olmayan gemilerde ise zilyedinden, iyiniyetli üçüncü bir şahıs tarafından iktisap edilmesi halinde mülkiyet sona ermektedir.⁹⁹⁴ Yani, TTK. m. 872'ye⁹⁹⁵ göre olağan zamanaşımı veya TTK. m. 873'e⁹⁹⁶ göre, olağanüstü zamanaşımı ile geminin asli zilyet tarafından kazanılması ile önceki malike ait mülkiyet hakkı sona erer.⁹⁹⁷

Sahipsiz gemilerin mülkiyetini elde etme hakkı sadece Devletin olup, gemi siciline malik sıfatıyla tescil edilmek suretiyle bu gemilerin mülkiyet hakları Devlete geçer.

b) Geminin Donatma İştiraki Tarafından Devamlı Olarak Deniz Ticaretinde Kullanılmaktan Çıkarılması

Geminin, donatma iştiraki tarafından devamlı olarak deniz ticaretinde kullanılmaktan çıkarılması (örneğin geminin bir işletme müteahhidine kiraya

---

⁹⁹³ Akan, s. 29.

⁹⁹⁴ Çağa/Kender, C. I, s. 105; Akan, s. 29.

⁹⁹⁵ TTK. m. 872: “Mülkiyetini iktisap etmiş olmadığı halde gemi sicilinde bir geminin maliki olarak tescil edilmiş bulunan kimse, tescil beş yıl devam etmek ve kendisi de bu müddet zarfında gemiyi fasulasız olarak ve nizasız asli zilyed sıfatıyla yedinde bulundurmamak şartıyla mülkiyetini iktisap eder. Bu müddetin hesabı, kesilmesi ve durması Borçlar Kanununun alacak müruruzamanı hakkındaki hükümlerine tabidir. Kaydın doğru olmadığı yolunda gemi sicilinde bir itiraz kayıtlı oldukça müruruzaman durur”.

⁹⁹⁶ TTK. m. 873: “Sicile kayıtlı olmayan bir gemiyi on yıl müddet ile fasulasız ve nizasız asli zilyed sıfatıyla yedinde bulunduran kimse o geminin kendi malı olmak üzere tescilini isteyebilir.

Sicilden maliki kim olduğu anlaşılmayan veya on yıl önce ölmüş yahut gaipliğine karar verilmiş bir kimse adına kayıtlı bulunan bir gemiyi, birinci fıkrada yazılı şartlar altında yedinde bulunduran kimse dahi o geminin maliki olarak tescil edilmesini talep edebilir. Zilyedlik müddetinin hesabı kelimesi ve durması Borçlar Kanununun alacak müruruzamanı hakkındaki hükümlerine tabidir.

Tescil ancak mahkeme kararı ile olur. Mahkeme bir müddet tayin ederek ilgilileri itirazlarını bildirmeye ilan yolu ile davet eder. Bu müddet içinde itiraz edilmez veya itiraz reddolunursa tescile karar verilir.

Tescile karar verilmeden önemce üçüncü bir şahıs malik sıfatıyla tescil edilir veya üçüncü şahsın mülkiyeti dolayısıyla gemi sicilinin doğru olmadığı yolunda bir itiraz şerhi verilmiş olursa, tescil kararı üçüncü şahıs hakkında hüküm ifade etmez”.

⁹⁹⁷ Kalpsüz, C. I, s. 329.

verilmesi, otel veya iç su gemisi olarak kullanılması gibi) donatma iştiraki konusuz kalacağı için iştirak kendiliğinden sona erecektir.

c) Bütün Payların Bir Kişide Toplanması

Donatma iştirakinin iç ilişkisi bölümünde, iştirak payı kavramından bahsedilmişti. Genel olarak konumuzla ilgisinden dolayı kısmen de olsa yeniden değinilirse; donatma iştirakinde müşterek donatanların bu sıfatlarından doğan bütün mali hak ve borçları, onların iştirak payını oluşturur.⁹⁹⁸ İştirak payına hem haklar, hem de borçlar dâhildir.⁹⁹⁹ Müşterek donatanların iştirak payına dâhil olan hakları arasında ilk sırayı, onların deniz ticaretinde birlikte kullandıkları gemi üzerindeki gemi payı oluşturur.¹⁰⁰⁰

Kural olarak, müşterek donatanlar, kendi iradeleri ile donatma iştirakinden sadece iştirak payını temlik ederek diğer müşterek donatanların muvafakatine gerek kalmaksızın ayrılacaklardır.¹⁰⁰¹ Müşterek donatanlardan her biri, istediği zaman iştirak payını müşterek donatanlardan birine veya bir üçüncü kişiye devredebilir. Tek istisnası, iştirak payının devri sonucunda gemi Türk bayrağı çekme hakkını kaybedecekse, devrin hüküm doğurmasının bütün müşterek donatanların onayına bağlı olmasıdır (TTK. m. 965/2).

Donatma iştirakinin oluşabilmesi için birden fazla şahsın olması gerekmektedir. Bu nedenle iştirak payları devredildikten sonra geminin mülkiyeti tek kişiye geçerse, bu durumda donatma iştiraki kendiliğinden sona erecektir. Aksi durum, TTK. m. 951 hükmüne aykırı düşecektir.

---

⁹⁹⁸ Can, C. I, s. 217.

⁹⁹⁹ Can, C. I, s. 217.

¹⁰⁰⁰ Can, C. I, s. 217.

¹⁰⁰¹ Bkz. ikinci bölüm, “Donatma İştirakinde İç İlişki” konusuna.

2. Fesih Nedenleri

a) Müşterek Donatanların Kararı ile Fesih

(1) *Türk Ticaret Kanunu'nda*

Donatma iştiraki ortak donatanlar arasında bir şirket ilişkisi olduğu için, bu ortaklık ilişkisi donatanların kararı ile her zaman feshedilebilir.¹⁰⁰² Zaten TTK.'nın 968 inci maddesinin birinci fıkrası da çoğunluğa donatma iştirakinin feshine karar verme yetkisini açıkça tanımıştır. TTK. m. 968/1 “*Donatma iştiraki ekseriyet kararıyla fesholunabilir. Geminin temlik hakkındaki karar dahi bu hükmüdedir*”.

Donatma iştiraki, müşterek donatanların oy çoğunluğu ile alacakları karara istinaden feshedilebilir.¹⁰⁰³ Müşterek donatanlar tarafından çoğunluk kararıyla geminin temlik hakkında verilen karar da fesih kararı hükmündedir.¹⁰⁰⁴ TTK. m. 968/1 hükmü, çoğunluğa, donatma iştirakinin feshine karar vermek yetkisini tanımakta ise de fesih, ancak onun icrası amacıyla satılması ve böylece iştirakin temelini ortadan kalkmasıyla gerçekleşir.¹⁰⁰⁵ Her iki halde de donatma iştiraki, kararın icrası amacıyla geminin TTK. m. 968/2 hükmünce satılması ile değil, karar alınır alınmaz derhal sona erer.¹⁰⁰⁶ Bununla birlikte iştirakin sonraki bir tarihte, örneğin geminin seferden döndüğü veya satışının icra edildiği tarihte infisah etmesi kaydıyla karar alınması da mümkündür.¹⁰⁰⁷ Her iki karar da istenildiği zaman alınabilir, şu kadar ki, bunların icrası m. 968/2 hükmüne tabidir.¹⁰⁰⁸ Çoğunlukla alınan fesih veya temlik kararından ancak oybirliği ile dönülebilir.¹⁰⁰⁹ Çünkü böyle bir kararın yerine getirilmesini istemek konusunda müşterek donatanlardan her

¹⁰⁰² İzveren/Franko/Çalık, s. 126.

¹⁰⁰³ Kalpsüz, C. 2, s. 64; Okay, C. I, s. 259; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 193; Çağa/Kender, C. I, s. 183; Kaner, s. 98; Can, C. I, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 927.

¹⁰⁰⁴ Çağa, C. I, s. 165; Çağa/Kender, C. I, s. 183; İzveren/Franko/Çalık, s. 126; Doğanay, C. 3, s. 2686.

¹⁰⁰⁵ Doğanay, C. 3, s. 2686.

¹⁰⁰⁶ Çağa, C. I, s. 165; Çağa/Kender, C. I, s. 183; Her iki halde de gemi açık artırma ile satılarak ortaklık tasfiye olunmakla, fesih fiilen gerçekleştirilir (bkz. İzveren/Franko/Çalık, s. 126).

¹⁰⁰⁷ Çağa/Kender, C. I, s. 183.

¹⁰⁰⁸ Doğanay, C. 3, s. 2686.

¹⁰⁰⁹ Çağa, C. I, s. 165; Çağa/Kender, C. I, s. 183; Doğanay, C. 3, s. 2686.

birinin kazanılmış hakkı vardır ki, bu çoğunluğu bu tarz bir karar alırken düşüncelerine sebep olacaktır.¹⁰¹⁰

Müşterek donatanların kararıyla feshedilmiş donatma iştirakinde geminin satış şartları TTK. m. 968/2’de yer almaktadır. Buna göre; “*Donatma iştirakinin feshi yahut geminin temlik kararıyla kararlaştırılmışsa, gemi açık artırma ile satılır ve iştirak tasfiye olunur. Geminin tamir kabul etmez veya tamire değmez bir halde bulunduğu mahkeme kararıyla tespit olunmadıkça satış ancak gemi bağlama limanında veya diğer bir Türk limanında bulunup da ifası ile mükellef bulunduğu bir navlun mukavelesiyle henüz bağlı bulunmadığı bir sırada yapılabilir. Müşterek donatanların hepsinin muvafakatiyle satış şekil ve şartları değiştirilebilir*”.

Söz konusu hükme göre, donatma iştirakinin feshine karar verilmişse, iştirakin tasfiyesi amacıyla geminin satılması, açık arttırma yoluyla olur.¹⁰¹¹ Geminin açık arttırmayla satışı, ancak geminin bağlama limanında bulunduğu bir sırada yapılabilir.¹⁰¹² Bu kuralın istisnalarından biri, herhangi bir navlun sözleşmesinin ifası ile yükümlü olunmaması şartıyla, geminin bağlama limanı dışında başka bir limanda bulunduğu sırada da satışının mümkün olmasıdır.¹⁰¹³ Diğer bir istisna ise, geminin tamir kabul etmez veya tamire değmez bir halde bulunduğu yetkili ticaret mahkemesi kararı ile tespit olunması halinde, satışının bağlama limanında bulunduğu sırada yapılması şartı aranmaksızın, geminin açık artırma ile satışının yapılmasıdır.¹⁰¹⁴ Ancak müşterek donatanlar oybirliği ile geminin başka surette ve şartlar altında satılmasına da karar verebilirler.¹⁰¹⁵

Eğer müşterek donatanlar satışın şekil ve şartları ile tasfiye memurunun tayini konusunda anlaşamazlarsa TTK. m. 968/3 hükmü devreye girer. Bu hükme göre; “*Satış şekil ve şartları veya tasfiye memuru tayini hususlarında müşterek*

---

¹⁰¹⁰ Çağa/Kender, *C. I*, s. 183.

¹⁰¹¹ Çağa, *C. I*, s. 165; Çağa/Kender, *C. I*, s. 183; Kaner, s. 98; Can, *C. I*, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 927.

¹⁰¹² Can, *C. I*, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 927; Doğanay, *C. 3*, s. 2687.

¹⁰¹³ Çağa, *C. I*, s. 165; Çağa/Kender, *C. I*, s. 183; Can, *C. I*, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 927.

¹⁰¹⁴ Çağa, *C. I*, s. 165; Kaner, s. 98; Can, *C. I*, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 927; Doğanay, *C. 3*, s. 2687.

¹⁰¹⁵ Çağa, *C. I*, s. 165; Çağa/Kender, *C. I*, s. 183; Can, *C. I*, s. 225; Doğanay, *C. 3*, s. 2687.

donatanların uzlaşmalarını veya feshe mahkemece karar verilmiş olması halinde mahkeme gemiyi satmak ve iştiraki tasfiye etmek üzere bir tasfiye memuru tayin eder. Bu memurun hakları ve vazife ve mesuliyetleri hakkında kollektif şirket tasfiye memurlarına ait hükümler kıyas yoluyla tatbik olunur”.

Bu hüküm, fark edileceği üzere, çok açıktır. Müşterek donatanlar arasında satışın şekil ve şartları ile tasfiye memurunun tayini konusunda uzlaşma olmadığı takdirde, mahkeme, gemiyi satmak ve iştiraki tasfiye etmek üzere bir tasfiye memuru tayin eder. Bu fesih sebebiyle sona eren donatma iştiraki tasfiye haline girer ve tasfiye bitinceye kadar “*tasfiye halinde donatma iştiraki*” sıfatıyla devam eder.¹⁰¹⁶

Dikkat edileceği üzere, tasfiye memurlarının hakları, görevleri ve sorumlulukları hakkında, kollektif şirket tasfiye memurlarına atıfta bulunulmuştur. Bu nedenle donatma iştirakine atanan tasfiye memurlarının hakları, görevleri ve sorumluluklarını şu şekilde sıralayabiliriz: İlk olarak, tasfiye memurları faaliyetlerine karşılık bir ücret isteme hakkına sahiptirler.¹⁰¹⁷ İkinci olarak, tasfiye memurlarının görevleri, tasfiye işlerinin yürütülmesinde kendilerinden “*basiretli bir iş adamı gibi*” davranmaları beklenir.¹⁰¹⁸ Üçüncü olarak, yasa koyucu tasfiye memurlarının işlemleri mümkün olan en kısa sürede bitirmesini emretmiştir (TTK. m. 225). Son olarak kanun, sözleşme veya iş görme şartlarının kendisine yüklediği gereklere aykırı davranışlarıyla ortaklara veya üçüncü kişilere zarar veren tasfiye memurları, ilgililere karşı müteselsil olarak sorumlu olurlar (TTK. m. 224/1).

(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda

Bilindiği üzere infisah nedenleriyle sona erme, kendiliğinden, yani kanunda yer alan bir olayın meydana gelmesiyle ve herhangi bir iradeye ihtiyaç olmaksızın meydana gelir.¹⁰¹⁹ Buna karşılık bazı durumlarda donatma iştiraki ilişkisinin sona ermesi bakımından bir irade söz konusu olur.¹⁰²⁰ Bu irade ya ortakların ya da

---

¹⁰¹⁶ Çağa/Kender, C. I, s. 183; Doğanay, C. 3, s. 2688.

¹⁰¹⁷ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 355.

¹⁰¹⁸ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 356.

¹⁰¹⁹ Şener, s. 431.

¹⁰²⁰ Şener, s. 431.

mahkemenin iradesidir.¹⁰²¹ Bu şekilde iradeyle donatma iştiraki ilişkisinin sona erdirilmesi durumunda fesih söz edilir.¹⁰²²

Görüldüğü gibi infisah ve fesih sebepleri birbirinden çok farklı konuları içermektedir. TTK'da donatma iştirakinin “*fesih nedenleri*” hatalı bir şekilde “*infisah nedenleri*” başlığı altında m. 968'de yer almaktayken, Tasarı'da bu karmaşıklık düzeltilmiştir. Şöyle ki, Tasarı'da donatma iştirakinin sona ermesi “*Sona erme sebepleri*” başlığı altında birden fazla madde de düzenlenmiştir.

İlk olarak “*a) Fesih kararı*” başlıklı m. 1082'de müşterek donatanların kararıyla donatma iştirakinin sona ermesine değinilmiştir. Tasarı m. 1082 “*(1) Donatma iştiraki, çoğunluk kararı ile fesih olunabilir. Geminin devri hakkındaki karar da, iştirakin feshi kararı hükmündedir*” şeklinde kaleme alınmıştır. Bu madde hükmü, TTK. m. 968/1'den değiştirilmeksizin alınmıştır. Ancak Tasarı'nın bu maddesinin başlığına “*a) Fesih kararı*” değil de “*Müşterek donatanların kararıyla*” denilebilirdi. Çünkü üst başlık olan “*Sona erme sebepleri*” altında alt başlıklar halinde sayılan hükümlerin hepsi birer fesih nedenidir. Bu yüzden bu konuda söz konusu madde hükmünün başlığının düzeltilmesi yoluna gidilmesi, bu karışıklığın ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

b) Mahkeme Kararı ile Fesih

(1) Türk Ticaret Kanunu'nda

Kural olarak TTK. m. 967'de belirtildiği üzere, müşterek donatanlardan hiç biri, iştirakin feshini mahkeme kararı ile talep ve dava edemez.¹⁰²³ Buna göre, müşterek donatanlardan birinin iştiraktan çıkarılmasını haklı kılan sebepler olsa bile, onun iştiraktan çıkarılması mümkün değildir.¹⁰²⁴

---

¹⁰²¹ Şener, s. 431.

¹⁰²² Şener, s. 431.

¹⁰²³ Doğanay, C. 3, s. 2687.

¹⁰²⁴ Can, C. I, s. 222. “*Bu prensip anonim ve limited ortaklıklarda da cari olup donatma ortaklığının arz ettiği sermaye şirketi bünyesinden ileri gelmektedir. Müşterek donatanlar arasındaki geçimsizlik az üyeli bir anonim veya limited ortaklığa mensup olan ortaklar arasındaki geçimsizlikten farklı değildir. Her ortak diğer ortakların muvafakatini aramaksızın payını serbestçe temlik etmek salahiyetine sahip olduğundan ortakların menfaati kâfi derecede*

Ancak, iştirakin devamı sırasında müşterek donatanlardan her biri, şahsını ilgilendirmeyen¹⁰²⁵ “*haklı bir sebebe*”¹⁰²⁶ dayanarak iştiraktan çıkmasına müsaade edilmesini, diğer müşterek donatanlardan isteyebilir.¹⁰²⁷ Eğer, haklı sebeplere bağlı olarak iştiraktan ayrılmak isteyen müşterek donatanın çıkmasına diğer ortaklar müsaade etmeyecek olurlarsa, bu durumda yapılabilecek olan tek şey çıkmak isteyen

---

korunmuş sayılabilir” (bkz. Türk Ticaret Kanunu Hakkındaki Hükümet Gerekçesi, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı, 198, s. 52).

¹⁰²⁵ “Donatma iştirakine ait hükümlerin mühim bir eksiği iştirakin tasfiyesine dair herhangi bir sözün kanunda bulunmamasıdır. Hâlbuki donatma iştirakinde taraflar arasında bir şirket münasebeti bulunmasına ve bu iştirakin müşterek donatanlarınkinden ayrı ve hususi bir mameleke sahip olmasına göre onun nihayete ermesi halinde tasfiye durumunun meydana gelmesi zaruridir. Bu bakımdan 968 inci maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesine (ve iştirak tasfiye olunur) sözleri eklendiği gibi hükümet tasarısındaki ikinci fıkra ile üçüncü fıkra arasında eklenen bir fıkra ile tasfiye memuru tayini gerektiği ve bunun hukuki durumunun kollektif şirket tasfiye memurlarının hukuki durumunun benzeri olduğu esaslarını bildiren bir fıkra ilave edilmiştir.

Donatma iştiraki müessesesinin, memleketimizdeki tatbikatta donatanlardan birini veya bir kısmını pek zor durumlara sokan bir hüküm vardır. O hüküm de Alman Kanununda olduğu gibi donatma iştirakinin feshinin müşterek donatanların hepsi rıza göstermedikçe mümkün olmaması ve haklı sebepler bulunsa bile donatma iştirakinin feshinin istenmemesidir. Herhangi bir sebeple birtakım kimselerle donatma iştirakine girmiş olan kimse diğerlerinin sistemli olarak kötü hareketlerine hedef tutulmakta, hissesini devretmek istediği zaman devretmek isteyen akıbetine uğramaktan korkan diğer kimselerin hisseyi devralmaktan kaçınması sebebiyle iştirakteki payın devri de fiilen imkânsız bulunmaktadır. Bu itibarla kanunda haklı sebep esasına dayanan fesih davasının kabulü zaruri görülmüştür. Esasen donatma iştirakinin haklı sebebe göre feshinin mümkün olmaması bugün dahi amir hükümlerden değildir. Taraflar mukavele ile bunun aksini kararlaştırabilirler. Çünkü mer’i kanun 1031 inci maddesine müşterek donatanların aralarındaki hukuki münasebetleri başka şekilde tanzim etmemiş oldukları takdirde bu maddeden sonraki madde hükümlerin tatbik edileceği bildirilmiş bulunmaktadır ve donatma iştirakinin feshedilemeyeceği şeklindeki hükümler bu madde den sonraki maddelerde gelmektedir.

İlave edilen fıkradaki haklı sebep tarifinde en mühim cihet istekte bulunacak olan müşterek donatanın durumunun herhangi bir şekilde ağırlaştırılmış olması değildir. Bu ağırlaştırmanın afakî iyi niyet esasları gereğince iştirakte kalmasının kendisinden beklenilmeyecek derecede olması gerektirir ve yine bütün ortakları ilgilendirmeyip de sadece çıkmak isteyen ortağı ilgilendiren hadiseler bilfarz onun kötü hareketleri veyahut da sırf onun şahsını ilgilendiren hadiseler bittabi haklı sebep sayılamaz. Buna karşılık, diğer ortakların yalnız birisinden gelen hadiseler ve bilhassa kötü niyet eseri olan hareketler, diğer ortakları ilgilendirmese bile, davacı ortak için haklı sebep teşkil edebilir” (bkz. Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM. Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. Sayısı 198, s. 404).

¹⁰²⁶ Haklı sebep olarak, ortağın durumunu, iştirakte kalmasını iyi niyet (MK. m. 2) esasları gereğince kendisinden beklenilmeyecek derecede ağırlaştırılmış olan olaylar haklı sebep sayılır. Yalnız çıkmak isteyen ortağın şahsını ilgilendiren ve diğerlerinden biri için sözleşmeye aykırı bir hareket oluşturmayan olaylar “*haklı sebep*” olarak kabul edilemez (bkz. Doğanay, C. 3, s. 2687–2688).

¹⁰²⁷ Kalpsüz, C. 2, s. 64; Okay, C. I, s. 259; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 193; Kaner, s. 98; Can, C. I, s. 225; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 928; Doğanay, C. 3, s. 2687.

müşterek donatanın TTK. m. 968/3 gereğince mahkemeden iştirakin feshine karar verilmesini talep etmesidir.¹⁰²⁸

Söz konusu hükme göre; “Ortaklardan her biri haklı sebebe dayanarak iştiraktan çıkmasına, müsaade edilmesini bu mümkün olmadığı takdirde iştirakin feshini isteyebilir. Mahkeme haklı sebebi sabit görürse davacının iştirak payına bilirkişinin biçeceği değer diğer ortaklar tarafından ödenip bu payın devralınması için onlara uygun bir mehil verir. Diğer ortakların davacının payını kendi iştirak payları nispetinde devralmaları asıldır. Verilen mehil içinde para ödenip pay devralınmadığı takdirde mahkeme iştirakin feshine karar verir. Ortağın durumunu, iştirakte kalması afakî iyi niyet esasları gereğince kendisinden beklenilmeyecek derecede ağırlaştırılmış olan hadiseler haklı sebep sayılır. Yalnız çıkmak isteyen ortağın şahsını ilgilendiren ve diğerlerinden biri için akde aykırı bir hareket teşkil etmeyen hadiseler haklı sebep olarak kabul edilemez. Bu fıkra hükümlerinin ortaklar aleyhine değiştirilmesi neticesini doğuran akit şartları hükümsüzdür”.

Eğer mahkeme, iştirakin feshini talep eden müşterek donatanın sebebini haklı görürse, davacının iştirak payının bilirkişiler tarafından biçeceği değer diğer müşterek donatanlar tarafından ödenerek devralınması için onlara uygun bir süre verir.¹⁰²⁹ Müşterek donatanlar, davacı müşterek donatanın payını kendi payları oranında devralabileceği gibi bu haklarından diğer müşterek donatanlar lehine feragat etmesi de mümkündür.¹⁰³⁰ Eğer mahkemece tayin olunan süre içerisinde müşterek donatandan ayrılmak isteyen müşterek donatanın payını devralmayacak olurlarsa, mahkeme iştirakin feshine karar verir.¹⁰³¹

İştirakin feshedilmesiyle birlikte, donatma iştiraki tasfiye haline girer ve tasfiye bitinceye kadar “tasfiye halinde donatma iştiraki” sıfatıyla devam eder.¹⁰³² Mahkeme, gemiyi satmak ve iştiraki tasfiye etmek üzere TTK. m. 968/2 kıyas

---

¹⁰²⁸ Çağa, C. I, s. 166; Çağa/Kender, C. I, s. 183; Can, C. I, s. 222; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 928.

¹⁰²⁹ Çağa, C. I, s. 166; Çağa/Kender, C. I, s. 183; Kaner, s. 98; Can, C. I, s. 226; Doğanay, C. 3, s. 2687.

¹⁰³⁰ Can, C. I, s. 226; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 928; Doğanay, C. 3, s. 2687.

¹⁰³¹ Kaner, s. 98; Can, C. I, s. 226; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 928.

¹⁰³² Kaner, s. 98; Can, C. I, s. 226; Çağa/Kender, C. I, s. 183; Doğanay, C. 3, s. 2688.

yoluyla bir tasfiye memuru tayin eder. Dolayısıyla da bu memurun hakları ve vazifeleri ile sorumluluğu, kollektif şirketin ilgili hükümlerine kıyas yoluyla uygulanır.¹⁰³³

TTK. m. 968/3 hükmünün ortaklar aleyhine değiştirilmesi sonucunu doğuran sözleşme hükümleri de kanunun emredici hükmü gereği geçersizdir.

(2) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda

Tasarı'da müşterek donatanlardan birinin iştirakten çıkması olgusu “b) Çıkmak isteyen ortağın fesih istemi” başlıklı m. 1083'de yer almaktadır. Söz konusu madde “(1) Paydaş donatanlardan her biri, haklı bir sebebe dayanarak iştirakten çıkmasına izin verilmesini isteyebilir. İştirakten çıkmasına izin verilmeyen paydaş donatan, haklı sebeplere dayanarak mahkemeden iştirakin feshini talep edebilir.

(2) Dürüstlük kurallarına göre paydaş donatanın iştirakte kalmasını ondan beklenilmeyecek derecede zorlaştıran olaylar haklı sebep sayılır. Sadece çıkmak isteyen paydaş donatanın kişiliğini ilgilendiren ve diğer paydaş donatanlardan hiç biri için sözleşmeye aykırılık oluşturmayan olaylar haklı sebep olarak kabul edilemez.

(3) Mahkeme haklı sebebi kanıtlanmış görürse, davacının iştirak payına bilirkişilerce biçilecek olan değer diğer paydaş donatanlar tarafından ödenip devralınması için onlara uygun bir süre verir. Her paydaş donatanın, davacı paydaş donatanın payını, kendi payı oranında devralmak hakkı vardır. Mahkemece verilen süre içinde davacı paydaş donatanın payı devralınmadığı takdirde, mahkeme iştirakin feshine karar verir.

(4) Bu madde hükümlerinin paydaş donatanlar aleyhine değiştirilmesi sonucunu doğuran sözleşme şartları geçersizdir” hükmündedir.

Bu madde gerekçesinden anlaşılacağı üzere, Tasarı'nın bu maddesi 6762 sayılı Kanunun m. 968/4'ten dili sadeleştirilerek alınmıştır.

---

¹⁰³³ Çağa, C. I, s. 166; Can, C. I, s. 226; Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”, s. 928; Doğanay, C. 3, s. 2688.

c) Donatma İştiraki Hakkında İflasın Açılmasıyla Fesih

Donatma iştirakinin tüzel kişiliği yoktur ve donatma iştiraki tacir değildir.¹⁰³⁴ Buna rağmen donatma iştiraki hakkında tacirlere ilişkin hükümler uygulanır (TTK. m. 19). Böylece donatma iştiraki adeta bir tüzel kişi gibi işlem görmektedir.¹⁰³⁵ Tacirlerin iflasına karar verilebildiğine göre, donatma iştiraki hakkında da iflasa karar verilebilir.¹⁰³⁶ Zaten TTK. m. 968/son fıkra hükmü donatma iştirakinin iflas edebileceğini açıkça öngörmektedir.¹⁰³⁷ Bu nedenle, donatma iştiraki hakkında iflasın açılmasına karar verilirse, bu aynı zamanda donatma iştirakinin sona ermesine neden olur.¹⁰³⁸ Müşterek donatanların tacir sıfatı bulunmamaktadır.¹⁰³⁹ Dolayısıyla müşterek donatanların değil donatma iştirakinin iflasına karar verilebilir.¹⁰⁴⁰

Bilindiği üzere, cebri icrayı düzenleyen temel kanun İcra ve İflas Kanunu'dur.¹⁰⁴¹ Deniz alacakları için özel bir hüküm gerekiyorsa, bunun İcra ve İflas Kanunu'nda yapılması, buna karşılık bazı istisnaların TTK.'nın "deniz ticareti" bölümüne konulması gerekir.¹⁰⁴² Ancak, donatma iştirakinin sona erme nedenlerinden biri olan iflası, hem İİK. hem de TTK. çerçevesinde birlikte incelenecektir.

---

¹⁰³⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 457; Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 470; Arkan, s. 128; Özbay, s. 165.

¹⁰³⁵ Arkan, s. 128; Ansay, *Adi Şirket*, s. 85.

¹⁰³⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 457; Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 470; Eriş, s. 300; Özbay, s. 165.

¹⁰³⁷ Tasarı'da aynı hüküm mevcuttur. Tasarı m. 1084 "(1) Donatma iştiraki hakkında iflasın açılmasıyla da iştirak sona erer" hükmünü içermektedir.

¹⁰³⁸ Eriş, s. 300; Özbay, s. 165. Mevzuat Kanun'u 5.10.1994 tarihli İflas ile İlgili Düzenlemenin Yürürlüğü Hakkındaki Kanun'unun m. 40 ile eklenen 506a maddesinde yer alan düzenlemede, iflas yoluyla sona eren iştirakin devamını kararlaştırabilme imkânı yaratılmıştır. Bizim hukukumuzda ise, benzer bir imkân mevcut değildir. Yani donatma iştiraki hakkında iflasın açılması, bir kat'i sona erme nedenidir (bkz. Can, "Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı", s. 928).

¹⁰³⁹ Arkan, s. 128; Aksi görüş için bkz. Domaniç, *Şerh, C. 1*, s.121.

¹⁰⁴⁰ Arkan, s. 128.

¹⁰⁴¹ Özbay, s. 165.

¹⁰⁴² Özbay, s. 165.

(1) İflas Yoluyla Takip Edilebilecek Alacaklar

(a) Donatma İştirakinden Olan Her Türü Para ve Teminat Alacağı İçin

TTK. m. 20’de tacirlerin her türlü borçlarından dolayı iflasa tabi oldukları hüküm altına alınmıştır. Buna göre bir tacir, hem ticari işletmesi ile ilgili olan ticari borçlarından, hem de ticari işletmesi ile ilgili olmayan adi borçlarından dolayı iflasa tabidir.¹⁰⁴³ Borç tacirin ticarete başlamasından önceki döneme ait bir adi borç olsa bile bu borçtan dolayı tacirin iflası istenebilir.¹⁰⁴⁴

Donatma iştirakinin borçları çeşitli nedenlerden dolayı doğmuş olabilir.¹⁰⁴⁵ İlk olarak kaptanın temsil yetkisine giren hukuki işlemlerde (TTK. m. 986–988); müşterek avaryada (TTK. m. 1179–1215); çatma ve kurtarma-yardımda (TTK. m. 1216–1234) donatma iştiraki borç altına girebilir.¹⁰⁴⁶

İkinci olarak, donatma iştiraki, gemi adamlarının fiillerinden dolayı bazı şartların varlığı halinde borçlu olabilir.¹⁰⁴⁷ Örneğin TTK. m 947 gereğince, donatma iştiraki gemi adamlarından birinin görevini yaparken işlediği kusur sonucunda üçüncü kişilere verdiği zarardan dolayı sorumludur.

Üçüncü olarak, gemi adamlarının fiilleri sonucu üçüncü kişilerin zarara uğramaları halinde, B.K. m. 55 gereği donatma iştirakinin sorumluluğuna gidilmesi mümkündür.

(b) Gemi Alacaklısı Hakkı

Gemi alacaklısı hakkı “*maritime liens*”, niteliği itibariyle deniz hukukunda kendine özgü özellikleri olan bir haktır.¹⁰⁴⁸ Gemi alacaklısı hakkının temel özelliği, sahibine öncelik hakkı vermesi ve geminin üçüncü kişilere geçmesi halinde de hak

¹⁰⁴³ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 462; Özbay, s. 169.

¹⁰⁴⁴ Ömer Ulukapı, *İcra ve İflas Hukuku*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Konya 2007, s. 183; Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*, s. 462.

¹⁰⁴⁵ Özbay, s. 169.

¹⁰⁴⁶ Özbay, s. 170.

¹⁰⁴⁷ Özbay, s. 170.

¹⁰⁴⁸ Gülören Tekinalp, *Gemi Alacaklısı Hakkı*, İstanbul 1967, s. 1; Doğuş Taylan Türkel, *Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi*, İzmir 2008, s. 3; Günay, s. 23; Kender/Çetingil, s. 209. Gemi alacağı kavramı ve bu alacakların içeriği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nuray Barlas, *Gemi Alacaklısı Veren Haklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, İstanbul 2000, s. 23; Çağa/Kender, *C. III*, s. 26 vd.; Tekil, *Deniz Hukuku*, s. 472 vd.

sahibine hakkını, ileri sürme olanağı vermesidir.¹⁰⁴⁹ Dolayısıyla gemi alacaklısı hakkı ile korunmuş bir deniz alacağı, güçlü konumdadır.¹⁰⁵⁰

Gemi alacaklısı hakkı TTK. m. 1235 ile 1259 arasında düzenlenmiştir. TTK. m. 1236'ya göre gemi alacaklısı hakkının konusu, gemi (ve teferruatı)¹⁰⁵¹ ve navlundur.¹⁰⁵² 1926 tarihli Deniz İmtiyazları ve İpotekler Hakkında Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi ile İlgili Uluslararası Sözleşme hükümleriyle de uyumlu olan TTK. m. 1235'te¹⁰⁵³ gemi alacaklısı hakkı veren alacaklar on bent halinde sayılmıştır.¹⁰⁵⁴

---

¹⁰⁴⁹ Belbez, "Gemi Alacaklısı Hakkı", s. 641; Barlas, *Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, s. 8; Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 23; Özbay, s. 171.

¹⁰⁵⁰ Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 23.

¹⁰⁵¹ Gemiler bütünüleyici parça ve teferruatından oluşmaktadır. Geminin seyri için mutlak suretle gerekli olan motoru, gövdesi gibi kısımlar bütünüleyici parçalardır. Teferruatlar da, geminin seyri için mutlak surette gerek olmayan fakat geminin kullanımı ile ilgili olan örneğin harita, filika gibi eşyalardır (bkz. İzveren/Franko/Çalık, s. 24; Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 49). Gemi malikine ait olmayan teferruatlarda gemi alacağı kapsamı içerisindedir (bkz. Çağa/Kender, C. III, s. 12; Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 49).

¹⁰⁵² Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 48; Kerim Atamer, *TTK. Tasarısı'na Göre Deniz Hukukunda Cebri İcra*, İstanbul 2006, s. 18; TTK.'nın 1237 nci maddesi uyarınca alacağına sebep olan yolculuğun gayrisafi navlunu gemi alacaklısı hakkının konusuna girmektedir. Ancak bu navlunun henüz ödenmemiş ya da kaptanın veya acentenin elinde olması gerekir. Navlunun ödenmiş olması durumunda ise gemi alacaklıları navlun üzerinde hak ileri süremezler (bkz. Kender/Çetingil, s. 210).

¹⁰⁵³ Söz konusu hükme göre; "Aşağıdaki alacaklar sahiplerine "gemi alacaklısı hakkı" verir:

1. Gemi cebri icra yolu ile satıldığı takdirde, geminin son limana girmesinden itibaren yapılan ve cebri icra masraflarından sayılmayan gemi ile teferruatının bekçilik ve muhafaza masrafları;

2. Gemi seyri/sefer ve liman resimleri ve hususiyile şamandıra, fener, karantina ve liman paraları;

3. Gemi adamlarının hizmet ve iş mukavelelerinden doğan alacakları;

4. Kılavuz ücretleriyle kurtarma yardım, fidye ve itiraz ücret ve masrafları;

5. Geminin müşterek avarya garame borçları;

6. Deniz ödünçüne karşı kendilerine gemi rehnedilmiş olan deniz ödünçü alacaklılarının alacakları ve geminin tamamına veya bir kısmına sahip olsa bile kaptanın bu sıfatla ve gemi bağlama limanı dışında bulunduğu sırada zaruret hallerinde 988 ve 1001 inci maddeler hükümleri gereğince yaptığı diğer kredi muamelelerinden alacaklar. Bağlama limanı dışında bulunduğu sırada zaruret hallerinde ve ihtiyaçla mahdut olarak geminin bakım veya yolculuğunun başarılmaması için bir kredi açmaksızın, kaptana bu sıfatla verilmiş levazımdan veya yapılmış hizmetlerden doğan alacaklar da bu hükümdedir;

7. Taşıyan aynı zamanda donatan olmasa bile, yük ile 1128 inci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı bagajın teslim edilmemesinden veya hasara uğramasından doğan alacaklar ile yolcu

Geminin işletilmesiyle ilgili gemi alacaklılarının doğmasıyla birlikte, gemi alacaklısı hakkı da Kanun gereği kendiliğinden doğar.¹⁰⁵⁵ Gemi alacaklısı hakkı sahiplerine imtiyazlı bir rehin hakkı vermektedir.¹⁰⁵⁶ TTK.'ya göre gemi alacaklısı hakkı, kaptan ve gemi adamlarının ücret alacağından, kurtarmadan, haksız fiilden, zorunlu ihtiyaçtan ve müşterek avaryadan kaynaklanan durumlara dayanır.

TTK. m. 1242, b. 1'de "*İcra ve İflas Kanununun rehinle temin edilmiş alacaklar için ihtiyati haciz istenmeyeceğine dair olan hükmüyle rehin paraya çevrilmeden iflas yoluyla takip yapılmasına engel olan hükmü burada tatbik olunmaz*" denilmektedir. Bu hüküm, gemi alacakları bakımından, önce rehne başvurma zorunluluğuna bir istisna getirmiş olmaktadır. Buna göre gemi alacaklısı, söz konusu kanuni rehin hakkına rağmen, donatma iştirakinin iflasını isteyebilecektir.¹⁰⁵⁷

Donatma iştirakinin hukuki işlem ve ona izafe edilen hukuki eylemler sonucunda, gemi alacağına doğması durumunda, müşterek donatanların "-ile" ve "-den" sorumluluğu, tek bir donatanın sorumluluğuyla özdeş olacaktır.¹⁰⁵⁸ Buna göre TTK. açısından, gemi alacağı sınırlı ayni sorumluluk kavramına giriyorsa, müşterek

---

veya mal taşıma akitlerinin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemiş olmasından doğan peşin ödenmiş navlunun geri alınması dahil diğer bütün alacaklar;

8. Kaptanın hususi bir vekâletle değil sırf kaptan sıfatıyla haiz bulunduğu kanuni salahiyetine (Madde 948, fıkra1, bent 1) dayanarak yaptığı hukuki muamelelerden ve donatan tarafından akdedilmiş olup ifası kaptana düşen bir mukavelelerin yerine getirilmemesinden yahut noksan veya fena ifasından doğan (Madde 948, fıkra 1, bent 2) ve yukarı ki bentlere girmeyen alacaklar;

9. Geminin tamamına veya bir kısmına sahip olsa bile gemi adamlarından birinin kusurundan doğan (Madde 947, 948, fıkra 1, bent 3) alacaklar;

10. İşçi Sigortaları Kurumunun iş hayatına ait sigorta kanunları hükmünce donatanlardan isteyebileceği bütün alacaklar. Şu kadar ki; sigorta veya iş kanunları gereğince donatanların Sigorta Kurumuna karşı şahsen mesul tutulmasına ait hükümler mahfuzdur".

¹⁰⁵⁴ Günay, *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, s. 25.

¹⁰⁵⁵ Barlas, *Gemi Alacaklısı Veren Haklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, s. 8; Türkel, s. 10.

¹⁰⁵⁶ Atamer, s. 175; Özbay, s. 171. TTK. m. 1257 gereğince, cebri icrada satış bedeli paylaşılırken diğer bütün adi ve rehinli alacaklarla, ihtiyati veya icrai hacizle temin edilmiş alacaklar karşısında gemi alacaklılarının rehin hakkı öncelik oluşturur (bkz. Barlas, *Gemi Alacaklısı Veren Haklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, s. 8).

¹⁰⁵⁷ Özbay, s. 172.

¹⁰⁵⁸ Türkel, s. 81.

donatanlar da ancak deniz servetiyle sorumlu olacaktır.¹⁰⁵⁹ Bunun ötesinde, müşterek donatanlara herhangi bir şekilde müracaat edilemez.¹⁰⁶⁰ Bu durumda, dava veya takiplerde, müşterek donatanların adları gösterilmeden donatma iştiraki unvanı taraf olarak gösterilebilir.¹⁰⁶¹

Bunun dışında, şahsi sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda, müşterek donatanların adları gösterilmeden donatma iştiraki unvanının bir dava veya takipte taraf olarak gösterilmesi mümkün değildir.¹⁰⁶² Bu olasılıkta donatanların kara servetine müracaat edilmesi gerekeceğinden, bu müracaatın kimin malvarlığı üzerinde etkili olacağının takip veya yargılama sırasında ortaya konulması gerekir.¹⁰⁶³

Sınırlı veya sınırsız şahsi sorumluluğa tabi gemi alacağından ötürü müşterek donatanlar, iştirak payları oranında sorumlu olacaktır. Diğer bir ifadeyle, müşterek donatanlar arasında, müteselsil sorumluluk esası geçerli değildir (TTK. m. 969/1).¹⁰⁶⁴ Deniz serveti bütün donatanların sınırlı ayni sorumluluğuna karşılık oluşturduğu için, bu konuda herhangi bir ayrıma gidilemeyecektir.¹⁰⁶⁵ Dolayısıyla, sınırlı ayni sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda, gemi alacağının sağladığı kişisel talep hakkı açısından, müşterek donatanlar arasında zorunlu takip arkadaşlığı bulunacaktır.¹⁰⁶⁶ Gemi alacağı kişisel sorumluluğa tabi ise, müşterek donatanlar sadece iştirak payları oranında bütün malvarlıklarıyla sorumlu olacağından, gemi alacaklısı dilediği müşterek donatana ya da bunların bir kısmına yahut hepsine karşı takipte bulunabilir.¹⁰⁶⁷

---

¹⁰⁵⁹ Türkel, s. 81.

¹⁰⁶⁰ Türkel, s. 81.

¹⁰⁶¹ Türkel, s. 81.

¹⁰⁶² Türkel, s. 82.

¹⁰⁶³ Türkel, s. 82.

¹⁰⁶⁴ Bu durum, ticaret siciline tescil edilmiş donatma iştirakleri için geçerlidir. Donatma iştirakinin tescil edilmemesi durumunda, müşterek donatanlar şahsi sorumluluğa tabi bir borç için müteselsilen sorumlu olacaktır (TTK. m. 951/2 atfıyla, TTK. m. 158/1).

¹⁰⁶⁵ Türkel, s. 83.

¹⁰⁶⁶ Türkel, s. 83.

¹⁰⁶⁷ Türkel, s. 83.

Buna karşılık, gemi alacaklısı hakkında kaynaklanan aynı yükümlülük bakımından, müşterek donatanlar ayrıca takip borçlusu olarak gösterilmelidir. Gemi alacağı hakkının sağladığı şahsi talep hakkında yukarıda anlatıldığı şekilde bir ayrıma gidilirken, bu alacağı temin eden kanuni rehin hakkı sahibi açısından müşterek donatanlar arasında zorunlu takip arkadaşlığı vardır.¹⁰⁶⁸ Sonuç olarak, müşterek donatanların takipteki konumları, sorumluluğun ve kendilerine karşı ileri sürülen talep hakkının niteliğine göre değişmektedir.¹⁰⁶⁹

Tasarı'da gemi alacaklısı hakkı sadece gemi ve eklentisi üzerinde doğan taşınır rehni olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁷⁰ Tasarı, gemi alacaklısı hakkında iki değişiklik getirmiştir.¹⁰⁷¹ Tasarı, 1993 tarihli Deniz İmtiyazları ve İpotekleri Hakkında Uluslararası Sözleşmeye uygun olarak alacaklıya sadece gemi ve teferruatı üzerinde

---

¹⁰⁶⁸ Türkel, s. 83.

¹⁰⁶⁹ Türkel, s. 83.

¹⁰⁷⁰ Türkel, s. 9.

¹⁰⁷¹ Tasarı'nın 1320 nci maddesine göre şu alacaklar gemi alacaklısı hakkı verir: "(1) Geminin malikine, kiracısına, yöneticisine veya işletenine karşı doğmuş olan aşağıdaki alacaklar sahiplerine gemi alacaklısı hakkı" verir:

a) Ülkelerine getirilme giderleri ve onlar adına ödenmesi gereken sosyal sigorta katılma payları da olmak üzere, gemi adamlarına, gemide çalıştırılmakta olmaları dolayısıyla ödenecek ücretlere ve diğer tutarlara ilişkin istem hakları;

b) Geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlardan doğan alacaklar;

c) Kurtarma ücreti;

d) Liman, kanal, diğer su yolları, karantina ve kılavuzluk için ödenecek resimler;

e) Gemide taşınan eşya, konteynerler ve yolcuların eşyalarına gelecek olan zıya veya hasar dışında, geminin işletilmesinin sebep olduğu maddi zıya veya hasardan doğan ve haksız fiile dayanan alacaklar;

f) Müşterek avarya garame payı alacakları.

(2) Birinci fıkranın (b) ve (e) bentlerinde yazılı alacaklar;

a) Deniz yolu ile petrol veya diğer tehlikeli ya da zararlı maddelerin taşınması ile bağlantılı olarak ortaya çıkıp da milletlerarası sözleşmelere yahut milli mevzuata göre kusursuz sorumluluk ve zorunlu sigorta ile ya da diğer yollardan teminat altına alınması öngörülen zararların;

b) Radyoaktif maddelerden veya radyoaktif maddelerin zehirli ya da patlayıcı maddeler veya nükleer yakıt yahut radyoaktif ürünler ya da atıklardan oluşan diğer tehlikeli maddeler ile bileşiminden kaynaklanan zararların, sonucunu oluşturdıkları veya bu zararlardan doğdukları takdirde, sahiplerine gemi alacaklısı hakkı vermezler".

bir gemi alacaklısı hakkı sağlamaktadır.¹⁰⁷² Böylece Tasarı yürürlüğe girmesiyle, 1967 tarihli Deniz İmtiyazları ve İpotekler Hakkında Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi ile İlgili Uluslararası Sözleşme ve 1993 tarihli Deniz İmtiyazları ve İpotekleri Hakkında Uluslararası Sözleşmelerle uygun olacaktır.¹⁰⁷³

Tasarı'daki ikinci değişiklik, gemi malikine ait olmayan “*teferruatın*” gemi alacağı kapsamı dışında bırakılmış olmasıdır.¹⁰⁷⁴ Bu konuda 1993 tarihli Deniz İmtiyazları ve İpotekleri Hakkında Uluslararası Sözleşmede bir hüküm bulunmamaktadır ve Tasarı'ya konulan bu hüküm diğer ülke kanunları için örnek oluşturabilir.¹⁰⁷⁵

(c) Deniz Alacakları

Donatma iştirakinde iflasa tabi bir diğer alacak deniz alacakları (maritime claims) dır.¹⁰⁷⁶ Deniz alacakları ilk kez 1952 tarihli Deniz Gemilerinin İhtiyati Hazine İlişkin Milletlerarası Sözleşmede kullanılmıştır.¹⁰⁷⁷

Daha sonra deniz alacakları, 1976 tarihli Deniz Alacaklarına Karşı Mesuliyetin Sınırlanması Hakkında Milletlerarası Sözleşmenin başlığında ve girişinde kullanılmıştır.¹⁰⁷⁸ 1952 tarihli sözleşmenin eleştiriye uğraması üzerine hazırlanan 1999 tarihli Gemilerin İhtiyati Hazine İlişkin Sözleşmede de “maritime claims” terimi muhafaza edilmiştir.¹⁰⁷⁹

Mevcut TTK.'da deniz alacaklarının icrasına yönelik ayrıntılı bir hüküm düzenlenmiş değildir.¹⁰⁸⁰ Ancak Tasarı, 1999 tarihli Cenevre Sözleşmesini iktibas etmiş ve deniz alacaklarının takibine ilişkin özel hükümler getirmiştir.¹⁰⁸¹

---

¹⁰⁷² Günay, s. 49.

¹⁰⁷³ Günay, s. 49.

¹⁰⁷⁴ Günay, s. 49.

¹⁰⁷⁵ Günay, s. 49.

¹⁰⁷⁶ Özbay, s. 172.

¹⁰⁷⁷ Atamer, s. 207.

¹⁰⁷⁸ Atamer, s. 207.

¹⁰⁷⁹ Atamer, s. 207.

¹⁰⁸⁰ Günay, s. 29.

Deniz alacakları, gemi alacağı kavramından farklı olup, gemi alacağı kavramına göre daha geniş bir anlama sahiptir. TTK. m. 1320’de düzenlenen gemi alacağı niteliğinde olan bütün alacaklar TTK. Tasarısı m. 1352,¹⁰⁸² (1), (a), (b), (c),

---

¹⁰⁸¹ Günay, s. 29; Atamer, s. 29; Özbay, s. 172; Deniz alacaklıların ayrıntılı listesi için bkz. Didem Algantürk Light, “1999 Tarihli Gemilerin İhtiyati Hazine İlişkin Cenevre Sözleşmesi Hakkında”, *DHD*. Y. 9, S. 1–4, İstanbul 2008, s. 37–41.

¹⁰⁸² “1. Deniz Alacakları” başlıklı Tasarı 1352 nci maddesi; “(1) “Deniz alacağı”; aşağıda sayılan hususların birinden veya birkaçından doğan istem anlamına gelir:

- a) Geminin işletilmesinin sebep olduğu ziya veya hasar;
- b) Geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak, karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlar;
- c) Kurtarma faaliyeti veya her türlü kurtarma sözleşmesi, çevre zararı tehdidi oluşturan bir gemi veya gemideki eşya ile ilgili kurtarma faaliyeti için ödenecek özel tazminat;
- d) Çevreye, kıyı şeridinde veya bunlara ilişkin menfaatlere gemi ile verilen zarar ya da zarar verme tehdidi; bu zararı önlemek, sınırlandırmak veya ortadan kaldırmak için alınan önlemler; bu zarar karşılığı ödenecek tazminat; çevrenin duruma getirilmesi için fiilen alınan veya alınacak olan uygun önlemlerin giderleri; bu zarar ile bağlantılı olarak üçüncü kişilerin uğradığı veya uğrayabileceği kayıplar ve işbu bentte belirtilenlere benzer nitelikteki zarar, giderler veya kayıplar;
- e) Geminin içinde bulunan veya bulunmuş olan şeyler de dahil olmak üzere, batmış, enkaz haline gelmiş, karaya oturmuş veya terk edilmiş olan bir geminin yüzdürülmesi, kaldırılması, çıkartılması, yok edilmesi veya zararsız hale getirilmesi için yapılan giderler ve harcamalar ile terk edilmiş bir geminin korunması ve gemi adamlarının doyurulması ile ilgili giderler ve harcamalar;
- f) Bir charter parti düzenlenmiş olup olmadığına bakılmaksızın, geminin kullanılması veya kiralanması amacıyla yapılmış her türlü sözleşme;
- g) Bir charter parti düzenlenmiş olup olmadığına bakılmaksızın, gemide eşya veya yolcu taşınması amacıyla yapılmış her türlü sözleşme,
- h) Gemide taşınan, bagaj dâhil, eşyaya gelen veya bu eşyaya ilişkin ziya veya hasar;
- i) Müşterek avarya;
- j) Römorkaj;
- k) Kılavuzluk;
- l) Geminin işletilmesi, yönetimi, korunması veya bakımı için sağlanan eşya, malzeme, kumanya, yakıt, konteynerler dahil teçhizat ve bu amaçlarla verilen hizmetler;
- m) Geminin yapımı, onarımı, donatılması ya da gemide değişiklik yapılması;
- n) Liman, kanal, dok, iskele ve rıhtım, diğer su yolları ile karantina için ödenecek resimlerle diğer paralardan;
- o) Ülkelerine getirilme giderlerini ve onlar adına ödenmesi gereken sosyal sigorta katılma paylarını da içererek, gemi adamlarına, gemide çalışmaları dolayısıyla ödenecek ücretlerle, onlara ödenmesi gereken diğer tutarlara ilişkin istem hakları;
- p) Gemi için alınmış krediler dahil olmak üzere, geminin veya malikinin adına yapılmış harcamalar;

(i), (k), (n) ve (o) bentleri uyarınca, aynı zamanda deniz alacağıdır.¹⁰⁸³ Deniz alacaklarının sadece bir bölümü aynı zamanda gemi alacağı niteliğinde ve kanuni rehin hakkı ile güvence altına alınmıştır.¹⁰⁸⁴

1929 yılında kabul edilen ilk İİK.'da yalnızca para borçları için icra takibi ve iflas düzenlenmişken, 2004 sayılı yeni İİK.'da para ve teminattan başka borçlar hakkında ilamların icrası için özel hükümler kabul edilmiş ve para borçlarının ilamlı icrası da ayrı bir düzenlemeye kavuşturulmuştur.¹⁰⁸⁵ TTK. Tasarısı m. 1352'de 22 bent halinde sayılan deniz alacakları, İİK. bakımından iki kısma ayrılarak alacaklar şu şekilde tasnif edilebilir;¹⁰⁸⁶ İlk olarak, İİK. anlamında “*para ve teminattan başka borçlar*” hakkında ilamların icrasını gerektirecek deniz alacakları, esas itibariyle TTK. Tasarısı m. 1352, I, (t) ve (v) bentlerinde sayılan durumlardır.¹⁰⁸⁷ İkinci olarak, diğer bütün deniz alacakları, bir paranın ödenmesine veya bir teminatın verilmesine

---

r) Geminin maliki tarafından veya onun hesabına ödenecek, karşılıklı sigorta aidatları da dahil sigorta primleri;

s) Geminin maliki veya kiracısı tarafından yahut onların hesabına gemiye ilişkin olarak ödenecek her türlü komisyon, brokaj veya acente ücretleri;

t) Geminin mülkiyeti veya zilyetliğine ilişkin her türlü uyuşmazlık;

u) Geminin ortak malikleri arasında çıkan, geminin işletilmesine ya da gemiden sağlanan hâsılatla ilişkin her türlü uyuşmazlık;

v) Gemi rehni, gemi ipoteği veya gemi üzerinde aynı nitelikteki aynı bir yükümlülük;

y) Geminin satışına ilişkin bir sözleşmeden kaynaklanan her türlü uyuşmazlık” hükmündedir. Bu hükmün eleştirilerine değinecek olursak; maddenin n) bendinin sonundaki “*paralardan*” sözcüğü “*paralar*” olarak değiştirilmelidir. Ayrıca maddenin s) bendindeki “*brokaj*” sözcüğü yerine “*brokerlik*” denmelidir. Son olarak s) bendinde yer alan “...*geminin maliki veya kiracısı tarafından ya da onların hesabına...ödenecek her türlü komisyon brokerlik veya acente ücretleri*” ifadesindeki “*ya da onların hesabına*” sözcüklerinin ne bakımdan gerekli olduğu anlaşılammaktadır (bkz. Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, s. 274.

¹⁰⁸³ Atamer, s. 212; Özbay, s. 172.

¹⁰⁸⁴ Atamer, s. 212; Özbay, s. 172.

¹⁰⁸⁵ Atamer, s. 263.

¹⁰⁸⁶ Atamer, s. 263; Özbay, s. 172.

¹⁰⁸⁷ Atamer, s. 263; Bir geminin yapımı, satışı veya kiralanmasına ilişkin sözleşmelerden doğabilecek mülkiyet, rehin ve zilyetlik uyuşmazlıklarının da (t) ve (v) bentlerine girdiği kabul edilmezse, bu sözleşmeleri öngören (f), (m) ve (y) bentleri kapsamında ele alınır (bkz. Atamer, s. 263).

ilişkindir.¹⁰⁸⁸ Dolayısıyla bu deniz alacakları, Tasarı'daki özel hükümlerin dışında İİK. m. 32 vd. ve İİK. m. 42 vd. hükümlerine tabi olacaktır.¹⁰⁸⁹

Burada değinilmesi gereken diğer bir konu İİK. sistemine göre, parasal deniz alacakları bakımından iflas yoluyla takip mümkündür.¹⁰⁹⁰ Konuyu ikiye ayırarak incelemek gerekir:

İlk olarak, rehinle temin edilmiş olan “rehinli” deniz alacaklarında, gerek gemi üzerinde sözleşmeyle kurulan gerek Kanundan doğan rehin haklarında, alacaklıya iflas yoluyla takipte bulunma hakkı verilmiştir (Tasarı m. 1378/1). Böylece rehin hakları bakımından bir ayırım yapılmadığı için gemi üzerinde kurulabilen tüm rehin haklarının paraya çevrilmesinde bu hüküm uygulanacaktır.¹⁰⁹¹

İkinci olarak, rehinle temin edilmemiş parasal deniz alacakları yani “rehinsiz deniz alacakları” bakımından TTK. Tasarısı özel hüküm getirmemiştir.¹⁰⁹² Bu alacaklar, haciz veya iflas yoluyla takibe (veya kambiyo senetlerine mahsus takip yollarına) göre takip edilebilecektir.¹⁰⁹³

(2) Donatma İştirakinin İflasında İflas Yolları

İflasa tabi bir kimsenin iflas ettirilmesi için izlenen yola iflas yolları denir.¹⁰⁹⁴ Hukukumuzda iflas yolları takipli¹⁰⁹⁵ ve takipsiz iflas¹⁰⁹⁶ yolları olmak üzere ikiye ayrılır.¹⁰⁹⁷ Tasarı'da ise takip yolları, rehinli alacakların takibi, iflas yoluyla takip ve

---

¹⁰⁸⁸ Özbay, s. 173.

¹⁰⁸⁹ Atamer, s. 263; Özbay, s. 173.

¹⁰⁹⁰ Özbay, s. 173.

¹⁰⁹¹ Özbay, s. 173.

¹⁰⁹² Özbay, s. 173.

¹⁰⁹³ Özbay, s. 173.

¹⁰⁹⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 467; Özbay, s. 174.

¹⁰⁹⁵ Alacaklı ilk önce icra dairesinde iflas takibi yaptıktan sonra ticaret mahkemesinde iflas davası açabildiğinden bu yola takipli iflas yolu denilmektedir (bkz. Kuru, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 466).

¹⁰⁹⁶ Alacaklı icra dairesine başvurmadan doğrudan ticaret mahkemesinde iflas davası açabildiği için bu iflas yoluna takipsiz iflas yolu denir (bkz. Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 466).

¹⁰⁹⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 467; Özbay, s. 174

diğer takip yolları (haciz yoluyla ve kambiyo senetleri hakkındaki özel usullere göre takip) olmak üzere üç türlü olarak düzenlenmiştir.¹⁰⁹⁸

(a) Takipli İflas Yolu

Takipli iflas yolu kendi içinde genel (adi) iflas yolu ve kambiyo senetlerine mahsus iflas yolu olmak üzere iki kısımda incelenebilir.

(i) Genel İflas Yoluyla Takip

İflasa tabi borçlusunu genel iflas yoluyla takip etmek isteyen alacaklının elinde bir senet bulunmasına gerek yoktur.

İflasa tabi borçlusunu genel iflas yoluyla takip etmek isteyen alacaklı, bir takip talebi ile yetkili icra dairesine başvurur.¹⁰⁹⁹ Yetkili icra dairesinin belirlenmesinde, İİK. m. 50/1'in yaptığı yollama ile HUMK. m. 9–27 hükümlerinin yanında TTK.'nın yetkiye ilişkin hükümleri birlikte ele alınmalıdır.¹¹⁰⁰ Buna göre müşterek donatanlar veya bunlardan biri aleyhine yapılan ilamsız (iflas) takiplerinde TTK. m. 950¹¹⁰¹ ve m. 970¹¹⁰² gereğince, geminin bağlama limanı icra dairesinin yetkili olduğu sonucuna varmak mümkündür.¹¹⁰³ Her ne kadar bağlama limanı birçok hallerde donatan ve donatma iştirakinin ticaret merkezinin bulunduğu yer olmakla beraber, bazen bundan başka yerdeki liman da olabilir.¹¹⁰⁴ Böyle bir durumda TTK. m. 950 ve 970'de öngörülen yetkiye dair kural önem kazanır.¹¹⁰⁵

---

¹⁰⁹⁸ Özbay, s. 174.

¹⁰⁹⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 467.

¹¹⁰⁰ Kender/Çetingil, s. 224; Özbay, s. 174.

¹¹⁰¹ “Salahiyetli mahkeme” başlıklı TTK. m. 950: “Donatan aleyhine, bu sıfatla, herhangi bir alacaktan dolayı, şahsen veya yalnız gemi ve navlun ile mesul olduğuna bakılmaksızın, geminin bağlama limanı mahkemesinde de dava açılabilir” hükmündedir.

¹¹⁰² “Salahiyetli mahkeme” başlıklı TTK. m. 970: “Müşterek donatanlar aleyhine, bu sıfatla herhangi bir alacaktan dolayı, müşterek donatanlardan biri veya bir üçüncü şahıs tarafından geminin bağlama limanı mahkemesinde dava açılabilir” hükmündedir.

Davanın müşterek donatanlardan bir veya birkaçına karşı açılmış olması halinde de aynı hüküm tatbik olunur”.

¹¹⁰³ Kender/Çetingil, s. 224; Özbay, s. 174.

¹¹⁰⁴ Kender/Çetingil, s. 225.

¹¹⁰⁵ Kender/Çetingil, s. 225.

Özbyay'ın haklı olarak belirttiği görüŖe göre, donatma iŖtiraki aleyhine genel iflas yoluyla takipte bulunulması halinde, takip talebinde doğrudan doğruya donatma iŖtirakinin gösterilmesi mümkün olmalıdır.¹¹⁰⁶ Zaten gemi müdürü iradi temsilci olduğundan, davanın tarafının donatma iŖtiraki olması gerektiği düşünölmelidir.¹¹⁰⁷

Borçlu olan donatma iŖtiraki, ödeme emrinin kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün içinde, dilekçe ile ödeme emrine itiraz edebilir (karş. İİK. m. 155). Eğer donatma iŖtirakine gemi müdürü atanmışsa (TTK. m. 955/1 hükmünün bir gereği olarak) gemi müdürü de yedi gün içinde ödeme emrine itiraz edebilir.¹¹⁰⁸ Çünkü ödeme emrine itiraz edilmesinin olağan işlerden sayılması mümkündür.

Ödeme emrine itiraz edilmesi ile iflas takibi durur.¹¹⁰⁹ Bu durumda alacaklı, borçlunun itirazının kaldırılmasını ve aynı zamanda iflasına karar verilemesini bir dilekçe ile ticaret mahkemesinden isteyebilir (karş. İİK. m. 156/3).¹¹¹⁰

Donatma iŖtirakinin iflası için, müşterek donatanların tamamı aleyhine iflas davası açılması gerektiğini düşünöenler olduğu gibi,¹¹¹¹ davalı hanesinde donatma iŖtirakinin olması gerektiğini düşünöenler de vardır.¹¹¹² Daha önce de ifade edildiği üzere, donatma iŖtiraki tüzel kiŖi olmamakla beraber, birçok bakımdan tüzel kiŖilere, özellikle kollektif şirketlere yaklaŖmaktadır. Bu nedenle, iflas davasında, ona karşı dava açılmasına ve davalı olarak donatma iŖtirakinin gösterilmesine engel bulunmamaktadır.¹¹¹³

İflas davasının müşterek donatanların tamamına karşı açılması gerektiği görüŖü kabul edilse dahi, ticaret mahkemesinin iflas kararını müşterek donatanlar

---

¹¹⁰⁶ Özbyay, s. 175.

¹¹⁰⁷ Özbyay, s. 175.

¹¹⁰⁸ Özbyay, s. 175.

¹¹⁰⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 468; Özbyay, s. 175.

¹¹¹⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 468; Özbyay, s. 175.

¹¹¹¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İflas ve Konkordato*, s. 31–32. Donatma iŖtirakinin tüzel kiŖiliđinin olmaması sebebiyle iŖtirake karşı açılacak davaların müşterek donatanlardan her birine karşı ayrı ayrı açılması gerektiği görüŖü için bkz. İzveren/Franko/Çalık, s. 123.

¹¹¹² EriŖir, s. 239.

¹¹¹³ Özbyay, s. 178.

hakkında değil, donatma iştiraki hakkında vermesi gerekir.¹¹¹⁴ Çünkü tacirler hakkında uygulanacak hüküm (TTK. m. 19) ve donatma iştirakinin iflasa tabi olmasını düzenleyen (TTK. m. 968/5) hükümlerinden anlaşılacağı üzere, donatma iştirakinin borcundan dolayı sadece donatma iştirakinin iflasına karar verilmelidir.¹¹¹⁵

Buna karşılık azınlık görüşü, mahkemenin müşterek donatanların iflasına karar verebileceği yönündedir.¹¹¹⁶

Genel iflas yoluyla takipte söz konusu olacak hükümler, niteliğine aykırı düşmedikçe donatma iştirakinin iflası hakkında da uygulanır.¹¹¹⁷

(ii) *Kambiyo Senetlerine Mahsus İflas Yoluyla Takip*

Alacağı bir kambiyo senedine bağlı olan alacaklı, borçlu olan donatma iştirakinin borcunu vadesinde ödememesi üzerine, donatma iştirakine karşı kambiyo senetlerine mahsus iflas (veya haciz) yoluna başvurabilir (İİK. m. 167/1).¹¹¹⁸

TTK. m. 955/son fıkra hükmüne göre “*Gemi müdürü ayrıca hususi bir vekâleti haiz olmadıkça, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan herhangi biri namına kambiyo taahhütlerine girmeye yahut ödünç para almaya, gemiyi veya gemi paylarını satmaya, rehnetmeye salahi yetli değildir*”. Görüldüğü üzere, gemi müdürü

¹¹¹⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İflas ve Konkordato*, s. 32; Özbay, s. 178.

¹¹¹⁵ Özbay, s. 179. Donatma iştirakinin borcundan dolayı müşterek donatanların hepsinin iflasına karar verilmesi halinde, bazı karışıklıklara neden olabilir. İlk olarak; müşterek donatanların iflasına karar verilirse, iflas masası sadece donatma iştirakinden alacaklı olanlar için ve sadece müşterek donatanın sorumlu olduğu miktar için mi oluşacağı sorunu karşımıza çıkar. Bu soruya olumlu yanıt verilirse, müşterek donatanların kişisel alacaklıları bu iflas masasına alacaklarını kaydettiremeyecekleri sonucuna varılabilecektir. Müşterek donatanın mali durumu iyi değilse, kişisel alacaklılarının bu iflas tasfiyesinden zarar görmeleri mümkündür. İkinci olarak, müşterek donatanın bütün borçluları bakımından iflas etmiş sayılması ve haczi caiz bütün mallarının iflas masasına girmesi halinde, bir donatma iştirakinin borcundan dolayı bütün müşterek donatanların tam olarak iflas etmiş sayılmaları, onlar için ağır bir sonuç olacaktır. Üçüncü olarak, müşterek donatanların hepsinin iflas etmiş olması halinde, donatma iştirakinin borçlarından dolayı, İİK. m. 203’e göre masaların birbirine rücu etmesi, karışık ve uzun hesap ve işlemler yapılmasını gerektirir. Anılan bu nedenlerden dolayı donatma iştirakinin iflasına karar verilmelidir (bkz. Kuru, *İflas ve Konkordato*, s. 32; Özbay, s. 179).

¹¹¹⁶ Eyüp Sabri Erman, “Kambiyo Senetlerine Müstenid İflas”, *AD.*, 1967, S. 7, s. 529; İİD. 20.5.1968, 4961/5260 sayılı karara göre “... Donatma iştiraki diğer ticari ortaklıklar gibi tüzel kişiliğine sahip değildir...Ancak donatma iştiraki tüzel kişiliğine sahip olmadığından TTK. ve iflas hükümlerinin donatma iştirakini oluşturan gerçek kişiler için uygulanması bir zorunluluktur” (bkz. Kuru, *İflas ve Konkordato*, s. 32, dn. 22).

¹¹¹⁷ Özbay, s. 183.

¹¹¹⁸ Özbay, s. 183.

özel bir vekâlete sahip olmadıkça, donatma iştiraki veya müşterek donatanlardan biri adına kambiyo taahhüdüne giremez. Demek ki gemi müdürüne özel bir yetki verilmemişse, kambiyo senedi düzenleyemeyecektir.

TTK. m. 989'a göre kaptan, bağlama limanı dışında donatan (ve donatma iştiraki) adına kambiyo taahhüdünde bulunmayacağı gibi, donatanı sınırsız şekilde sorumlu kılacak işlemler de yapamayacaktır.

(b) Doğrudan Doğruya (Takipsiz) İflas Yolu

(i) Genel Olarak

İİK. m. 177–181 arasında yer alan doğrudan doğruya iflas yolu, yani takipsiz iflas, borçluya karşı icra dairesinde iflas takibi yapılmadan doğrudan doğruya ticaret mahkemesinde iflas davası açılabilmesine denir.¹¹¹⁹

(ii) Alacaklının ve Borçlunun Talebiyle Doğrudan Doğruya İflas

(a) Alacaklının Talebiyle

İİK. m. 177 alacaklının talebi ile doğrudan doğruya iflas hallerini saymıştır:

“(1) Borçlunun malum yerleşim yeri olmaz, taahhütlerinden kurtulmak maksadiyle kaçar, alacaklıların haklarını ihlal eden hileli muamelelerde bulunur veya bunlara teşebbüs eder yahut haciz yoluyla yapılan takip sırasında mallarını saklarsa;

2. Borçlu ödemelerini tatil eylemiş bulunursa;

3. 301 inci maddedeki hal varsa;

4. İlama müstenit alacak icra emriyle istenildiği halde ödenmemişse.

Türkiye’de bir yerleşim yeri veya mümessili bulunan borçlu dinlenmek için kısa bir müddette mahkemeye çağrılır.

Bu Kanununun 178 inci maddesinin ikinci fıkrası burada da uygulanır”.

Borçlunun yerleşim yerinin belli olmamasına (İİK. m. 177, b. 1) ilişkin iflas nedeni, niteliği gereği gerçek kişiler için geçerli olduğundan, donatma iştiraki için bunun doğrudan iflas nedeni olması mümkün değildir.¹¹²⁰ Bunun dışında, donatma

¹¹¹⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 488.

¹¹²⁰ Özbay, s. 186.

iştiraki İİK. m. 179’da düzenlenen sermaye şirketleri ile kooperatiflerin doğrudan doğruya iflasını açıklayan hükme de girmez. Çünkü donatma iştiraki, ne sermaye şirkettir ne de kooperatiftir. Bu iki iflas nedeninin dışındaki diğer durumlar, kanımızca donatma iştirakinin alacaklının talebi ile doğrudan doğruya iflas nedenidir.¹¹²¹

(b) Borçlunun Talebiyle

İflasa tabi bir borçlunun kendi iflasını istemesi zorunlu ve ihtiyari olmak üzere ikiye ayrılır:

- İİK. m. 178/3 hükmüne göre, “İflasa tabi bir borçlu aleyhine alacaklılardan birinin haciz yolu ile takibi neticesinde yapılan haciz borçlunun yarı mevcudunun elinden çıkmasına sebep olup da kalanı muaccel ve vadesi bir sene içinde hülül edecek diğer borçlarını ödemeye yetiştirmiyorsa borçlu derhal aczini bildirerek iflasını istemeye mecburdur”. Kanımızca, borçlunun zorunlu iflas talebini düzenleyen bu doğrudan iflas sebebi, donatma iştirakinin iflasında da uygulama alanı bulacaktır.

- İİK. m. 178/1 hükmüne göre, iflasa tabi bir borçlu borçlarını ödeyemez hale geldiğini bildirerek yetkili ticaret mahkemesinden kendi iflasını isteyebilir. Borçlunun ihtiyari iflas talebine ilişkin söz konusu bu hükümler, kanımızca donatma iştirakinin de iflasında uygulanır.¹¹²²

Gemi müdürünün donatma iştirakinin doğrudan doğruya iflasını isteyip isteyemeyeceği konusunda TTK.’da açık bir hüküm mevcut değildir. Ancak TTK. m. 955/4 kıyas yoluyla, gemi müdürünün özel bir vekâlete sahip olmadıkça donatma iştirakinin iflasını istemeye yetkili olmayacağı düşünülebilir.¹¹²³

(c) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’ndaki Durum

TTK. Tasarısı’nda takip yolları rehinli alacakların takibi (TTKT. m. 1377, 1380-1381), iflas yoluyla takip (TTKT. m. 1378) ve diğer takip yolları olmak üzere üç tür olarak düzenlenmiştir.

---

¹¹²¹ Özbay, s. 186.

¹¹²² Özbay, s. 187.

¹¹²³ Özbay, s. 187.

d) İflasın Hukuki Sonuçları ve Tasfiye

Donatma iştiraki, malvarlığı hakkında iflasın açılması ile (TTK. m. 968/5'e göre) sona erer.

Donatma iştirakinin tasfiyesi ise, şöyle yapılır:

a) Donatma iştirakinin iflasında masa mallarının defteri tutulduktan sonra, defteri tutan malların bedeli adi tasfiye masraflarını karşılayacak durumda ise, adi tasfiye usulüne gidilir (İİK. m. 219). İlanda müflisin donatma iştiraki olduğu ve ticaret unvanın mutlaka yazılması gerekir.¹¹²⁴

b) Donatma iştirakinin iflasında, donatma iştirakinin konusu olan ve müşterek donatanların müşterek mülkiyetinde bulunan gemi ve teferruatı donatma iştirakinin iflas masasını oluşturur.¹¹²⁵

c) Yola hazır gemi haczedilemez.¹¹²⁶ Ayrıca yabancı karasularından geçen gemiler eğer bu geçişleri zararsız nitelikte ise, haciz muafiyetine sahiptir.¹¹²⁷ Bu haczedilemeyen gemiler, İİK. m. 184'e göre iflas masasına girmez.

d) İflas masası, masa mevcudunun donatma iştirakinden alacaklı olan bütün alacaklılara yetmemesi halinde, şahsen sorumlu olan (TTK. m. 969) müşterek donatanlardan sorumlu oldukları miktarı isteyebilir.¹¹²⁸

e) Hukukumuzda borçlunun iflası halinde alacaklıların tabi olacağı sıra, İİK. m. 206 uyarınca hazırlanacak sıra cetveliyle belirlenir.

f) İflas takiplerinde iflas masasına karşı ileri sürülecek istihkak iddiaları ve davaları hakkında İİK. m. 212 ve 228 hükümleri uygulama alanı bulur.¹¹²⁹

---

¹¹²⁴ Özbay, s. 193.

¹¹²⁵ Kuru, *İflas ve Konkordato Hukuku*, s. 32–33; Özbay, s. 194.

¹¹²⁶ Kender/Çetingil, s. 234

¹¹²⁷ Kender/Çetingil, s. 234.

¹¹²⁸ Kuru, *İflas ve Konkordato*, s. 32–33. Ayrıca TTK. m. 969/1: “Müşterek donatanlar, bu sıfatla, şahsen mes’ul oldukları hallerde, üçüncü şahıslara karşı ancak sahip buldukları iştirak payları nispetinde mesuldürler” hükmündedir.

¹¹²⁹ Çağa/Kender, *C. III*, s. 159; Özbay, s. 197.

D. Sona Ermenin Sonuçları ve Tasfiye

1. Genel Olarak

Yukarıda belirtilen sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesiyle donatma iştiraki sona erer. Bu şekilde iştirakin sona ermesinin başlıca üç sonucu ortaya çıkar. Bunlardan ilki tescil ve ilan zorunluluğu, diğeri idare ve temsil yetkisinin sona ermesi, sonuncusu ise ortaklığın tasfiyesidir.

2. Tescil ve İlan

Donatma iştirakinin sona ermesi halinde tescil ve ilan zorunlu bir hukuki olaydır¹¹³⁰. Sona erme tescil ve ilan edilmedikçe müşterek donatanların üçüncü kişilere karşı sorumluluğu devam eder.¹¹³¹

3. İdare ve Temsil Yetkisinin Sona Ermesi

Sona erme ile birlikte ortaklık yöneticilerinin görevleri kural olarak sona erer.¹¹³² İştiraki şayet bir yönetici tasfiye edecekse, onun yönetim görevi tasfiye görevine dönüşür.¹¹³³ Donatma iştirakinin sona ermesi idarecilerin ve temsilcilerin yetkilerini de sona erdirir.¹¹³⁴ Bu yetkileri sona eren iştirakin adi tasfiyesi halinde tasfiye memurlarına, iflas yoluyla tasfiyesinde ise iflas idaresine intikal eder.¹¹³⁵ Sona ermeye rağmen iştirak adına işlemlere devam eden idareci ve temsilciler bu işlemleri sebebiyle şahsen sorumlu tutulur.¹¹³⁶

4. Tasfiye Haline Girme

Sona ermenin olağan sonucu iştirakin tasfiye haline girmesidir.¹¹³⁷ Kural olarak sona eren iştirak tasfiye haline girer.¹¹³⁸ Sona erme sebeplerinin birinin

---

¹¹³⁰ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 343.

¹¹³¹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 343.

¹¹³² Şener, s. 507; Pulaşlı, s. 143.

¹¹³³ Şener, s. 507.

¹¹³⁴ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 344; Pulaşlı, s. 143.

¹¹³⁵ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 344; Pulaşlı, s. 143.

¹¹³⁶ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 344.

¹¹³⁷ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 346; Şener, s. 511.

gerçekleşmesiyle birlikte, donatma iştiraki hemen ortadan kalkmaz. Sona erme sebepleri iştirak bünyesinde bir takım değişiklikler meydana getirerek, iştirakin tasfiye aşamasına girmesine neden olur.¹¹³⁹ Müşterek donatanlar arasındaki hukuki bağ, tasfiye tamamlanmadan ortadan kalkmış kabul edilemez.¹¹⁴⁰

a) Tasfiye

Tasfiye, donatma iştirakinde bir amaç değişikliğini ifade eder.¹¹⁴¹ Şöyle ki, tasfiye, müşterek donatanlar arasındaki donatma iştiraki ilişkisinin tamamen sona erdirilmesine yönelik kanuni bir usuldür.¹¹⁴² Tasfiye gerek ortaklar arasındaki, gerekse dış ilişkideki hukuki ve mali bağların çözülmesi için yapılması gereken işlemlerin tümünü kapsar.¹¹⁴³ Tasfiye halindeki donatma iştiraki bir gemiyi işleterek kazanç sağlayıp paylaşmak aktif amacı yerini pasif tasfiye amacına bırakır.¹¹⁴⁴ Diğer bir deyişle tasfiye, donatma iştirakinin safi malvarlığının tespit edilmesi ve ortaklara dağıtılması için icrası gerekli işlemlerin tümüdür.

b) Donatma İştirakinde Tasfiye Usulü

TTK. m. 968/2'ye göre donatma iştirakinin tasfiyesinin nasıl yapılacağı konusunda iki usul öngörülmüştür. Donatma iştiraki, ya sözleşme özgürlüğü esasının benimsenmesinin bir sonucu olarak müşterek donatanlar, iştirakin tasfiyesi bakımından kanundaki hükümlere uygun tasfiye yöntemini kendi aralarında anlaşarak tasfiye yöntemi olarak kabul ederler¹¹⁴⁵ ya da böyle bir anlaşma olmaz; feshe mahkeme karar verir ve iştiraki mahkeme tasfiye eder.

---

¹¹³⁸ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 346; Şener, s. 509.

¹¹³⁹ Şener, s. 510.

¹¹⁴⁰ Şener, s. 510.

¹¹⁴¹ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 347; Domaniç, *Adi-Kollektif, Komandit Şirketler*, s. 428; Tekil, *Şirketler Hukuku*, s. 215; Şener, s. 515.

¹¹⁴² Şener, s. 510.

¹¹⁴³ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 347.

¹¹⁴⁴ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 347; Şener, s. 515.

¹¹⁴⁵ Şener, s. 516

Bundan sonraki açıklamalarımızda, TTK. m. 968/2 hükmünün kollektif şirket hükümlerine atfı nedeniyle söz konusu hükümlerden de faydalanılacaktır.

c) Tasfiyenin Donatma İştiraki Üzerindeki Etkisi

(1) Hak Ehliyetinin Kısıtlanması

Tasfiye haline giren donatma iştirakinin ehliyetinde daralma olur¹¹⁴⁶. Bu nedenle, tasfiye memurları tasfiye amacının dışında herhangi bir işlem yapamazlar.¹¹⁴⁷ Bundan böyle iştirak tasfiye amacı ile hak kazanabilir ve borç altına girebilir. Aksi halde, bu işlemlerin sonuçlarından hem şirkete karşı hem de üçüncü kişilere karşı bizzat tasfiye memurları şahsen ve müteselsil olarak tüm malvarlıkları ile sorumlu olurlar (TTK. m. 231).

Şirket tasfiye haline girerse, ticaret unvanında da değişiklik meydana gelir ve tasfiye bitinceye kadar “*tasfiye halinde donatma iştiraki*” devam eder.¹¹⁴⁸

(2) Donatma İştirakinin Temsilinde Değişiklik

Tasfiye, donatma iştirakinin temsilcilerinin yetkilerini sona erdirir. Tasfiye halindeki ortaklığın temsilcisi, tasfiye memurlarıdır (TTK. m. 219).

d) Tasfiyenin Müşterek Donatanlar Arası İlişkilere Etkisi

Müşterek donatanların iç ilişkideki hak ve borçları tasfiye amacına göre değişikliğe uğrar. Müşterek donatanlar tasfiye memurlarından bilgi isteyebilirler (TTK. m. 240). Donatma iştirakinin idare ve temsil yetkileri sona erer.

e) Tasfiye Memurları

TTK. m. 968/3'ün son cümlesi “*Bu memurun hakları ve vazife ve mesuliyetleri hakkında kollektif şirket tasfiye memurlarına ait hükümler kıyas yoluyla tatbik olunur*” hükmündedir. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, donatma

---

¹¹⁴⁶ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 348; Pulaşlı, s. 143.

¹¹⁴⁷ Pulaşlı, s. 143.

¹¹⁴⁸ Pulaşlı, s. 144.

iştirakinde tasfiye memurları konusunda kollektif şirket hükümlerinden faydalanılması gerekmektedir.

Donatma iştiraki, iflastan başka bir sebeple sona ermişse, şirketin tasfiye amacıyla temsil ve idaresi, tasfiye memurlarınca yürütülür.¹¹⁴⁹

(1) Tasfiye Memuru Sıfatının Kazanılması ve Kaybedilmesi

TTK. m. 968/3 hükmünden çıkan sonuca göre, tasfiye memurlarının seçimi konusunda müşterek donatanlar sözleşmede tasfiye memurlarını gösterebilecekleri gibi, daha sonra iştirakin devamı sırasında veya sona ermeden sonra bir kararla da, tayin edebilmelerinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Yine aynı hükme göre, müşterek donatanların uzlaşmamaları veya feshe mahkemece karar verilmiş olması durumunda, mahkeme iştiraki tasfiye etmek üzere bir tasfiye memuru tayin edilir.

Söz konusu hükmün kollektif şirket tasfiye memurlarına yaptığı atıf nedeniyle, mahkemece atanan tasfiye memurları, mahkeme kararı kesinleşmeden göreve başlayamazlar.¹¹⁵⁰

Tasfiye memurları ne şekilde seçilmiş olursa olsun, müşterek donatanların oybirliğiyle verecekleri bir kararla her zaman azledilebilir.¹¹⁵¹ Oybirliği sağlanamayan hallerde müşterek donatanlardan her biri haklı sebeplere dayanarak mahkemeden azli talep edebilir.¹¹⁵²

Tasfiye memurlarının tayini, değiştirilmesi ve azledilmelerinin tescil ve ilanı gerekir.¹¹⁵³ Ayrıca bunların yetkilerine ilişkin şirket sözleşmesi hükümleri ile bu konuda müşterek donatanlar veya mahkemece verilen kararların da tescil ve ilan

---

¹¹⁴⁹ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 430; Tekil, *Şirketler Hukuku*, s. 216;

Doğanay, *C. 3*, s. 2668; Pulaşlı, s. 144.

¹¹⁵⁰ Çamoğlu/Poroy/Tekinalp/, N. 351.

¹¹⁵¹ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 433; Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 352; Pulaşlı, s. 145.

¹¹⁵² Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 433; Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, N. 352; Pulaşlı, s. 145.

¹¹⁵³ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 433; Pulaşlı, s. 145.

edilmesi gereklidir (TTK. m. 222). Tescil talebi, duruma göre müşterek donatanlar veya tasfiye memurları tarafından yapılır.¹¹⁵⁴

(2) Tasfiye Memurunun Yetkileri

Tasfiye işlerinin yönetimi ve bu sürede iştirakin temsili tasfiye memurlarına aittir.¹¹⁵⁵ Tasfiye memurunun yetkileri, tasfiyeyi gerçekleştirmek için gerekli her türlü işlemin yapılmasını kapsar. Tasfiye memurları bu amaçla gereğinde bakiye sermaye borçları nedeniyle ortaklara ve borçlu üçüncü kişilere karşı dava açabilirler. Açılan davalar veya girişilen takiplerde ortaklığın temsili de tasfiye memurlarına aittir (TTK. m. 219/1). Müşterek donatanlar oybirliğiyle alacakları kararlar tasfiye memurunun yetkilerini kısıtlayabilir ve ona talimat verebilirler (TTK. m. 221).

Birden çok tasfiye memuru varsa, bunlar kural olarak birlikte hareket ederler (TTK. m. 217). Ancak her birinin münferit pasif temsil yetkisi vardır. Yani üçüncü kişilerin tebliğ, teklif ve ihbarları tasfiye memurlarından sadece birisine yapmaları yeterlidir (TTK. m. 220/1). Tasfiye memurları belirli işlemler için birbirlerine temsil yetkisi verebilirler (TTK. m. 218).

Tasfiye memurlarının yetkilerinin kapsamı; her şeyden önce tasfiyenin kapsam ve amacıyla sınırlıdır.¹¹⁵⁶ Tasfiye memurlarının şirketi yönetme ve temsil yetkileri, şirketin olağan işlemlerinin dışındaki olağanüstü işlemleri de kapsar.¹¹⁵⁷

(3) Tasfiye Memurlarının Hak ve Görevleri

Tasfiye memurları faaliyetlerine karşılık bir ücret istemek hakkına sahiptirler. Ortak olan tasfiye memurları, açıkça şart edilmedikçe ücret isteyemezler (TTK. m. 223/1). Müşterek donatan olmayan tasfiye memurları için aksi kural geçerlidir (TTK. m. 223/2).

Tasfiye memurlarının görevleri kısaca, tasfiyenin gerçekleştirilmesi için gerekli bütün işlemleri yapmaktır.¹¹⁵⁸ Alacakların tahsili de tasfiye memurlarının

---

¹¹⁵⁴ Pulaşlı, s. 146.

¹¹⁵⁵ Pulaşlı, s. 146.

¹¹⁵⁶ Pulaşlı, s. 147.

¹¹⁵⁷ Pulaşlı, s. 147.

¹¹⁵⁸ Pulaşlı, s. 146.

önemli görevleri arasındadır.¹¹⁵⁹ Şirketin borç ve taahhütlerinin ifası, tasfiye memurlarınca yerine getirilmesi gereken görevler arasındadır.¹¹⁶⁰ Şirketin tüm malvarlığının paraya çevrilmesi, tasfiye memurlarının görevlerindedir.¹¹⁶¹ Bu işlerin yürütülmesinde kendilerinden “*basiretli bir iş adamı gibi*” davranmaları beklenir.¹¹⁶² Ekonomide zaman faktörünün önemini göz önünde tutan yasa koyucu, tasfiye memurlarının işlemleri mümkün olan en kısa sürede bitirmesini emretmiştir (TTK. m. 225). Tasfiye memurları, tasfiye işlemlerinin selametini sağlamak için gerekli defterleri tutmakla mükelleftir (TTK. m. 241). Tasfiye memurları geminin paraya çevrilmesinde de görevlidir.¹¹⁶³ Tasfiye memurları iştirak alacaklarına yetecek miktarda yeterli parayı ayırdıktan sonra, artan kısmı geçici olarak müşterek donatanlar arasında paylaşırabilir (TTK. m. 238 kıyasen).

Kanun, sözleşme veya iş görme şartlarının kendisine yüklediği gereklere aykırı davranışlarıyla ortaklara veya üçüncü kişilere zarar veren tasfiye memurları, ilgililere karşı müteselsil olarak sorumlu olurlar (TTK. m. 224/1).

f) Tasfiye İşlemleri

Tasfiye memurları, işe başlar başlamaz, ortaklığın mal ve haklarının korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu tedbirlerden sadece ikisi Kanun’da gösterilmiştir: Bunlar TTK. m. 226 gereğince bir başlangıç envanter ve bilançosu yapılması ve tasfiye işlemlerinin gerektirdiği defterlerinin tutulmasıdır (TTK. m. 227). Kanunun emrettiği bu iki görev dışında ne gibi tedbirler alınması gerektiğini tasfiye memurları takdir ederler. Bunlar özenli bir iş adamının aynı koşullar altında kalması gereken koruma tedbirleridir.

İkinci olarak tasfiye memurları ortaklığın safi varlığının elde edilmesi için gerekli bütün işlemleri yaparlar. Bu nedenle, başlanmış işleri tamamlamak, ortaklığın

---

¹¹⁵⁹ Pulaşlı, s. 146.

¹¹⁶⁰ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 438; Pulaşlı, s. 146.

¹¹⁶¹ Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, s. 437; Pulaşlı, s. 146.

¹¹⁶² Pulaşlı, s. 148.

¹¹⁶³ Pulaşlı, s. 148.

borç ve yükümlerini yerine getirmek, alacakları tahsil etmek, mevcut malları paraya çevirmek tasfiye memurlarına düşen görevlerdir (TTK. m. 230).

Üçüncü olarak tasfiye payının dağıtılmasıdır. Donatma iştirakinin safi varlığının tespit edilmesinden sonra müşterek donatanların tasfiye payları hesaplanır. Son bilanço müşterek donatanlara tebliğ olunur.

g) Tasfiye Sonu İşlemleri

Tasfiye memurları dağıtım yapıldıktan sonra, tasfiyenin sona erdiğini ticaret (TTK. m. 242 kıyasen) ve gemi sicillerine bildirir ve donatma iştirakinin kaydını sicilden terkin ettirirler.

h) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tasfiye

Tasarı'da tasfiye "*XI-Tasfiye*" başlığı altında m. 1086'da incelenmiştir. Söz konusu hükme göre: "*(1)Donatma iştirakinin feshi yahut geminin devri kararlaştırılmışsa, gemi açık arttırmayla satılır ve iştirak tasfiye olunur. Geminin tamir kabul etmez veya tamire değmez bir halde bulunduğu mahkeme kararıyla saptanmadıkça, satış, ancak gemi bağlama limanında veya bir Türk limanında bulunup da yerine getirmekle yükümlü olduğu bir navlun sözleşmesiyle henüz bağlı bulunmadığı bir sırada yapılabilir. Satış şekli ve şartları paydaş donatanların hepsinin onaylarıyla verecekleri bir kararla değiştirilebilir.*

(2) Satış şekil ve şartları veya tasfiye memurunun atanması hususunda müşterek donatanların uzlaşmamaları veya feshe mahkemece karar verilmiş olması halinde, mahkeme gemiyi satmak ve iştiraki tasfiye etmek üzere bir tasfiye memuru atar. Bu memurun hakları, görevleri ve sorumluluğu hakkında kollektif şirket tasfiye memurlarına ait hükümler kıyas yoluyla uygulanır".

Görüleceği üzere bu hüküm, Tasarı gerekçesinde de belirtildiği gibi, TTK.'nın m. 968'in içeriği değiştirilmeksizin iki ve üçüncü fıkralarından dili güncelleştirilerek alınmıştır.

VI. SONUÇ

Donatma iştiraki konusu, kaynağı 1897 tarihli Alman Ticaret Kanunu deniz ticaretine ilişkin hükümleri (Handelsgesetzbuch/HGB § 489-508) emsal alınarak hazırlanan 1956 tarihli Ticaret Kanunu'nun "Deniz Ticareti"ne ayrılmış Dördüncü Kitabının, İkinci Faslında m. 951 ile 970 arasında düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda ise m. 1064 ve 1087 arasında yer verilmiştir.

Deniz ticaretine özgü paylı mülkiyet esasına dayanan bir gemi işletme şirketi olan donatma iştiraki, çeşitli kişi-kimselerin bir ticaret şirketi oluşturmadan, ortaklaşa sahip buldukları bir gemiyi, aralarında yaptıkları sözleşme gereğince, oluşan birlik nam ve hesabına deniz ticaretinde kazanç amacı ile kullanmaları ile oluşur. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, donatma iştiraki ilk olarak kişilerden meydana gelir. Bu kişiler, gerçek veya tüzel kişi olabilir. Birden çok şahsın gemiyi deniz ticaretinde kullanmaları gerekmektedir. Deniz ticaretinde kullanma, müşterek malikler tarafından hepsi nam ve hesabına yapılması gerekmektedir (TTK. m. 951/1). Donatma iştiraki ortak amaca ulaşmak için kurulur. Ortak amaç, iktisadi bir amaçtır; yani kazanç elde etmektir. Hatta bu konuda Kalpsüz, donatma iştirakini "müşterek mülkiyet üzerine kurulmuş bir kâr ve kazanç şirketi" olarak tarif etmiştir. Müşterek donatanlar müşterek amaç uğruna birlikte çaba göstermelidirler. Bir şirket kurulması yönünde sözleşme mevcut olmalıdır.

Hukukumuzda donatma iştiraki, tacir olmadıkları halde TTK. gereğince tacirler hakkındaki hükümlere tabi olanlar kategorisine girmektedir. Bu çerçevede, TTK. m. 19'de tacirlere ilişkin hükümlerin donatma iştiraki hakkında da uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Bölümler içerisinde yürürlükteki Kanun ve Tasarı birlikte incelenerek tespit ettiğimiz eksiklikler ve bu konulardaki çözüm önerilerimiz şu şekilde sıralamak mümkündür:

1) a) Donatma iştirakinin tanımının yer aldığı Tasarı m. 1064'te, bazı terimlerin kullanılması bakımından yürürlükteki Kanun'dan farklı bir yol izlemiştir. İlk olarak "*müşterek donatan*" terimi Türk Hukuku açısından yerleşik bir terimdir. Tasarı'da, Türk Medeni Kanunu'nun diline uygun olarak benimsenen "*paydaş donatan*" terimi, Tasarı'nın değiştirilmeyen "*donatma iştiraki*" başlıklı ifadesiyle

uyumsuz içerisinde değildir. Bu nedenle alışılmış ve yerleşmiş olan “müşterek donatan” teriminin kullanılmasına devam edilmelidir.

b) 6762 sayılı TTK.’da benimsenmiş olan “deniz ticaretinde” ibaresinin yerine, donatma iştirakinin tanımının yapıldığı Tasarı m. 1064’te “suda” teriminin tercih edilmesi de yanlıştır. Çünkü bu terim, Tasarı’nın 5. kitabının “Deniz Ticareti” şeklindeki başlığı ile uyumsuzdur. Bu kitapta deniz ticareti düzenlendiğine göre, gemi de deniz gemisi olarak tanımlanmalı veya kitabın başlığı “suda ticaret” olarak değiştirilmelidir. Ayrıca iç su gemilerini de kapsayan “gemi” tanımı, 5. kitapta yer alan ve denizde seyrüsefere ilişkin birçok hükmün yer aldığı iç su gemileri hakkında uygulanması karışıklık ve belirsizliklere neden olacaktır. Tasarı’nın 931, 1061, 1064 gibi maddelerinde gerçekleştirilen, ancak haklı gerekçesi bulunmayan bu değişiklikten vazgeçilmelidir.

c) Doktrindeki bazı yazarlar (Çağa, Tekil, Can, İzveren/Franko/Çalık gibi) donatma iştirakinin sözleşme olmadan da kurulabileceğini ifade etseler de, TTK. m. 951 hükmünün TTK. m. 155’e yaptığı atıf nedeniyle, kanaatimizce donatma iştiraki müşterek donatanlar arasında yapılan bir sözleşmeye binaen kurulur. Çünkü TTK. m. 951/2 hükmü, “ihtiva edeceği mecburi kayıtlar” kenar başlıklı m. 155’e yaptığı atıfta, şirket sözleşmesine yazılması mecburi konular emredici hüküm niteliğinde olmasından dolayı, donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı yapılması ve yazılı şeklin geçerlilik şekli olarak düşünüldüğünü ortaya koymaktadır. Donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı yapılmasının zorunlu olduğu ticaret siciline tescilin zorunlu olmasından da anlaşılabilir. Şöyle ki, TTK. m. 951/2’nin “Mükellefiyetin yerine getirilmemesi” başlıklı TTK. m. 158’e yaptığı atıf nedeniyle, donatma iştirakinin tescil yükümlülüğünün olduğu bu maddeyle bağlantılı TTK. m. 157’den anlaşılmalıdır. Söz konusu maddeye göre, kolektif şirketi kuranların şirket sözleşmesinin noterlikçe tasdikli suretini, tasdik tarihinden itibaren on beş gün içinde ticaret siciline tescil ettirmeye zorunlu oldukları açıkça hüküm altına alınmıştır. TTK. m. 158 hükmünde, tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde şirket adına işlere başlanmış ise, ortakların üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olacağı açıkça ifade edilmiştir. Burada belirtilmesi gereken bir diğer önemli konu, TTK. m. 155’te sözleşmede bulunan unsurlar sayma yoluyla belirtilmiş, bunlardan

birinin eksik olması halinde sözleşmenin donatma iştiraki sözleşmesi değil, adi şirket sözleşmesi olarak nitelendirileceğidir.

TTK. m. 951’de nelerin tescil edileceği konusunda kollektif şirket hükümlerine (155 ve 158) atıf varken, Tasarı’da tamamen farklı bir yol izlenmiştir. Tasarı m. 1065/2’de ticaret ve gemi sicillerine nelerin tescil edileceği açıkça yazılmıştır. Tasarı’da, gözlemlenen en önemli değişiklik, donatma iştiraki sözleşmesinin yazılı olup olmayacağı konusundaki karmaşayı ortadan kaldırmış olmasıdır. Ancak Tasarı sözleşme konusuna açıklık getirirken, birtakım eksiklikleri de beraberinde taşımaktadır. Söz konusu maddede eleştirilmesi gereken noktalardan biri, Tasarı’nın gerekçesinde gemi siciline donatma iştirakinin tescil edileceği belirtilmiş olmasına rağmen, gemi siciline donatma iştiraki değil, ancak gemi ve gemi payının tescil edilebilir olmasıdır. Ayrıca bu hüküm gereğince donatma iştiraki şeklinde işletilecek geminin 18 gros tonilatodan küçük bir gemi olması halinde de (Tasarı m. 975’e rağmen) gerekçedeki “zorunlu addedilmiştir” ifadesi nedeniyle, böyle bir geminin tescil ettirilmesinin zorunlu olup olmadığı belirsizlik yaratacaktır. Bunların yanı sıra Tasarı m. 1065/2, b. ‘de “her paydaş donatanın gemi payının miktarı” deyimi yer almaktadır. Bunun yerine “her paydaş donatanın gemi payı” denilmesi yeterli ve daha uygun olacaktır

d) Sözleşmede bulunması zorunlu olan unsurlardan biri tabiiyettir. Donatma iştirakinin malı olan geminin Türk bayrağı çekme yükümlülüğü TTK. m. 823’te düzenlenmiştir. Bu madde 28.04.2004 tarihli, 5136 sayılı Kanun’la değişikliğe uğramıştır. 5136 sayılı Kanun’dan önce TTK. m. 823, donatma iştirakine ait geminin Türk gemisi sayılabilmesi için iki şartı aramaktaydı: Bunlardan birincisi, donatma iştirakinin malı olan gemilerin paylarının yarısından fazlasının Türkler’e ait olması, ikincisinin ise, gemi müdürünün de Türk vatandaşı olması şartıdır. 5136 sayılı Kanun’la Türk gemisi olabilme şartlarından ilki, paylarının yarısından fazlasının Türkler’e ait olması gereği, ikinci şartın ise, iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olmasıdır. Bu iki Kanun kıyaslanırken ilk şart aynen korunurken, ikinci şartta değişme olduğu gözlenmektedir. 5136 sayılı Kanun’dan önce donatma iştirakinin Türk gemisi sayılabilmesi için gemi müdürünün seçilmesinin zorunlu ve Türk vatandaşı olması

gerekirken; 5136 sayılı Kanun'dan sonra, iştiraki idare ve temsil etmeye yetkili müşterek donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması halinde, Türk gemisi olabilecek ve dolayısıyla Türk bayrağını çekmek hakkını haiz ve Türk bayrağı çekmek zorunda olacaktır. İlgili gerekçe incelendiğinde, bu değişikliğe neden ihtiyaç duyulduğu konusunda bir sonuca varılamamaktadır. Ancak yapılan değişiklikle birlikte donatma iştirakinin temsil ve idaresi konusunda, Türk vatandaşı olan gemi müdürü atama şartı kaldırılarak, kanuni kurala dönülmüştür. Böylece donatma iştirakinin temsil ve idaresinde müşterek donatanların hepsi yetkili sayılmaktadır. Ancak, müşterek donatanlar, gemi müdürü atamak isterlerse, gemi müdürü atanabilir. Tasarı'da ise, ilgili düzenleme m. 940'ta yer almaktadır. Tasarı'da yanlış varsayım üzerinden gidilmektedir. Şöyle ki, donatma iştirakine ait gemilerin Türk Gemisi sayılabilmesi için, iştiraki yönetmeye yetkili paydaş donatanların çoğunluğunun "Türk tabiiyetinde olmaları" şartı aranmaktadır. Ancak bu madde Tasarı m. 1067 ile çelişmektedir. Tasarı m. 1067'de, iştiraki yönetebilmek için paydaş çoğunluğunu oluşturmak gibi özel bir koşula yer verilmemiş ve pay çoğunluğuna (yarısından fazlasına) sahip olmak yeterli sayılmıştır. Bu sebeple, eğer pay çoğunluğu tek bir paydaş donatanın elindeyse, bu paydaş donatan tek başına iştiraki yönetebilecektir. Dolayısıyla donatma iştirakini yönetme bakımından paydaş donatanların çoğunluğu diye bir şey olamayacaktır.

e) TTK. m. 19'un "*Tacirlere dair olan hükümler donatma iştiraki hakkında da tatbik olunur*" hükmünün sonuçlarından biri olarak donatma iştiraki ticaret unvanı seçme ve kullanma yükümlülüğü vardır. Donatma iştirakinin ticaret unvanının çekirdek kısmını, müşterek donatanlardan hiç olmazsa birinin adı ve soyadı veya deniz ticaretinde kullanılan geminin adı ile birlikte donatma iştirakini gösteren ibare oluşturur (TTK. m. 46/2, TST. m. 20/4). Unvana dahil soyadları ve gemi adı kısaltılmadan yazılmalıdır (TTK. m. 46/2, TST. m. 20/4). Öz ad ise, doktrindeki birçok yazarın (Arkan, Karahan gibi) aksine Doğanay'ın belirttiği ve bizim de katıldığımız fikre göre, kısaltılmadan yazılmalıdır.

2) a) Müşterek donatanların donatma iştirakindeki paylarına iştirak payı denir. İştirak payının temlik ve rehni Tasarı m. 1007'de yer almaktadır. Maddenin gerekçesinde "*gemi payı ve iştirak payının devrinin geminin devrine benzer şekilde*

düzenlendiği” belirtilmiştir. Ancak, Tasarı m. 1001 gereğince, sicile kayıtlı geminin mülkiyetinin devri için tarafların devir konusunda anlaşması ve zilyetliğin geçirilmesi şartları aranırken, sicile kayıtlı geminin payının devrinde sadece tarafların anlaşması yeterli sayılmış; iştirak payının devrinde ise, gemi payının devri ve bunun sicile tescil edilmesi şartı getirilmiştir. Dolayısıyla, düzenlemeler arasında bir paralellik söz konusu değildir. Gerekçede, gemi payı ve iştirak payının benzer şekilde düzenlendiği belirtildiğine göre, Tasarı m. 1007/2’de iştirak payının temlik için tescil şartı aranıp, birinci fıkrasında gemi payının temlikinde tescil şartının aranmaması bir dikkatsizlik ya da unutkanlık olduğunu göstermektedir. Sicile kayıtlı geminin payının temlikinde, sicile tescil şartı aranmamış olması doğru değildir. Sicile kayıtlı olan bir geminin payının sicil dışında devredilebilmesi, bayrak çekme hakkının kontrolünü güçleştirir. Nitekim yürürlükteki TTK.’da bayrak çekme hakkının kontrol edilebilmesine olanak sağlamak üzere, m. 868/2 TTK. m. 965 hükmüne atıf yapılarak, hem sicile kayıtlı gemi payının temlikinde, hem de iştirak payının temlikinde sicile tescil şartı aranmıştır. İştirak payının devrinde tescil şartını aramada gözetilen kamu yararının, gemi payının devri için de geçerliliği bulunmaktadır. Bu nedenle, Tasarı m. 1007/1 ve 2 nci fıkraları değiştirilmeli, yürürlükteki TTK.’da olduğu gibi, gemi payı ile iştirak payının devri aynı hükme tabi tutularak, her ikisinde de sicile tescil şartı getirilmelidir. Bu, bayrak çekme hakkının takibi için önemli ve zorunludur. Yine söz konusu fıkra, gemi payının devrinin, gemi mülkiyetinin devrine benzer şekilde düzenlendiği görülmektedir. Ancak m. 1001/2 hükmünden farklı olarak, gemi payı mülkiyetinin devrine ilişkin anlaşmanın, gemi sicil memurunun huzurunda da yapılabileceğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Bu farklılığın da sebebi anlaşılammıştır. Ayrıca, maddenin üçüncü fıkrasında “...devir ancak bütün paydaşların veya paydaş donatanların rızasıyla hüküm ifade eder” denildikten sonra, rızanın şekline açıklık getiren bir düzenlemeye yer verilmelidir.

b) İştirak payının hükümleri TTK. m. 966’da yer almaktayken, Tasarı’da m. 1012 ve 1081’de düzenlenmiştir. Kanaatimizce, Tasarı m. 1012’de donatma iştiraki şeklinde işletilen ve sicile kayıtlı olmayan bir geminin iştirak payının rehni hakkında uygulanacak hükümler düzenlendiğine göre; bu madde, dördüncü bölümün

“Uygulanacak Hükümler” başlıklı birinci ayrımı altında yer alan “Sicile kayıtlı olmayan gemilere” kenar başlıklı m. 997’ye üçüncü fıkra olarak eklenmelidir.

c) TTK. m. 962’de yer alan müşterek donatanların masraflara katılma borcu, Tasarı m. 1077’de düzenlenmiştir. TTK. m. 962/2’nin son iki cümlesi tek bir cümle olarak m. 1077/2’de “avansın ödenmesinin, borçlu paydaşa ait gemi payı veya payları üzerinde, avans veren paydaş donatanlar bakımından doğurduğu sigortalanabilir menfaatin sigorta ettirilmesi halinde, sigorta giderleri de borçlu paydaş donatana ait olur” şeklinde, anlaşılabilirliği zor bir cümle ile hükme bağlanmıştır. Bu nedenle ikinci fıkranın ikinci cümlesinin daha anlaşılabilir olması için, TTK. m. 962/2 hükmüne uygun olarak iki cümle ile “Avans veren paydaş donatanlar, borçlu paydaş donatana ait gemi payı üzerinde avans verilmesinden kaynaklanan menfaatlerini sigorta ettirebilirler. Bu halde, sigorta giderleri de borçlu paydaş donatana ait olur” şeklinde düzeltilmesi isabetli olacaktır.

c) Donatma iştirakinde idarede “irade özgürlüğü ilkesi” mevcuttur. Buna göre, gemi müdürü seçilmişse iştirak gemi müdürü tarafından idare edilebilir; seçilmemişse müşterek donatanların hepsi tarafından idare edilebilir. Müşterek donatanlar tarafından donatma iştiraki idare edildiğinde, donatma iştirakinin olağan gereklerinden olan bütün işlemler ve hukuki tasarruflar, yani olağan işlerde, kararlar kural olarak müşterek donatanların oy çokluğu ile alınır. Azınlığın alınan bu kararlar için bazı hakları vardır. 6762 sayılı Kanun’da üç ayrı maddede belirtilmiş olan bu hakları şu şekilde sıralayabiliriz: “Belirli defterlerin gösterilmesini isteme hakkı”, “bırakma hakkı” ve “hesap isteme hakkı”. Bırakma hakkı ile ilgili düzenleme Tasarı’da m. 1008’de yer almaktadır. Madde gerekçesinde “bırakmanın, asli mi, yoksa devren iktisap mı olduğu hususunda tartışıldığı, devren iktisap olduğu sonucuna varıldıktan sonra üçüncü fıkraya ilave yapıldığı” belirtilmektedir. Ancak devir, devredenin mülkiyeti devretme, devralanın mülkiyeti devretme iradesi ile gerçekleştirdikleri iki taraflı bir işlemdir. Buna karşılık iştirak payının bırakılmasında, iştirak payı üzerindeki mülkiyet hakkı, diğer müşterek donatanlara devretme iradesi olmaksızın, sadece gereken ödemelerden kurtulmak için terk edilmekte ve Tasarı terk edilen iştirak payının diğer müşterek donatanlara payı oranında intikal edeceği sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla iştirak payının

bırakılması, iştirak payının diğer müşterek donatanlar tarafından iktisap edilmesi devren iktisap değildir. Bu nedenle, maddenin kenar başlığının “2. *İştirak payının bırakılması*” şeklinde düzeltilmesi daha uygun olacaktır.

d) Donatma iştirakinde müşterek donatanlar, donatma işlerinin yürütülmesi ve iştirakin dışı karşı temsili için içlerinden birini veya hariçten bir şahsı da seçebilirler. TTK. m. 954 gereğince atanan bu kişiye “*gemi müdürü*” denir. Müşterek donatanlardan biri gemi müdürü atanmak isteniyorsa oy çokluğu yeterlidir; ancak dışarıdan biri atanacaksa oybirliği şarttır. Gemi müdürü ile donatma iştiraki arasındaki anlaşma, hizmet sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi olabilir. Ancak TTK.’da öngörülen bazı işlerin (TTK. m. 955/son) aksi kararlaştırılmadıkça gemi müdürü tarafından yapılamaması ve gemi müdürünün çoğunluk kararıyla her zaman azledilebilmesi söz konusu anlaşmanın gemi yönetim sözleşmesi olarak nitelendirilmesini zorlaştırmaktadır. Gemi müdürü, iştirakin olağan işlerinden olan bütün işlemleri ve hukuki tasarrufları yapmaya yetkilidir. Ancak gemi müdürü, bunları yaparken tedbirli bir donatan gibi davranmak zorundadır. Gemi müdürünün TTK’da (m. 960 ve 961) sıralanmış birtakım yükümlülükleri vardır. Bunlar: Gördüğü iştirak işlerine ait bir defter tutmak, ispata yarayan ilgili evrakı saklamak ve bilgi verme ve donatma iştirakinin işleri hakkında müşterek donatanlara hesap vermek yükümlülüğüdür. Tasarı’da ise, bu yükümlülükler, yürürlükteki Kanundan farklı olarak üç ayrı madde olarak sıralanmıştır: İlk iki maddenin içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmamış, sadece “*Özen yükümlülüğü*” başlıklı yeni bir madde eklenmiştir. Ancak bu madde zaten yürürlükteki TTK. m. 959’da “*İhtimam derecesi*” başlığı altında iken, içeriği değişmeksizin Tasarı’da üçüncü madde başlığı olarak yer almıştır. Tasarı’daki bu düzenleme ile yükümlülükler daha düzenli bir sıralamaya girmiştir.

3) a) Kuşkusuz bir şekilde tacir sıfatına sahip donatma iştirakinin üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde gemi müdürü tacir yardımcısı konumunda olacaktır. Gemi müdürü bağımsız tacir yardımcısı değildir. Çünkü, TTK. m. 958/1 ve 2’de açıkça gemi müdürünün donatma iştirakinin talimatlarına uyma yükümlülüğü hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, gemi müdürünün kararlara göre hareket etmesi ve

kararlara uymaya zorunlu olması, bağımsız tacir yardımcısı olmasına engel bir durumdur.

Kanaatimizce gemi müdürü, müşterek donatanlardan biri olsa dahi, iştirakin işlerini idare ve iştiraki temsil yetkisini haiz bir bağımlı tacir yardımcısıdır. Gemi müdürü birçok yönüyle (geminin donatılmasına ve bakımına, taşıma sözleşmelerinin yapılmasına, geminin, navlunun donatma masraflarının ve müşterek avaryadan doğan alacakların sigorta ettirilmesine ve işlerin olağan seyri dolayısıyla dönen paraların kabzına yetkili olması, kaptanı tayin ve azletmeye yetkili olması) ticari vekilliğe yaklaşırken, davacı ve davalı olma konularında ticari vekillikten uzaklaşmaktadır. Şöyle ki; ticari vekile ilişkin BK. m. 453/2’de belirtilen “*özel bir yetki olmadıkça davacı ve davalı olamaz*” hükmü; gemi müdürü için söz konusu edilemez. Gemi müdürü; temsil yetkisinin kanuni sınırlarına dâhil işlerde, iştiraki mahkemelerde temsil etmeye yetkilidir (TTK. m. 955/2).

Gemi müdürü, birçok noktada ticari mümessil ile örtüşmektedir. TTK. m. 954/3’e göre gemi müdürünün tayin ve azlinin ticaret ve gemi siciline kaydolunması gereği, ticari mümessilin de, tacir tarafından, ticaret siciline bildirmeye zorunda olması hali benzemektedir. TTK. m. 958/2’ye göre; gemi müdürünün kaptanı tayin ve azletmeye yetkili olması da ticari mümessilliğe benzeyen durumlardan biridir. Ne var ki, bazı noktalarda ticari mümessillikten uzaklaşılır. TTK. m. 955/1 hükmüne göre; temsil yetkisi, iştirakin “*olağan*” işleriyle sınırlandırılmıştır. Oysa ticari mümessil için böyle bir sınırlandırma söz konusu olamaz. TTK. m. 955/4 hükmüne göre, gemi müdürünün kambiyo taahhüdünde bulunması için özel yetkinin gerekli olması konusunda “*ticari mümessil*”den uzaklaşılır. Çünkü ticari mümessil, her halde böyle bir yetkiye sahiptir. Bunun için ayrıca özel bir yetkiye ihtiyaç yoktur. Oysa gemi müdürünün bu iş için özel bir yetkiye sahip olması gerekir.

Gemi müdürü seyyar tüccar memuru değildir. Çünkü seyyar tüccar memurlarının oldukça sınırlı yetkileri vardır; ancak işletme adına sattıkları malın bedelini alır, makbuz verir ve borçluya süre tanır (BK. m. 454/1). Gemi müdürünün bu kadar sınırlı yetkilere sahip olan tacir yardımcısı sıfatını haiz olması mümkün değildir.

d) Gemi müdürünün temsil yetkisinin kanuni sınırları çerçevesinde gemi müdürü sıfatıyla yapmış olduğu hukuki işlemlerden doğan hak ve borçlar, hukuki işlemde müşterek donatanların ad ve soyadları zikredilmemiş olsa dahi, donatma iştirakine ait olur. Yani, gemi müdürünün temsil yetkisini bu şekilde kullanması, *doğrudan doğruya (vasitasız) temsilin* hukuki sonuçlarını doğurur (BK. m. 32/1). Yani gemi müdürü tarafından yapılan işlemlerde müşterek donatanların adlarının gösterilmiş olup olmamasının etkisi yoktur.

e) Gemi müdürünün temsil yetkisi Tasarı m. 1070'de yer almaktadır. Bu madde TTK. m. 955'den değiştirilerek alınmıştır. TTK.m. 955/1'e göre; "...*kaptanın atanması ve görevden alınması için önceden donatma iştirakinin kararının alınması gerekir*". Tasarı m. 1070/2'de, gemi müdürünün kaptanı işe almadan ya da kaptanın işine son vermeden önce donatma iştirakinin karar alması gereğinden söz edilmeksizin "*gemi müdürü, kaptanı tayin ve azletmeye yetkilidir*" düzenlemesine yer verilmiştir. Ancak Tasarı m. 1069/1'deki "...*kaptanın atanması ve azli için önceden donatma iştirakinin kararının alınması gerekir*" hükmüyle m. 1070 çelişir durumdadır. Tasarı m. 1070'in gerekçesi "*6762 sayılı Kanunun 955 inci maddesinden, ikinci üçüncü fıkrasının yerini değiştirmek suretiyle alınmıştır. Gemi müdürünün sadece yapmaya yetkili kılındığı işlerde donatma iştirakini mahkemelerde temsile yetkili olduğu açıkça belirtilmiştir*" şeklinde ifade edilmiştir. Madde gerekçesinden de bu değişikliğin sebebi anlaşılammaktadır. Bu çelişkinin giderilmesi için ya m. 1070/2 "*gemi müdürü önceden donatma iştirakinden karar alarak kaptanı tayin ya da azletmeye yetkilidir*" şeklinde değiştirilmeli ya da m. 1069/1'de yer alan kaptanı tayin ve görevden alırken donatma iştirakinden karar alması hükmü Tasarı'da çıkarılmalıdır.

f) Tasarı'da gemi müdürünün temsil yetkisinin sonuçları (TTK. m. 956 hükmü) m. 1071'de yer almaktadır. TTK. m. 956 hükmü iki fıkradan oluşmaktayken, Tasarı tek bir fıkradan oluşmaktadır. Gemi müdürünün yaptığı bir hukuki işlem ile donatma iştirakini borç altına soktuğunda, müşterek donatanların sorumluluğunun çeşidini gösteren hükmün kaldırıldığı gözlenmektedir. Yürürlükteki maddede yer alan ikinci fıkraya Tasarı'da neden yer verilmediğine ilişkin madde gerekçesinde herhangi bir açıklama yoktur. Kanaatimizce, donatma iştirakinin BK. m. 55'e göre

istihdam eden sıfatıyla şahsen ve sınırsız olarak sorumlu olması gerektiğinden, söz konusu hükmün kaldırılması yerinde olmuştur.

g) Donatma iştirakine karşı açılacak davalarda taraf ehliyetinin bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Bu konuda ikili ayrıma gidilir. Donatma iştirakinde gemi müdürünün bulunması halinde, müdürün davalarda donatma iştirakini temsil etmesi, Avukatlık Kanunu'nun "*Yalnız avukatların yapabileceği işler*" başlıklı m. 35 hükmünün istinsasıdır. Ayrıca, TTK.'da gemi müdürünün donatma iştirakini mahkemede temsil etme yetkisi ve gemi müdürünün müşterek donatanların isimlerini göstermeksizin hukuki işlemler yapabilmesi kanımızca donatma iştirakine hem aktif hem de pasif taraf ehliyeti tanındığını göstermektedir. Gemi müdürünün bulunmaması durumunda sınırlı sorumluluk hallerinde alacaklıların donatma iştirakine yönelmesi, alacakların tahsili bakımından zorunluluktur. Dolayısıyla burada donatma iştirakine taraf ehliyeti tanınmıştır. Sınırsız sorumluluk hallerinde, alacaklılar dilerse donatma iştirakine, dilerse donatanlara karşı dava açarak alacaklarını hüküm altına aldırabilirler. Bu durumda iştirakte gemi müdürü olmadığı için davayı ya müşterek donatanlar takip edebilirler ya da bir avukata temsil yetkisi vererek davanın donatma iştiraki adına takip edilmesini sağlayabilirler.

h) Donatma iştirakinin tüzel kişiliği bulunmamakla birlikte TTK, iştirake sui generis özel bir statü tanımış, onu tacir saymış, ona özel bir temsil yetkisi öngörmüştür. Dolayısıyla ticaret unvanı olan bir iştirake karşı dava açılması evleviyetle mümkündür. Dava, iştirakin merkezinde hasım gösterilerek açılmalıdır. Bununla birlikte, bağlama limanında da dava açılabilir. Müşterek donatanların, bu sıfatla şahsen sorumlu oldukları hallerde, donatanlardan biri veya bir üçüncü kişi tarafından geminin bağlama limanı mahkemesinde de dava açılabilir (TTK. m. 969-970).

Yetkili mahkeme Tasarı m. 1087'de düzenlenmiştir. Tasarı, TTK. m. 970'i değiştirerek almıştır. Tasarı m. 1063'te yapılan yanlışlık burada da sürdürülmektedir: Tasarı m. 1063 incelendiğinde; söz konusu madde "*Yetkili mahkeme*" başlıklı olup; "*Donatan aleyhine, bu sıfatı dolayısıyla, herhangi bir alacaktan dolayı geminin bağlama limanı mahkemesinde dava açılabilir*" hükmündedir. Buna karşılık, TTK. m. 950 "...bağlama limanı mahkemesinde de.." dava açılacağı belirtilmiş ve

donatan aleyhine açılacak davalarda genel yetkili mahkemelerin yanında bağlama limanının bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili olduğu öngörülmüştür. Tasarı'da ise sadece bağlama limanı mahkemesinde dava açılacağı belirtilmiştir. Ancak Tasarı m. 1063 ve 1087 “mahkemesinde de” şeklinde düzeltilerek, sadece bağlama mahkemesinin yetkili olması yanlışlığı giderilmelidir.

4) İflâs ve iflâs prosedürü bakımından İcra ve İflâs Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun konuya ilişkin hükümleri uygulama alanı bulur. TTK. m. 968/5'de donatma iştirakinin iflâsa tabi olduğu tereddüde yer vermeyecek şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca TTK. Tasarısı'nın konuyla ilgili hükümlerinin önemli düzenlemeler getirdiği belirtilebilir. Mevcut düzenlemelere bakıldığında, donatma iştirakinin iflâsıyla ilgili hükümlerin yeterli olduğu söylenemez. Bu nedenle TTK Tasarısı'nda iflâs prosedürü, örneğin sıra cetveli gibi bazı konularda düzenleme yapılması yerinde olmuştur. Buna karşılık, TTK Tasarısı'nda, hangi konularda İcra ve İflâs Kanununun iflâsa ilişkin hükümlerinin uygulanacağına veya uygulanmayacağına ilişkin olarak açık düzenlemelerin yapılması gerekir.

KAYNAKÇA

- AKAN, Pınar; *Deniz Hukuku'nda Geminin Enkaz Haline Gelmesinin Hukuki Sonuçları*, İstanbul 2005.
- AKİPEK, Jale G./AKINTÜRK, Turgut; *Kişiler Hukuku, C. 1*, Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 2007.
- ALANGOYA, Yavuz/YILDIRIM, Kamil/DEREN-YILDIRIM, Nevhis; *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 7. Baskı, İstanbul 2009.
- ALGANTÜRK LİGHT, Didem; “1999 Tarihli Gemilerin İhtiyati Hazine İlişkin Cenevre Sözleşmesi Hakkında”, *DHD*. Y. 9, S. 1-4, İstanbul 2007, s. 35-49 (Algantürk-Light, “1999 Tarihli Gemilerin İhtiyati Hazine İlişkin Cenevre Sözleşmesi Hakkında”).
- ALGANTÜRK LİGHT, Didem; “TTK. Tasarısı'nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Hukuk Özel Sayısı*, Y. 5, S. 10, Güz 2006, s. 123-145 (Algantürk-Light, “TTK. Tasarısı'nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”).
- ANSAY, Tuğrul; *Adi Şirket-Dernek ve Ticaret Şirketleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1967 (Ansay, *Adi Şirket-Dernek ve Ticaret Şirketleri*).
- ANSAY, Tuğrul; “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”, *Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU'na Armağan*, İstanbul 1999, s. 1-10 (Ansay, “Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir?”).
- ARAL, Fahrettin, *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara 2007.
- ARKAN, Sabih; *Ticari İşletme Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Onüçüncü Baskı, Ankara 2009.
- ATAMER, Kerim; *TTK. Tasarısı'na Göre Deniz Hukukunda Cebri İcra*, İstanbul 2006.
- AYAN, Mehmet/AYAN, Nurşen; *Kişiler Hukuku*, İkinci Bası, Konya 2007.
- AYBAY, Atilla/AYBAY, Aydın/AYBAY, Gündüz/AYBAY; *Rona Deniz Hukuku*, Aybay Yayınları, İstanbul 1998.

- AYBAY, Gündüz; *Deniz Ticareti Hukuku ile İlgili Notlandırılmış Yargıtay Kararları*, İstanbul 2000.
- AYDIN, Uğur; “Donatanın Sınırlı Sorumluluğu”, *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul 1997, s. 261-275.
- AYHAN, Rıza; *Ticari İşletme Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 2007.
- BAHTİYAR, Mehmet; *Ortaklıklar Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul 2008.
- BARLAS, Nuray; *Gemi Alacaklısı Veren Haklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, İstanbul 2000 (Barlas, *Gemi Alacaklısı Veren Haklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*).
- BARLAS, Nami; *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, 2. Bası, İstanbul 2008 (Barlas, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*).
- BAŞBUĞOĞLU, Tarık; *Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu*, Ankara 1988.
- BELBEZ, Hikmet; “Gemi Alacaklısı Hakkı”, *Adliye Zabıt Ceridesi*, Y. 1940, S. 1-6, s. 641-658 (Belbez, “Gemi Alacaklısı Hakkı”) .
- BELBEZ, Hikmet; “Gemi Payının Temliki ve Terhini”, *Adliye Zabıt Ceridesi*, Y. 1940, S. 7-12, s. 456-463 (Belbez, “Gemi Payının Temliki ve Terhini”).
- BİLGE, Mehmet Emin; *Sicil*, İstanbul 1999.
- BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun; *Medeni Yargılama Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 1978.
- BOYACIOĞLU, Cumhur; *Ticaret Unvanı*, Ankara 2006.
- CAN, Mertol; “Donatma İştirakinde Tacir Sıfatının Aidiyeti İle Müşterek Donatanlar Hakkında da İflas Kararının Verilip Verilemeyeceği Meselesi”, *Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I*, Beta Yayınevi, İstanbul 2003 (Can, “Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı”)
- CAN, Mertol; *Deniz Ticareti Hukuku Ders Kitabı I*, İmaj Yayınevi, Ankara 2003.
- CERTEL, Abdulkadir; *Müsadere*, Ankara 2008 (Can, C. I).
- ÇAĞA, Tahir/KENDER, Rayegan; *Deniz Ticareti Hukuku I*, Arıkan Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 14. Bası, İstanbul 2005 (Çağa/Kender, C. I).
- ÇAĞA, Tahir; *Deniz Ticareti Hukuku I*, Fakülteler Matbaası, 3. Bası, İstanbul 1973 (Çağa, C. I).
- ÇELİK, Nuri; *İş Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 22. Baskı, İstanbul 2009.

- ÇEVİK, Orhan Nuri; *Gerekçeli-İçtihatlı-Notlu TTK Şerhi*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 1993.
- ÇETİNGİL, Ergon/KENDER, Rayegan/ÜNAN, Samim/YAZICIOĞLU, Emine; “TTK Tasarısı’nın “Deniz Ticareti” Başlıklı 5. Kitabında Yer Alan Hükümler Hakkında; TTK Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler”, *DHD.*, Özel Sayı, İstanbul 2006, s. 1-295.
- DAYINLARLI, Kemal; *Joint Venture Sözleşmesi*, Gözden Geçirilmiş, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 1999.
- DEMİRKİRAN, İhsan/DEMİRKİRAN, Murat; “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Üzerine Bazı Düşünceler”, *DHD.*, İstanbul 2006, s. 339-345.
- DOMANIÇ, Hayri; *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*, Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul 1988 (Domaniç, *Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler*).
- DOMANIÇ, Hayri; *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I*, İstanbul 1988 (Domaniç, *C. I*)
- DOMANIÇ, Hayri/ULUSOY, Erol; *Ticaret Hukukunun Genel Esasları, B. 5*, İstanbul 2007.
- DOĞANAY, İsmail; *TTK Şerhi, C. 1*, (Madde 1-419), Dördüncü Bası, İstanbul 2004 (Doğanay, *C. 1*).
- DOĞANAY, İsmail; *TTK Şerhi, C.3*, (Madde 816-1475), Dördüncü Bası, İstanbul 2004 (Doğanay, *C.3*).
- EREN, Fikret; *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, 11. Baskı (Tıpkı Basım), İstanbul 2009.
- ERİŞ, Gönen; *Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu Deniz Ticareti ve Sigorta (Cilt 3)*, Ankara 1990.
- ERİŞİR, Evrim; *Medeni Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti*, İzmir 2007.
- ERMAN, Eyüp Sabri; “Kambiyo Senetlerine Müstenid İflas”, *Adalet Dergisi*, 1967, S. 7, s. 522-558.
- ERSÖZLÜ, Cenk Murat; *Kaptanın Özel Hukuktan Kaynaklanan Görev ve Yetkileri ile Hukuki Sorumluluğu*, Birinci Bası, İstanbul 2000.
- FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin; “Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller”, *Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan*, İstanbul 1978, s. 407-443.
- GÖKNİL, Mazhar Nedim; *Deniz Ticareti Hukuku*, Üçüncü Tabı, İstanbul 1946.

- GÜNAY, Barış; *Türk ve Anglo- Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, Ankara 2009.
- GÜNAY, Erhan; *4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve İlgili Mevzuat, Sistemik Madde Açıklamaları, KMK Uygulamasında Emsal Kararlar, Yargıtay 7. CD.'nin İlke Oluşturan Kararları*, Ankara 2004.
- HELVACI, Serap; *Gerçek Kişiler*, 2. Bası, İstanbul 2007.
- İMREGÜN, Oğuz; *Kollektif ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklar*, Ankara 1989 (İmregün, *Kollektif ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklar*).
- İMREGÜN, Oğuz; *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, 12. Bası, İstanbul 2001 (İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*).
- İZVEREN, Adil/FRANKO, Nisim/ ÇALIK, Ahmet; *Deniz Ticaret Hukuku*, Ankara 1994.
- KANER, İnci Deniz; *Deniz Ticaret Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul 2005.
- KALPSÜZ, Turgut; *Deniz Ticareti Hukuku Ders Notları (Teksir) C. 2*, Ankara 1983 (Kalpsüz, C. 2).
- KALPSÜZ, Turgut; *Gemi Rehni*, 3. Baskı, Ankara 1999 (Kalpsüz, *Gemi Rehni*).
- KALPSÜZ, Turgut; "Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Mahiyeti", *Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'a 65'inci Yaş Armağanı*, Ankara 1988, s. 301-317.
- KARAHAN, Sami; *Ticari İşletme Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 18. Tıpkı Basım, Konya 2009.
- KENDİGELEN, Abuzer; *Çek Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul 2007.
- KENDER, Rayegan; "Donatan ve Donatma İştiraki", *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul 1997, s. 258-260.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.; *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, Genişletilmiş 11. Bası, Ankara 2009.
- KIRCA, İsmail; *Ticari Mümessillik*, Ankara 1996.
- KOYUNCU, İbrahim Serdar; "TTKT.'nin "Deniz Ticareti" Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler", *DHD.*, s. Özel, İstanbul, 2006, s. 347-367

(Koyuncu, “TTKT.’nın “Deniz Ticareti” Kitabındaki Bazı Hükümler Hakkında Değerlendirmeler”).

KOYUNCU, İbrahim Serdar; *Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu*, İstanbul 2008 (Koyuncu, *Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu*).

KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ondördüncü Bası, İstanbul 2006.

KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder; *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, Gözden Geçirilmiş 23 üncü Baskı, Ankara 2009 (Kuru/Arslan/Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*).

KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder; *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, Değiştirilmiş 20. Baskı, Ankara 2009 (Kuru/Arslan/Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*).

KURU, Baki; *İflas ve Konkordato Hukuku*, 3. Basım, İstanbul 1992 (Kuru, *İflas ve Konkordato Hukuku*)

KURU, Baki; *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, İstanbul 1995 (Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*).

KURU, Baki; *Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. 1*, 6. Baskı, İstanbul 2001 (Kuru, *C. 1*).

KURU, Baki; *Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. 2*, 6. Baskı, İstanbul 2001 (Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*).

KURU, Baki; “Türk Hukukunda İflasa Tabi Olan Şahıslar”, *Makaleler*, İstanbul 2006, s. 770-783.

NARBAY, Şafak/ÖZBAY, İbrahim; “Türk Hukukunda Hukuki Mütalaanın Önemi ve Niteliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XXIII, S. 2, Y. Aralık 2005, s. 117-146.

OKAY, Sami; *On Yıllık Temyiz Kararları*, İstanbul 1954 (Okay, *On Yıllık Temyiz Kararları*).

OKAY, Sami; *Deniz Ticareti Hukuku, C. 1*, İstanbul 1962 (Okay, *C. 1*).

OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, Turgut, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, Gözden Geçirilmiş Altıncı Bası’dan Yedinci Tıpkı Bası, İstanbul 2009.

- OĞUZMAN, M. Kemal/ SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, İstanbul, 2009.
- OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe; *Kişiler Hukuku*, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 8. Baskı, İstanbul 2008.
- ÖĞÜZ, Zehra Şeker; *Gemi Yönetimi Sözleşmesi*, İstanbul 2003.
- ÖZEKES, Muhammet; *İcra ve İflas Hukuku*, 7. Bası, Ankara 2009.
- ÖZBAY, İbrahim; “Donatma İştirakinin İflası”, *EÜHFD.*, C. XII, S. 1–2, s. 157-198.
- ÖZTAN, Bilge; *Şahsın Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara 1990.
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Ankara 2007.
- PARSONS, Theophilus; *A Treatise on Maritime Law*, Vol I, Little And Company, Boston, 1859.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet; *Medeni Usul Hukuku*, 8. Bası, Ankara 2009.
- POROY, Reha/YASAMAN, Hamdi; *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2007.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin; *Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku*, Güncelleştirilmiş 11. Basım, İstanbul 2009.
- POSTACIOĞLU, İlhan E.; *Medeni Usul Hukuku*, 6. Bası, İstanbul 1975.
- PULAŞLI, Hasan; *Şirketler Hukuku*, Güncellenmiş 8. Baskı, Adana 2009.
- SEVİMLİ, K. Ahmet; *İş Hukukunda Kaptan*, İstanbul 2001.
- ŞENER, Oruç Hami; *Adi Ortaklık*, Ankara 2008.
- TEKİL, Fahiman; *Deniz Hukuku*, 6. Bası, İstanbul 2001 (Tekil, *Deniz Hukuku*).
- TEKİL, Fahiman; *Şirketler Hukuku*, İstanbul 1981 (Tekil, *Şirketler Hukuku*).
- TEKİL, Fahiman; *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 1997 (Tekil, *Ticari İşletme Hukuku*).
- TEKİNALP, Gülören; *Türk Devletler Hususi Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, İstanbul 1967.
- TEKİNALP, Ünal; “Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XXIV, S. 3, Ankara 2008, s. 5-16.
- TUNÇOMAĞ, Kenan/CENTEL, Tankut; *İş Hukukunun Esasları*, 5. Bası, İstanbul 2008.

- TURANBOY, Asuman; “Avukatlık Ortaklığı”, *AÜHFD*, C. 50, S. 4, Y. 2001, s. 53), <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2001-50-04/AUHF-2001-50-04-Turanboy.pdf> (E.T. 15.06.2009).
- TÜRKEKEL, Doğuş Taylan; *Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi*, İzmir 2008.
- ULUKAPI, Ömer; *Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı*, Konya 1991 (Ulukapı, *Dava Arkadaşlığı*).
- ULUKAPI, Ömer; *İcra ve İflas Hukuku*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Konya 2007 (Ulukapı, *İcra ve İflas Hukuku*).
- ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA Arslan/ERTAN, N. Füsün Nomer; *Ticari İşletme Hukuku*, Birinci Basıdan Üçüncü (Tıpkı) Bası, İstanbul 2009.
- ÜNAN, Samim; “TTK Tasarısı’nın Deniz Ticareti Hukuku Bölümünün Değerlendirilmesi”, *YÜHFD.*, C. 2, S. 1, Y. 2005, s. 575-583.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim; *Medeni Yargılama Hukuku*, C. 1-2, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 1997.
- WAHL, Albert; *Deniz Ticaret Hukuku*, (çev.; Kazım Berker), Ankara 1948.
- YILMAZ, Zekeriya; *Teori ve Uygulamada Müsadere (Zoralım)*, Ankara 1997.
- YONGALIK, Aynur; *Adi Şirkette Sermaye Payı*, Ankara 1991.
- YÜREKLİ, Sabahattin; “Deniz İş Kanununun Yer İtibariyle Kapsamı”, *AÜEHFD*, C. IX, S. 1-2, Y. 2005, s. 613-631.
- ZEVKLİLER, Aydın; *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, 10. Bası, Ankara 2008.
- Türk Ticaret Kanunu hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, S. 198.